EPISTOLAE DECRETALES

AC RESCRIPTA

ROMANORUM PONTIFICUM.

MATRITI
EX TYPOGRAPHIA HAEREDUM D. JOACHIMI DE IBARRA
ANNO DOMINI MDCCCXXI.

EPISTOLAE DECRETALES.

INCIPIT[1]

NUMERUS DECRETALIUM

VIGINTI EPISCOPORUM

DAMASI, SIRICII, INNOCENTII, ZOSIMI, BONIFACII, CELESTINI, LEONIS, FLAVIANI, PETRI, HILARII, SIMPLICII, ACACII, FELICIS, GELASII, ANASTASII, SIMACHI, HORMISDAE, JOANNIS, VIGILII, GREGORII.

I.

EPISTOLA

DAMASI PAPAE AD PAULINUM EPISCOPUM ANTIOCHENUM.

DILECTISSIMO FRATRI PAULINO DAMASUS.

Per filium meum Vitalem ad te scripta direxeram, tuae voluntati et tuo judicio omnia derelinquens: et per Petronium presbyterum indicaveram me in articulo jam profectionis ejus aliqua ex parte commotum. Unde nè aut tibi scrupulus[2] resideret, et volentes forsitam Ecclesiae copulari tua cautio praeblanda differret, fidem misimus non tam tibi, qui ejus fidei communionique[3] sociaris, quàm his qui in ea subscribentes[4] tibi, id est, nobis per te voluerint sociari, dilectissime frater. Quapropter si supra dictus filius meus Vitalis, et hi qui cum eo sunt tibi voluerint adgregari, primùm debent in ea expeditione fidei subscribere, quae apud Nicaeam pia Patrum voluntate firmata est.

I.

Quod integrum hominem susceperit Christus sine peccato.

Deinde quoniam nemo potest futuris vulneribus adhibere medicinam, ea haeresis eradicanda est, quae postea in Oriente dicitur pullulasse, id est, confitendus ipse sapientiae sermo Filius Dei humanum suscepisse corpus, animam, sensum, id est, integrum Adam, et ut expresiùs dicam, totum veterem nostrum sine peccato hominem. Sicuti enim confitentes eum humanum suscepisse corpus, non statim ei et humanas vitiorum adjungimus passiones, ita et dicentes eum suscepisse et hominis animam et sensum, non statim dicimus et cogitationum eum humanarum subjacuisse peccato.

II.

Quod unus sit Christus ante secula ex Patre natus, et in tempore ex Virgine editus.

Si quis autem dixerit Verbum pro humano sensu in Domini carne versatum, hunc catholica ecclesia anathemathizat;

1 In Æm. Insequuntur decreta quaedam Praesulum Romanorum ad fidei regulam ecclesiasticam.

2 Ex Bibl. Reg. Ger. Tol. 1. In Alv. et reliquis: scripulus.

3 Bibl. Reg. comunicationique.

4 Ex Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. 4. Tol. 1. In reliquis: scribentes.

necnon et eos qui duos in Salvatore filios confitentur, id est, alium ante incarnationem, et alium post adsumptionem carnis ex Virgine, et non eumdem Dei Filium et antè et postea confitentur. Quicumque huic epistolae subscribere voluerit, ita tamen ut in ecclesiasticos canones, quos optimè nosti, et in Nicaenam fidem antè suscripserit, hunc debeas absque aliqua ambiguitate suscipere; non quòd haec ipsa quae nos subscripsimus non potueris convertentium subscriptioni proponere, sed quòd tibi consensus noster liberum in suscipiendum[5] tribuat exemplum.

5 Æm. Esc. 3. suscipiendo.

II.

EPISTOLA

EJUSDEM PAPAE DAMASI AD EUMDEM PAULINUM.

I.

De damnatione quorumdam haereticorum.

Post Concilium Nicaenum, quod in urbe Roma postea congregatum est, catholici Episcopi addiderunt de Spiritu Sancto: et quia postea is error inolevit, ut quidam ore sacrilego auderent dicere Spiritum Sanctum factum esse per Filium, anathematizamus eos qui non tota libertate proclamant eum cum Patre et Filio unius potestatis esse atque substantiae. Anathematizamus quoque eos, qui Sabellii sequuntur errorem, eumdem dicentes Patrem esse quem et Filium. Anathematizamus Arium atque Eunomium qui pari impietate, licet sermone dissimili, Filium et Spiritum Sanctum adserunt esse creaturas. Anathematizamus Macedonianos, qui de Arii stirpe venientes non perfidiam mutaverunt sed nomen. Anathematizamus Photinum, qui Ebionis haeresim instaurat, qui Dominum Jesum Christum tantùm ex Maria confitetur. Anathematizamus eos qui duos filios adserunt, unum ante secula, et alterum post adsumptionem carnis ex Virgine. Anathematizamus eos, qui pro hominis anima rationali[1] et intelligibili dicunt Verbum Dei in humana carne versatum, quum ipse Filius sit Verbum Dei et non pro anima rationali et intelligibili in suo corpore fuerit, sed pro nostra, id est, rationalem et intelligibilem sine peccato animam susceperit atque salvaverit. Anathematizamus eos qui verum Filium Dei extensione, aut collectione et a Patre separatum in substantiam et finem habiturum esse contendunt.

Si quis non dixerit semper Patrem, semper Filium, semperque Spiritum Sanctum, anathema sit.

Si quis non dixerit Filium natum de Patre, id est, de substantia divina ipsius, anathema sit.

Si quis non dixerit Verbum Domini, Filium Dei Deum, et omnia posse, et omnia nosse, et Patri aequalem, anathema sit.

Si quis dixerit quod in carne constitutus Filius Dei, quum esset in terra, in coelis cum Patre non erat, anathema sit.

Si quis dixerit quod in passione crucis dolorem sustinebat Filius Dei Deus, et non caro cum anima, quâ induerat formam servi quam sibi acceperat, sicut ait Scriptura, anathema sit.

Si quis non dixerit, quod in carne, quam adsumpsit Christus, sedet ad dexteram Patris, in qua venturus est judicare vivos et mortuos, anathema sit.

Si quis non dixerit Spiritum Sanctum de Patre esse verè ac propriè, sicut Filius, de divina substantia, et Deum verum, anathema sit.

Si quis non dixerit, omnia posse Spiritum Sanctum, omnia nosse, et ubique esse, sicut Filium et Patrem, anathema sit.

Si quis dixerit Spiritum Sanctum facturum aut per Filium factum, anathema sit.

Si quis non dixerit omnia per Filium et Spiritum Sanctum Patrem fecisse, id est, visibilia et invisibilia, anathema sit.

1 Ger. rationabili: sicque postea.

Si quis non dixerit Patris et Filii et Spiritus Sancti unam divinitatem, potestatem, majestatem, potentiam, unam gloriam, dominationem, unum regnum, atque unam voluntatem, ac veritatem, anathema sit.

Si quis tres personas non dixerit veras, Patris, et Filiî et Spiritus Sancti, aequales, semper viventes, omnia continentes visibilia et invisibilia, omnia potentes, omnia judicantes, omnia vivificantes, omnia facientes, omnia salvantes, anathema sit.

Si quis non dixerit adorandum Spiritum Sanctum ab omni creatura, sicut Filium et Patrem, anathema sit.

Si quis de Patre et Filio bene senserit, et de Spiritu Sancto non rectè habuerit, haereticus erit: quòd omnes haeretici de Filio Dei, et de Spiritu Sancto male sentientes, in perfidia judaeorum et gentilium inveniuntur.

II.

De unitate TRINITATIS.

Quod si quis patiatur, Deum Patrem dicens, et Deum Filium ejus, et dominum Spiritum Sanctum Deos dici, et non Deum, propter unam divinitatem et potentiam, quam credimus esse, et scimus, Patris, et Filii, et Spiritus Sancti; subtrahens autem Filium, aut Spiritum Sanctum, ita solùm aestimet [2] esse Deum Patrem, dici, aut credi unum Deum, anathema sit.

Omnibus immo judaeis, quòd nomen Deorum in angelis et in sanctis hominibus a Deo est positum et donatum; de Patre autem et de Filio, et de Spiritu Sancto propter unam et aequalem divinitatem non nomen Deorum, sed Dei nobis ostenditur atque indicatur, ut credamus quia in Patre et Filio et Spiritu Sancto solummodo baptizamur, et non in archangelorum nominibus aut angelorum, quomodo haeretici, aut judaei, aut gentiles dementes faciunt. Haec ergo salus christianorum est, ut credentes Trinitati, id est, Patri et Filio et Spiritui Sancto, in eo veram solamque unam divinitatem, et potentiam, majestatem et substantiam eamdem esse sine dubio credamus.

III.

De [3] sacerdotibus qui de ecclesiis suis ad ecclesias alias migraverunt.

Eos autem sacerdotes, qui de ecclesiis ad ecclesias migraverunt, tamdiu a communione nostra habeamus alienos, quamdiu ad eas redierint civitates, in quibus primùm sunt constituti. Quod si alius, alio transmigrante, in locum viventis ordinatus est, tamdiu vacet sacerdotii dignitate qui suam deseruit civitatem, quamdiu successor ejus quiescat in Domino.

2 Bibl. Reg. Esc. 3. existimet.

3 In excussis deest paragraphus iste.

III.

EPISTOLA

SIRICII PAPAE AD EUMERIUM TARRACONENSEM EPISCOPUM.

DE ARIANIS CATHOLICIS NON REBAPTIZANDIS.

SIRICIUS EUMERIO TARRACONENSI EPISCOPO SALUTEM.

Directam ad decessorem nostrum sanctae recordationis Damasum fraternitatis tuae relationem [1], me jam in sede ipsius constituto, quia sic Dominus ordinavit, inveni, quam quum in conventu fratrum sollicitiùs legeremus, tanta invenimus quae reprehensione et correctione sint digna, quanta optaremus laudanda cognoscere. Et quia

1 Æm. precationem.

necesse nos erat in ejus labores curasque succedere, cui[2] per Dei gratiam successimus in honore, facto, ut oportebat, meae provectionis priùs indicio, ad singula, prout Dominus aspirare dignatus est, consultationi tuae responsum competens non negamus: quia pro officii nostri consideratione non est nobis dissimulare, non[3] tacere est libertas quibus major cunctis christianae religionis zelus incumbit. Portamus onera omnium qui gravantur; quin immo haec portat in nobis beatus Petrus Apostolus, qui nos in omnibus ut[4] confidimus, administrationis suae proteget et tuetur haeredes.

I.

De Arianis a catholicis non baptizandis[5].

Prima itaque paginae tuae fronte signasti baptizatos ab impiis Arianis plurimos ad fidem catholicam festinare, et quosdam de fratribus nostris eosdem denuo velle baptizare; quod non licet, quum hoc fieri et Apostolus vetet, et canones contradicant, et post cassatum Ariminense concilium missa ad provincias a venerandae memoriae praedecessore meo Liberio generalia decreta prohibeant: quod nos cum Novatianis aliisque haereticis, sicut est in synodo constitutum, per invocationem solam septiformis Spiritus episcopalis manûs impositione catholicorum conventui sociamus: quod etiam totus oriens, occidensque custodit, a quo tramite vos quoque post haec[6] minimè convenit deviari, si non vultis a nostro collegio synodali sententia separari.

II.

Ut praeter pascha et pentecosten non celebretur baptismus.

Sequitur deinde de baptizandorum tempore, prout unicuique libitum fuerit, improbabilis et emendanda confusio, quae a nostris consacerdotibus, quod commoti dicimus, non ratione auctoritatis alicujus sed sola temeritate praesumitur, ut passim ac liberè natalitiis Christi, seu Apparitionis necnon et apostolorum seu martyrum festivitatibus innumerae, ut adseris, plebes baptismi mysterium consequantur, quum hoc sibi privilegium et apud nos, et apud omnes ecclesias dominicum specialiter cum pentecoste sua pascha defendat. Quibus solis per annum diebus ad fidem confluentibus generalia baptismatis tradi convenit sacramenta, his dumtaxat electis, qui ante quadraginta vel eo ampliùs dies nomen dederint, et exorcismis quotidianisque orationibus atque jejuniis fuerint expiati, quatenus apostolica impleatur illa praeceptio, ut expurgato fermento veteri nova incipiat esse conspersio. Sicut ergo paschalem reverentiam in nullo dicimus esse minuendam, ita infantibus, qui necdum loqui potuerint per aetatem, vel his quibus in qualibet necessitate opus fuerit, sacri undâ baptismatis omni volumus celeritate succurri, ne ad nostrarum perniciem tendat animarum, si, negato desiderantibus fonte salutari, exiens unusquisque de seculo et regnum perdat, et vitam. Quicumque etiam discrimen naufragii, hostilitatis incursum, obsidionis ambiğuum, vel cujuslibet corporalis aegritudinis desperationem inciderint, et sibi unico credulitatis auxilio poposcerint subveniri, eodem, quo poscunt, momento temporis expetitae regenerationis praemia consequantur. Hactenus erratum in hac parte sufficiat.

Nunc praefatam regulam omnes jam teneant sacerdotes, qui nolunt ab apostolicae petrae soliditate divelli, super quam Christus universalem construxit ecclesiam.

III.

De apostatis ab ecclesia separandis.

Adjectum est etiam quosdam christianos ad apostasiam, quod dici nefas est, transeuntes et idolorum cultu ac sacrificiorum contaminatione profanatos: quos a Christi corpore et sanguine, quo dudum redemti fuerant renascendo, jubemus abscidi. Et si resipiscentes forte aliquando fuerint ad lamenta conversi, his, quamdiu vivunt, agenda poenitentia est, et in ultimo fine suo reconciliationis gratia tribuenda, quia docente Domino nolumus mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat.

IV.

Quod non liceat alterius sponsam in matrimonii jura sortiri.

De conjugali autem velatione requisisti, si desponsatam alii puellam alter in matrimonium possit accipere: hoc ne fiat modis omnibus inhibemus, quia illa benedictio, quam nupturae sacerdos imponit, apud fideles cujusdam sacrilegii instar est si ulla transgressione violetur.

2 Ex Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. Tol. 1. In Alv. et reliquis: cujus.

3 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. 4. T. 1. 2. Ger. Urg. non est tacere.

4 Ex Æm. Esc. 3. Bibl. Reg. Tol. 1. In reliquis: quae.

5 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. Tol. 1. 2. rebaptizandis.

6 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. posthac.

V.

De his qui acceptam poenitentiam minimè servaverint.

De his vero non incongruè dilectio tua apostolicam sedem credidit consulendam, qui actâ poenitentiâ tanquam canes ac sues ad vomitus pristinos et volutabra redeuntes et militiae cingulum et ludicras voluptates, et nova conjugia, et inhibitos denuo appetivere concubitus, quorum professam incontinentiam generati post absolutionem filii prodiderint[7]. De quibus, quia jam suffragium non habent poenitendi, id duximus decernendum, ut sola intra ecclesiam fidelibus oratione jungantur, sacris mysteriorum celebritatibus, quamvis non mereantur, intersint; a Dominicae autem mensae convivio segregentur, ut hac saltem districtione correpti et ipsi in se sua errata castigent, et aliis exemplum tribuant, quatenus ab obscaenis cupiditatibus extrahantur. Quos tamen, quoniam carnali fragilitate ceciderunt, viatico munere, quum ad Dominum coeperint proficisci, per communionis gratiam volumus sublevari. Quam formam er circa mulieres, quae se post poenitentiam talibus pollutionibus devinxerunt, servandam esse censemus.

VI.

De monachis et virginibus propositum non servantibus.

Praeterea monachorum quosdam atque monacharum, abjecto proposito sanctitatis, in tantam protestaris demersos esse lasciviam, ut priùs clanculo velut sub monasteriorum praetextu illicita ac sacrilega se contagione miscuerint, posteà verò in abruptum conscientiae desperatione perducti de illicitis complexibus liberè filios procreaverint, quod et publicae leges et ecclesiastica jura condemnant. Has igitur impudicas detestabilesque personas a monasteriorum coetu, ecclesiarumque conventibus eliminandas esse mandamus, quatenus retrusae in suis ergastulis tantum facinus continua lamentatione deflentes purificatorio possint poenitudinis igne decoqui, ut eis vel ad mortem, solius saltem misericordiae intuitu, per communionis gratiam possit indulgentia subvenire.

VII.

De ministris incontinentibus.

Veniamus nunc ad sacratissimos ordines clericorum, quos in venerandae religionis injuriam ita per vestras provincias calcatos atque confusos, charitate tua insinuante, reperimus, ut Jeremiae nobis voce dicendum sit: ¿ *Quis dabit capiti meo aquam et oculis*[8] *meis fontem lacrimarum et flebo populum hunc die ac nocte*? Si ergo beatus propheta ad lugenda populi peccata non sibi ait lacrimas posse sufficere ¿ quanto nos possumus dolore percelli, quum eorum, qui in nostro sunt corpore, compellimur facinora deplorare, quibus praecipuè secundum beatum Paulum instantia quotidiana et sollicitudo omnium ecclesiarum indesinenter incumbit? Quis enim infirmatur et ego non infirmor? Quis scandalizatur et ego non uror? Plurimos autem[9] sacerdotes Christi atque levitas post longa consecrationis suae tempora tam de conjugiis propriis quàm etiam de turpi coitu soboles didicimus procreasse, et crimen suum hac praescriptione defendere, qua in veteri testamento sacerdotibus ac ministris generandi facultas legitur adtributa. Dicat mihi nunc quisquis ille est sectator libidinum praeceptorque vitiorum, si aestimat quod[10] in lege Moysis passim sacris ordinibus à Deo laxata sint frena luxuriae, ¿ cur eos quibus commitebantur sancta sanctorum praemonet dicens: *Sancti estote quia*[11] *ego Sanctus sum Dominus Deus vester*? Cur etiam procul a suis domibus anno vicis suae in templo habitare jussi sunt sacerdotes? Hac videlicet ratione, ne vel cum uxoribus possint carnale exercere commercium, ut conscientiae integritate fulgentes acceptabile Deo munus offerrent. Quibus, expleto deservitionis suae tempore, uxoris usus solius succesionis causâ fuerat relaxatus, quia non ex alia nisi ex tribu Levi quisquam ad Dei ministerium fuerat praeceptus admitti. Unde et Dominus Jesus, quum nos suo illustrasset adventu, in evangelio protestatur quia legem venerit implere, non solvere. Et ideo ecclesiae, cujus sponsus est, formam castitatis voluit splendore radiare, ut in die judicii, quum rursus advenerit, sine macula et ruga eam possit, sicut per Apostolum suum instituit, reperire. Quarum sanctionum omnes sacerdotes atque levitae insolubili lege costringimur, ut a die ordinationis nostrae sobrietati ac pudicitiae et corda nostra mancipemus et corpora, dummodo per omnia Deo nostro in his, quae quotidie offerimus, sacrificiis placeamus: *Qui autem in carne sunt*, dicente electionis vase, *Deo placere non possunt. Vos autem jam non estis in carne sed in spiritu, si tamen spiritus Dei*

7 Æm. Bibl. R. Esc. 3. 4. prodiderunt.
8 Æm. palpebris meis.
9 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. 4. Tol. 1. Urg. Ger. enim.
10 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. 4. Tol. 1...... quia.
11 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. 4. Ger. Urg. Tol. 2..... quia et ego.

habitat in vobis. ¿Et ubi poterit, nisi in corporibus, sicut legimus, sanctis Sanctus Dei Spiritus habitare? Et quia aliquanti de quibus loquimur, ut tua Sanctitas retulit, ignoratione lapsos esse se deflent, his hac conditione misericordiam dicimus non negandam, ut sine ullo honoris augmento in hoc, quo detecti sunt, quamdiu vixerint, officio perseverent, si tamen post haec continentes sese studuerint exhibere. Hi vero, qui illiciti privilegii excusatione nituntur ut sibi adserant veteri hoc lege concessum, noverint se ab omni ecclesiastico honore, quo indignè usi sunt, apostolicae sedis auctoritate dejectos, nec umquam posse veneranda adtrectare mysteria, quibus se ipsi, dum obscenis cupiditatibus inhiant, privaverunt. Et quia exempla praesentia cavere nos praemonent in futurum: Si quilibet episcopus, presbyter, atque diaconus, quod non optamus, deinceps fuerit talis inventus, jam nunc sibi omnem per nos indulgentiae aditum intelligat obseratum; quia ferro necesse est excindantur vulnera, quae fomentorum non senserint medicinam.

VIII.

Quales debeant ad clericatus officium pervenire.

Didicimus etiam licenter ac libere inexploratae vitae homines, quibus etiam fuerant numerosa conjugia, ad praefatas[12] dignitates, prout cuique libuerit, adspirare. Quod non tantum illis, qui ad haec inmoderata ambitione perveniunt, quantum metropolitanis specialiter pontificibus imputamus, qui dum inhibitis ausibus connivent, Dei nostri, quantum in se est, praecepta contemnunt. Et ut taceamus quod altiùs suspiramus ¿ubi illud est quod Deus noster data per Moysen lege constituit dicens: *Sacerdotes mei semel nubant*? ¿Et alio loco: *Sacerdos*[13] *uxorem virginem accipiat, non viduam, non repudiatam, non meretricem*? Quod sequutus apostolus ex persequutore praedicator, unius uxoris virum tam sacerdotem quàm diaconum fieri debere mandavit. Quae omnia ita vestrarum regionum despiciunt episcopi, quasi in contrarium magis fuerint constituta. Et quia non est nobis de hujùsmodi usurpationibus[14] negligendum, ne nos indignantis Domini vox justa corripiat quae dicit: *Videbas furem et currebas cum eo, et ponebas tuam cum adulteris portionem*; quid ab universis posthac ecclesiis sequendum sit, quid vitandum, generali pronuntiatione decernimus.

IX.

De clericorum conversatione.

Quicumque itaque se ecclesiae vovit obsequiis a sua infantia, ante pubertatis annos baptizari et lectorum debet ministerio sociari, qui ab accessu adolescentiae usque ad tricesimum aetatis suae annum, si probabiliter vixerit, una tantum et ea, quam virginem communi per sacerdotem benedictione percepit[15], uxore contentus, acolythus vel subdiaconus esse debebit; pòstque ad diaconii gradum, si se ipse primitus continentia praeeunte dignum probaverit, accedat: ubi si ultra quinque annos laudabiliter ministraverit, congruè presbyterium consequetur: exinde post decennium episcopalem cathedram poterit adipisci, si tamen per haec tempora integritas vitae ac fidei ejus fuerit adprobata.

X.

De his qui grandaevi in sacram militiam convertuntur.

Qui vero jam aetate grandaevus melioris propositi conversione provocatus ex laico ad sacram militiam pervenire festinat, desiderii sui fructum non aliter obtinebit, nisi ex eo quo baptizatur tempore statim lectorum aut exorcistarum numero societur, si tamen eum unam habuisse vel habere et hanc virginem accepisse constet uxorem. Qui dum initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud acolythus vel subdiaconus fiat, et sic ad diaconii, si per haec tempora dignus judicatus fuerit, promoveatur officium: et exinde jam accessu temporum presbyterium vel episcopatum, si eum cleri ac plebis evocarit electio, non immerito sortietur.

XI.

De clericis qui ad secundas nuptias transeunt, ut deponantur.

Quisquis sane clericus aut viduam, aut certe secundam conjugem duxerit, omni ecclesiasticae[16] dignitatis privilegio mox nudetur, laica tantum sibi communione concessa, quam ita demum poterit possidere, si nihil postea, propter quod hanc perdat, tale quicquam admittat.

XII.

De feminis quae cum clericis debeant habitare.

Feminas vero non alias esse patimur

12 Æm. Esc. 3......... privatas.
13 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. 4. Ger. Urg. Tol. 1. 2. sacerdotes......... accipiant.

14 Bibl. Reg. Esc. 3............. usurpatione.
15 Esc. 3. Urg.......... perceperit.
16 Ex reliquis praeter Alv. in quo...... ecclesiastico.

in domibus clericorum, nisi eas tantum quas propter solas necessitudinis causas habitare cum eisdem Synodus Nicaena permissit.

XIII.

De monachorum promotione ad clerum.

Monachos quoque[17] quos tamen morum gravitas et vitae ac fidei institutio sancta commendat, clericorum officiis adgregari et optamus et volumus, ita ut qui intra tricesimum annum aetatis sunt digni in minoribus per gradus singulos crescentes promoveantur ordinibus, et sic ad diaconatus vel presbyterii insignia maturae aetatis consecratione perveniant, nec saltu ad episcopatus culmen ascendant, nisi in his eadem, quae singulis dignitatibus superiùs praefiximus, tempora fuerint custodita.

XIV.

De clericis ut poenitentiam per impositionem manus sacerdotis non accipiant.

Illud quoque nos par fuit providere, ut sicut poenitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum, ita et post poenitudinem ac reconciliationem nulli umquam laico liceat honorem clericatus adipisci, quia quamvis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum sacramentorum instrumenta suscipere qui dudum fuerunt[18] vasa vitiorum.

XV.

De poenitentibus, vel digamis, seu viduae maritis, ut non permitantur ad ordinem clericatus[19].

Et quia his omnibus, quae in reprehensionem veniunt, sola excusatio ignorationis obtenditur, cui nos interim solius pietatis intuitu necesse est clementer ignoscere, quicumque poenitens, quicumque digamus, quicumque viduae maritus ad sacram militiam indebitè et incompetenter irrepsit[20], hac sibi conditione a nobis veniam intelligat relaxatam, ut id magno debeat computare beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis, in hoc, quo invenitur ordine, perpetua stabilitate permaneat. Sciturí posthac provinciarum omnium summi sacerdotes[21] quod si ultrà ad sacros ordines quemquam de talibus crediderint adsumendum, et de suo et de eorum statu, quos contra canones et interdicta nostra provexerint, congruam ab apostolica sede promendam esse sententiam.

Explicuimus ut arbitror, frater carissime, universa quae digesta sunt in querelam, et ad singulas causas, de quibus per filium nostrum Bassianum presbyterum ad Romanam ecclesiam utpote ad caput tui corporis retulisti, sufficientia, quantum opinor, responsa reddidimus. Nunc fraternitatis tuae animum ad servandos canones, et tenenda decretalia constituta magis ac magis incitamus, ut haec quae ad tua consulta rescripsimus, in omnium coepiscoporum nostrorum perferri facias notionem, et non solùm eorum qui in tua sunt dioecesi constituti, sed etiam ad universos Carthaginenses ac Baeticos, Lusitanos atque Gallecos, vel eos qui vicinis tibi collimitant[22] hinc inde provinciis, ut haec, quae a nobis sunt salubri ordinatione disposita, sub litterarum tuarum profectione mittantur. Et quamquam statuta sedis apostolicae vel canonum venerabilia definita nulli sacerdotum Domini ignorare sit liberum, utilius[23] tamen et pro antiquitate sacerdotii tui dilectioni tuae admodum poterit esse gloriosum, si ea, quae ad te speciali nomine generaliter scripta sunt, per unanimitatis tuae sollicitudinem in universorum fratrum nostrorum notitiam perferantur, quatenus et quae a nobis non inconsultè, sed providè sub nimia cautela et deliberatione sunt salubriter constituta, intemerata permaneant, et omnibus in posterum excusationibus aditus, qui jam nulli apud nos patere poterit, obstruatur. Datum III Idus Februarias, Arcadio et Bautone Consulibus.

17 Ex reliquis praeter Alvend, in quo....... quosque.
18 Æm. Bibl. Reg. Esc. 4. Ger. Tol. 1. fuerint.... Esc. 4. fuerant.
19 Esc. 3 .... clericatus admitti.
20 Esc. 3. Bibl. Reg. irrepserit.
21 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. 4. Ger. Urgel. Tol. 1. 2........ antistites.
22 Ex reliquis praeter Alv. in quo........ commilitant.
23 Ex omnibus codicibus praeter Alv. in quo...... utiliter.

IV.

EPISTOLA

EJUSDEM SIRICII PAPAE

PER DIVERSOS EPISCOPOS MISSA ADVERSUS JOVINIANUM HAERETICUM EJUSQUE SOCIOS AB ECCLESIAE UNITATE REMOVENDOS.

Optarem semper, fratres carissimi, dilectionis et pacis vestrae sinceritati gaudia nuntiare, ita ut vicissim discurrentibus litteris sospitatis indicio juvaretur. At vero quia non patitur quietos nos ab incursatione sua vacare hostis antiquus, ab initio mendax, inimicus veritatis, aemulus hominis, quem ut deciperet se antè decepit, pudicitiae adversarius, luxuriae magister, crudelitatibus pascitur, abstinentiâ puniendus, odit jejunia ministris suis praedicantibus dum dicit esse superflua, spem non habens de futuris, Apostoli sententia repercussus dicentis: *Manducemus et bibamus, cras enim moriemur.* O infelix audacia! O desperata mentis astutia! Jam incognitus sermo haereticorum intra ecclesiam cancri more serpebat, ut occupans pectus totum hominem praecipitaret in mortem. Et nisi Dominus Sabaoth laqueum, quem paraverant, disrumperet[1], scena tanti mali et hypocrisis publicata multorum simplicium corda traxerat in ruinam, quia facile ad deteriorem partem mens humana transducitur, malens per spatiosam viam ambulare quàm arctae viae iter cum labore transire.

Qua de re necessarium satis fuit, dilectissimi mihi, quae hic gesta sunt ad vestram conscientiam cognoscendam mandare, ne ignorantia cujuspiam sacerdotis pessimorum hominum ecclesiam irrumpentium sub religioso nomine contagio violaret, sicut scriptum est Domino dicente: *Multi venient ad vos in vestitu ovium, intus autem sunt lupi rapaces: ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Hi sunt videlicet qui subtiliter christianos sese jactant, ut sub velamento pii nominis gradientes domum orationis ingressi sermonem serpentinae disputationis effundant, ut sagittent in obscuro rectos corde, atque a veritate catholica avertendo ad suae doctrinae rabiem diabolico more transducant atque ovium simplicitatem defraudent. Et quidem multarum haeresum malignitatem ab apostolicis temporibus nunc usque didicimus, et experti probavimus; sed numquam tales canes ecclesiae mysterium latratibus fatigarunt, quales nunc subito hostes fidei erumpentes, doctrina perfidiae polluti, cujus sint discipuli verborum fructibus prodiderunt. Namque quum alii haeretici singula sibi genera quaestionum male intelligendo proposuerint convellere atque concerpere de divinis institutionibus, isti non habentes vestem nuptialem, sauciantes catholicos, novi et veteris Testamenti, ut dixi, continentiam pervertentes, spiritu diabolico, illecebroso atque ficto sermone aliquantos christianos coeperunt jam vastare, atque suae dementiae sociare, intra se continentes nequitiae suae virus, electis blasphemias suas conscriptione temeraria publicè prodiderunt, et desperatae mentis furore conciti passim in favorem gentilium publicarunt. Verum a fidelissimis christianis viris, genere optimis, religione praeclaris, ad meam humilitatem subito scriptura horrifica videtur esse delata, ut sacerdotali judicio detecta divinae legi contraria speciali sententia deleantur. Nos sane nuptiarum vota non aspernantes accepimus quibus velamini intersumus, sed virgines Deo devotas majori honorificentia numeramus. Facto igitur presbyterio constitit doctrinae nostrae, id est, christianae legi esse contraria: Unde apostolicum sequuti praeceptum, quia aliter quàm quod accepimus adnuntiabant, omnium nostrorum tam presbyterorum et diaconorum, quam etiam totius cleri una facta fuit sententia ut Jovinianus, Auxentius, Genialis, Germinator, Felix, Plotinus[2], Martianus, Januarius et Ingeniosus, qui auctores novae haeresis et blasphemiae inventi sunt, divina sententia et nostro judicio in perpetuum damnati extra ecclesiam remaneant[3]. Quod custodituram sanctitatem tuam non

1 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. 4. Ger. Urg. Tol. 1...... disrupisset.

2 In Bibl. Reg. Photinus.

3 In omnibus codicibus................. remanere: forte remanerent, ut in excussis.

ambigens haec scripta direxi per fratres et compresbyteros meos Crescentem, Leopardum, et Alexandrum, qui religiosissimum[4] fidei officium possint spiritu adimplere ferventi.

4 In reliquis praeter Alv. in quo......... religiosum.

V.

EPISTOLA

EJUSDEM PAPAE SIRICII PER DIVERSOS EPISCOPOS DIRECTA[1]

UT INDIGNUS NULLUS EFFICIATUR EPISCOPUS.

SIRICIUS PAPA[2] ORTHODOXIS PER DIVERSAS PROVINCIAS.

Cogitantibus nobis metum divini judicii, fratres carissimi, et post vitam hanc unumquemque ut[3] gesserit recepturum, quid veniat in querelam tacere non licuit, sed loqui necessitas imperavit, dicente propheta: *Exalta ut tuba vocem tuam*: et cui omnium ecclesiarum cura est, si[4] dissimulem, audiam Dominum dicentem. *Rejicitis[5] mandatum Dei ut traditiones vestras statuatis.* ¿Quid enim aliud est rejicere mandatum Dei quàm privato consilio et humano judicio novis rebus constituendis liberiùs delectari?

I.

Quinam ad ecclesiasticum ordinem sint promovendi.

Perlatum namque est ad conscientiam apostolicae sedis contra ecclesiasticum canonem praesumi, et quae ita sunt a majoribus ordinata, ut ne vel levi susurro debeant violari, proprias quosdam novas observationes inducere, et praetermisso fundamento supra arenam construere velle, dicente Domino: *Non transfores terminos, quos constituerunt patres tui.* Quod et sanctus quoque apostolus Paulus novi et veteris Testamenti praedicator monet, in quo loquutus est Christus: *State*, inquit, *et tenete traditiones[6] vestras quas didicistis sive per verbum, sive per epistolam.* Qua de re videt vestra sinceritas in sacris ministeriis aut in ordinationibus vestris sacerdotum magna cura et diligenti sollicitudine observari: Denique ad Timotheum loquitur: *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* Quod propterea memoratur, ut examine habito et probitate morum et ecclesiastico labore sit commendatior qui vocatur in medium ut summum sacerdotium possit accipere, probatus judicio, non favore; susceptus veritate, non gratia; apostolico ordine functus, non praecipiti voluntate. De quo, carissimi mihi, antea ad vestram sinceritatem hujusmodi litterae cucurrerunt[7] multo fratrum et consacerdotum consensu hac vestra subscriptione firmatae; ut ecclesiastici canonis dispositio, quae apud Nicaeam translata[8] est, confirmata suo merito fundatissima permaneret: ut tales videlicet ad ecclesiasticum ordinem permitterentur accedere, quales et apostolica auctoritas jubet; non quales nunc ambitus causa conatur arripere, curiales dico, vel eos qui cingulo militiae secularis adstricti olim gloriati sunt: qui posteaquam pompa seculari exultaverunt aut negotiis reipublicae optaverunt militare, aut curam mundi tractare, adhibita sibi quorumdam manu et proximorum favore stipati, hi frequenter ingeruntur auribus meis, ut episcopi esse possint qui per tradi-

1 Bibl. Reg. Esc. 4. Urg......... constituta.
2 Tolet. 2........... papa episcopis orthodoxis.
3 In omnibus praeter Alv .... prout.
4 Ex reliquis praeter Alv. in quo....... se dissimilem.
5 Æm. Rejecistis..

6 Æm. traditiones quas. Bibl. Reg. Esc. 3. 4....... nostras.
7 Ex Æm. Bibl. Reg. Esc. 4. Esc. 3. concurrerunt. In reliquis concurrunt.
8 Æm. Esc. 3. 4. Ger. Tol. 1. 2....... tractata.

tionem et evangelicam disciplinam esse non possint. Quantis hoc aliquoties certatum est viribus! Sed nihil tale potuit eligi quae ratio non compellit, etiam ut de longinquo veniant ordinandi ut digni possint et plebis et nostro judicio comprobari[9].

II.

Ut ignotis sacerdotium non detur.

Quantum illud ferri non potest, ut transeuntes sive simulent sive vero sint monachi ut se appellant, quorum nec vitam possumus scire nec baptismum, quorum fidem incognitam habemus nec probatam, nolint sumptibus adjuvare sed statim aut diaconos facere, aut presbyteros ordinare festinant, aut quod est gravius episcopos constituere non formidant? Carius apud illos dari sumptum est transeunti, quam sacerdotium nescienti. Inde in superbiam exaltantur; inde ad perfidiam cito corruunt, quia fidem veram in ecclesiasticis toto orbe peregrini discere non adserunt.

III.

Ut neophyti sive laici sacerdotes non fiant.

Certè etiam et illud non fuit praetermittendum, quòd semel aut secundò necessitas haereticorum intulit contra apostolica praecepta, velut lege licitum, coepisse praesumi: neophytum sive laicum, qui nullo ecclesiastico functus fuerit officio, inconsideratè vel presbyterum, vel diaconum ordinari; quasi meliores apostolis sint, quorum audeant mutare praeceptum, et qui non didicit jam docere compellitur. ¿Ita nullus reperitur idoneus clericorum? ¿Nec inter diaconos nec inter alios clericos invenitur qui sacerdotio dignus habeatur, sed ad condemnationem ecclesiae laicus postulatur? Quod ne fiat, hortor, admoneo, praedico; ut unam fidem habentes unum etiam in traditione sentire debeamus, probantes unanimes atque concórdes pacifici in Christo et in observationibus apostolicis habere charitatem. Medio itaque Patre et Unigenito Filio ejus et Spiritu Sancto et unius divinitatis Trinitate convenio, ut in his fides catholica et disciplina nostra permaneat. Nec quisquam ordinet tamquam ordinationes terrenas fieri, quum coeleste sit sacerdotium, ut fidelibus gloria maneat dignitatis ejusdem, et ante tribunal Christi exhinc non habeat quod accusset.

9 A sequenti numero desunt folia in Esc. 3.

VI.

EPISTOLA

INNOCENTII PAPAE AD DECENTIUM EPISCOPUM.

INNOCENTIUS DECENTIO EPISCOPO EUGUBINO[1] SALUTEM.

Si instituta ecclesiastica, ut sunt a beatis apostolis tradita, integra vellent servare Domini sacerdotes, nulla diversitas, nulla varietas in ipsis ordinibus et consecrationibus haberetur. Sed dum unusquisque non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit hoc aestimat esse tenendum, inde diversa in diversis locis vel ecclesiis aut teneri aut celebrari videntur, ac fit scandalum populis, qui, dum nesciunt traditiones antiquas humana praesumptione corruptas, putant sibi aut ecclesiae non convenire, aut ab apostolis, vel apostolicis viris contrarietatem inductam. ¿Quis enim nesciat aut non advertat id quod a principe apostolorum Petro Romanae ecclesiae traditum est ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari, nec superinduci aut introduci aliquid, quod auctoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum, praesertim quum sit manifestum in omnem Italiam, Galliam[2], Hispanias, Africam, atque Sici-

1 Ex Æm. Bibl. Reg. In reliquis........ Eugubrino.

2 Æm. Bibl. Reg. Esc. 4.......... Gallias.

liam, insulasque interjacentes nullum instituisse ecclesias, nisi eos, quos venerabilis apostolus Petrus aut ejus successores constituerunt sacerdotes? Aut legant, si in his provinciis alius apostolorum invenitur, aut legitur docuisse. Qui si non legunt, quia nusquam inveniunt[3], oportet eos hoc sequi quod ecclesia Romana custodit, a qua[4] eos principium accepisse non dubium est, ne dùm peregrinis assertionibus[5] student, caput institutionum videantur ommitere. Saepe dilectionem tuam ad urbem venisse, ac nobiscum in ecclesia convenisse non dubium est, et quem morem vel in consecrandis mysteriis vel in ceteris agendis arcanis teneat cognovisse. Quod sufficere arbitrarer ad informationem ecclesiae tuae vel reformationem, si praecessores tui minus aliquid aut aliter tenuerint satis certum haberem, nisi de aliquibus consulendos nos esse dixisses. Quibus idcirco respondemus non quòd te aliqua ignorare credamus, sed ut majori auctoritate vel tuos instituas, vel si qui a Romanae ecclesiae institutionibus errant aut commoneas, aut indicare non differas, ut scire valeamus qui sint qui aut novitates inducunt, aut alterius ecclesiae quam Romanae existimant consuetudinem esse servandam.

I.

De pacis[6] osculo dando post confecta mysteria.

Pacem igitur adseris ante confecta mysteria quosdam populis imperare, vel sibi inter se sacerdotes tradere, quum post omnia, quae aperire non debeo, pax sit necessaria indicenda, per quam constet populum ad omnia, quae in mysteriis aguntur atque in ecclesia celebrantur, praebuisse consensum, ac finita esse pacis concludentis signaculo demonstrentur.

II.

De nominibus ante precem sacerdotis non recitandis.

De nominibus verò recitandis, antequam precem sacerdos faciat atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda sunt, sua oratione commendet, quàm superfluum sit, et ipse pro tua prudentia recognosces, ut cujus hostiam necdum Deo offeras, ejus antè nomen insinues, quamvis illi incognitum nihil sit. Priùs ergo oblationes sunt commendandae, ac tunc eorum nomina, quorum sunt, edicenda, ut inter sacra mysteria nominentur; non inter alia quae antè praemittimus, ut ipsis mysteriis[7] viam futuris precibus aperiamus.

III.

Quod non debent baptizati nisi ab episcopis consignari.

De consignandis vero infantibus manifestum est, non ab alio, quam ab episcopo fieri licere. Nam presbyteri, licet sint sacerdotes, pontificatûs tamen apicem non habent. Hoc autem pontificibus solis deberi ut vel consignent, vel paracletum Spiritum tradant, non solum consuetudo ecclesiastica demonstrat, verum et illa lectio Actuum apostolorum, quae adserit Petrum et Joannem esse directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum Sanctum. Nam presbyteris, seu extra episcopum seu praesente episcopo quum baptizant, chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab episcopo fuerit consecratum; non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur episcopis quum tradunt Spiritum paracletum. Verba verò dicere non possum, ne magis prodere videar, quàm ad consultationem respondere.

IV.

Quod ritè omni sabbato jejunetur.

Sabbato vero jejunandum esse ratio evidentissima demonstrat. Nam si diem dominicum ob venerabilem resurrectionem Domini nostri Jesu Christi non solùm in pascha celebramus, verum etiam per singulos circulos hebdomadarum ipsius diei imaginem frequentamus; ac si sexta feria propter passionem Domini jejunamus, sabbatum praetermittere non debemus, quod inter tristitiam atque laetitiam tempore illius videtur inclusum. Nam utique constat apostolos biduo isto et in maerore fuisse, et propter metum judaeorum se occuluisse, quod utique non dubium est in tantum eos jejunasse biduo memorato, ut traditio ecclesiae habeat isto biduo sacramenta penitus non celebrari. Quae forma utique per singulas tenenda est hebdomadas propter id quod commemoratio diei illius semper est celebranda. Quod si putant semel atque uno sabbato jejunandum; ergo et dominica, et sexta feria semel in pascha erit utique celebranda. Si autem dominici diei, ac sextae feriae per singulas hebdomadas reparanda imago est, dementis est bidui agere consuetudinem sabbato praetermisso, quum non disparem habeat causam a sexta videlicet feria in

3 Æm.......................... invenitur.
4 Gerund...................... a qua se hoc principium.
5 Ex Æ. Bibl. R. Esc. 4. T. 1. In reliquis deest vox *assertionibus*.
6 Tol. 1. 2. De pace..... danda.
7 Æm. ministeriis.

qua Dominus passus est, quando et ad inferos fuit, ut tertia die resurgens redderet laetitiam post biduanam tristitiam praecedentem. Non ergo nos negamus sexta feria jejunandum, sed dicimus et sabbato hoc agendum, quia ambo dies tristitiam apostolis vel his qui Christum sequuti sunt indixerunt: qui die Dominico exhilarati non solum ipsum festivissimum esse voluerunt, verum etiam per omnes hebdomadas frequentandum esse duxerunt [8].

V.

De fermento civitatis presbyteris dirigendo.

De fermento verò, quod die dominica per titulos mittimus, superfluè nos consulere voluisti, quum omnes ecclesiae nostrae intra civitatem sint constitutae. Quarum presbyteri, quia die ipso propter plebem sibi creditam nobiscum convenire non possunt, idcirco fermentum a nobis confectum per acolythos accipiunt, ut se a nostra communione maximè illa die non judicent separatos. Quod per parochias fieri debere non puto, quia non longè portanda sunt sacramenta: nec nos per coemeteria diversa constitutis presbyteris destinamus, et presbyteri eorum conficiendorum jus habeant atque licentiam.

VI.

De energumenis baptizatis.

De his vero baptizatis, qui postea a daemonio, aut vitio aliquo aut peccato interveniente, arripiuntur, quaesivit dilectio tua, si a presbyteris, vel diaconibus possint aut debeant signari, quòd hoc nisi episcopum praecipere non licet: nam eis manus imponenda omnino non est, nisi episcopus auctoritatem dederit id efficiendi. Ut autem fiat, episcopi est imperare ut manus eis vel a presbytero vel a ceteris clericis imponatur. ¿Nam quomodo id fieri sine magno labore poterit, ut longe constitutus energumenus ad episcopum deducatur, quum si talis casus ei in itinere acciderit, nec ferri ad episcopum nec referri ad sua facilè possit?

VII.

De poenitentibus.

De poenitentibus vero, qui sive ex gravioribus commissis sive ex levioribus poenitentiam gerunt, si nulla interveniat aegritudo, quinta feria ante pascha eis remitendum Romanae ecclesiae consuetudo demonstrat. Ceterùm de pondere aestimando delictorum sacerdotis est judicare, ut attendat ad confessionem poenitentis, et ad fletus, atque lacrymas corrigentis, ac tunc jubere dimitti quum viderit congruam satisfactionem. Sane si quis in aegritudinem inciderit, atque usque ad desperationem devenerit, ei est ante tempus paschae relaxandum, ne de seculo absque communione discedat.

VIII.

De epistola sancti Jacobi apostoli, in qua pro infirmis orare praecipitur.

Sane quoniam de hoc, sicuti de ceteris, consulere voluit dilectio tua, adjecit etiam filius meus Celestinus diaconus in epistola sua esse a tua dilectione positum illud, quod in beati apostoli Jacobi epistola conscriptum est: *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros* [9] *et orent super eum ungentes eum oleo in nomine Domini, et oratio fidei salvabit infirmum, et suscitabit illum Dominus, et si in peccatis fuerit remittentur ei.* Quod non est dubium de fidelibus aegrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quo ab episcopo confecto non solum sacerdotibus sed et omnibus christianis uti licet in sua aut in suorum necessitate ad ungendum. Ceterùm illud superfluum videmus adjectum, ut de episcopo ambigatur quod presbyteris licere non dubium est. Nam idcirco presbyteris dictum est, quia episcopi occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non possunt. Ceterùm si episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem à se visitandum, et benedicere, et tangere chrismate sine cunctatione potest, cujus est ipsum chrisma conficere. Nam poenitentibus istud fundi non potest quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi? His igitur, frater carissime, omnibus quae tua dilectio voluit à nobis exponi, prout potuimus respondere curavimus, ut ecclesia tua Romanam consuetudinem, à qua originem ducit, servare valeat, atque custodire. Reliqua verò, quae scribi fas non erat, quum adfueris, interrogati poterimus edicere. Erit autem Domini potentiae etiam id procurare, ut et tuam ecclesiam et clericos nostros, qui sub tuo pontificio divinis famulantur officiis, bene instituas, et aliis formam tribuas, quam debeant imitari. Data XIV. kalendas Aprilis Theodosio Augusto VII. et Palladio [10] viris clarissimis Consulibus.

8 Bibl. Reg. Esc. 4. Ger. Urgel. Tol. 2.......... dixerunt.

9 Bibl. Reg. Tolet. 1................ presbyteros ecclesiae et &c.

10 Tol. 1. Palladio V. Consulibus.

VII.

EPISTOLA

EJUSDEM INNOCENTII PAPAE

AD VICTORICUM ROTHOMAGENSEM EPISCOPUM.

INNOCENTIUS VICTORICO EPISCOPO ROTHOMAGENSI SALUTEM.

Etsi tibi, frater carissime, pro merito et honore sacerdotii, quo plurimùm polles, vivendi et docendi ecclesiasticae notae sint regulae, neque sit aliquid quod de sacris lectionibus tibi videatur ignotum; tamen quia Romanae ecclesiae normam atque auctoritatem magnopere postulasti, voluntati tuae morem admodum gerens digestas vitae et morum probabilium disciplinas adnexas litteris meis misi, per quas advertant ecclesiarum regionis vestrae populi, quibus rebus et regulis christianorum vita in sua cujusque professione debeat contineri, qualisque in urbis Romae ecclesiis ordo servetur. Erit dilectionis tuae per plebes finitimas et consacerdotes nostros, qui in illis regionibus propriis ecclesiis praesident, regularum hunc librum quasi didascalicum atque monitorem sedulo insinuare, ut et nostros cognoscere et ad fidem confluentium mores valeant docendi sedulitate formare. Aut enim propositum suum ex hac nostra congruenti lectione cognoscent, aut si quid adhuc desideratur, facile poterunt ex bona imitatione supplere. Incipiam igitur, adjuvante Deo et sancto Petro apostolo, per quem et apostolatus et episcopatus in Christo coepit exordium, ut quoniam plures saepe emerserunt causae, quae in aliquantis non erant causae, sed crimina, de cetero sollicitudo sit unicuique sacerdoti in sua ecclesia curam hujusmodi habere, sicut beatus apostolus praedicat Paulus talem ecclesiam Deo exhibendam non habentem maculam aut rugam, ne alicujus morbidae ovis afflatu conscientia nostra contaminata violetur. Propter eos igitur, qui vel ignorantia vel desidia non tenent ecclesiasticam disciplinam, et multa non praesumenda praesumunt, rectè postulasti, ut in illis partibus istiusmodi, quam tenet ecclesia Romana, forma servetur: non quòd nova praecepta aliqua imperentur, sed ea, quae per desidiam aliquorum neglecta sunt, ab omnibus servari cupiamus, quae tamen apostolica et patrum traditione sunt constituta. Scriptum est namque ad Thessalonicenses apostolo Paulo monente: *State et tenete traditiones nostras, quas tradidi vobis sive per verbum, sive per epistolam.* Illud certè tuam debet mentem vehementiùs exercere, ut ab omni labe seculi istius ante Dei conspectum securus inveniaris. Cui multum enim creditur plus ab eo exigitur cum usura paenarum. Ergo quoniam non pro nobis tantùm, sed et pro populo Christi praestare cogimur rationem, disciplinâ dominicâ populum erudire debemus. Quosdam enim adseris extitisse, qui statuta majorum non tuentes castitatem ecclesiae sua praesumptione violarint, populi favorem sequentes et Dei judicium non timentes. Ergo ne silentio nostro existimemur his praebere consensum, dicente Domino per prophetam: *Videbas furem et currebas*[1] *cum eo*: haec sunt quae deinceps intuitu divini judicii omnem catholicum[2] episcopum expedit custodire.

I.

Quod extra conscientiam metropolitani non sint ordinandi episcopi.

Primùm ut extra conscientiam metropolitani episcopum nullus audeat ordinare. Integrum est enim judicium, quod plurimorum sententia confirmatur. Nec unus episcopus ordinare praesumat episcopum, ne furtivum beneficium praestitum videatur. Hoc enim et synodus Nicaena constituit.

II.

De his qui post baptismum cingulum militiae secularis acceperunt.

Si quis verò post remissionem peccato-

1 Ex Bibl. Reg. codice. In reliquis: concurrebas.
2 Ex reliquis praeter Alv. Urg. et Ger. in quibus: catholicorum.

rum cingulum militiae secularis habuerit, ad clericatum admitti omnino non debet.

III.

De causis clericorum, quae, in provincia si minimè finiuntur, ut ab apostolica sede determinentur.

Si quae autem causae vel contentiones inter clericos tam superioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortae, secundum synodum Nicaenam congregatis ejusdem provinciae episcopis judicium terminetur, nec alicui liceat (sine praejudicio tamen Romanae ecclesiae, cui in omnibus causis debetur reverentia custodiri), relictis his sacerdotibus qui in eisdem provinciis Dei ecclesias gubernant, ad alias convolare provincias. Quod si quis fortè praesumpserit, ab officio clericatus submotus et injuriarum reus ab omnibus judicetur. Si majores causae in medio fuerint devolutae, ad sedem apostolicam, sicut vetus consuetudo exigit, post judicium episcopale referantur.

IV.

De uxoribus clericorum: ut virginibus socientur, et secundam non ducant uxorem.

Mulierem viduam clericus non ducat uxorem, quia scriptum est: *Sacerdos uxorem virginem accipiat, non viduam nec ejectam.* Utique quia ad sacerdotium labore suo et vitae probitate contendit, cavere debet ne hoc praejudicio impeditus pervenire non possit.

V.

Ut si laicus viduam duxerit, clericus non fiat.

Ut is qui mulierem viduam, licet laicus, duxit uxorem, seu ante baptismum sive post baptismum, non admittatur ad clerum, quia eodem vitio videtur exclusus. In baptismo enim crimina dimittuntur, non acceptae uxoris consortium relaxatur.

VI.

Ut clericus non sit, qui secundam duxerit.

Nec is qui secundam duxerit uxorem, clericus fiat, quia scriptum est: *Unius uxoris virum*; et iterum: *Sacerdotes mei semel nubant.* Ac ne ab aliquibus aestimetur ante baptismum, si fortè quis accepit uxorem, et ea de seculo recedente alteram duxerit, et dixerit in baptismo esse dimissum, satis errat a regula, quia in baptismo peccata dimittuntur, non acceptarum uxorum numerus aboletur: quum utique uxor ex legis praecepto ducatur in tantum, ut et in paradiso parentes humani generis, quum jungerentur, ab ipso Domino sint benedicti: et Salomon dicat: *A Deo praeparabitur viro uxor*: quam formam etiam sacerdotes omnes servare usus ipse ecclesiae demonstrat. Satis enim absurdum est aliquem credere, uxorem ante baptismum acceptam post baptismum non computari, quum benedictio, quae per sacerdotem super nubentes imponitur, non materiam delinquendi dedisse, sed formam tenuisse a Deo legis antiquitus institutae doceatur. Quòd si non putatur uxor esse computanda, quae ante baptismum ducta est, ergo nec filii, qui ante baptismum geniti sunt, pro filiis habeantur.

VII.

Ut alterius clericum nullus episcopus ordinare usurpet.

Ut de aliena ecclesia clericum ordinare nullus usurpet, nisi ejus episcopus precibus exoratus concedere voluerit: quod etiam Nicaena videtur synodus continere. Abjectus a sua ecclesia clericus ab altera ergo non suscipiatur ecclesia.

VIII.

Ut non rebaptizentur qui a Novatianis, vel Montensibus veniunt.

Ut venientes a Novatianis vel Montensibus per manus tantùm impositionem suscipiantur, quia, quamvis ab haereticis, tamen in Christi nomine sunt baptizati, praeter eos, qui fortè a nobis ad illos transeuntes rebaptizati sunt. Hi, si resipiscentes et ruinam suam cogitantes redire maluerint, sub longa poenitentiae satisfactione admittendi sunt.

IX.

Ut sacerdotes, et levitae cum mulieribus coire non debeant.

Praeterea, quod dignum et pudicum et honestum est, tenere ecclesia omnimodo debet, ut sacerdotes et levitae cum uxoribus suis non misceantur[3], quia ministerii quotidiani necessitatibus occupantur. Scriptum est enim: *Sancti estote quoniam et ego sanctus sum Dominus Deus vester.* Nam si priscis temporibus de templo Dei sacerdotes anno vicis suae non discedebant, sicut de Zacharia legimus, nec domum suam omnino tangebant; quibus utique propter sobolis successionem uxoris

3 Esc. 4.................. commisceantur.

usus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu et praeterquam ex semine Aaron ad sacerdotium nullus fuerat praeceptus accedere ¿quanto magis hi sacerdotes vel levitae pudicitiam ex die ordinationis suae servare debent, quibus vel sacerdotium vel ministerium sine successione est, nec praeterit dies, qua vel a sacrificiis divinis aut a baptismatis officio vacent? Nam si beatus apostolus Paulus ad Corinthios scribit dicens: *Abstinete vos ad tempus ut vacetis orationi*: et hoc utique laicis praecepit; multo magis sacerdotes, quibus et orandi et sacrificandi juge officium est, semper debebunt ab hujusmodi consortio abstinere. Qui si contaminatus fuerit carnali concupiscentia ¿quo pudore sacrificare usurpabit, aut qua conscientia, quove merito exaudiri se posse credit, quum dictum sit: *Omnia munda mundis*; *coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum*? Sed fortasse licere hoc credit, quia scriptum est: *Unius uxoris virum.* Non permanentem in concupiscentia generandi dixit, sed propter continentiam futuram. Neque enim integros corpore non admisit qui ait: *Vellem autem omnes sic esse sicut et ego.* Quod et apertiùs declarat dicens: *Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem jam non estis in carne, sed in spiritu.*

X.

Ut monachus, si clericus factus fuerit, propositum suum servare debeat.

De monachis, qui diu[4] morantes in monasteriis si postea ad clericatus ordinem pervenerint non debere eos a priori proposito discedere. Aut enim, sicut in monasterio fuit, et quod diu servavit, in meliori gradu positus amittere non debet, aut si corruptus, postea baptizatus, in monasterio sedens et ad clericatus ordinem accedere voluerit, uxorem omnino[5] habere non potest[6]; quia nec benedici cum sponsa potest jam antè corruptus. Quae forma servabitur in clericis; maximè quum vetus regula hoc habeat, ut quisque corruptus postea baptizatus clericus esse voluisset, sponderet se uxorem omnino non ducere.

XI.

Ut ex curialibus clericus non fiat propter voluntates quas a diabolo inventas exhibere compellitur.

Praeterea frequenter quidam ex fratribus nostris curiales vel quibuslibet publicis functionibus occupatos clericos facere contendunt, quibus postea major tristitia quum de revocandis eis aliquid ab Imperatore praecipitur, quàm gratia nascitur. Constat enim eos in ipsis monitis etiam voluptates exhibere, quas a diabolo inventas esse non dubium est, et ludorum vel munerum partibus aut praeesse, aut interesse. Sic certe in exemplum sollicitudo et tristitia fratrum, quam saepè pertulimus imperatore praesente, quum pro his saepiùs rogaremus, quam ipse nobiscum positus cognovisti, quibus non solum inferiores clerici ex curialibus, verùm etiam jam in sacerdotio constituti ingens molestia, ut redderentur, instabat.

XII.

De virginibus sacratis si lapsae fuerint.

Item quae Christo spiritualiter nupserunt et velari a sacerdote meruerunt, si posteà vel publicè nupserint, vel occultè corruptae fuerint, non eas admittendas esse ad agendam poenitentiam, nisi hi, quibus se junxerant, de hac vita discesserint. Si enim de laicis hominibus haec ratio custoditur, ut quaecumque vivente viro alteri nupserit habeatur adultera, nec ei agendae poenitentiae licentia concedatur, nisi unus ex eis fuerit defunctus; ¿quantò magis de illa tenenda est, quae antè inmortali se sponso conjunxerat, et postea ad humanas nuptias ut transiret elegit?

XIII.

De virginibus non velatis, si deviaverint.

Hae verò, quae necdum sacro sunt velamine consecratae, tamen in proposito virginali se permanere promiserant, licet velatae non sint, si forte nupserint; his ad agendam aliquanto tempore poenitentiam sit liberum, quia sponsio earum a Deo tenebatur. Nam si inter homines solet bonae fidei contractus nulla ratione dissolvi; ¿quantò magis ita pollicitatio, quam cum Deo pepigerunt, solvi sine vindicta non debet? Nam si apostolus Paulus, quae a proposito viduitatis discesserint, dixerit eas habere condemnationem, quia primam fidem irritam fecerunt ¿quantò magis virgines, quae pactionis suae fidem minimè servaverunt?

Haec itaque regula, frater carissime, si plenâ vigilantiâ fuerit ab omnibus Dei sacerdotibus custodita, cessabit ambitio, dissensio conquiescet, haereses et schismata non emergent, locum non accipiet diabolus saeviendi, sed manebit unanimitas, ini-

4 Ex Bibl. Reg. Tol. 1. 2. In reliquis: qui demorantes.

5 Æm.............. omnino non habebit.
6 Bibl. Reg. Esc. 4.................. poterit.

quitas omnis[7] superata calcabitur, veritas spirituali fervore flagrabit, pax praedicata labiis et mente servabitur, implebitur edictum Apostoli, ut unanimes unum sentientes permaneamus in Christo, nihil per contentionem nobis neque per inanem gloriam vindicantes, non hominibus sed Deo nostro salvatori placentes, cui est honor et gloria in secula seculorum. Amen. Datum sub die XV kalendas martias, Honorio Augusto et Aristo Consulibus.

7 Ex reliquis praeter Alv. in quo......... hominis.

VIII.

EPISTOLA

INNOCENTII PAPAE AD EXUPERIUM TOLOSANUM EPISCOPUM.

INNOCENTIUS EXUPERIO EPISCOPO TOLOSANO SALUTEM.

Consulenti tibi, frater carissime, quid de proposita specie unaquaque sentirem, pro captu intelligentiae meae quae sunt visa respondi, quid sequendum vel docilis ratio persuaderet, vel auctoritas lectionis ostenderet, vel custodita series temporum demonstraret. Et quidem dilectio tua, institutum sequuta prudentium, ad sedem apostolicam referre maluit quid deberet de rebus dubiis custodire, potiùs quàm usurpatione praesumpta, quae sibi videntur, de singulis obtinere. ¿Cur enim magis pudendum putemus discere aliquid, quàm omnino nescire? Mihi quoque ipsi de collatione docibilitas[1] accidit, dum perscrutatis rationibus ad proposita respondere compellor: eoque fit ut aliquid semper addiscat qui postulatur ut doceat. Proponam igitur singula subjiciamque responsum.

I.

De incontinentia sacerdotum vel levitarum.

Proposuisti quid de his observari debeat, quos in diaconii ministerio aut officio presbyterii positos incontinentes esse aut fuisse generati filii prodiderunt. De his et divinarum legum est disciplina, et beatae recordationis viri Siricii episcopi[2] monita evidentia commearunt, ut incontinentes in officiis talibus positi omni honore ecclesiastico privarentur, nec admittantur ad tale ministerium, quod[3] solâ continentiâ oportet impleri. Est enim vetus admodum sacrae legis auctoritas, jam inde ab initio custodita, quod in templo anno vicis suae habitare praecepti sunt sacerdotes, ut servientes sacris oblationibus puros et ab omni labe[4] mundatos sibi vindicent divina mysteria. Neque eos ad sacrificia fas sit admitti, qui exercent vel cum uxore carnale corsortium: quia scriptum est: *Sancti estote quia ego sanctus sum Dominus Deüs vester.* Quibus utique propter sobolis successionem uxoris usus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu ad sacerdotium nullus fuerat praeceptus accedere. ¿Quanto magis hi sacerdotes vel levitae pudicitiam ex die ordinationis suae servare debent, quibus vel sacerdotium vel ministerium sine successione est, nec praeterit dies, qua vel a sacrificiis divinis, vel a baptismatis officio vacent? Nam si beatus[5] Paulus ad Corinthios scribit dicens: *Abstinete vos ad tempus ut vacetis orationi*: et hoc utique laicis praecepit; multo magis sacerdotes, quibus orandi et sacrificandi juge officium est, semper debebunt ab hujusmodi consortio abstinere. Qui si contaminatus fuerit carnali concu-

1 Fortassis *docilitas*: ast in omnibus codicibus legitur *docibilitas*.
2 Esc. 4............ papae.
3 Ex Tol. 1. et Urg.: In ceteris ministerium nisi quos sola &c.
4 Tol. 1. sorde.
5 Esc. 4................ beatus apostolus Paulus.

piscentia ¿quo pudore vel sacrificare usurpabit, aut qua conscientia, quove merito exaudiri se credit, quum dictum sit: *Omnia munda mundis: coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum?* Sed fortasse hoc licere credit quia scriptum est: *unius uxoris virum.* Non ad permanentem in concupiscentia generandi hoc dixit, sed propter continentiam futuram. Neque enim integros corpore non admisit qui ait: *Vellem autem omnes sic esse, sicut et ego*: Et apertiùs declarat dicens: *Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. Vos autem jam non estis in carne sed in spiritu*: et ad habentem filios, non generantem dixit. Sed ea planè dispar et diversa sententia est. Nam si ad aliquos forma illa ecclesiasticae vitae pariter et disciplinae, quae ab episcopo Siricio ad provincias commeavit, non probabitur pervenisse, his ignorationibus venia remittetur, ita ut de cetero penitus incipiant abstinere: et ita gradus suos, in quibus inventi fuerint, sic retentent, ut eis non liceat ad potiora conscendere. Quibus in beneficio esse debet quod hunc ipsum locum, quem retinent, non amittant. Si qui autem scire se formam vivendi missam a Siricio deteguntur, neque statim cupiditates libidinis abjecisse, illi sunt modis omnibus submovendi, qui post admonitionem cognitam praeponendam arbitrati sunt voluptatem.

II.

De his qui post baptismum omni tempore incontinentiae voluptatibus dediti ultimò poenitentiam poscunt.

Et hoc quaesitum est, quid de his observari oporteat, qui post baptismum omni tempore incontinentiae voluptatibus dediti in extremo vitae suae fine poenitentiam simul, et reconciliationem communionis exposcunt. De his observatio prior durior, posterior interveniente misericordia inclinatior est. Nam consuetudo prior tenuit ut concederetur poenitentia, sed communio negaretur. Quum enim illis temporibus crebrae persequutiones essent, ne communionis concessa facultas homines de reconciliatione securos non revocaret a lapsu, meritò negata communio est, concessa poenitentia, ne totum penitus negaretur, et duriorem remissionem fecit temporis ratio. Sed posteaquam Dominus noster pacem ecclesiis suis reddidit, jam depulso terrore[6] communionem dari abeuntibus placuit, et propter Domini misericordiam quasi viaticum profecturis, et ne, ut Novatiani haeretici, negantes veniam, asperitatem et duritiam eorum sequi videamur. Tribuitur ergo cum poenitentia extrema communio, ut homines hujusmodi vel in suppremis suis, permittente Salvatore nostro, a perpetuo exitio vindicentur.

III.

De administratoribus.

Quaesitum est etiam super his, qui post baptismum administraverunt, et aut tormenta sola exercuerunt, aut etiam capitalem protulere sententiam. De his nihil legimus a majoribus definitum. Meminerant autem a Deo potestates fuisse concessas, et propter vindictam noxiorum gladium fuisse permissum, et Dei ministrum esse datum hujusmodi vindicem. ¿Quomodo igitur reprehenderent factum quod auctore Domino viderent esse concessum? De his ergo ita ut hactenus servatum est, sic habemus, ne aut disciplinam avertere, aut contra auctoritatem Domini venire videamur. Ipsis autem in ratione reddenda gesta[7] sua omnia servabuntur.

IV.

Quod viri cum adulteris uxoribus non conveniant.

Et illud desideratum est scire, cur communicantes viri cum adulteris uxoribus non conveniant, quum contrà uxores adulterorum virorum in consortio manere videantur. Super hoc christiana religio adulterium in utroque sexu pari ratione condemnat; sed viros suos mulieres non facilè de adulterio accusant, et non habent latentia peccata vindictam; viri autem liberiùs uxores adulteras apud sacerdotes deferre consuerunt. Et ideo mulieribus, prodito earum crimine, communio denegatur: virorum autem, latente commisso, non facilè quisquam ex suspicionibus abstinetur, qui utique submovebitur, si ejus flagitium detegatur. Quum ergo par causa sit, interdum probatione cessante, vindictae ratio conquiescit.

V.

Quod qui preces vel criminales dictant habeantur immunes.

Illud etiam sciscitari voluisti, an preces dictantibus liberum concedatur, utique post baptismi regenerationem, a principibus poscere mortem alicujus, vel sanguinem de reatu. Quam rem principes numquam sine cognitione concedunt; sed ad

6 Ex reliquis praeter Alv. in quo............. errore.

7 Ex ceteris codicibus praeter Alv. et Esc. 3. in quibus legitur: in ratione reddenda quae gesta sunt omnia servabuntur.

judices commissa ipsa vel crimina semper remittunt, ut causâ cognitâ vindicentur. Quae quum quaesitori fuerint delegata, aut absolutio aut damnatio pro negotii qualitate profertur, et dum legum auctoritas in improbis exercetur, erit dictator immunis.

VI.

Quod hi qui intercedente repudio divortium pertulerunt[8] *si se nuptiis vinxerunt, adulteri esse monstrentur.*

De his etiam requisivit dilectio tua, qui interveniente repudio alii se matrimonio copularunt, quos in utraque parte adulteros esse manifestum est. Qui verò vel uxore vivente, quamvis dissociatum videatur esse conjugium, ad aliam copulam festinarunt, neque possunt adulteri non videri, in tantum ut etiam hae personae, quibus tales conjuncti sunt, etiam ipsae adulterium commisisse videantur, secundum illud quod legimus in evangelio: *Qui dimisserit uxorem suam, et duxerit aliam, moechatur: Similiter et qui dimissam duxerit, moechatur*: et ideo omnes a communione fidelium abstinendos. De parentibus autem, aut de propinquis eorum nihil tale statui potest, nisi incentores illiciti consortii fuisse detegantur.

8 Æm. Bibl. Reg. Esc. 4. Urg. Gen. Tol. 1.: pertulerunt aliisque se.
9 Tol. 2. Matthaei.

VII.

Qui libri in canone recipiantur.

Qui verò libri recipiantur in canone sanctarum scripturarum, brevis adnexus ostendet. Haec sunt ergo quae desiderata voce monere voluisti: Moysis libri quinque, id est Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium; necnon et Jesu Nave, et Judicum, et Regnorum libri quatuor, simul et Ruth, Prophetarum libri sexdecim, Salomonis libri quinque, Psalterium. Item historiarum: Job liber unus, Tobiae unus, Esther unus, Judith unus: Machabaeorum duo, Esdrae duo, Paralipomenon duo. Item novi testamenti: Evangeliorum libri quatuor; Pauli apostoli Epistolae quatuordecim; Epistolae Joannis tres, Epistolae Petri duae: Epistola Judae: Epistola Jacobi, Actus apostolorum, Apocalipsis Joannis.

Cetera autem quae sub nomine Mathiae[9] sive Jacobi minoris, vel sub nomine Petri[10] et Joannis quae a quodam Leucio scripta sunt, vel sub nomine Andreae, quae a Xenocharide et Leonida Philosophis, vel sub nomine Thomae, et si qua sunt alia, non solum repudianda, verùm etiam noveris esse damnanda. Datum X kalendas martias, Stilicone II. et Anthemio consulibus.

10 In Alv. desunt haec verba: Petri et Joannis quae a quodam Leucio scripta sunt.

IX.

EPISTOLA

INNOCENTII AD FELICEM EPISCOPUM.

INNOCENTIUS FELICI EPISCOPO NOCERINO[1].

Mirari non possum dilectionem tuam sequi instituta majorum, omniaque, quae possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos quasi ad caput, atque ad apicem episcopatus referre, ut consulta videlicet sedes apostolica ex ipsis rebus dubiis certum aliquid faciendum pronuntiet, quod nos et libenter accepimus, et dilectionem tuam memorem canonum comprobamus. Scripsisti igitur quod fervore fidei, quo polles, et amore sanctae plebis vel reparaveris ecclesias Dei, vel novas quasque construxeris: sed in his clericos quos constituas non habere, aliquos verò mutilos[2], aliquos digamos esse.

1 Tol. 1. Nucerino.
2 In quibusdam codicibus *murcos*, in aliis *mucros*. Mendum videtur in omnibus pro *mutilos*, ut ex consequentibus apertè dignoscitur.

Ad quod stupuimus prudentem virum de his voluisse consulere, quae omnibus sunt certâ ratione comperta. Ergo non quasi ignoranti dicimus, sed in aliis forsitan occupatos istud oblitos esse vos dicimus.

I.

Si quis volens partem sibi corporis amputaverit, clericus esse non potest, nolens autem potest.

Qui igitur partem cujuslibet digiti sibi ipse volens abscidit, hunc ad clerum canones non admittunt. Cui verò casu aliquo contigit, dum aut operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se non sponte percussit, hos canones praecipiunt clericos fieri, et si in clero fuerint reperti non abjici. In illis enim voluntas est judicata quae sibi causa fuit ferro incidere, quod scilicet et alii id facere dubitare non possunt. In istis verò casus veniam meruit.

II.

Quod digami admitti non possint ad clerum.

De digamis autem nec consuli debuit, quòd manifesta sit lectio Apostoli: *unius uxoris virum*; ad sacerdotium sive ad clericatum admitti debere: et hanc ipsam tamen si virginem accepit. Nam ea quae habuerit antè virum, licet defunctus sit, tamen si clerico postea fuerit copulata, clericus qui eam acceperit esse non poterit, quia in lege cautum est, non viduam, non abjectam habere posse conjugem sacerdotem.

III.

Quod de laicis ad clerum admitti non possunt[3].

De laicis verò religio tua consuluit quos canones ordinare prohibeant. Certum est quidem hoc regulas ecclesiasticas continere, sed non ita definitum est ut de omnibus sit laicis constitutum. Neque enim clerici nasci, et non fieri possunt, sed designata sunt genera, de quibus ad clericatum pervenire non possunt: id est: si quis fidelis causas egerit hoc est postulaverit; si quis fidelis administraverit. De curialibus autem manifesta ratio est, quoniam et si inveniantur hujusmodi viri qui debeant clerici fieri, tamen, quoniam saepiùs ad curiam repetuntur, cavendum ab his est propter tribulationem quae saepe de his ecclesiae provenit.

IV.

Qui de laicis possunt clerici fieri. Hìc[4] *apertè concubina prohibetur.*

Laici vero qui habentes uxores baptizati sunt ac sic se instituerint, ut opinio eorum in nullo vacillet, ut aut clericis juncti sint, aut monasteriis ex quo baptizati sunt haeserint, si non concubinam, non pellicem noverint, si in omnibus bonis operibus vigilarint, non prohibentur hujusmodi ad clericatus sortem adsumi.

V.

De temporibus in cleri ordinibus immorandis.

Ita sane, ut in eos tempora a majoribus constituta serventur, nec citò quilibet lector, citò acolythus, citò diaconus, citò sacerdos fiat, quia in minoribus officiis si diù perdurent, et vita eorum pariter et obsequia comprobantur, ut ad sacerdotium postea emensis stipendiorum meritis veniant, nec praeripiant quod vita probata meretur accipere. Quoniam ergo certa definitione monstratum est qui debeant admitti, qui vero reprobari, ex his hominibus, quos videt dignatio tua non posse reprobari, eligere debebis quos clericos facias. Si enim nullam gratiam hominibus aut beneficium praestare velimus, tales invenire possumus, de quorum adsumptione nec incurrere nec erubescere valeamus.

3 Æm. Bibl. Reg. Esc. 4. Urg. Ger. Tol. 1. 2.: debeant.

4 Æm. Bibl. Reg. Esc. 4. Urg. Ger.: ubi.

X.

EPISTOLA

INNOCENTII AD MAXIMUM ET SEVERUM EPISCOPOS.

DE HIS QUI IN PRESBYTERIO FILIOS GENUERUNT, UT AB OFFICIO REMOVEANTUR.

INNOCENTIUS MAXIMO ET SEVERO EPISCOPIS PER BRITIOS[1].

Ecclesiasticorum canonum norma nulli esse debet incognita sacerdoti, quia nesciri haec a pontifice satis est indecorum, maxime quum a laicis religiosis viris et sciatur, et custodienda esse ducatur. Nuper quidem Maximilianus filius noster agens in rebus hujusmodi qualem querelam detulerit, libelli ejus series adnexa declarat. Qui zelo fidei ac disciplinae ductus non patitur ecclesiam pollui ab indignis presbyteris, quos in presbyterio filios adserit procreasse: quod non licere exponerem, nisi nossem vestram prudentiam legis totius habere notitiam. Et ideo, fratres carissimi, libelli, qui subjectus est, tenore perspecto, eos qui talia perpetrasse dicuntur, jubebitis in medio collocari, discussisque objectionibus, quae ipsis presbyteris impinguntur, si convinci potuerint, a sacerdotali removeantur officio, quia qui sancti non sunt sancta adtrectare non possunt, atque alieni efficiantur a ministerio quod vivendo illicitè polluerunt. Miramur autem haec eorum dissimulare episcopos, ut aut connivere, aut nescire esse illicita judicentur.

1. Bibl. Reg........... Briácios. Tol. 1. Bruttios.

XI.

EPISTOLA

INNOCENTII AD AGAPITUM ET RELIQUOS EPISCOPOS.

QUOD POST POENITENTIAM NULLUS AD CLERUM POSSIT ADMITTI.

INNOCENTIUS AGAPITO, MACEDONIO ET MARINO EPISCOPIS APULIS.

Multa in provincia contra canones ecclesiasticos, decretaque majorum usurpari a plurimis, et relationes diversorum et suggestiones fidissimae retulerunt. Quae quidem possent facile resecari, si episcopi in his non invenirentur auctores, qui dùm aut amicis, aut obsequiis gratiam praestare nituntur, religionem violant, ordinesque corrumpunt. Ac sic evenit, ut indigni quique honores suscipiant ecclesiasticos, et admittantur ad clerum, qui nec inter laicos quidem dignum locum habere merentur; sicuti nunc dato nobis libello monstratum est, Modestum quemdam multis criminibus involutum, propter quae etiam poenitentiam egisse dicitur, non solùm clericum effectum, quod non licet, verùm etiam ad episcopatus apicem tendere, quum canones apud Nicaeam constituti poenitentes etiam ab infimis officiis clericorum excludant. Et ideo, fratres carissimi, perspecto tenore libelli, eum jubete praesentari, ut si verè constiterit talem qualem libellus adfirmat, non solum ab ambitione, sed etiam a clericatus removeatur officio.

XII.

EPISTOLA

INNOCENTII PAPAE AD RUFUM ET GERONTIUM,

ET CETEROS PER MACEDONIAM EPISCOPOS CONSTITUTOS.

DE BUBALIO ET TAURIANO

DAMNATIS A PROVINCIALIBUS EPISCOPIS,

QUORUM SENTENTIAM SEDES APOSTOLICA RETRACTARE CURAVIT.

INNOCENTIUS RUFO, GERONTIO, SOPHRONIO[1]

FLAVIANO[2] MACEDONIO, PROSDOCIO[3] ET ARISTEO[4]

EPISCOPIS PER MACEDONIAM CONSTITUTIS.

Mora coëpiscorum nostrorum Maximiani et Eumenii[5], vel potius importunitas temporum fecit, ut vos iteraretis de Bubalio et Tauriano querimoniam, et nos iterum in homines perditissimos insurgeremus. Sed, ut possum, paucioribus verbis malorum tantorum meditabor compendium et strictim quae in volumine litterarum vestrarum conspexerim retractabo. Grave non oportuit videri piissimis mentibus vestris cujuscumque retractari judicium, quia veritas exagitata saepiùs magis splendescit in lucem, et pernicies revocata in judicium graviùs et sine poenitentia condemnatur: nam fructus divinus est justitiam saepiùs recenseri, fratres carissimi. Verùm illud video movisse animos vestros quod in multis Bubalius saepe fallaciis reprehensus objecerit exemplaria fictarum quasi a nobis litterarum, quum pro consuetudine hominis nihil quod proferret jam fide dignissimum videretur. Sed sileatur omne jam de tali negotio murmur et convicti diaboli ipsi anhelitus comprimantur. Subjunximus autem his priores litteras, quas per memoratos episcopos miseramus, quibus ita plenaria sententia nostrorum sensuum designata est, ut dum relegeritis, nihil ambiguum, nihil requirendum in hac causa de cetero repetatis. Hanc autem paginulam nostram sollicitiùs Cretensibus episcopis relegendam mittite, ut sciant plenissimè quid sit de Bubalio et Tauriano ceterisque pronuntiatum, ut servent qui digni admonitione sunt cavere a talibus, ne talia sortiantur.

1 Ger. Urg.: Sophroniano.
2 Ex reliquis praeter Alv. in quo: Alaviano.
3 Ex Æm. Bibl. Reg. Esc. 4. Urg. Ger. In Alv. Prosdoco. In Tol. 1. Prosdicio. In Tol. 2. Prostocio.
4 Ex ceteris praeter Alv. in quo: Arisaco.
5 Tol. 1. Eugenii. Tol. 2. Emenii.

XIII.

EPISTOLA

INNOCENTII PAPAE

AD FLORENTIUM EPISCOPUM TIBURTINENSEM.

DE TERMINIS MINIME TRANSFERENDIS.

INNOCENTIUS FLORENTIO EPISCOPO TIBURTINENSI.

Non semel sed aliquoties clamat scriptura divina transferri non oportere terminos a patribus institutos, quia nefas est, si quod alter semper possederat alter invadat: quod tuam bonitatem frater et coëpiscopus noster Ursus asserit perpetrasse. Nam Nomentanam sive Faciliensem parochiam ad suam dioecesim a majoribus pertinentem invasisse te, atque illic divina celebrasse, inconsulto eodem ac nesciente, non sine dolore conquestus est. Quod si verum est, non leviter te incurrisse cognoscas. Unde si declinare cupis tantae usurpationis invidiam, nostris litteris admonitum te convenit abstinere. Certè si aliquid tibi credis justitiae suffragari, integris omnibus et in pristino statu manentibus, post dies venerabiles paschae adesse debebis, ut memoratis possis intentionibus respondere, partibusque in medio collocatis quid antiquitas aut veritas habeat inquiramus.

XIV.

EPISTOLA

INNOCENTII PAPAE AD PROBUM.

SI CUJUS UXOR FUERIT ABDUCTA IN CAPTIVITATEM,

ET ALTERAM MARITUS ACCEPERIT,

REVERTENTE PRIMA, SECUNDA MULIER DEBET EXCLUDI.

INNOCENTIUS PROBO.

Conturbatio procellae barbaricae facultati legum intulit casum; et bene constituto matrimonio inter Fortunium et Ursam captivitatis incursus fecerat naevum, nisi sancta religionis statuta providerent. Quum enim in captivitate praedicta Ursa mulier teneretur, aliud conjugium cum Restituta Fortunius memoratus iniisse cognoscitur. Sed favore Domini reversa Ursa nos adiit, et nullo diffitente uxorem se memorati esse perdocuit. Qua de re, Domine fili merito illustris, statuimus fide catholica suffragante illud esse conjugium quod erat primitus gratia divina fundatum, conventumque secundae mulieris, priore superstite, nec divortio ejectae nullo pacto posse esse legitimum.

XV.

EPISTOLA

EJUSDEM INNOCENTII PAPAE

AD AURELIUM ET AUGUSTINUM AFRICANOS EPISCOPOS.

SCRIPTA SALUTARIA PLENA CARITATE.

INNOCENTIUS AURELIO ET AUGUSTINO EPISCOPIS.

Acceptissimi mihi germani compresbyteri, illo recursus vacuus officio nostro esse non debuit. Percaros enim salutare carissimos naturale quodammodo nobis videtur, et consequens. Gaudere igitur in Domino vestram germanitatem, amantissimi, cupimus, et pro nobis paria ad Deum vota rependere precamur; quia, ut bene nostis, communionibus et alternis plus agimus orationibus, quàm singularibus aut privatis.

XVI.

EPISTOLA

EJUSDEM INNOCENTII PAPAE

AD EUMDEM AURELIUM CARTHAGINENSEM EPISCOPUM.

DE PASCHA.

Caritatis nostrae officium nullo intervallo dirimitur, etiam si charta nullos apices ferat. Vivit enim spiritualis gratia alternis in cordibus, et amorem nostrum confovet sacerdotalis ipsa societas. Cura[1] ergo, ut dignum est, unitatem ecclesiae custodire, idemque omnes pariter et sentiamus et pronuntiemus, frater carissime. Has ergo litteras de ratione paschali alterius (dico futuri) anni praescripsi. Nam quum ante diem undecimum kalendarum aprilium pene luna sexta decima colligatur (non quippiam minus est) itemque quum in ante diem quartum kalendarum earumdem veniat vicesima tertia, existimavi undecimo kalendarum memoratarum die festa paschalia celebranda, quoniam in vicesima tertia luna nullum pascha unquàm ante hoc factum esse cognoscimus. Sententiae meae exposui atque edixi tenorem. Jam prudentiae erit tuae, consors mihi frater, cum unanimis et consacerdotibus nostris hanc ipsam rem in synodo religiosissima retractare[2], ut si nihil dispositioni nostrae resultat, nobis plenissimè apertèque scribas, quò deliberatam paschalem diem jam litteris ante, ut moris est, servandam suo tempore praescribamus. Compresbyterum autem Archidamum quamvis noverim quòd libentissimè ac more suscipias consueto, tamen ex abundantibus postulo ut eum inter tuos habere digneris.

1 In excussis: ¿Cur ergo indignum est unitatem ecclesiae custodiri?

2 In Urg. tractare. Retractare igitur hoc loco est iterum tractare.

XVII.

EPISTOLA

EJUSDEM INNOCENTII PAPAE

AD EUMDEM AURELIUM CARTHAGINENSEM EPISCOPUM.

UT NULLUS CONTRA ORDINEM CANONUM EFFICIATUR EPISCOPUS.

DILECTISSIMO FRATRI AURELIO INNOCENTIUS.

Qua indignitate, qua molestia male tractari ecclesiam, praecipuèque episcopos relegam vel audiam, et tua fraternitas bene novit, et ego idonea tanto dolori verba invenire non possum, dum facilè imponuntur manus, dum negligenter summus sacerdos adligitur. Ecce facta est querela publica, quae fecit semper ut communis omnibus tremenda sit reverentia. Sic clerici ecclesiasticorum dogmatum nutriti vel honorati intra altaria Christi respuuntur: sic praetereuntur, quasi nefas sit ad primatum per ordinem pervenire. Nam quum involuti mundanis nexibus, actibus, vel moribus abruptè adciscuntur ad tanti collegium sacerdotii, et illi videntur contemni, de quibus oportuerat eligi, et isti male intromitti, qui praeter ordinem irrumpunt potiùs quàm deliguntur. ¡Quàm enim miserum est eum magistrum fieri qui numquam discipulus fuit! ¡eum summum fieri sacerdotem, qui numquam ullo gradu obsequutus fuerit sacerdotii! Relege praefectorum litteras, et vide, quae vel falso, vel pro certo sublimium potestatum adnotentur scriptis. Perdidimus profecto nos ipsi, nos, inquam, sanctimoniae reverentiam, qui quasi vilissimum aliquid summos efficimus sacerdotes, ut jam incipiat quasi noxium aliquid publicis interloquutionibus condemnari. Frater carissime, haec, velim, cuncta recitanda per omnes Africanas ecclesias scripta dirigas, et istis connectas, quas adjunximus litteras praefectorum[1] ut consilium de his, quae iniquè laudantur, judiciumque, si quid tale probari poterit, fiat, ut et praeterita mala, si doceantur admissa, digna severitate coerceantur, et de futuro caveatur, ne ecclesiae sanctitas per nostram fatigata negligentiam perdat privilegia, quae est per viros venerabiles consequuta. Deus te incolumem custodiat. Datum II nonas junias Julio IV. et Palladio V. consulibus.

1 Æm. Bibl. Reg. Urg. Ger.: profectorum.

XVIII.

EPISTOLA

EJUSDEM INNOCENTII PAPAE

AD JULIANAM NOBILEM EXHORTATORIA.

Singulare membrum ecclesiae tuae religionis amplitudinem existere, et a nobis reverentissimè coli, satis est omnibus manifestum. Ipso[1] enim apice nobilitatis multò nobi-

1 Æm. Bibl. Reg. T. 1. 2. Urg.: In ipso.

liorem ecclesiae devotionem impendis, et magis laeta Christi agnitione praeceptis ejus obtemperas, et in fide potiùs exultas, quàm tanti generis flore jactaris. Summae virtutis est vicisse gloriam carnis, et magnae est Christi gratiae nobilitatem moribus superasse, domina filia merito illustris. Certa igitur existens dilectissima, vitae hujus, quaecumque sunt, spatia aeternis divinisque officiis illustrare contende, ut qui insignem te praestitit, reddat sibi per secula clariorem.

XIX.

EPISTOLA

EJUSDEM INNOCENTII PAPAE

AD BONIFACIUM PRESBYTERUM.

DE ANTIOCHENA ECCLESIA.

INNOCENTIUS BONIFACIO PRESBYTERO.

Ecclesia Antiochena, quam priusquàm ad urbem perveniret Romam beatus apostolus Petrus sua praesentia illustravit, velut germana ecclesiae Romanae diu se ab eadem alienam esse non passa est. Nam missis legatis ita pacem postulavit, et meruit, ut Evagrianos suis ordinibus ac locis intemerata ordinatione, quam acceperant a Memorato, susciperet, et Joannis sanctae memoriae vel clericos vel laicos in unum colligeret, atque congregaret, promittens ipsius civitatis episcopus frater meus Alexander, etiam si quis forte vel a nobis vel aliunde posterioris ordinationis ad eosdem advenerit, se sine controversia recepturum, ac nomen episcopi Memorati inter quiescentes episcopos recitaturum. Cujus rei nos noveris tradidisse manus, frater carissime, et eos in nostra viscera recepisse, ne diu membra, quae requisiverant sanitatem, ab universitate corporis haberentur aliena. Omnia verò, quae per ordinem gesta sunt, filius meus diaconus Paulus, harum scilicet portitor litterarum, tuae dilectioni poterit enarrare, ut et gaudium commune nobiscum habeas, et eos informes, qui pro Attici partibus intervenire consueverunt.

XX.

EPISTOLA

EJUSDEM INNOCENTII PAPAE

AD ALEXANDRUM ANTIOCHENUM EPISCOPUM.

DE PACE.

INNOCENTIUS ALEXANDRO EPISCOPO.

Quàm grata mihi, quàm pia, quàm necessaria legatio ex tua sanctitate, frater carissime, ad nos directa fuerit, gestorum ipsorum replicatione cognosces[1]. Voluit enim compresbyter noster Cassianus hanc amicitiarum nostrarum paginulam per compresbyterum nostrum Paulum, Nicolaum diaconum et Petrum subdiaconum filios nostros quasi primitias pacis nostrae conscribi. Saluto itaque et tuam mihi in Christo germanitatem, et omnem illam, quae tecum bene sentit, ecclesiam, nosque, ut facitis, et adloquamini, peto, crebriùs litteris, et frequentiùs de vestra salute laetificetis. Dabit enim, ut confido, Dominus totius nos praeteriti temporis dispendia amantissimo litterarum colloquio repensare.

1 Ex reliquis praeter Alv. et Esc. 4. in quibus : cognoscis.

XXI.

EPISTOLA

EJUSDEM INNOCENTII PAPAE AD MAXIMIANUM EPISCOPUM.

DE ATTICO CONSTANTINOPOLITANO EPISCOPO.

INNOCENTIUS MAXIMIANO EPISCOPO.

Miramur prudentiam tuam scripta ad Atticum episcopum Constantinopolitanae urbis a nobis, et prosequutione propria et dato libello, qui subter annexus est, postulare, a quo nec missas ullas saltem epistolas ad nos, vel ad nostram synodum utique protulisti. Idque non petenti aestimes tribuendum, quod videas deprecantibus discussa ratione concessum. Communio enim suspensa restituitur demonstranti causas, quibus id acciderat, jam esse detersas, et profitenti conditiones pacis impletas. Quod neque apud vos, neque apud nos, ut praedixi, Atticus missis aliquibus suorum vel dicere voluit vel demonstrare completum, quemadmodum Antiochenae ecclesiae frater, et coëpiscopus noster Alexander digna legatione et prosequutus est, et probavit. Quibus omnibus utique interesse dignatus cognovisti, quemadmodum sigillatim omnia scriptorum nostrorum antehac de causa beatissimi Joannis quondam episcopi nostri discusserim, ut quae illi in omnibus satis evidenter monstraverint universa, quae apud Antiochiam fieri debuerint, fuisse completa. Quorum amplexati pacem utique fidem fecimus et

magno tramite omnibus eamdem, quam praestolaris, ostendimus, si modo quae discussa sunt atque completa etiam ipsi se pro suo loco fecisse vel complesse aliquando monstraverint, communionemque, ut isti, legatione solemniter destinata sibi rogaverint redhiberi. Expectamus ergo et professionem memorati de completis omnibus conditionibus, quas diversis temporibus praediximus, et petitionem communionis ut rectè et petenti et probanti se eamdem mereri reddamus, frater carissime. Nam de omnibus plenissimas ad sanctam fratrum nostrorum synodum dudum litteras percepisti.

XXII.

EPISTOLA

EJUSDEM INNOCENTII PAPAE

AD ALEXANDRUM ANTIOCHENUM EPISCOPUM.

DE PACE.

INNOCENTIUS ALEXANDRO ANTIOCHENO EPISCOPO.

Apostolici favoris gratia magno pacis usque ad nos decore resplenduit, tantumque lucis, gaudiorumque fulsit fidelibus, ut dicentes Deo maximas laudes majores nos debere fateamur: plùsque a Deo jucundati sumus, quod, discussis omnibus lateribus actionum tuae fraternitatis, ita totum pietate ac patientia gestum cognovimus, ut in omnibus Dominum laudaremus: successumque ipsum ideo praestitum tuis laboribus videamus, quod tanta virtute pacis amator existens eam requisitam inveneris, et repertam summa caritate servaveris cùm erga omnes tùm praecipuè circa illos, qui quondam Paulini atque Evagrii episcoporum censiti fuerant nomine. Habeo summam votorum meorum, quum antiqui naevi purgatio tuis temporibus tuisque meritis prorogatur. Quorum etiam illos ejusdem nominis, qui in Italia merita clericatus acceperant, censui bono quietis gratiam retinere susceptam. Et quia noster compresbyter Cassianus gratum dixit tuae fore dignationi, si meo consilio in civitate vestra clericatus ordinem ducere censerentur, statui propter benevolentiam tuam, promissaque memorati, ut inter ceteros sacerdotes ministrosque, qui in civitate sunt, adnumerentur, frater carissime. Libenter praeterea de episcopis Helpidio atque Pappo cognovi quod sine quaestione suas ecclesias recuperaverint, et multum in gestis, ut subjecta testantur, sollicitiùs inquisivi, utrum omnibus esset conditionibus satisfactum in causa beati et verè Deo digni sacerdotis Joannis. Et quum per singula assertio legatorum ex voto completa esse fateretur, gratias agens Domino communionem ecclesiae vestrae ita recepi, ut per me feram apostolicae sedis condiscipulos primos dedisse ceteris viam pacis, in qua firmatos vos, nosque Domini Christi ita benignitas amplexabitur atque communiet, ut nullo de cetero titillamento, vel levi cujusquam contentionis pudore pulsetur. Scripta autem Acacii episcopi quoniam cum vestris prorrecta suscepimus, ne per vestram injuriam ille, qui olim a nobis suspensus fuerat, repudiaretur, et tamen satis abunde quae in actis statuimus, sicut dignanter relegere procurabis, quid in ejus persona debeat custodiri, ut si per omnia vestris consiliis, actibusque tam sanctis se rogaverit esse communem, praestetur seni favore vestro, nostroque judicio communionis ac litterarum a nobis gratia prorogata. Subscripserunt viginti episcopi Italiae.

XXIII.

EPISTOLA

EJUSDEM INNOCENTII PAPAE AD EUMDEM.

INNOCENTIUS ALEXANDRO EPISCOPO.

I.

Et onus et honor nobis a tua fraternitate impositus necessarii tractatus causas induxit, quo litteris vel commonitorio vestro, ut dat Sancti Spiritus gratia, respondere possimus. Revolventes itaque auctoritatem Nicaenae synodi, quae una omnium per orbem terrarum mentem explicat sacerdotum, quae censuit de Antiochena ecclesia cunctis fidelibus ne dixerim sacerdotibus esse necessarium custodire, quâ super dioecesim suam praedictam ecclesiam non super aliquam provinciam recognoscimus constitutam. Unde advertimus non tam pro civitatis magnificentia hoc eidem adtributum, quàm quòd prima apostolica sedes esse monstretur, ubi et nomen accepit religio christiana et quae conventum apostolorum apud se fieri celeberrimum meruit, quaeque urbis Romae sedi non cederet, nisi quod illa in transitu meruit ista susceptum apud se consummatumque gauderet. Itaque arbitramur, frater carissime ut sicut metropolitanos auctoritate ordinas singulari, sic et ceteros non sine permissu conscientiaque tua sinas episcopos procreari, in quibus hunc modum rectè servabis, ut longè positos litteris datis ordinari censeas ab his qui nunc eos suo tantum ordinant arbitratu. Vicinos autem si aestimas ad manus impositionem tuae gratiae statuas pervenire. Quorum enim te maxima expectat cura praecipuè tuum debent mereri judicium.

II.

Quod non oporteat secundum constituta Imperatorum duos esse Metropolitanos episcopos.

Nam quod sciscitaris utrum divisis imperiali judicio provinciis, ut duae metropoles fiant, sic duo metropolitani episcopi debeant nominari, non verè visum est ad mobilitates necessitatum mundanarum Dei ecclesiam commutari, honoresque aut divisiones perpeti, quas pro suis causis faciendas duxerit imperator. Ergo secundum pristinum provinciarum morem metropolitanos episcopos convenit numerari. Ciprios sanè asseris olim arianae impietatis potentia fatigatos non tenuisse Nicaenos canones in ordinandis sibi episcopis, et usque adhuc habere praesumptum, ut suo arbitratu ordinent, neminem consulentes. Quocirca persuademus eis ut curent juxta canonum fidem fidem catholicam sapere, atque unum cum ceteris sentire provinciis, ut appareat Spiritus sancti gratia ipsos quoque ut omnes ecclesias gubernari.

III.

Quod Arianorum clerici non sint recipiendi in suis officiis, quamvis eorum baptismum, quod catholicum constat, confirmet ecclesia.

Arianos praeterea ceterasque ejusmodî pestes, quia eorum laicos conversos ad Dominum sub imagine poenitentiae ac sancti Spiritus sanctificatione per manus impositionem suscipimus, non videtur clericos eorum cum sacerdotii aut ministerii cujuspiam suscipere dignitate. Quoniam quibus solum baptisma ratum esse permittimus, quod utique in nomine Patris, et Filii et Spiritus sancti perficitur, nec sanctum Spiritum eos habere ex illo baptismate illisque mysteriis arbitramur, quoniam quum a catholica fide eorum auctores desciscerent, perfectionem spiritus quam acceperant amiserunt. Nec dare eis plenitudinem possunt, quae maximè in ordinationibus operatur, quam per impietatis suae perfidiam potiùs quam fidem dixerim perdiderunt. Quomodo fieri potest ut eorum profanos sacerdotes dignos Christi honoribus arbitremur, quorum laicos imperfectos, ut dixi, ad sancti Spiritus percipiendam gratiam cum poenitentiae imagine recipiamus? Gravitas itaque tua haec ad notitiam coëpiscoporum, vel synodi, si potes, vel per harum recitationem facias pervenire, ut ea quae ipse tam necessariò percontatus es, et nos tam elimatè respondimus, communi omnium consensu, studioque serventur.

XXIV.

EPISTOLA

EJUSDEM INNOCENTII PAPAE

AD ACACIUM BEROEAE EPISCOPUM.

DE SANCTO JOANNE CONSTANTINOPOLITANO EPISCOPO.

Adgaudere litteris fraternitatem tuam de receptis Paulini, vel Evagrii episcoporum clericis, populisque, et de restitutis Helpidio atque Pappo coëpiscopis percensuimus, et vel serò receptae pacis gratiam te fovere postposita omni contentione pervidimus. Unde has ad praestantissimum fratrem et coëpiscopum nostrum Alexandrum reddendas tuae transmisimus unanimitati, videlicet, ut si omnis inimicitia, omnis aemulatio tàm de nomine sancti Joannis mirandi episcopi, quàm de omnibus ejusdem communionis participibus a tua animositate discessit, has nostrae societatis recipias litteras, frater carissime, modò ut omnia, quae hic actis firmata sunt, apud mediatorem nostrum amabilem Alexandrum ore proprio ut communicantem convenit fatearis. Ut enim haec nobis unanimitatis caritatisque causa venerabilis est, sic inhaeret sollicita, ne quid obliquum, aut succisivum in quoquam residere noscatur.

XXV.

EPISTOLA

EJUSDEM INNOCENTII PAPAE

AD LAURENTIUM SINIENSEM EPISCOPUM.

DE BONOSIACIS QUOD JUDAEIS SINT COMPARANDI.

INNOCENTIUS LAURENTIO EPISCOPO SINIENSI.

Diu mirati sumus, dilectionis tuae litteris lectis, haereticos Photini venena sectantes in territorio dilectionis tuae non solùm esse, sed et publicè sibi conventicula in aliquorum possessionibus praeparare, quum detecto pene orbe nusquam tam multi quàm ad vos legerint[1] habitare. Quorum doctrinae nefariae auctor Marcus dudum de Urbe pulsus temeritatis tantae est ductus audacia, ut primum sibi inter eos vendicet locum. Sed ne ulteriùs debachandi habeant facultatem, et animam simplicum ac rusticanorum secum in gehennam, cui destinati sunt, trahant, actum est adversum eos a defensoribus ecclesiae nostrae quod eos possint expellere, ut qui Christum Deum ex Patris substantia ante secula negant genitum, hi cum judaeis, qui ejus deitatem negaverunt, et nunc usque negant, participium habeant damnationis. Tuum est, frater carissime,

1 Æm. Bibl. Reg. delegerint.

quae praecepta sunt non segniùs agere, ne plebem tibi creditam dissimulatione deperdas, et incipias Deo de perditis reddere rationem.

Superiori[2] tempore, si tamen rectè reor me memini tàm ad dilectionem tuam quàm ad fratres et coëpiscopos nostros Rufum et ceteros hujusmodi litteras de clericis Naxensibus transmisisse, his videlicet qui se ante damnationem Bonosi adsererant ab eodem tàm presbyteros quàm diaconos ordinatos, ut, si relicto atque damnato ejus errore vellent ecclesiae copulari, libenter reciperentur, ne forte qui essent digni recuperandae salutis in eodem errore deperirent. Verùm nunc in Ravennati urbe mihi constituto propter Romani populi necessitates creberrimas Germanus qui se adserit esse presbyterum, atque Lupentius qui se diaconum dicit, multorum talium quasi legatione suscepta, prece fusa dolores proprios exprimere gestierunt, adserentes se quidem ecclesias in dilectionis tuae constitutas paroeciis retinere, sed tuam communionem non potuisse mereri; ea videlicet ratione, quia Rusticius quidam nomine iterata ordinatione presbyterium suscepisset. Et non levi impedimento fit, dum aut illi dolent hujusmodi hominem in ecclesia retineri, aut ille sic peccare debere in alio arbitretur, quemadmodum in se agnoscit esse peccatum. Et quamvis de eadem re pleniùs litterae meae contineant, quas superiùs memoravi, tamen etiam nunc admonendam duximus fraternitatem tuam, ut si verè constat aliquos ante damnationem Bonosi ordinatos ab eodem postea voluisse, vel nunc velle reverti, eos recipiendos esse censeamus; maximè quum memorati adserant se in tantum anteriori tempore ordinatos, ut sanctae recordationis virum Cornelium episcopum Sirmiensis urbis, necnon et fratrem nostrum Nicetam, aliosque nonnullos fuisse praesentes, cum honoribus quos se habere commemorant, faterentur. Unde, frater carissime, si eorum assertio fidem recipit veri, suscipiendos esse ambigere non debes, quos tamdiu ecclesias sibi creditas passus es retinere.

2 In excussis paragraphus iste epistolam Innocentii vigesimam octavam constituit.

XXVI.

EPISTOLA

EJUSDEM INNOCENTII PAPAE

AD RUFUM ET EUSEBIUM CETEROSQUE EPISCOPOS.

INNOCENTIUS RUFO ET EUSEBIO

ET CETERIS EPISCOPIS MACEDONIBUS ET DIACONIS IN DOMINO SALUTEM.

Magna me gratulatio habuit quum post discrimina totius, ut ita dixerim, mundi Vitalis archidiaconus vestrarum portitor litterarum ex illis partibus ad nos usque directus advenit: quem quum vidissemus, illicò, ut oportebat, percontati sumus de vestro statu. Verùm ubi reperimus vos ex sententia degere, Deo nostro uberes gratias retulimus, quòd vos famulos suos, suisque altaribus[1] servientes, et in adversis tueatur, et in prosperis gubernare dignetur. Qui quum tradidisset epistolas, eas praecepi illico recenseri, in quibus multa posita esse pervidi, quae stuporem mentibus nostris indicerent, facerentque nos non modicum dubitare, utrum aliter putaremus, an ita illa essent posita quemadmodum personabant. Quae quum saepiùs repeti fecissem, adverti sedi apostolicae, ad quam relatio quasi ad caput ecclesiarum missa currebat, fieri inju-

1 Ex reliquis praeter Alv. in quo: altariis.

riam, cujus adhuc in ambiguum sententia duceretur. Unde de quibus jam dudum scripsisse me memini, nunc iterare formam argumentis evidentioribus germinata percontatio vestra compellit.

I.

Ut si sacerdos vel quilibet ex clero viduam uxorem duxerit vel abjectam, suum officium perdat.

Eos qui viduas accepisse suggeruntur uxores non solum effectos clericos agnovi, verùm etiam ad infulas summi sacerdotis pervenisse, quod contra legis esse praecepta nullus ignorat. Nam quum Moyses legislator clamitet: *Sacerdos uxorem virginem accipiat*: ac ne in hoc praeceptum aliquid putaretur ambiguum, addidit: *Non viduam neque abjectam.* Contra quod praeceptum divina auctoritate subnixum nulla defensio mandati alterius opponitur, nisi consuetudo vestra, quae, ut ipsi fatemini, ex ignorantia, et ut verecundiùs dicam, non ex apostolica traditione, et ratione integra constituta est. Nos autem, omnesque per orientem, occidentemque ecclesias noverit vestra dilectio haec penitus non admittere, nec ad ultimum ecclesiastici ordinis locum tales adsumere, et si reperti fuerint submovere.

II.

Ut si quis catechumenus habuerit uxorem defunctam jam, et post baptismum acceperit alteram, clericus esse non possit.

Deinde ponitur non dici oportere digamum eum qui catechumenus habuerit atque amiserit uxorem, si post baptismum aliam fuerit sortitus, eamque primam videri, quae novo homini copulata sit; quia illud conjugium per baptismi sacramentum cum ceteris criminibus sit ablutum. Quod quum de una utique dicitur, certè, si tres habuerit in veteri positus homine uxores, erit ei, quae post baptismum quarta est, sic interpretantibus *prima*: virginis aequè nomen accipiet, quae quarto ducta est loco. ¿Quis ergo istud non videat contra Apostoli esse praeceptum quod[2] ait: ¿*Unius uxoris virum oportere fieri sacerdotem*? Sed objicitur quod in baptismo quidquid in vetere homine gestum est sit lotum. Dicite mihi, cum pace vestra loquor, ¿crimina tantùm dimittuntur in baptismo, an et illa, quae secundum Domini praecepta, ac Dei instituta complentur? Uxorem ducere crimen est, aut non est crimen? Si crimen est, ergo, praefata venia dixerim, erit auctor in culpa, qui ut crimina committerentur, in paradiso, quum ipse eos jungeret, benedixit. Si verò non est crimen, quia quod Deus junxit nefas sit crimen appellari, et Salomon addidit: *Etenim a Deo praeparatur viro uxor*; ¿quomodo creditur inter crimina esse dimissum quod Deo auctore legitur consummatum? ¿Quid de talium filiis percensetur? ¿Nunquid non erunt admittendi in haereditatis consortio quia ex ea suscipiuntur, quae ante baptismum fuit uxor? Eruntque appellandi vel naturales vel spurii, quia non est legitimum matrimonium nisi illud, ut vobis videtur, quod post baptismum adsumitur. Ipse Dominus quum interrogaretur a judaeis, si liceret dimittere uxorem, atque exponeret fieri non debere, addidit: *Quod ergo Deus junxit, homo non separet.* Et ne de his loquutus esse credatur, quae post baptismum sortiuntur, meminerint hoc et a judaeis interrogatum et judaeis esse responsum. Quaero et sollicitus quaero si una eademque sit uxor ejus, qui antè catechumenus, posteà fit fidelis, filiosque ex ea quum esset cathecumenus susceperit, ac postea alios quum[3] de fidelibus; utrum sint fratres appellandi, an non habeant posteà defuncto patre herciscundae haereditatis consortium, quibus filiorum nomen regeneratio spiritualis creditur abstulisse? Quod quum ita sentire atque judicare absurdum est ¿quae ratio est hoc malum defendi et vacuam magis opinionem jactari, quam aliqua auctoritate probari[4], quum non possit inter peccata deputari quod lex praecepit et Deus junxit? ¿Nunquid si quis catechumenus virtutibus studuerit, humilitatem sequutus fuerit, patientiam tenuerit, eleemosynas fecerit, morti destinatos qualibet ratione eripuerit, adulteria exhorruerit, castitatem tenuerit, quaero ¿si haec quum fuerit factus fidelis amittit, quia per baptismum totum, quod vetus homo gesserat, putatur auferri? Aspiciamus gentilem hominem Cornelium orationibus atque eleemosynis revelationem Petrumque ipsum vidisse: ¿Nunquid per baptismum haec illi ablata sunt propter quae ei baptismum videtur esse concessum? Si ita creditur, mihi credite, non modicum erratur, quia quidquid bene gestum fuerit, et secundum praecepta legalia custoditum, non potest facientibus deperire. Nuptiarum ergo copula, quia Dei mandato perficitur, non potest dici peccatum. Et quod peccatum non est, solvi

2 Æm. Bibl. Reg. Tol. 1. Urgel. Ger.: qui.
3 Æm. Bibl. Reg. Tol. 1. 2.: quum fidelis.
4 In reliquis praeter Alv. et Esc. 4.: roborari.

inter peccata omnino non debet, eritque integrum aestimare, aboleri non posse prioris nomen uxoris, quum non dimissum sit pro peccato, quia ex Dei sit voluntate completum.

III.

Quod non admittantur clerici ab haereticis ordinati.

Ventum est ad tertiam quaestionem, quae pro sui difficultate longiorem exigit disputationem, quum nos dicamus ab haereticis ordinatos vulneratum per illam manus impositionem habere caput. Ubi vulnus infixum est, medicina est adhibenda, quò possit recipere sanitatem, quae sanitas post vulnus sequuta sine cicatrice esse non poterit. Atque ubi poenitentiae remedium necessarium est, illic ordinationis honorem locum habere non posse decernimus. Nam sicut legitur *quod*[5] *tetigerit immundus, immundum erit*: ¿Quomodo ei tribuetur quod munditia, ac puritas consuevit accipere? Sed è contra adseritur eum qui honorem amisit, honorem dare non posse, nec illum aliquid accepisse, quia nihil in dante erat quod ille posset accipere. Adquiescimus et verum est: certè quia quod non habuit dare non potuit: damnationem utique, quam habuit, per pravam manus impositionem dedit: et qui particeps factus est damnato, quomodo debeat honorem accipere invenire non possum. Sed dicitur vera justaque legitimi sacerdotis benedictio auferre omne vitium quod a vitioso fuerat injectum.

IV.

Quod in ordinationibus crimina, vel vitia non bene credantur auferri.

Ergo si ita est adplicentur ad ordinationem sacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei, quia per benedictionem ordinationis crimina vel vitia putantur auferri; nullus sit poenitentiae locus, quia id potest praestare ordinatio, quod longa satisfactio praestare consuevit. Sed nostrae lex est ecclesiae venientibus ab haereticis, qui tamen illic baptizati sunt, per manus impositionem laicam tantùm tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem, vel exiguum, subrogare.

V.

Quod hi, qui a Bonoso haeretico ordinati sunt, propterea sint recepti ne scandalum remaneret ecclesiae.

At vero hi, qui a catholica fide ad haeresim transierunt, quos non aliter oportet nisi per poenitentiam suscipi, apud vos non solùm poenitentiam non agunt, verùm etiam honore cumulantur. Sed Anisii fratris quondam nostri, aliorumque sacerdotum summa deliberatio haec fuit, ut quos Bonosus ordinaverat nec cum eodem remanerent, ac ne fieret non mediocre scandalum, ordinati reciperentur. Vicimus, ut opinor, ambigua. Jam ergo quod pro remedio ac necessitate temporis statutum est constat primitus non fuisse, ac fuisse regulas veteres, quas ab apostolis, aut ab apostolicis traditas ecclesia Romana custodit, custodiendasque mandat his qui eam audire consueverunt. Sed necessitas temporis id fieri magnopere postulabat. Ergo quod necessitas pro remedio reperit, cessante necessitate debet utique cessare pariter quod urgebat; quia alius est ordo legitimus, alia usurpatio, quam ad praesens fieri tempus impellit. Sed canones apud Nicaeam constituti de Novatianis fieri permiserunt. Prius ille canon a Patribus institutus ponendus est, ut possimus advertere vel quid vel qualiter ab eisdem sensum sit, vel praeceptum. De his, inquit, qui nominant seipsos Catharos, id est, mundos, et aliquando veniunt ad catholicam ecclesiam, placuit santae et magnae synodo, ut acceptâ manus impositione sic maneant in clero. Possum verò dicere de solis hoc Novatianis esse praeceptum, nec ad aliarum haeresum clericos pertinere. Nam si utique de omnibus ita definirent, addidissent a Novatianis aliisque haereticis revertentes debere in suum ordinem recipi. Quod si ita esset, etiam illud maximè, quod de Paulianistis dictum est, poterit confirmari, a quibus venientes jam baptizari praecipiuntur. ¿Nunquidnam quum de Paulianistis jubent omnes qui ab haereticis revertuntur erunt hoc exemplo baptizandi? Quod quum nullus audeat facere, de ipsis tantùm esse praeceptum ratio ipsa demonstrat. Denique baptizatos rite ab evangelista Philipo Petrus et Joannes sola manus impositione consummant. Illos verò quos apostolus Paulus Joannis baptismate baptizatos reperit, interrogavitque an Spiritum sanctum suscepissent, fatentibusque se illud nequidem nomen audiisse, jussit eos baptizari. Videtis ergo rite baptizatos illo dono iterari non posse, et aliter sola aqua lotos baptizari in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti necessarium praevideri. Ita et de Novatianis tantùm jussum esse lucida manifestatione perlegitur. Quod idcirco distinctum esse ipsis duabus haeresibus

5 Ex Æm. Bibl. Reg. Tol. 1. Urg. In reliquis. Quod tetigerit immundum, immundum erit. Tol. 2. Qui tetigerit immundum immundus erit.

ratio manifesta declarat, quia Paulianistae in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti minimè baptizant, nec apud istos de unitate potestatis divinae, hoc est Patris, et Filii, et Spiritus sancti, quaestio aliquando commota est. Et ideo de omnibus segregatis haec sola electa est, cui istud crederent concedendum, quia nihil in Patris et Filii et Spiritus sancti sacramento peccarent. Si quis verò de catholica fide ad haeresim transiens, aut fidelis ad apostasiam revertens, et resipiscens redire voluerit; ¿nunquid eadem ratione poterit ad clerum permitti, cujus commissum non nisi per longam poenitentiam poterit aboleri? Nec post poenitentiam clericum fieri ipsi canones sua auctoritate permittunt. Unde constat qui de catholica ad Bonosum transiere damnatum, atque se passi sunt vel cupierunt ab eodem ordinari, non oportuisse ordinationis ecclesiasticae suscipere dignitatem, qui commune omnium ecclesiarum judicium deserentes suam peculiariter in Bonoso vanitatem sequendam esse duxerunt. Sed multos constat vim passos atque invitos adtractos, repugnantesque ab eodem ordinatos. Dicat mihi, volo, quisquis hoc credit, si non post ordinationem Bonosi interfuit quum conficeret sacramenta, si communioni ejus participatus non est, si statim discedens de ejus pessimo conciliabulo ad ecclesiam rediit, iste talis potest habere colorem aliquem excusationis. Ceterùm qui post annum aut mensem ad ecclesiam redierunt, intelligimus eos, quia in catholica noverant se propter vitia sua non posse suscipere ordinationem, idcirco ad illum perrexisse, qui passim et sine ulla discussione ordinationes illicitas faciebat, credentes se posse per istam institutionem locum in ecclesia catholica reperire, de quo antea desperarunt. Nunc illud quod superest interrogo, qui post mensem aut ampliùs rediit, quum se presbyterum a Bonoso confidit ordinatum, si non sacramenta confecit, si non populis tribuit, si non missas secundum consuetudinem complevit, quod de his censeatis, quaeso, promatis apertiùs. Ad summam certè qui nihil a Bonoso acceperunt rei sunt usurpatae dignitatis, qui conficiendorum sacramentorum sibi vendicaverunt auctoritatem, atque id se putaverunt esse quod de his nulla fuerat regulari ratione concessum.

VI.

Quod in ecclesia peccatum populi inultum soleat praeterire.

Pervidet ergo dilectio vestra hactenus talia transisse, et advertite quod utique, ut dicitis, necessitas imperavit in pace jam ecclesias constitutas non praesumere, sed, ut saepe accidit, quoties a populis, aut a turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non potest vindicari, inultum soleat transire. Priora ergo dimittenda dico Dei judicio, et de reliquo maxima sollicitudine praecavendum.

VII.

Quod subreptum fuerit apostolicae sedi, et suam in melius sententiam commutarit quando damnationem Photini rescindit.

Veniam nunc ad maximum quasi ad quoddam thema Photinum, et quod mihi anxium est ac dificillimum, majorum meorum revolvam sententias. Fuerat de illo quoquo[6] pacto, ut etiam ipsi meministis, aliquid utique gravius constitutum. Verùm quoniam id per rumorem falsum, ut adseritis, subreptum huic sedi, et elicitum per insidias demonstratis, quia res ad salutem rediit, veniam nos hanc in tantum vobis adnitentibus post condemnationem more apostolico subrogamus; tantisque vestris adsertionibus vobisque tam bonis, tam caris non dare consensum, omnibus duris rebus durius arbitramur. Pro vestra ergo adprobatione, fratres carissimi, et sententia, ac postulatione episcopum Photinum habetote. Licitum est ita constituere, ut deprecamini, et nostram in melius conversam sententiam labore vel testimonio vestro compotes voti suscipite. Aequè Eustathium[7] a me saepissimè comprobatum nolite expectare ut diaconii gratia expolietur. Sollicitos enim vos pro salute libenter audio, contra caput etiam si faciendum est non libenter admitto. Cui manum porrigitis, vobiscum porrigo: cui porrigo, mecum porrigite. Haec enim ad Corinthios apostolica est declarata benignitas, ut in uno spiritu ductam ac reductam sententiam boni semper indifferenter sequantur. Nam fateor, haec me primum res bene habet erga Eustathium diaconum, quod nec contra fidem quidquam loquutus sit, nec loquentem admiserit, nec ad mortem crimen aliquod commisisse, vel jactatum unquam, vel fictum recognoverim. Et qui in his salvus est, si quo pacto conversationes amabiles non habet, habendus est ut minus pro tempore dilectus, non ut inimicus existimatus, diabolo in perpetuum mancipandus. Cognosco illum inter illas[8] simultates, ac turbines contra multorum studia, non dico qualia, diversa sensisse, et quum hinc res calamitatesque

6 Æm. Esc. 4. quoque.
7 Bibl. Reg. Eustachium.

8 Esc. 3. Tol. 1. 2.: multas.

ipsae emendatae sint, adhuc Dizoniani et Ciriaci diaconorum[9] non potuisse apud vos emendationem reviviscere. Compescite, quaeso, ab illo, praedictisque, quorumcumque videtis animos, ac non justas aemulationes ut ipse, apud nos integer, apud vos cum suis reparatus mereatur pacem non fictam pervidens caritatem. Omnibus igitur vobis, ac singulatim occurrat caritas, et vinculis, quae nullis modis a Christo solvuntur, vobiscum pariter in perpetuum connexa laetetur in Domino.

9 In reliquis praeter Alv. subdiaconorum.

XXVII.

EPISTOLA

EJUSDEM INNOCENTII PAPAE

AD UNIVERSOS EPISCOPOS IN TOLOSA.

INNOCENTIUS UNIVERSIS EPISCOPIS IN TOLOSANA SYNODO CONSTITUTIS DULCISSIMIS FRATRIBUS IN DOMINO SALUTEM.

I.

De reprehensione Hispanorum qui inordinatè constituunt clericos.

Saepe me et nimia quum teneret cura sollicitum super dissensiones et schismata ecclesiarum, quod malum per Hispanias latiùs inducens separationis gradu incedere fama proloquitur, necessarium tempus emersit quo non possit emendatio tanta differri et deberet congrua medicina provideri. Nam de ordinationibus, quas pravae consuetudinis vitio Hispanienses episcopos celebrare cognoscimus, fuerat aliquid secundum majorum traditiones statuendum, nisi perpenderemus ne perturbationes quamplurimas ecclesiis moveremus. Quorum factum ita reprehendimus, ut propter numerum corrigendorum ea, quae quoquomodo facta sunt, in dubium non vocemus; sed Dei potius dimittamus judicio.

II.

Ut causidici vel curiales vel saeculari militiae dediti ad clerum non admittantur.

¡Quantos enim ex his, qui post acceptam baptismi gratiam in forensi exercitatione versati sunt, et obtinendi pertinaciam susceperunt, adscitos ad sacerdotium esse comperimus, e quorum numero Rufinus, et Gregorius perhibentur! ¡Quantos ex militia, qui quum potestatibus obedierint severa necessario praecepta sunt exsequuti! ¡Quantos ex curialibus, qui, dum parent potestatibus, quae sibi sunt imperata fecerunt! ¡Quantos, qui voluptates, et editiones populo celebrarunt, ad honorem summi sacerdòtii pervenisse! quorum omnium neminem nec ad societatem quidem ordinis clericorum oportuerat pervenire. Quae si singula discutienda mandemus, non modicos motus, aut scandala Hispaniensibus provinciis, quibus mederi cupimus, de studio emendationis inducimus. Idcirco remittenda potiùs haec putamus: sed ne deinceps similia committantur, dilectionis vestrae maturitas providere debebit, ut tantae usurpationis saltem nunc finis necessarius imponatur, eo videlicet constituto:

III.

Ut[1] quicumque tales ordinati fuerint, cum ordinatoribus suis deponantur.

Post haec si quis adversus formas canonum, vel ad ecclesiasticum ordinem vel

1 In codicibus numerus tertius inscriptionis constituit hujus periodi membrum.

ad ipsum sacerdotium venire tentaverit, unà cum ordinatoribus suis ipso, in quo inventi fuerint, ordine et honore privetur. Et quamvis dilectioni vestrae, fratres carissimi, regulae Nicaenae sint cognitae secundum quas ordines faciendos esse per sententiam decernitis; tamen aliquam partem, quae de ordinationibus est provisa, inserendam putavi, et secundum hanc ordinationes in posterum celebrandas, ne cui interpretandi aliter liberum arbitrium relinquatur: ac primùm quae sunt prohibita digerantur.

IV.

De commemoratione Nicaeni concilii, in quo supradicta prohibentur.

Ne quispiam, qui post baptismum militaverit, ad ordinem debeat clericatus admitti, neque qui causas post acceptum baptismum egerint, aut qui post acceptam Dei gratiam administraverint. Neque de curialibus aliquos ad ecclesiasticum ordinem venire posse, qui post baptismum vel coronati fuerint, vel sacerdotium, quod dicitur, sustinuerint, et editiones publicas celebraverint. Nam et hoc de curialibus est cavendum, ne iidem, qui ex curialibus fuerint, aliquando a suis curiis, quod frequenter videmus accidere, poscantur[2]. Quae omnia rationabiliter prohibita oportet modis omnibus custodiri.

V.

Quales eligendi sunt in ordine clericorum.

Quales verò eligendi sunt in ordine clericorum evidens forma declarat, id est, qui ab ineunte aetate baptizati fuerint, et lectorum officio sociati, vel si majores sunt, quum fuerint Dei gratiam consequuti, statim se ecclesiasticis ordinibus mancipaverint. Et si uxores habuerint, quaerendum, si uxorem virginem acceperint, quia scriptum est in veteri testamento: *Uxorem virginem accipiat sacerdos*: et alibi: *Sacerdotes mei semel nubant*. Neque qui duas uxores habuerit, quia Paulus apostolus ait: *Unius uxoris virum*.

VI.

De eo qui ante baptismum uxorem habuit et post baptismum aliam, clericus non fiat.

Nec illud debere admitti, quod aliquanti pro defensione pravi erroris opponunt, et adserunt quod ante baptismum omnia dimittuntur, non intelligentes hujusmodi quod sola in[3] baptismo peccata dimittuntur, nec uxoris numerus aboletur. Nam si a Deo, ut scriptum est, praeparatur viro uxor, et quod Deus junxit homo non separet, et ipsi auctores generis humani in origine a Deo benedicuntur: ¿quomodo inter peccata ista creduntur posse dimitti? Quod si secundum illos, qui ita credunt, verum est: ergo omnis justitia, quae a cathecumenis ante baptismum fuerit operata, per baptismum auferetur. Nullus ergo contra Apostolum tale aliquid sentiat, nec admittat, sed fideliter intelligat: *Unius uxoris virum*, sive ante baptismum esse nominatum[4], sive post baptismum. Si enim uxor ante baptismum accepta non ducitur in numerum, nec filii ex eadem suscepti inter filios poterunt numerari. Quod quàm absurdum sit, et alienum, prudentia vestra meliùs aestimabit. Unde neminem[5] liceat interpretari aliter divinas scripturas, nisi quod recta ratio permittit, ne dum quidam remedia sibi iniqua ad excusationem praeparant et corrupisse legem, et regulas evertisse judicentur. Sed ea tenenda sunt, quae divinarum scripturarum series continet, et a sacerdotibus utili ratione sunt constituta. Bene valeatis, fratres carissimi.

2 Æm. reposcantur.
3 In Alv. In baptismo originalia peccata.

4 Ex reliquis praeter Alv. in quo: numeratum.
5 Bibl. Reg.: neminem, dixerim, liceat.

XXVIII.

EPISTOLA

DECRETORUM PAPAE ZOSIMI

AD HESYCHIUM EPISCOPUM SALONITANUM.

ZOSIMUS EPISCOPUS URBIS ROMAE

HESYCHIO EPISCOPO SALONITANO SALUTEM.

Exigit dilectio tua praeceptum apostolicae sedis, in quo patrum decreta consentiunt, et significas nonnullos ex monachorum caetu, quorum solitudo quavis frequentia major est, sed et laicos ad sacerdotium festinare.

I.

Quod monachi vel laici nisi per gradus ecclesiasticos non debeant ad summum sacerdotium pervenire.

Hoc autem specialiter, et sub praedecessoribus nostris, et nuper a nobis interdictum constat esse, litteris ad Gallias Hispaniasque transmissis, in quibus regionibus familiaris est ista praesumptio, quamvis nec Africa super hac admonitione nostra habeatur aliena: ne quis penitus contra patrum praecepta, qui ecclesiasticis disciplinis per ordinem non fuisset imbutus, et temporum adprobatione divinis stipendiis eruditus, nequaquam ad summum ecclesiae sacerdotium adspirare praesumeret, ut non solùm in eo ambitio inefficax haberetur, verùm etiam in ordinatores ejus, ut carerent eo ordine, quem sine ordine contra praecepta patrum crediderant praesumendum. Unde miramur ad dilectionem tuam statuta apostolicae sedis non fuisse perlata. Laudamus igitur propositum constantiae tuae, frater carissime, nec aliud de pontificii tui censura veteris auctoritatis genus expectandum fuit, quàm ut talibus ambitionibus pro praeceptis patrum in procinctu fidei constitutus occurreres. Igitur si quid auctoritatis, quod non opinamur, existimatur defuisse, supplemus. Vos obsistite talibus ordinationibus, obsistite superbis et arrogantiae venienti. Tecum faciunt praecepta patrum: tecum sit apostolicae sedis auctoritas. Si enim officia secularia principalem locum, non vestibulum actionis ingressis, sed per plurimos gradus examinatis[1] temporibus deferunt, ¿quis ille tam arrogans, tam impudens invenitur, ut in coelesti militia, quae propensiùs ponderanda est, et sicut aurum repetitis ignibus exploranda, statim dux esse desideret, quum tyro antè non fuerit, et priùs velit docere quam discere? Adsuescat in Domini castris in lectorum primitus gradu divini rudimenta servitii, nec illi vile sit exorcistam, acolythum, subdiaconum, diaconum per ordinem fieri, nec hoc saltu sed statutis majorum ordinatione temporibus. Jam verò ad presbyterii fastigium talis accedat, ut et nomen aetas impleat, et meritum probitatis stipendia anteacta testentur: jure inde summi pontificis locum sperare debebit. Facit hoc nimia remissio consacerdotum nostrorum, qui pompam multitudinis quaerunt, et putant ex hac turba aliquid sibi dignitatis adquiri. Hinc passim numerosa popularitas etiam his locis ubi solitudo est talium reperitur, dum parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud praestare non possunt divinos ordines largiuntur: quod oportet districti semper esse judicii. Rarum est enim omne quod magnum est.

II.

Quod si quis interdicta despexerit, gradus sui periculo subjacebit.

Proinde nos ne quid meritis dilectionis tuae derogaremus, ad te potissimum scripta direximus, quae in omnium fratrum et coëpiscoporum nostrorum facies ire notitiam, non tantùm eorum, qui in ea provincia sunt, sed etiam qui vicinis dilectionis tuae provinciis adjunguntur. Sciet quisquis hoc postposita patrum et apostolicae sedis auctoritate neglexerit, in his districtiùs vindicandum, ut loci sui minimè

1 Ex reliquis praeter Alv. in quo: examinatores.

dubitet sibi non constare rationem, si hoc putat post tot prohibitiones impune posse tentari. Contumeliae enim studio fit quidquid interdictum toties usurpatur.

III.

Quae in singulis clericorum gradibus tempora sint praefixa.

Haec autem singulis gradibus observanda sunt tempora. Si ab infantia ecclesiasticis ministeriis nomen dederit, inter lectores usque ad vicesimum aetatis annum continuata observatione perduret. Si major jam et grandaevus accesserit, ita tamen ut post baptismum statim se divinae militiae desiderat mancipari, sive inter lectores sive inter exorcistas quinquennio teneatur. Exinde acolythus, vel subdiaconus quatuor annis sit, et sic ad benedictionem diaconatus, si meretur, accedat. In quo ordine quinque annis si inculpatè se gesserit, haerere debebit. Exinde suffragantibus stipendiis, per tot gradus datis propriae fidei documentis, presbyterii sacerdotium poterit promereri. De quo loco, si eò illum exactior ad bonos mores vita produxerit, summum pontificatum sperare debebit; hac tamen lege servata, ut neque digamus, nec viduae maritus, neque poenitens ad hos gradus possit admitti. Sanè ut etiam defensores ecclesiae, qui ex laicis fiunt, supradicta observatione teneantur, si meruerint esse in ordine clericatus. Datum VIII[2] kalendas martias, Dominis nostris Honorio XII. et Theodosio VIII. augustis consulibus.

2 In omnibus codicibus praeter Alv. Esc. 3. et Ger. IX.

XXIX.

EPISTOLA

EJUSDEM ZOSIMI PAPAE AD CLERUM RAVENNENSEM.

ZOSIMUS EPISCOPUS URBIS ROMAE PRESBYTERIS, ET DIACONIBUS, QUI RAVENNAE SUNT.

Ex relatione fratris nostri Archidami[1] presbyteri qualiter suscepti sitis, vel quid egeritis cognovimus, vel qualiter illi suscepti sunt, qui contra canones adversum nos ad comitatum, nescio qua audaci temeritate, ire voluerunt. Ad quos haec, quae nunc emisimus, olim scripta feceramus eorum, quas injuriosè miserant, respondentes epistolis. Sed quoniam non potuerunt rei in sua, hoc est, in nostra ecclesia Romana cum nostris compresbyteris commorari[2], has ad vos illis tradendas litteras destinavimus, in quibus decreto nostro sanximus memoratos perturbatores omnium ab apostolicae nostrae sedis communione alienos fuisse, atque nostra subscriptione probatam[3] sententiam suscepisse. Illos verò[4] qui effrenato hujus facto consilioque adsensum commodare voluerunt, vestrae caritatis est aestimare qualiter habeantur. Quibus hoc[5] objicere vos debeatis, quod juxta canonum praecepta fortiter incurrere, et, qualiter presbyteros non decebat, rebelles existere tentaverunt. Vos autem monemus in speculis esse debere, ne qua eorum prorrumpat audacia, quos anathematizatos scit[6] esse sancta et apostolica ecclesia. De his verò qui eorum se societati junxerunt, quid agere debeamus, quum reversi fueritis, consilio meliori tractabimus.

1 Bibl. Reg. Archiami. Tol 2. Arciamini.
2 In omnibus praeter Alv. in quo: commemorari.
3 Tol. 2. probatam nostram sententiam.
4 In omnibus praeter Alv. in quo: etiam.
5 Esc. 4. Urg. haec.
6 In codicibus mutilus apparet hic locus. In quibusdam deest vox *scit*: in aliis *sancta et apostolica ecclesia*; in aliquibus *sancta et*: in ceteris pro *sancta et* scribitur *suscitet*: ex omnibus itaque desumpta lectio.

XXX.

EPISTOLA

PAPAE BONIFACII AD HONORIUM AUGUSTUM.

SUPPLICATIO EJUSDEM PAPAE UT CONSTITUATUR A PRINCIPE, QUATENUS IN URBE ROMA PER AMBITUM NUNQUAM PONTIFEX ORDINETUR.

BONIFACIUS EPISCOPUS HONORIO AUGUSTO.

Ecclesiae meae, cui Deus noster meum sacerdotium, vobis res humanas regentibus, deputavit, cura constringit, ne causis ejus, quamvis adhuc corporis incommoditate detinear, propter conventus, qui a sacerdotibus universis et clericis et christianae plebis perturbationibus agitantur, apud aures christianissimi principis desim. Si quid enim secus, quàm oportet, eveniat, non vos id facere, qui cuncta aequâ moderatione componitis, sed nos per nostram tacentes desidiam videbimur, quod civitatis quietem, et ecclesiae pacem pervertere valeat, admisisse. Quum enim humanis rebus divinae cultor religionis, Domino[1] favente, praesideas, nostra culpa erit, si non id sub vestra gloria, quam certum est divinis semper rebus animo promptiore favisse, firmo et stabili jure custodiatur, quod per tot annorum seriem, et sub illis etiam principibus obtinuit, quos nulla nostrae religionis cura constrinxit, id est ut fidens utar licitis, et sub vestrae imperio clementiae quae sunt illicita formidentur. Ipsa enim ecclesia devotionem tuam, christianissime imperator, meo quidem sermone, sed suo venerabili appellat affectu; quam Christus Dominus noster vestri fidus rector et gubernator imperii uni desponsatam sibi et intactam virginem servat, ut non in eam aliquos patiamini insidiantium procellarum fluctus illidi, et quieta facie tempestatis insolitae tumore turbari, gloriosissime et tranquillissime imperator Auguste. Ipsa ergo, quae uni desponsata, vestra tamen mater est, ecclesia pietatem vestram legatione, quam suis sacerdotibus commisit, appellat: praeterita praesentiaque repetit in vobis, quibus religiosè imperantibus crevit meus, modò tuus, populus tàm fidus Deo, quàm tibi qui es princeps christianorum. Ecce enim inter ipsa mysteria, inter preces suas, quas pro vestri felicitate dependit imperii, teste, apud quem et de cujus sede agitur, sancto Petro, sollicitis pro religionis observantia vocibus clamat, cum sollicita petitione miscetur oratione, ne hos in varias res semel avulsa detrahat, et a cultu solito, tentatore sollicitante, dissociet. Angeretur pluribus, princeps christianissime, nisi apud te suarum esset secura causarum et in oppressionibus idolorum, in haereticorum correctionibus, fide tua, divino cultu pariter cum imperio semper florente, vicisset. Habet refugium tuae mansuetudinis animum cum suae religionis veneratione conjunctum, quum quidquid huic proficiat vos agatis, et conferatis fratribus, et consacerdotibus meis probatissimis viris, a me et ab omnibus qui ecclesiam faciunt legatis: quibus, precamur, sacrae causam religionis prosequentibus in urbe vestrae mansuetudinis hoc animo, quo postulamus, adunatis, et in perpetuum statui universalis ecclesiae consulatis. Datum kalendas julias.

1 Desunt folia in Esc. 3.

RESCRIPTUM

HONORII AUGUSTI AD BONIFACIUM PAPAM,

IN QUO STATUIT UT SI DENUO ROMAE EPISCOPI ORDINATI FUERINT DUO,

AMBO DE CIVITATE PELLANTUR.

VICTOR HONORIUS

INCLYTUS TRIUMPHATOR, SEMPER AUGUSTUS

SANCTO ET VENERABILI BONIFACIO PAPAE URBIS ROMAE.

Scripta beatitudinis tuae debita reverentiae gratulatione suscepimus, quibus recensitis egimus omnipotenti Deo maximas gratias quod sanctimoniam tuam post longum incommodum optatae redditam didicimus sanitati. Et ideo reverentibus venerabilibus viris gaudium nostrum sacrorum apicum adtestatione signamus, ac petimus, ut quotidianis orationibus apostolatus tuus studium ac votum suum circa salutem atque imperium nostrum dignetur impendere. Illud autem pietati nostrae satis placuisse cognosce, quod sanctimonia tua de ecclesiarum aut populi perturbatione sollicita est[1] quae ne aliqua ratione possit evenire satis clementia nostra credidit esse provisum. Denique praedicante beatitudine tua id ad cunctorum clericorum notitiam volumus pervenire, ut si quid fortè religioni tuae, quod non optamus, humana sorte contigerit, sciant omnes ab ambitionibus esse cessandum: ac si duo fortè contra fas temeritate certantes fuerint ordinati, nullum ex his futurum penitus sacerdotem; sed illum solùm in sede apostolica permansurum, quem ex numero clericorum nova ordinatione divinum judicium, et universitatis consensus elegerit. Unde id observandum est, ut omnes tranquillam mentem, et pacificos animos ex serenitatis nostrae admonitione custodiant, nec aliquid seditiosis conspirationibus tentare conentur quum certum sit nulli partium sua studia profutura.

1 In Alv. desunt hae voces: *sollicita est*: quae ex ceteris codicibus desumptae sunt.

XXXI.

EPISTOLA

BONIFACII PAPAE AD EPISCOPOS GALLIAE.

DE MAXIMO EPISCOPO DIVERSIS CRIMINIBUS ACCUSATO.

BONIFACIUS EPISCOPUS

PATROCLO, REMIGIO, MAXIMO, HILARIO, SEVERO, VALERIO, JULIANO, CASTORIO, LEONTIO, CONSTANTINO, JOANNI, MONTANO, MARINO, MAURICIO, ET CETERIS EPISCOPIS PER GALLIAS ET SEPTEM PROVINCIAS CONSTITUTIS.

Valentinae nos clerici civitatis adierunt proponentes per libellum crimina, quae Maximum teste tota provincia adserunt commisisse, delegata toties cognitione illum constituta semper subterfugisse judicia, nec confisum conscientia festinasse, ut si esset innocens, examinatis omnibus, purgaretur, quae toties decreta ex vestrarum quoque chartarum instructione cognovimus. Qui e contrario probavit de se illa quae dicta sunt, cui ad ea confutanda, quum essent innumera, a decessoribus meis provincialis est delegata cognitio. Conventus etiam dicitur evitasse, et adesse minimè voluisse. Et nullus dubitat quod ita judicium nocens subterfugit, quemadmodum, ut absolvatur, qui est innocens quaerit. Sed astuta cavillatio eorum, qui versutis agendum credunt esse consiliis, nunquam innocentiae nomen accipiet. Confitetur enim de omnibus quisquis se subterfugere judicium dilationibus putat. Veniet tamen aliquando ille, qui talis perhibetur, in medium; nec prodest illi toties latuisse, et toties subterfugisse, quem sui actus et commissa quaequumque fuerint ea quae objiciuntur illi, si vera sunt, crimina persequuntur. Debueram quidem jam nunc dignam pro ejus accusatis in nostro judicio actibus, qui cognitionem et decretum judicium saepe declinando credidit illudendum, ferre sententiam. Ac ne aliquis praecocem forsitam judicaret, et sibi, qui absens est, licet sit quaesitus a nobis, reservatum esset nihil diceret, maluimus, intercapedine temporis data, differri, quum hoc etiam ejus accusatores adsererent, de quorum intentionibus et moribus sit securum, Maximum tantò magis damnanda committere, quantò tardiùs se constituto judicio praesentavit. Quem Manichaeorum involutum caligine, arguunt turpi secta olim ita, ne eum possit abluere, animum sordidasse; in probationem objectae rei gesta synodalia proferentes et commissis involutum undique flagitiis nullum eum sanitatis habuisse respectum. Quem furore suo et insana temeritate ad secularium quoque judicum tribunalia subditum quaestioni, quod in vili quoque persona turpissimum est, objicerent pervenisse, et homicidii damnatum adsererent, gestis prolatis in medium: et hunc talem post tanta taliaque commissa episcopatus adhuc sibi nomen in suis latibulis vindicare in propriae civitatis infamiam nimiis doloribus conqueruntur, et sanctum nomen vindicando sibi velle polluere. Ideoque, fratres carissimi, quia audiendus hic praesentare se noluit, ne, convictus forsitam ab accusantibus se clericis, possit digna tandem aliquando, praesentatus episcopali judicio, pronuntiationis congruae feriri sententia (quamquam illi quum haec edocta fuerint ¿quae potest hujus nominis esse jactura, qui pudorem nunquam habuisse sacerdotii perhibetur, et locum suum, ne modico quidem tempore, custodisse?) dilationem dedimus, et decrevimus vestrum debere intra provinciam esse judicium, et congregari synodum ante diem kalendarum novembrium, ut si adesse voluerit[1], praesens, si confidit, ad objecta respondeat; si adesse neglexerit, dilationem sententiae non lucretur de absentia. Nam

1 Ab his vocibus prosequitur Esc. 3.

manifestum est confiteri eum de crimine, qui indulto et toties delegato judicio purgandi se occasione non utitur. Nihil enim interest utrum in praesenti examine omnia, quae dicta sunt, comprobentur, quum ipsa quoque pro confessione[2] procurata toties constet absentia. Nos autem per omnes provincias litteras dirigemus, ne excusationem sibi ignorationis obtendat, ut ad provinciam venire cogatur, et illic se constituto praesentari judicio. Quidquid autem vestra caritas de hac causa duxerit decernendum, quum ad nos relatum fuerit, nostra, ut condecet, necesse est auctoritate firmetur. Datum sub die idus junias Monaxio[3] XI. viro clarissimo consule.

2 Ex Æm. Bibl. Reg. Tol. 2. Urg. In reliquis: compressione.

3 Ex reliquis praeter Alv. in quo: nona XI. vicies consule.

XXXII.

EPISTOLA

EJUSDEM BONIFACII PAPAE

AD HILARIUM NARBONENSEM EPISCOPUM.

UT IN UNAQUAQUE PROVINCIA

NEMO CONTEMPTO METROPOLITANO EPISCOPUS ORDINETUR.

BONIFACIUS EPISCOPUS URBIS ROMAE

HILARIO EPISCOPO NARBONENSI SALUTEM.

Difficilè[1] quidem fidem querimoniis commodamus quarum sacerdotes Domini pulsat intentio, maximè quum eos loquuntur quippiam contra patrum statuta tentasse: sed frequenter has adserit, sicut nunc, multitudo causantium. Ecce enim, ut caritas tua recognoscit ex subditis Lutubensis[2] ecclesiae cleri ordo vel plebis preces suas vel lacrimas ad nos, quantum datur intelligi, magno cum dolore miserunt, dicentes coëpiscopum nostrum Patroclum sua petitione cessante in locum decedentis episcopi, nescio quem, in[3] aliena provincia praetermisso metropolitano contra patrum regulas ordinasse. Quod nequaquam possumus ferre patienter, quia convenit nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes. Nulli etenim videtur incognita synodi constitutio Nicenae, quae ita praecepit, ut eadem propriè verba ponamus: per unamquamque provinciam jus metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse posse subjectas; quod illi, quia aliter credendum non est, servandum, sancto Spiritu suggerente, sibimet censuerunt. Unde, frater carissime, si ita res sunt et ecclesiam supradictam provinciae tuae limes includit, nostra auctoritate commonitus, quod quidem facere sponte deberes, desideriis supplicantum et voluntate respecta, ad eumdem locum, in quo ordinatio talis celebrata dicitur, metropolitani jure munitus[4] et praeceptionibus nostris fretus accede: intelligens arbitrio tuo secundum regulas patrum, quaecumque facienda sunt, a nobis esse concessa, ita ut peractis omnibus apostolicae sedi quidquid statueris te referente clarescat, cui totius provinciae ordinationem liquet esse mandatam.

1 Bibl. Reg. difficillimè.

2 Ex Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. Tol. 1. Urg. Ger. In Alv. Esc. 4. et Tol. 2. Lugdunensis.

3 Ex reliquis praeter Alv. in quo: *ex*.

4 Ex Æm. et Bibl. Reg. In reliquis: monitus.

Nemo ergo eorum terminum audax temerator excedat, nec aliquis in illorum contumeliam partibus suis quae sibi non videntur concessa defendat. Cesset hujusmodi pressa nostra auctoritate praesumptio eorum, qui ultra licitum suae limitem dignitatis extendunt. Quod idcirco dicimus, ut advertat caritas tua adeo nos canonum praecepta servare, ut ita constitutio quoque nostra definiat, quatenus metropolitani sui unaquaeque provincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet. Datum V. idus februarias dominis nostris Honorio XII. et Theodosio X. consulibus.

XXXIII.

EPISTOLA

CELESTINI PAPAE AD EPISCOPOS GALLIAE.

DILECTISSIMIS FRATRIBUS VENERIO, MARINO, LEONTIO, AUXONIO, ARCADIO, FILLACIO,

ET CETERIS GALLIARUM EPISCOPIS CELESTINUS.

Apostolici verba praecepti sunt apud judaeos atque gentiles sine offensione nos esse debere. Hoc quisquis christianus est tota animi virtute custodit. Quod quum ita sit, non parum periculi illi manere poterit ante Deum, qui hoc detrectat etiam fidelibus exhibere. Nam qualiter nos, qui neminem perire volumus, ista contristent, quae auctoribus christianis percellunt animos christianos, dominicus in evangelio sermo testatur. Ait enim ipse Salvator, quod expediat scandalizanti unum de pusillis in maris profundum demergi; ideoque qualis sit ejus jam poena quaeramus, cui tale supplicium legimus expedire.

I.

De Prospero et Hilario qui quosdam Galliae presbyteros accusant Pelagii sectatores.

Filii nostri praesentes Prosper et Hilarius, quorum circa Dominum nostrum sollicitudo laudanda est, tantum, nescio quibus presbyteris, illic licere, qui dissensioni ecclesiarum studeant, sunt apud nos prosequuti, ut indisciplinatas quaestiones vocantes in medium, pertinaciter eos dicant praedicare adversantia veritati. Sed vestrae dilectioni justius imputamus quando illi supra vos habent copiam disputandi. Legimus supra magistrum non esse discipulum, hoc est, non sibi debere quemquam in injuriam doctorum vendicare doctrinam. Et hos ipsos a Deo nostro positos novimus ad docendum, quum sit, dicente[1] Apostolo, eis tertius locus intra ecclesiam deputandus. ¿Quid illic spei est, ubi magistris tacentibus hi loquuntur, qui, si ita est, eorum discipuli non fuerunt? Timeo ne connivere sit hoc tacere. Timeo ne magis ipsi loquantur qui permittunt illis taliter loqui. In talibus causis non caret suspicione taciturnitas, quia occurreret veritas si falsitas displiceret: meritò namque causa nos respicit, si silentio foveamus errorem. Ergo corripiantur hujusmodi: non sit his liberum habere pro voluntate sermonem. Desinat, si ita res sunt, incessere novitas vetustatem: desinat ecclesiarum quietem inquietudo turbare. Conantur saepe naufragio mergere, quos intra portum stantes statio facit fida securos. Fida quippe est omnium statio, quorum perfectis gressibus vestigia non moventur. Recurrerunt ad apostolicam praedicti sedem, haec ipsa nobis, quae tentat perturbatio, conquerentes. Habetote, fratres carissimi, pro catholicae plebis pace

1 Esc. 3. docente.

tractatum. Sciant se, si tamen censentur presbyterii dignitate, vobis esse subjectos. Sciant sibi omnes, qui male docent, quod discere magis ac magis competat, quam docere. ¿Nam quid in ecclesiis vos agitis, si illi summam teneant praedicandi? Nisi forte illud obsistat, quod non auctoritate, non adhuc ratione colligitur, ut aliqui de[2] fratrum numero nuper de laicorum consortio in collegium nostrum fortassis admissi nesciant quid sibi debeant vendicare. Super his multa jam dicta sunt eo tempore quo ad fratris Tuenti[3] dedimus scripta responsum. Nunc tamen repetentes saepiùs admonemus: vetentur[4] hujusmodi laborare per terras aliud, quàm ille noster jussit agricola seminare. Nec tamen mirari possumus, si haec erga viventes hi nunc tentare audent, qui nituntur etiam quiescentium fratrum memoriam dissipare.

II.

De sancto episcopo Augustino mira[5] laudis assertio.

Augustinum sanctae recordationis virum pro vita sua, atque meritis in nostra[6] communione semper habuimus: nec umquam hunc sinistrae suspicionis saltem rumor aspersit, quem tantae scientiae olim fuisse meminimus, ut inter magistros optimos etiam a meis semper decessoribus haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune[7] senserunt, utpote qui ubique cunctis et amori fuerit et honori; unde resistatur talibus, quos male crescere videmus. Nefas est hoc pati religiosas animas, quarum afflictione, quia membra nostra sunt, nos quoque convenit macerari, quamvis maneat hos beatitudo promissa, quicumque probantur persequutionem pro justitia[8] sustinere: quibus quid promittat Dominus in futurum sequens sermo declarat. Non est agentium causa solorum, quum universalis ecclesia quacumque novitate pulsatur. Intelligamus haec ipsa vobis, quae nobis non placent, displicere. Quod ita demum probare poterimus, si imposito improbis silentio de tali re in posterum querela cessarit. Deus vos incolumes custodiat, fratres carissimi.

III.

Praeteritorum[9] sedis apostolicae episcoporum auctoritates de gratia Dei.

Quia nonnulli, qui catholico nomine gloriantur, in damnatis haereticorum sensibus, seu pravitate, sive imperitia, demorantes, piissimis disputatoribus obviare praesumunt: et quum Pelagium, atque Celestinum anathematizare non dubitant, ad magistros tamen nostros, tanquam necessarium modum excesserint, obloquuntur, eaque tantummodo sequi, et probare profitentur, quae sacratissima beati apostoli Petri sedes contra inimicos gratiae Dei per ministerium praesulum suorum sanxit et docuit: necessarium igitur fuit diligenter inquirere, quid rectores Romanae ecclesiae de haeresi, quae eorum temporibus exorta fuerat, judicarint, et contra nocentissimos liberi arbitrii defensores quid de gratia Dei sentiendum esse censuerint; ita ut etiam Africanorum conciliorum quasdam sententias jungeremus, quas utique suas fecerunt apostolici antistites, quum probarunt. Ut ergo pleniùs qui in aliquo dubitant instruantur, constitutiones sanctorum patrum compendioso manifestamus indiculo. Quod si quis non nimiùm[10] est contentiosus, agnoscat omnium disputationum connexionem ex hac subditarum auctoritatum brevitate pendere, nullamque sibi contradictionis superesse rationem, si cum catholicis credat, et dicat:

IV.

Quod Adam omnes homines laeserit, nec quemquam nisi Christi gratiâ posse salvari.

In praevaricatione Adae omnes homines naturalem possibilitatem et innocentiam perdidisse, et neminem de profundo illius ruinae per liberum arbitrium posse consurgere, nisi eum gratia Dei miserantis erexerit, pronuntiante beatae memoriae papa Innocentio, atque dicente in epistola ad Carthaginense concilium: Liberum enim arbitrium ille perpessus, dum suis inconsultiùs utitur bonis, cadens, in praevaricationis profunda demersus est; et nihil, quemadmodum exinde surgere posset, invenit; suaque in aeternum libertate deceptus, huic ruinae jacuisset oppressus, nisi eum postea Christi pro sua gratia elevasset adventus, qui per novae regenerationis purificationem omne praeteriti vitium sui baptismatis lavacro purgavit.

V.

Quod nemo sit bonus suis viribus nisi participatione ejus, qui solus est bonus.

Neminem esse per semetipsum bonum,

2 In reliquis praeter Alv.: è.
3 Tol. 2. Urg.: Tuendi.
4 Ex Bibl. Reg. In reliquis: vitentur.
5 Æm. Esc. 3. Tol. 1. 2. Urg. Ger.: mirabilis.
6 Bibl. Reg. Tol. 1. sancta.
7 Ex Bibl. Reg. et Esc. 3. In reliquis: communione.
8 Æm. Esc. 3. 4. Tol. 1. 2. Urg. Ger. propter justitiam. B. R. per justitiam.
9 Quae ab hoc numero sequuntur potiùs ab alio quàm a Celestino scripta et adjuncta videntur. Non desunt qui a Prospero ea exarata esse testantur.
10 Ex reliquis praeter Alv. in quo minimùm.

nisi participationem sui ille donet, qui solus est bonus; quod in eisdem scriptis ejusdem pontificis sententia protestatur dicens: ¿Nunquid nos de eorum post haec rectum mentibus aestimemus, qui sibi se putant deberi quod boni sunt, nec illum considerant, cujus quotidie gratiam consequuntur, qui sine illo[11] tantum se adsequi posse confidunt?

VI.

Quòd nisi gratia Dei continua juvemur, insidias diaboli devitare non possumus.

Neminem etiam baptismatis gratia renovatum idoneum esse ad superandas diaboli insidias et ad evincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium Dei perseverantiam bonae conversationis acceperit. Quod ejusdem antistis in iisdem paginis doctrina confirmat, dicens: Nam quamvis hominem redimeret a praeteritis ille peccatis, tamen sciens iterum posse peccare, ad reparationem sibi quemadmodum posset illum et post ista corrigere multa servavit, quotidiana praestat ille remedia, quibus nisi freti confisique nitamur, nullatenus humanos vincere poterimus errores. Necesse est enim ut quo auxiliante vicimus iterum non adjuvante vincamur.

VII.

Quòd per Christum libero bene utamur arbitrio.

Quòd nemo nisi per Christum libero bene utatur arbitrio idem magister in epistola ad Milevitanum concilium data praedicat, dicens: Adverte tandem, o gravissimorum mentium perversa doctrina, quòd primum hominem ita libertas ista decepit, ut dum indulgentiùs frenis ejus utitur in praevaricationis praesumptionem concideret. Nec ex hac potuit erui, nisi ei providentiâ regenerationis statum pristinae libertatis Christi Domini reformasset[12] adventus.

VIII.

Quòd omnia sanctorum merita dona sint Dei.

Quòd omnia studia, et omnia opera, ac merita sanctorum ad Dei gloriam, laudemque referenda sint, quia nemo aliunde ei placet, nisi ex eo quod ipse donaverit. In quam nos sententiam dirigit beatae recordationis papae Zosimi regularis auctoritas, quum scribens ad totius orbis episcopos ait: Nos autem instinctu Dei (omnia enim bona ad auctorem suum referenda sunt, unde nascuntur) ad fratrum, et coëpiscoporum nostrorum conscientiam universa retulimus. Hunc autem sermonem sincerissimae veritatis luce radiantem tanto Afri episcopi honore venerati sunt, ut ita ad eumdem virum scriberent: illud verò quod in litteris, quas ad universas provincias curasti esse mittendas, posuisti, dicens: *nos tamen instinctu Dei, et cetera*: sic accepimus dictum, ut illos, qui contra Dei adjutorium extollunt humani arbitrii libertatem, districto gladio veritatis, velut cursim transiens, amputares. Quid enim tam libero fecistis arbitrio quàm quod universa in nostrae humilitatis conscientiam retulistis? Et tamen instinctu Dei factum fuisse[13] fideliter sapienterque vidistis veraciter fidenterque dixistis: ideo utique, quia praeparatur voluntas a Domino, et, ut boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum ipse agit corda filiorum. Quotquot enim spiritu Dei aguntur, hi filii Dei sunt, ut nec nostrum deesse sentiamus arbitrium, et in bonis quibusque voluntatis humanae singulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium.

IX.

Quòd omnis sancta cogitatio, et motus piae voluntatis ex Deo sit.

Quod ita Deus in cordibus hominum, aut in ipso libero operetur arbitrio, ut sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bonae voluntatis ex Deo sit, quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus. Ad hanc enim nos professionem idem doctor instituit, qui, quum ad totius urbis episcopos de divinae gratiae opitulatione loqueretur ¿quod ergo, ait, tempus intervenit, quo ejus non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, causis, cogitationibus, motibus adjutor et protector orandus est. Superbum est enim, ut quidquam sibi humana natura praesumat, clamante Apostolo: *Non est nobis colluctatio adversus carnem, et sanguinem, sed contra principes, et potestates aëris hujus, contra spiritualia nequitiae in coelestibus.* Et sicut ipse iterum dixit: ¡*Infelix ego homo*! ¿*Quis me liberabit de corpore mortis hujus*? *Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum.* Et iterum: *Gratia Dei sum id quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit: sed plus illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum.*

11 Ex Æm. Esc. 3. Tol. 1. In ceteris: ullo.
12 Ex reliquis praeter Alv. in quo: formasset.
13 Æm. Bibl. Reg. Esc. 4. esse.

X.

Quod gratia Dei non solùm peccata dimittat, sed etiam adjuvet ne committantur, et praestat ut lex impleatur, non, sicut ait Pelagius, facilè, quasi sine gratia Dei difficilius possit impleri.

Illud etiam, quod inter Carthaginensis synodi decreta constitutum est, quasi proprium apostolicae sedis amplectimur: quod scilicet tertio capitulo definitum est, ut quicumque dixerit gratiam Dei, qua justificamur per Jesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quae jam commissa sunt, non etiam ad adjutorium, ut non committantur, anathema sit. Et iterùm quarto capitulo: ut quisquis dixerit gratiam Dei per Jesum Christum propter hoc tantùm nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis revelatur et aperitur intelligentia mandatorum ut sciamus quid appetere et quid vitare debeamus; non autem per illam [14] nobis praestari, ut quod faciendum cognovimus etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema sit. Quum enim dicat Apostolus: *Scientia inflat, caritas verò aedificat*; valde impium est ut credamus ad eam quae inflat nos habere gratiam Christi, et ad eam quae aedificat non habere, quum sit utrumque donum Dei et scire quid facere debeamus, et diligere ut faciamus, ut, aedificante caritate, scientia non possit inflare. Sicut autem de Deo scriptum est: *Qui docet hominem scientiam*, ita etiam scriptum est: *Caritas ex Deo est.* Item quinto capitulo: ut quisquis dixerit, ideo nobis gratiam justificationis dari, ut quod facere per liberum jubemur arbitrium, faciliùs possimus implere per gratiam, tamquam etsi gratia non daretur, non quidem facilè, sed tamen possemus etiam sine illa implere divina mandata, anathema sit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur: ubi non ait: *Sine me difficilius potestis facere*; sed ait, *sine me nihil potestis facere.*

XI.

Quod praeter statuta sedis apostolicae omnes orationes ecclesiae Christi gratiam resonent, qua genus humanum ab aeterna damnatione reparatur.

Praeter has autem beatissimae, et apostolicae sedis inviolabiles sanctiones, quibus nos piissimi patres, pestiferae novitatis elatione dejecta, et bonae voluntatis exordia et incrementa probabilium studiorum, et in eis usque in finem perseverantiam ad Christi gratiam referre docuerunt; obsecrationum quoque sacerdotalium sacramenta respiciamus, quae ab apostolis tradita in toto mundo, atque in omni ecclesia catholica uniformiter celebrantur, ut legem credendi lex statuat supplicandi. Quum enim sanctarum plebium praesules mandata sibimet legatione fungantur, apud divinam clementiam humani generis agunt causam, et tota secum ecclesia congemiscente postulant et precantur, ut infidelibus donetur fides, ut idolatrae ab impietatis suae liberentur erroribus, ut judaeis ablato cordis velamine lux veritatis appareat, ut haeretici catholicae fidei perceptione resipiscant, ut schismatici spiritum redivivae caritatis accipiant, ut lapsis poenitentiae remedia conferantur, ut denique catechumenis ad regenerationis sacramenta perductis coelestis misericordiae aulae reserentur. Haec autem non perfunctoriè, neque inaniter a Domino peti, rerum ipsarum monstrat effectus; quandoquidem ex omni errorum genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos erutos de potestate tenebrarum transferat in regnum Filii caritatis suae, et ex vasis irae faciat vasa misericordiae. Quod adeo totum divini operis esse sentitur, ut haec efficienti Deo gratiarum semper actio, laudisque confessio pro illuminatione talium vel correctione referatur.

XII.

Quod gratiam Dei etiam baptizandorum testetur instituta purgatio, quum exorcismis et insufflationibus spiritus ab eis abiguntur [15] immundi.

Illud etiam quod circa baptizandos in universo mundo sancta ecclesia uniformiter agit, non otioso contemplamur intuitu; quum sive parvuli sive juvenes ad regenerationis veniunt sacramentum, non priùs fontem vitae adeunt, quàm exorcismis et exufflationibus clericorum spiritus ab eis immundus abigatur; et tunc verè appareat quomodo princeps mundi hujus mittatur foras, et quomodo priùs alligetur fortis, et deinceps vasa ejus diripiantur in possessionem translata victoris, qui captivam ducit captivitatem, et donat dona hominibus. His ergo ecclesiasticis regulis et ex divina sumptis auctoritate documentis ita adjuvante Domino confirmati sumus, ut omnium bonorum affectuum, atque operum, et omnium studiorum, omniumque virtutum, quibus ab initio fidei ad eum tenditur, Deum profiteamur auc-

14 Ex ceteris codicibus. In Alv. non autem nobis praestari.

15 Bibl. Reg. expelluntur.

torem; et non dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis merita praeveniri, per quem fit ut aliquid boni et velle incipiamus et facere. Quo utique auxilio et munere Dei non aufertur liberum arbitrium, sed liberatur, ut de tenebroso lucidum, de pravo rectum, de languido sanum, de imprudente sit providum. Tanta enim est erga homines omnes bonitas Dei, ut nostra velit esse merita, quae sunt ipsius dona, et pro his, quae largitus est, aeterna praemia sit daturus. Agit quippe in nobis, ut quod vult et velimus et agamus: nec otiosa in nobis esse patitur, quae exercenda, non negligenda donavit, ut et nos cooperatores simus gratiae Dei, ac si quid in nobis ex nostra viderimus remissione languescere, ad illum sollicitè recurramus, qui sanat omnes languores nostros, et redimit de interitu vitam[16] nostram, et cui quotidie dicimus: *Ne inducas nos in tentationem, sed libera nos a malo.*

XIII.

Quod profundiores quaestiones nec contemnendae sint, nec penitus asserendae.

Profundiores verò, difficilioresque partes occurrentium quaestionum, quas latiùs pertractarunt qui haereticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus adstruere; quia ad confitendum gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitus substrahendum est, satis sufficere credimus quidquid secundum praedictas regulas apostolicae sedis nos scripta docuerunt, ut prorsus non opinemur catholicum, quod apparuerit praefixis sententiis esse contrarium. *Explicit de gratia Dei et libero voluntatis arbitrio.*

16 Bibl. Reg. Esc. 4. Tol. 1. Ger.: animam nostram.

XXXIV.

EPISTOLA

EJUSDEM CELESTINI PAPAE AD EPISCOPOS GALLIAE.

CELESTINUS UNIVERSIS EPISCOPIS

PER VIENNENSEM ET NARBONENSEM PROVINCIAM CONSTITUTIS

IN DOMINO SALUTEM.

Cuperemus quidem de vestrarum ecclesiarum ita ordinatione gaudere, ut congratularemur potiùs de profectu, quàm aliquid admissum contra disciplinam ecclesiasticam doleremus. Ad nostram enim laetitiam et benefacta perveniunt ac moeroris aculeis nos, quae fuerint malefacta, compungunt. Nec silere possumus, quum ad hoc, ut ab illicitis revocemus aliquos, officii nostri provocemur instinctu, in speculis a Deo constituti, ut vigilantiae nostrae diligentiam comprobantes et quae coercenda sunt resecemus, et quae observanda sunt sanciamus. Et quamvis circa longinqua specialis cura non deficit, sed se per omnia, quà nomen Dei praedicatur, extendit, nec notitiam nostram subterfugiunt, quae in eversionem regularum novellae praesumptionis auctoritate tentantur.

I.

Quod non debeant sacerdotes aut clerici amicti palleis et praecincti lumbis in ecclesia ministrare.

Didicimus enim quosdam Domini sacerdotes superstitioso potiùs cultui inservire quàm mentis vel fidei puritati. Sed non mirum, si contra ecclesiasticum morem faciunt, qui in ecclesia non creverunt, sed alio venientes itinere secum haec in ecclesiam, quae in aliam conversationem ha-

buerunt, intulerunt. Amicti palleo et lumbos[1] praecincti credunt sese scripturae fidem non per spiritum, sed per litteram completuros. Nam si ad hoc ista praecepta sunt, ut taliter servarentur, ¿cur non fiunt pariter, quae sequuntur, ut lucernae ardentes in manibus unà cum baculo teneantur? Habent suum ista mysterium, et intelligentibus ita clara sunt, ut ea magis qua decet significatione serventur. Nam in lumborum praecinctione castitas, in baculo regimen pastorale, in lucernis ardentibus boni fulgor operis indicatur, de quo dicitur; *Sic opera vestra luceant.* Habent tamen istum forsitam cultum, morem potius quam rationem sequentes, qui remotioribus habitant locis, et procul a ceteris degunt. ¿Unde hic habitus in ecclesiis Gallicanis, ut tot annorum tantorumque pontificum in alterum habitum consuetudo vertatur? Discernendi a plebe vel ceteris sumus doctrina, non veste; conversatione, non habitu; mentis puritate, non cultu. Nam si studere incipimus novitati, traditum nobis a patribus ordinem calcabimus, ut locum supervacuis superstitionibus faciamus. Rudes ergo fidelium mentes ad alia non debemus inducere: docendi enim sunt potiùs quàm illudendi. Nec imponendum eorum est oculis, sed mentibus infundenda praecepta sunt. Erant quidem multa, quae pro disciplina ecclesiastica, vel ipsius rei dicere ratione possemus[2] sed ab his ad alia revocamur.

II.

Quod nulli sit ultima poenitentia deneganda.

Agnovimus enim poenitentiam morientibus denegari, nec illorum desideriis annui, qui obitus sui tempore hoc animae suae cupiunt remedio subveniri. Horremus, fateor, tantae impietatis aliquem reperiri, ut de Dei pietate dispenset, quasi non possit ad se quovis tempore concurrenti succurrere, et periclitantem sub onere peccatorum hominem pondere, quo se expediri desiderat, liberare. ¿Quid hoc, rogo, aliud est, quam morienti mortem addere, ejusque animam sua crudelitate, ne absolvi possit, occidere, quum Deus ad subveniendum sit paratissimus, et invitans ad poenitentiam sic promittat: *Peccator*, inquit, *quacumque die conversus fuerit*, *peccata ejus non imputabuntur ei*: et iterum: *Nolo mortem peccatoris*, *sed tantùm ut convertatur et vivat*? Salutem ergo homini adimit quisquis mortis praeterea tempore poenitentiam denegarit; et desperavit de clementia Dei, qui eum ad subveniendum morienti sufficere vel momento posse non credit. Perdidisset latro in cruce praemium ad Christi dexteram pendens, si illum unius horae poenitentia non juvisset. Quum esset in poena poenituit, et per unius sermonis professionem habitaculum paradisi, Deo promittente, promeruit. Vera ergo ad Deum conversio in ultimis positorum mente potiùs est aestimanda non tempore, propheta hoc taliter asserente: *Cum conversus ingemueris*, *tunc salvus eris.* Quum ergo Dominus sit cordis inspector, quovis tempore non est deneganda poenitentia postulanti, quum illi se obliget judici, cui occulta omnia noverit revelari.

III.

Quod per gradus ecclesiasticos ad episcopatus debeat officium perveniri.

Ordinatos verò quosdam, fratres carissimi, episcopos, qui nullis ecclesiasticis ordinibus ad tantae dignitatis fastigium fuerint instituti, contra patrum decreta hujus usurpatione, qui se hoc recognoscit fecisse, didicimus, quum ad episcopatum his gradibus, quibus frequentissimè cautum est, debeat perveniri, ut a minoribus initiati officiis ad majora firmentur. Debet enim antè esse discipulus quisquis doctor esse desiderat, ut possit docere quod didicit. Omnis vitae institutio hac ad id, quo tendit, se ratione confirmat. Qui minimè litteris operam dederit praeceptor esse non potest litterarum. Qui non per singula stipendia creverit ad meritum et ordinem stipendii non potest pervenire. ¿Solum sacerdotium inter ista, rogo, vilius est, quod faciliùs tribuitur, quum difficiliùs impleatur? Sed jam non satis est laicos ordinare, quos nullus fieri ordo permittit; sed etiam, quorum crimina longè latèque per omnes pene sunt nota provincias, pontifices ordinantur. Daniel enim, nuper missa relatione ex orientalibus ad nos partibus, ab omni, quod tenuerat, virginum monasterio nefariis est objectionibus accusatus. Multa de multis objecta flagitia. In quanam lateret terrarum parte quaesitus est, ut si suae innocentiae confideret, contra se judicium postulatum minimè declinaret. Missae ad Arelatensem episcopum per Fortunatum subdiaconum nostrum praeceptiones, ut ad judicium destinaretur episcopale. Tantis gravatus testimoniis, tanta facinorum accusatione pulsatus, sacrarum, ut dicitur, virginum pollutus incestu, episcopus asseritur ordinatus. In nostris libelli scriniis continentur, quorum ad vos quoque exemplaria direximus: in pontificii dignitatem hoc tempore, quo ad causam dicendam missis a nobis litteris

1 Bibl. Reg. lumbis. Esc. 4. et in lumbos.

2 Esc. 4. possumus.

vocabatur, obrepsit. Sacro nomini absit injuria. Facilius est ut hanc dignitatem tali dando ipse amiserit ordinator quàm eam obtineat ordinatus: cui convicto sociabitur, qui eum sibi credidit, largiendo pontificium, sociandum: qualis enim ipse sit quisquis tales ordinarit, ostendit. His ergo in medium nunc deductis, quum plerique vestrum sint, qui apostolicae sedis statuta cognoverunt[3] nobiscum tempore aliquanto versati ad disciplinae normam, nostris conventa adhortationibus omnia fraternitas vestra revocare festinet.

IV.

Quod unaquaeque provincia suo metropolitano debeat esse contenta.

Primùm juxta decreta canonum unaquaeque provincia suo metropolitano contenta sit, ut decessoris nostri data ad Narbonensem episcopum continent constituta, nec usurpationis locus alicui sacerdoti in alterius concedatur injuriam. Sit concessis sibi contentus unusquisque limitibus: alter in alterius provinciam nihil praesumat, nec emeritis in suis ecclesiis clerici peregrini et extranei et qui antè ignorati sint ad exclusionem eorum, qui bene de suorum civium merentur testimonio, praeponantur, ne novum quoddam, de quo episcopi fiant, institutum videatur esse collegium.

V.

Quod nolentibus clericis, vel populis nemo debeat episcopus ordinari.

Nullus invitis detur episcopus: cleri, plebis, et ordinis consensus et desiderium requiratur. Tunc alter de altera eligatur ecclesia, si de civitatis ipsius clericis, cui est episcopus ordinandus, nullus dignus, quod evenire non credimus, potuerit reperiri. Primùm enim illi reprobandi sunt, ut aliqui de alienis ecclesiis meritò praeferantur. Habeat unusquisque suae fructum militiae in ecclesia, in qua suam per omnia officia transegit aetatem. In aliena stipendia minimè alter obrepat; nec alii debitam sibi alter audeat vindicare mercedem. Sit facultas clericis resistendi, si se viderint praegravari, et quos sibi ingeri extraneorum agnoverint non timeant refutare. Qui si non debitum praemium, vel liberum de eo qui eos recturus est debent habere judicium.

VI.

Quod ab illicitis sit ordinationibus abstinendum.

Abstineatur etiam ab illicitis ordinationibus. Nullus ex laicis, nullus digamus, nullus qui sit viduae maritus aut fuerit ordinetur; sed irreprehensibilis, qualem elegit Apostolus, fiat. Per Mosem Dominus praecepit: *Virginem accipiat sacerdos uxorem.* Subsequitur, et suplet Apostolus, eodem loquutus spiritu, unius uxoris virum debere episcopum consecrari. Ad hanc ergo eligantur formulam sacerdotes, et si quae factae sunt ordinationes illicitae removeantur; quoniam stare non possunt, nec discussionem nostram subterfugere poterunt, quamvis latere se aestiment, qui aliter pervenerunt, ut nullâ religionis reverentia obscuritate fuscetur. Non sit vana gloriatio palliatis: episcopalem morem qui episcopi sunt sequantur. Daniel, ut diximus, qui accusationem pontificali honore subterfugere se posse credidit, et ad fastigium tantum accusatores suos latendo pervenit, a sanctitatis vestrae coetu interim se noverit segregatum, qui se nostro judicio debet objicere si conscientiae suae novit confidentiam obtinere. Massiliensis verò ecclesiae sacerdotem, qui dicitur (quod dictu nefas est) in necem fratris taliter gratulatus, ut huic, qui ejus sanguine cruentatus advenerat, portionem cum eodem habiturus occurreret, vestro eum audiendum collegio delegamus. Datum VII. kalendas augustas Felice et Tauro consulibus.

3 Bibl. Reg. Esc. 4. Tol. 1. 2. Urg. cognoverint.

XXXV.

EPISTOLA
EJUSDEM CELESTINI
AD EPISCOPOS PER APULIAM ET CALABRIAM.

CELESTINUS UNIVERSIS EPISCOPIS
PER APULIAM ET CALABRIAM CONSTITUTIS.

I.

Quod nulli sacerdotum liceat canones ignorare.

Nulli sacerdotum liceat canones ignorare, nec quidquam facere, quod patrum possit regulis obviare. ¿Quae enim a nobis res digna servabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu licentiâ populis permissâ frangatur?

II.

Quod non oporteat contemptis clericis ecclesiarum de laicis episcopos ordinari.

Audivimus quasdam propriis destinatas rectoribus civitates episcopos sibi petere velle de laicis, tantumque fastigium tam vilius credere, ut hoc his, qui non Deo sed seculo militaverint, aestiment nos posse conferre, non solùm malè de suis clericis, in quorum contemptum hoc faciunt, judicantes, sed et de nobis pessimè, quos credunt hoc posse facere, sentientes. Quod nunquam auderent, si non quorumdam illic his consentiens sententia conniveret. Ita nihil quae frequentius sunt decreta proficiunt, ut hoc, quasi numquam de hac parte scriptum fuerit, ignoretur. ¿Quid proderit per singula clericos stipendia militasse, et omnem egisse in Dominicis castris aetatem, si qui his praefuturi sunt ex laicis requirantur, qui vacantes seculo, et omnem ecclesiasticum ordinem nescientes, saltu praepropero in alienum honorem[1] ambiunt inmoderata cupiditate transcendere, et in aliud vitae genus calcata reverentia ecclesiasticae disciplinae transire? Talibus itaque, fratres carissimi, qui juris nostri id est canonum gubernacula custodimus, necesse est obviemus, hisque fraternitatem tuam[2] epistolis commonemus, ne quis laicum ad ordinem clericatus admittat, et sinat fieri unde et illum decipiat, et sibi causas generet quibus reus constitutis decretalibus fiat.

III.

Quod docendus sit populus, non sequendus.

Docendus est populus, non sequendus: nosque, si nesciunt, eos, quid liceat quidve non liceat commonere, non his consensum praebere debemus. Quisquis verò conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram sedis apostolicae minimè defuturam. Quae enim sola admonitionis auctoritate non corrigimus necesse est per severitatem congruentem regulis vindicemus. Per totas hoc ergo, quae propriis rectoribus carent, ecclesias volumus innotescat, ut nullus sibi spe aliqua forsitam blanditus illudat. Datum XI. Kalendas augustas, Florentio et Dionisio Consulibus.

1 Ex reliquis codicibus praeter Alv. in quo: praepropero alienum ordinem ambiunt.

2 Rectiùs *vestram*: nam ad plures sermo fit.

XXXVI.

EPISTOLA PAPAE LEONIS

ADVERSUS EUTICHETEM CONSTANTINOPOLITANUM ABBATEM,

QUI VERBI ET CARNIS UNAM AUSUS EST PRONUNTIARE NATURAM,

DUM CONSTAT IN DOMINO JESU CHRISTO

UNAM PERSONAM NOS CONFITERI IN DUABUS NATURIS, DEI SCILICET ATQUE HOMINIS.

DILECTISSIMO FILIO EUTICHETI PRESBYTERO

LEO EPISCOPUS SALUTEM IN CHRISTO.

Ad notitiam nostram tuae dilectionis epistolam retulisti quod Nestoriana haeresis quorumdam rursus studiis pullularet. Sollicitudinem tuam ex hac parte nobis placuisse rescribimus, quoniam index animi tui est sermo quem sumpsimus, unde non ambigimus auctorem catholicae fidei Dominum tibi in omnibus adfuturum; nos autem, quum pleniùs quorum hoc improbitate fiat potuerimus agnoscere, necesse est, auxiliante Domino, providere, quatenus nefandum virus dudumque damnatum radicitùs possit extingui. Deus te custodiat incolumem, dilectissime fili.

XXXVII.

EPISTOLA LEONIS PAPAE

AD FLAVIANUM CONSTANTINOPOLITANUM EPISCOPUM,

UBI QUAERIT

QUOD EUTICHES CONTRA FIDEM CATHOLICAM SENTIENS

A COMMUNIONE ECCLESIAE AB EO FUERIT SEPARATUS.

DILECTISSIMO FRATRI FLAVIANO LEO.

Quum christianissimus et clementissimus imperator sanctae et laudabilis fidei, pro ecclesiae catholicae pace sollicitus, ad nos scripta transmiserit de his, qui apud vos perturbationis strepitum conmoverunt, miramur fraternitatem tuam quid illud scandali fuit nobis silere potuisse, et non potiùs procurasse ut primitus nos insinuatio tuae relationis instrueret, ne rerum gestarum fidem possemus ambigere. Accepimus enim libellum Eutichetis presbyteri, qui se queritur accusante Eusebio episcopo immeritò communione privatum, maximè quum evocatum se adfuisse testatur, nec sui presentiam

denegasse, adeo ut in ipso judicio libellum appellationis se adserat obtulisse, nec tamen fuisse susceptum; qua ratione compulsus sit ut contestatorios libellos in Constantinopolitana urbe proponeret. Quibus rebus intercedentibus necdum agnoscimus, quâ justitia a communione ecclesiae fuerit separatus. Sed respicientes ad causam, facti tui nosse volumus rationem, et usque ad nostram notitiam cuncta deferri; quoniam nos, qui sacerdotum Domini matura volumus esse judicia, nihil possumus incognitis rebus in cujusquam partis praejudicium definire, priusquam universa quae gesta sunt veraciter audiamus. Et ideo fraternitas tua per idoneam maximè aptamque personam plenissima nobis relatione significet, quid contra antiquam fidem novitatis emerserit, quod severiori sententia dignum fuerit vindicari. Nam et ecclesiae moderatio, et religiosissimi principis fides multam nobis sollicitudinem christianae pacis inducunt, ut amputatis disensionibus fides catholica inviolata servetur, et, his qui prava defendunt ab errore revocatis, nostra auctoritate, quorum fides probata fuerit, muniantur. Nec aliqua poterit ex hac parte difficultas afferri, quum memoratus presbyter libello proprio sit professus paratum se esse ad corrigendum, si quid in se fuerit inventum quod reprehensione sit dignum. Decet enim in talibus causis hoc maximè provideri, ut sine strepitu concertationum et caritas custodiatur, et veritas defendatur, frater carissime. Et ideo quia dilectio tua de tanta causa nos videt necessariò esse sollicitos, quàm plenissimè, et lucidè universa nobis, quod antè facere debuit, indicare festinet, ne inter assertiones partium aliqua ambiguitate fallamur, et dissensio, quae in suis initiis abolenda est, nutriatur, quum in corde nostro observantia, Deo inspirante, permaneat, ne constitutiones venerabilium patrum divinitus roboratae et ad soliditatem fidei pertinentes prava cujusquam interpretatione violentur. Deus te incolumem custodiat, frater carissime.

RESCRIPTUM

FLAVIANI CONSTANTINOPOLITANI EPISCOPI

AD LEONEM URBIS ROMAE PAPAM.

DOMINO BEATISSIMO AMABILI PATRI LEONI

FLAVIANUS IN DOMINO AETERNAM SALUTEM.

I.

De subdoli hostis insidiis.

Nulla res diaboli venena compescit, nec continet mortiferas ejus sagittas: sursum enim atque deorsum pervolans quaerit quos possit occidere, quos possit separare, quos possit devorare. Propter quam rem vigilandum est, et orationibus atque Deo opera danda est ut fatuas inquisitiones evitare possimus. Decet autem sequi patres nostros, nec[1] commutare definitionem eorum perpetuam, quorum secundùm scripturas didicimus regulam. Depositis ergo fletibus et lacrimis, quia sub me clericus degens invasus est a fero daemone, et non potui eum liberare nec auferre de tali lupo, qui animam meam pro illo paratus eram ponere, quomodo raptus est, quomodo resiliit a proposito divino et ad illum cucurrit qui perdere consuevit, praecepta patrum declinans, et constituta eorum despiciens, jam incipio enarrare.

II.

De fraudulenta subtilitate haereticorum.

Sunt enim quidam, veste sua oves significantes, interiùs raptores lupi, quos ex fructibus eorum debemus agnoscere. Isti prima fronte videntur esse de numero nostro; sed non sunt de numero nostro: si enim de numero nostro essent, nobiscum mansissent. Quando autem coeperint assumere impietatem, illud quod occultabatur in illis aperitur, et dolus omnis fit[2] mani-

1 In ceteris praeter Alv.: neque.

2 In reliquis praeter Alv. fit omnibus manifestus.

festus omnibus. Inveniuntur autem infirmae fidei homines, et qui divinas lectiones nesciant, et secum eos in perditionem praecipitant, dissipantes et vituperantes patrum disciplinas, et relinquunt sanctas scripturas ad suam perditionem: quos debemus praevidere et a quibus multum cavere, ne in malitia sua aliqui occupati concidant de sua firmitate. *Acuerunt*[3] *enim linguam suam quasi serpentes, et venenum in labiis habent quasi aspides*, de his propheta clamavit.

III.

De blasphemiis Eutichetis.

Talis nobis Eutiches emersit, quondam presbyter, et archimandrites, qui quasi nostrae religionis sectam sapiebat, et hanc praeferebat, Nestorii autem impietatem confirmabat, et succingebatur pro Nestorio militare in pugna, qui contra Nestorium parabatur. Trecentorum autem decem et octo sanctorum patrum de fide expositionem factam ad Nestorium vel ad similes ejus, cui omnes assenserunt, tentavit avellere, antiquam impii Valentini et Apollinaris reparans sectam, et non timuit praeceptum veri Dei dicentis: *Quicumque scandalizaverit unum de pusillis istis, expedit ei ut mola asinaria alligetur collo ejus, et demergatur in profundum maris.* Verecundiam autem omnem abjecit, et quam gerebat infidelitatis pellem excussit. In sancta synodo asserebat instanter dicens Dominum nostrum Jesum Christum non oportere confiteri de duabus naturis post humanam susceptionem, quum á nobis unius substantiae et unius personae cognoscatur, neque carnem Domini coessentialem nobis subsistere, tamquam ex nobis susceptam, et coadunatam Deo Verbo secundum substantiam; sed dicebat Virginem quidem quae eum genuit secundum carnem consentivam[4] nobis esse: ipsum autem Dominum non suscepisse ex ea carnem consentivam nobis, sed corpus Domini non esse quidem corpus hominis, humanum verò corpus esse quod est ex Virgine, omnium patrum expositionibus contraria sentiens.

IV.

De excommunicatione ejus justissima.

Sed ne multa dicens longam faciam epistolam, olim quidquid egerimus misimus ad beatitudinem vestram: quibus litteris docuimus et presbyterio illum esse nudatum, quia sic captus est, et jussimus eum cum monasteriis nullam habere rationem, et exclusimus eum a communione nostra, ut sanctitas vestra, hoc cognoscens quod circa illum actum est, omnibus episcopis sub beatitudine vestra agentibus manifestare dignetur illius impietatem, ne nescientes aliqui quid ille sentiret, quasi ad orthodoxum, vel per litteras vel per aliquam conjunctionem loquantur.

3 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. 4. Exacuerunt.
4 Rectiùs consubstantialem, licet eodem sensu *consentivam* intelligant codices.

XXXVIII.

EPISTOLA

LEONIS AD FLAVIANUM EPISCOPUM.

CONTRA EUTICHETIS PERFIDIAM.

DILECTISSIMO FRATRI[1] FLAVIANO LEO.

Lectis[2] litteris tuae dilectionis, quas miramur fuisse tam seras, et gestorum episcopalium ordine recensito, tandem quid apud vos scandali contigerit atque contra integritatem fidei exortum fuisset agnovimus, et quae priùs videbantur occulta nunc nobis reserata patuerunt.

I.

Quod ignorantia sanctarum scripturarum Eutichetem haereticum fecerit.

Quibus Eutiches, qui presbyterii nomine honorabilis videbatur, multùm imprudens et nimis imperitus ostenditur, ut etiam de ipso dictum sit a propheta: *Noluit intelligere ut bene ageret: iniquitatem meditatus est in cubili suo.* ¿Quid autem iniquius, quàm impia sapere, et sapientioribus doctioribusque non cedere? Sed in hanc insipientiam cadunt, qui, quum ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obstaculo, non ad propheticas voces, non ad apostolicas litteras, non ad evangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrunt, et ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuerunt. ¿Quam enim eruditionem de sacris novi et veteris testamenti paginis adquisivit, qui ne ipsius quidem symboli initia comprehendit; et quod per totum mundum omni regeneratorum voce depromitur, istius adhuc senis corde non capitur?

II.

Contra eos qui in duos filios dispensationis dominicae mysterium scindere moliuntur.

Nesciens igitur quid deberet de Verbi Dei incarnatione sentire, nec volens ad promerendum lumen intelligentiae in sanctarum scripturarum latitudine laborare, illam saltem communem et indiscretam[3] confessionem sollicito recepisset auditu, quam fidelium universitas profitetur credere se in Deum Patrem Omnipotentem et Jesum Christum filium ejus, qui natus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine. Quibus tribus sententiis omnium fere haereticorum machinae destruuntur. Quum enim Deus et omnipotens et Pater creditur, sempiternus eidem Filius demonstratur, in illo a Patre differens, quia de Deo Deus, et de omnipotente omnipotens, de aeterno natus est coëternus, non posterior tempore, non inferior potestate, non dissimilis gloria, non divisus essentia; idem verò sempiterni genitoris unigenitus sempiternus natus est de Spiritu sancto ex Maria virgine. Quae nativitas temporalis illi nativitati divinae et sempiternae nihil minuit, nihil contulit, sed totam se reparando homini, qui erat deceptus, impendit; ut et mortem vinceret, et diabolum, qui habebat mortis imperium, sua virtute destrueret. Non enim superare possemus peccati et mortis auctorem, nisi naturam nostram ille susciperet et suam faceret, quem nec peccatum contaminare nec mors potuit detinere. Conceptus quippe est de Spiritu sancto intra uterum virginis matris, quae illum ita salva virginitate edidit, quemadmodum salva virginitate concepit. Sed si de hoc christianae fidei fonte purissimo sincerum intellectum haurire non poterat, quia splendorem perspicuae veritatis obcaecatione sibi propria tenebrabat, doctrinae se evangelicae subdidisset dicente Mathaeo: *Liber generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham.* Apostolicae quoque praedicationis expetiisset instructum, et legens in epistola ad Romanos: *Paulus servus Jesu Christi vocatus apostolus segregatus in evangelium Dei, quod antè promisserat per Prophetas suos in scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ex semine*

1 Bibl. Reg. Esc. 4. Patri.
2 In reliquis praeter Alv. Lectis dilectionis tuae litteris.
3 Ex Æm. et Bibl. Reg. In ceteris: *discretam.*

David secundum carnem. Ad propheticas quoque paginas piam sollicitudinem contulisset inveniens promissionem Dei ad Abraham dicentis: *In semine tuo benedicentur omnes gentes.* Et ne de hujus seminis proprietate dubitaret, sequutus fuisset Apostolum dicentem: *Abrahae dictae sunt promissiones, et semini ejus.* Non dicit et seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno et semini tuo, quod est Christus. Esaiae quoque praedicationem interiori apprehendisset auditu, dicentis: *Ecce virgo in utero accipiet, et pariet filium, et vocabunt nomen ejus Emmanuel*, quod est interpretatum *nobiscum Deus*: ejusdemque prophetae fideliter verba legisset: *Puer natus est nobis, filius datus est nobis, cujus potestas super humeros ejus, et vocabitur*[4] *nomen ejus magni consilii angelus, admirabilis consiliarius, Deus fortis, princeps pacis, pater futuri seculi.* Nec frustratoriè loquens ita Verbum diceret carnem factum, ut editus utero virginis Christus haberet formam hominis, et non haberet materni corporis veritatem. ¿An fortè ideo putavit Dominum nostrum Jesum Christum non nostrae esse naturae, quia missus ad beatam Mariam angelus ait: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbravit tibi; ideoque, quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei*; et quia conceptus virginis divini fuit operis, non de natura concipientis fuerit caro concepti? Sed non ita a nobis intelligenda est illa generatio singulariter mirabilis, et mirabiliter singularis, ut per novitatem creationis proprietas remota sit generis. Foecunditatem enim virgini Spiritus sanctus dedit; veritas autem corporis sumpta de corpore est, et aedificante sibi Sapientia domum Verbum caro factum est et habitavit in nobis, hoc est in ea carne, quam suscepit ex homine, et quam spiritus vitae rationabilis[5] animavit.

III.

Contra eos qui passibilem divinitatem Unigeniti Filii audent adserere.

Salva igitur proprietate utriusque naturae, et in unam coëunte personam suscepta est a majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab aeternitate mortalitas, et ad resolvendum conditionis nostrae debitum natura inviolabilis naturae est unita passibili, ut quod nostris remediis congruebat unus atque idem mediator Dei et hominum homo Christus Jesus et mori posset ex uno, et mori non posset ex altero. In integra ergo veri hominis perfectaque natura verus natus êst Deus, totus in suis, totus in nostris. Nostra autem dicimus, quae in nobis ab initio creator condidit et quae reparanda suscepit. Nam illa, quae deceptor intulit, et homo deceptus admisit, nullum habuerunt in Salvatore vestigium. Nec quia communionem humanarum subiit infirmitatum, ideo nostrorum fuit particeps delictorum. Assumpsit formam servi sine sorde peccati, humana augens, divina non minuens; quia exinanitio illa, quâ se invisibilis visibilem praebuit, et Creator ac Dominus omnium rerum unus voluit esse mortalium, inclinatio fuit miserationis, non defectio potestatis. Proinde qui manens in forma Dei fecit hominem, idem in forma servi factus est homo. Tenet enim sine defectu proprietatem suam utraque natura; et sicut formam servi Dei forma non ademit, ita formam Dei servi forma non minuit. Nam quia gloriabatur diabolus hominem sua fraude deceptum divinis caruisse muneribus, et immortalitatis dote nudatum duram mortis subiisse sententiam, seque in malis suis quoddam de praevaricatoris consortio invenisse solatium, Deum quoque, justitiae exigente ratione, erga hominem, quem tanto honore condiderat, propriam mutasse sententiam; opus fuit secreti[6] dispensatione consilii, ut incommutabilis Deus, cujus voluntas non potest sua benignitate privari, primam erga nos pietatis suae dispensationem sacramento occultatiore[7] compleret, et homo diabolicae iniquitatis versutia actus in culpam contra Dei propositum non periret.

IV.

Contra eos, qui in duabus naturis Christi temperamentum vel confusionem argumentantur.

Ingreditur ergo haec mundi infirma Filius Dei, de coelesti sede descendens, et a paterna gloria non recedens, novo ordine, nova nativitate generatus. Novo ordine, quia invisibilis in suis visibilis factus est in nostris; incomprehensibilis voluit comprehendi; ante tempora manens coepit esse ex tempore; universitatis Dominus servilem formam obumbrata majestatis suae inmensitate suscepit; impassibilis Deus non dedignatus est homo esse passibilis, et inmortalis mortis legibus subjacere. Nova autem nativitate generatus, quia inviolata virginitas concupiscentiam nescivit, et carnis materiam ministravit. Assumpta est de matre Domini natura, non culpa; nec in Domino Jesu Christo ex utero virginis

4 In ceteris praeter Alv. vocabunt.
5 Esc. 4. Urg. Ger. rationalis.
6 Bibl. Reg. decreti.
7 Æm. Bibl. Reg. Esc. 4. occultiore.

genito, quia nativitas est mirabilis, ideo nostrae est naturae dissimilis. Qui enim verus est Deus, idem verus est homo: et nullum est in hac unitate mendacium, dum invicem sunt et humilitas hominis et altitudo deitatis. Sicut enim Deus non mutatur miseratione, ita homo non consumitur dignitate. Agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium est, Verbo scilicet operante quod Verbi est, et carne exequente quod carnis est. Unum horum coruscat miraculis, aliud succumbit injuriis: et sicut Verbum ab aequalitate paternae gloriae non recedit, ita caro naturam nostri generis non relinquit. Unus enim idemque est verè filius Dei, et verè hominis filius: Deus per id quod in principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum: homo per id quod Verbum caro factum est, et habitavit in nobis; Deus per id quod omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil; homo per id quod factus est ex muliere, factus sub lege. Nativitas carnis manifestatio est humanae naturae: partus virginis divinae est virtutis indicium. Infantia parvuli ostenditur humilitate cunarum, magnitudo Altissimi declaratur vocibus angelorum: similis est rudimentis hominum, quem Herodes impiè molitur occidere; sed Dominus est omnium, quem Magi gaudent suppliciter adorare. Jam quum ad praecursoris sui Joannis baptismum venit, ne lateret quod carnis velamine divinitas tegeretur, vox Patris de coelo intonans dixit: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Quem itaque sicut hominem diaboli tentat astutia, eidem sicut Deo angelica famulantur officia. Esurire, sitire, lassescere, atque dormire evidenter humanum est; sed quinque panibus quinque millia hominum satiare, et largiri Samaritanae aquam vivam cujus haustus bibenti praestet ne ultra jam sitiat, supra dorsum maris plantis non desidentibus ambulare, et elationes fluctuum increpata tempestate consternere, sine ambiguitate divinum est. Sicut ergo, ut multa praeteream, non ejusdem naturae est flere miserationis afectu amicum mortuum, et eumdem remoto quadriduanae aggere sepulturae ad vocis imperium excitare redivivum, aut in cruce pendere, et in noctem luce conversa omnia elementa tremefacere, aut clavis transfixum esse, et paradisi portam fideli latroni aperire; ita non ejusdem naturae est dicere; *Ego et Pater unum sumus*, et dicere: *Pater major me est.* Quamvis enim in Domino Jesu Christo Dei et hominis una persona sit, aliud tamen est unde in utroque communis est contumelia, aliud unde communis est gloria. De nostro enim illi est minor a Patre humanitas, de Patre illi est aequalis cum Patre divinitas.

V.

Contra eos qui coelestem, aut alterius cujuscumque substantiae existere formam servi, quam ex nobis assumpsit, insaniendo adserunt.

Propter hanc ergo unitatem personae in utraque natura intelligendam et Filius hominis legitur descendisse de coelo, quum Filius Dei carnem de ea virgine, de qua est natus, assumpserit; et rursus Filius Dei crucifixus dicitur, ac sepultus, quum haec non in divinitate ipsa, qua Unigenitus consempiternus et consubstantialis est Patri, sed in naturae humanae sit infirmitate perpessus. Unde Unigenitum filium Dei crucifixum et sepultum omnes etiam in symbolo confitemur, secundum illud Apostoli dictum: *Si enim cognovissent, nunquam Dominum majestatis crucifixissisent.* Quum autem ipse Dominus noster atque salvator fidem discipulorum suis interrogationibus erudiret: ¿*Quem*, inquit, *dicunt homines esse Filium hominis*? Quumque illi diversas [8] aliorum opiniones retexuissent: *Vos autem quem me dicitis esse*? ¿me utique, qui sum filius hominis, et quem in forma servi atque in veritate carnis aspicitis, quem me esse dicitis? Ubi beatus Petrus divinitus inspiratus et confessione sua omnibus gentibus praefuturus: *Tu es*, inquit, *Christus Filius Dei vivi.* Nec immeritò beatus est pronuntiatus a Domino, et a principali petra soliditatem et virtutis traxit et nominis, qui per revelationem Patris eumdem et Dei Filium est confessus et Christum, quia unum horum sine alio receptum non proderat ad salutem, et aequalis periculi erat Dominum Jesum Christum aut Deum tantummodo sine homine, aut sine Deo solum hominem credidisse. Post ressurrectionem verò Domini, quae utique veri hominis fuit, quia non alter est resuscitatus, quam qui fuerat crucifixus et mortuus ¿quid aliud quadraginta dierum mora gestum est, quàm ut fidei nostrae integritas ab omni caligine mundaretur? Colloquens enim cum discipulis, et cohabitans, atque convescens et pertractari se diligenti curiosoque contactu ab eis, quos dubietas praestringebat, admittens, ideo et clausis januis ad discipulos introibat, et flatu suo dabat Spiritum sanctum, et donato intelligentiae lumine sanctarum scripturarum occulta pandebat. Et rursus idem vulnus lateris, fixuras clavorum, et omnia recen-

8 Bibl. Reg. divisas.

tissimae passionis signa monstrabat, dicens: *Videte manus meas et pedes, quia ego sum. Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet, sicut me videtis habere*: ut agnosceretur in eo proprietas divinae humanaeque naturae individua permanere, et ita sciremus Verbum non hoc esse quod carnem, et unum Dei Filium et Verbum confiteremur et carnem. Quo fidei sacramento Eutiches iste nimiùm aestimandus est vacuus, qui naturam nostram in Unigenito Dei nec per humilitatem mortalitatis, nec per gloriam resurrectionis agnovit, nec sententiam beati apostoli et evangelistae Joannis expavit dicentis: *Omnis spiritus, qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est, et omnis spiritus qui solvit Jesum ex Deo non est, et hic est antichristus.* ¿Quid autem est solvere Jesum, nisi humanam ab eo separare naturam, et sacramentum, per quod unum salvati sumus, impudentissimis evacuare figmentis? Caliginans [9] verò circa naturam corporis Christi necesse est, ut etiam in passione ejus eadem obcaecatione desipiat. Nam si crucem Domini non putat falsam, et susceptum pro mundi salute supplicium verum fuisse non dubitat, cujus credit mortem agnoscat et carnem, nec diffiteatur nostri corporis hominem quem cognoscit fuisse passibilem, quoniam negatio verae carnis negatio est etiam corporeae passionis. Si ergo christianam suscepit fidem, et a praedicatione evangelii suum non avertit auditum, videat quae natura transfixa clavis pependerit in crucis ligno, et aperto per militis lanceam latere crucifixi intelligat, unde sanguis et aqua fluxerit, ut ecclesia Dei et lavacro regeneraretur et poculo. Audiat et beatum Petrum apostolum praedicantem, quod sanctificatio spiritus per aspersionem fiat sanguinis Christi; nec transitoriè legat ejusdem apostoli verba dicentis: *Scientes quod non corruptibilibus argento et auro redempti estis de vana vestra conversatione paternae traditionis, sed pretioso sanguine, quasi agni incontaminati et immaculati Jesu Christi.* Beati quoque apostoli Joannis testimonio non resistat dicentis: *Et sanguis Jesu Christi Filii Dei mundat nos ab omni peccato.* Et iterum: *Haec est victoria, quae vicit mundum, fides nostra ¿et quis est qui vicit mundum nisi qui credit, quoniam Jesus est Filius Dei? Hic est, qui venit per aquam et sanguinem, Jesus Christus: non in aqua solùm, sed in aqua et sanguine, et spiritus est qui testificatur, quoniam spiritus est veritas, quia tres sunt qui testimonium dant, spiritus, et aqua, et sanguis, et tres unum sunt; spiritus utique sanctificationis, et sanguis redemptionis, et aqua baptismatis.* Quae tria unum sunt et individua manent, nihilque eorum a sua connexione sejungitur, quia ecclesia catholica hac fide vivit, hac proficit, ut in Domino Jesu Christo nec sine vera divinitate humanitas, nec sine vera credatur humanitate divinitas.

VI.

Contra eos qui duas quidem ante adunationem naturas Domini delirant, unam verò post adunationem confingunt.

Quum autem ad interloquutionem examinis vestri Eutiches responderit dicens: Confiteor ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adunationem, post verò adunationem unam naturam confiteor; miror tam absurdam, tamque perversam professionem nulla judicantium increpatione reprehensam, et sermonem nimis insipientem ita omissum, quasi nihil, quod offenderet, esset auditum: quum tàm impiè duarum naturarum ante incarnationem Unigenitus Dei fuisse dicatur, quàm nefariè, postquam Verbum caro factum est, natura in eo singularis adseritur. Quod ne Eutiches ideo vel rectè [10] vel tolerabiliter aestimet dictum, quia nulla vestra est sententia confutatum, dilectionis tuae igitur diligentiam commonemus, frater carissime, ut si per inspirationem misericordiae Dei ad satisfactionem causa perducitur, imprudentia hominis imperiti etiam ab hac sensûs sui macula per te purgetur, qui quidem, ut sicut gestorum ordo patefecit, bene coeperat a sua persuasione discedere, quum ex vestra sententia coarctatus profiteretur se dicere, quod antea non dixerat, et ei fidei acquiescere, cujus priùs fuisset alienus: sed quum anathematizando impio dogmati noluisset praebere consensum, intellexit eum fraternitas vestra in sua manere perfidia, dignumque esse qui judicium condemnationis exciperet. De quo si fideliter atque utiliter dolet, et quàm rectè mota sit episcopalis auctoritas vel serò cognoscet [11], vel si ad satisfactionis plenitudinem omnia, quae ab eo malè sunt sensa, viva voce et praesenti subscriptione damnaverit, non erit reprehensibilis erga correctum quantacumque miseratio: quia Dominus noster verus est bonus pastor, qui animam suam posuit pro ovibus suis, et qui venit animas hominum salvare, non perdere, imitatores nos vult esse suae pietatis, ut peccantes quidem justitia coerceat, conversos autem misericordia non

9 Bibl. Reg. caligans.
10 Esc. 4. certè.
11 In reliquis praeter Alv. cognosceret.

repellat. Tunc enim[12] fructuosissimè fides vera defenditur, quando etiam a sectatoribus suis opinio falsa damnatur. Ad omnem verò causam piè ac fideliter exequendam fratres nostros Julianum episcopum et Renatum presbyterum, sed et filium nostrum Hilarum[13] diaconum vice nostra direximus, quibus Dulcitium notarium nostrum cujus nobis fides est saepe probata sociamus, confidentes adfuturum divinitatis auxilium, ut is qui erraverat damnatâ sensus sui pravitate salvetur. Datum idus junias Asterio et Protogene viris clarissimis consulibus, aera CCCCLXXXVI.

12 In reliquis praeter Alv.: Tunc enim demum fructuosissimè.

13 Bibl. Reg. Hilarium.

XXXIX.

EPISTOLA

PETRI EPISCOPI RAVENNENSIS[1]

AD EUTICHETEM PRESBYTERUM,

UBI CONTRA EJUS ERRORES ILLI APTO EXEMPLO RESPONDET.

DILECTISSIMO ET MERITO HONORABILI FILIO

EUTICHETI PRESBYTERO

PETRUS EPISCOPUS.

Tristis legi tristes litteras tuas, et scripta moesta moerore debito percucurri, quia sicut nos pax ecclesiarum, sacerdotum concordia, tranquillitas plebis gaudere facit gaudio coelesti, ita nos affligit et dejicit fraterna dissensio, praesertim quum talibus oriatur ex causis. Triginta annis humanae leges humanas adimunt quaestiones. Christi generatio, quae divina lege scribitur inenarrabilis, post tot secula disputatione temeraria ventilatur. Quid Origenes principiorum scrutator incurrerit, quomodo Nestorius lapsus est disputans de naturis, non latet prudentiam tuam. Magi Jesum in cunabulis Dominum mysticis muneribus confitentur, et sacerdotes, qui sit qui virginali partu de Spiritu sancto natus est, dolenda interrogatione disquirunt. Quum vagitum daret Jesus in cunis, *Gloria in excelsis Deo* coelestis clamabat exercitus: et modò quando in nomine Jesu omne genu flectitur coelestium, terrestrium et infernorum, originis ei quaestio commovetur. Nos, frater, cum Apostolo dicimus: Etsi novimus Jesum secundum carnem, sed nunc jam non novimus, nec possumus injuriosè replicare, qui jubemur honorem dare, et timorem reddere, et expectare, non discutere quem judicem confitemur. Haec in omnibus respondi, frater, litteris tuis.

1 Esc. 4. Tol. 1. Narbonensis.

XL.

EPISTOLA

PAPAE LEONIS AD EPHESINAM SYNODUM

IN QUA PROVOCAT CONGREGATOS EPISCOPOS EUTICHETIS BLASPHEMIAS CONDEMNARE.

LEO EPISCOPUS SANCTAE SYNODO, QUAE APUD EPHESUM CONVENIT.

Religiosa clementissimi principis fides sciens ad suam gloriam maximè pertinere, si intra ecclesiam catholicam nullius erroris germen exurgeret, hanc reverentiam divinis detulit institutis, ut ad sanctae dispositionis effectum auctoritatem apostolicae sedis adhiberet: tamquam ab ipso beatissimo Petro cuperet declarari, quid in ejus confessione laudatum sit, quando dicenti Domino: *¿Quem me esse dicunt homines filium hominis?* varias quidem diversorum opiniones discipuli memorarunt. Sed quum ab eis, quid ipsi crederent, quaereretur, Princeps apostolorum plenitudinem fidei brevi sermone complexus: *Tu es*, inquit, *Christus filius Dei vivi.* Hoc est, tu qui verè es filius hominis, idem verè es Filius Dei vivi: Tu, inquam, verus in deitate, verus in carne, et salva geminae proprietate naturae utrumque unus. Quod si Eutiches intelligenter, ac vivaciter crederet, nequaquam ab hujus fidei tramite deviaret, propter quam ei respondetur a Domino: *Beatus est Simon Bar jona*, *quia caro et sanguis non revelavit tibi*, *sed Pater meus*, *qui in coelis est. Et ego tibi dico*, *quia tu es Petrus*, *et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam*, *et portae inferi non praevalebunt adversus eam.* Nimis autem a compage hujus aedificationis alienus est, qui beati Petri confessionem non capit, et Christi evangelio contradicit, ostendens se nullum unquam studium cognoscendae[1] veritatis habuisse et superfluo honorabilem visum, qui nulla auctoritate cordis ornavit canitiem senectutis. Verum quia etiam talium non est negligenda curatio, et piè ac religiosè christianissimus imperator haberi voluit episcopale concilium, ut pleniore judicio omnis possit error aboleri, fratres nostros Julianum episcopum, Renatum presbyterum, et filium meum Hilarum[2] diaconum, cumque his Dulcitium notarium probatae nobis fidei misi, qui vice mea sancto conventui vestrae fraternitatis intersint, et communi vobiscum sententia, quae Domino sint placitura, constituant: hoc est, ut primitus pestifero errore damnato, etiam de ipsius, qui imprudenter erravit, restitutione tractetur, si tamen doctrinam veritatis amplectens sensus haereticos, quibus imperitia ejus fuerat irretita, plenè apertèque propria voce et subscriptione damnaverit, quod etiam in libello, quem ad nos miserat, est professus, spondens per omnia nostram sequuturum se esse sententiam. Acceptis autem fratris, et coepiscopi nostri Flaviani litteris pleniùs ad eum de his, quae ad nos videtur retulisse, rescripsimus, ut abolito hoc, qui natus videbatur, errore, in laudem et gloriam Dei per totum mundum una sit fides, et una eademque confessio, et in nomine Jesu omne genuflectatur coelestium, terrestrium, et infernorum, et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus in gloria est Dei Patris. Datum idus junias Asterio et Protogene viris clarissimis consulibus aera quâ supra.

1 Esc. 4. agnoscendae.

2 Bibl. Reg. Esc. 4. Hilarium.

XLI.

EPISTOLA

LEONIS PAPAE AD THEODOSIUM AUGUSTUM

DE SECUNDA SYNODO EPHESINA,

IN QUA EUTICHETIS HAERESIS QUORUMDAM EPISCOPORUM

PRAVO INTELLECTU ADJUTA EST,

UNDE HORTATUR EUMDEM AUGUSTUM,

UT PRISCAE FIDEI CONSTITUTIO AB EIS NON VIOLETUR,

DONEC SACERDOTES TOTIUS ORBIS COADUNENTUR.

LEO EPISCOPUS,

ET SANCTA SYNODUS, QUAE IN URBE ROMA CONVENIT,

THEODOSIO AUGUSTO.

Litteris clementiae vestrae, quas dudum ad beati Petri apostoli sedem pro catholicae fidei amore misistis, tantam fiduciam sumpsimus defendendae per vos veritatis et pacis, ut in causa tam simplici tamque munita nihil putaremus posse existere quod noceret, praesertim quum ad episcopale concilium, quod haberi apud Ephesum praecepistis, tam instructi sint missi, ut si scripta, quae ad sanctam synodum vel ad Flavianum episcopum detulerunt, episcoporum publicari auribus Alexandrinus permisisset antistes, ita manifestatione purissimae fidei, quam divinitus inspiratam et accepimus et tenemus, omnium concertationum [1] strepitus quievisset, ut nec imperitia ultra desiperet, nec occasionem nocendi aemulatio reperiret. Sed dum privatae causae religionis exercentur obtentu, commissum est impietate paucorum, quod universam ecclesiam vulneraret. Comperimus enim non incerto nuntio sed fidelissimo rerum, quae gesta sunt, narratore Hilaro [2] Diacono nostro (qui vix, ne subscribere per vim cogeretur, effugiit) convenisse ad synodum plurimos sacerdotes, quorum utique frequentia consultationi et judicio profuisset, si is, qui sibi locum principem vindicabat sacerdotalem moderationem custodire voluisset, ut, sicut moris est, omnium sententiis ex libertate prolatis, id tranquillo et aequo constitueretur examine, quod et fidei congrueret et errantibus subveniret. In ipso autem judicio non omnes, qui convenerant, interfuisse cognovimus, nam alios rejectos [3], alios didicimus intromissos, qui pro supra-dicti sacerdotis arbitrio impiis subscriptionibus captivas manus dederent, et nociturum statui suo scirent, nisi imperata fecissent, talemque ab eo prolatam esse sententiam, ut, dum homo unus impetitur, in omnem ecclesiam saeviretur: quod nostri ab apostolica sede directi adeo impium et catholicae fidei contrarium esse viderunt, ut ad consentiendum nulla potuerint oppressione compelli, constanterque in eadem synodo, ut decuit, fuerint protestati, nequaquam id quod constituebatur sedem apostolicam recepturam: quoniam revera omne christianae fidei sacramentum, quod absit, a temporibus vestrae pietatis excinditur, nisi hoc scelestissimum facinus quod cuncta sacrilegia excedit aboleatur. Quia verò diabolica nequitia subtiliter fallit incautos, et ita quorumdam imprudentiam per similitudinem pietatis illudit, ut pro salubribus noci-

1 Bibl. Reg. Est. 4. Tol. 1. Ger. congregationum.
2 Bibl. Reg. Esc. 4. Hilario.
3 Bibl. Reg. ejectos.

tura persuadeat; removete, quaesumus, a vestrae pietatis conscientia periculum religionis et fidei, quodque in secularibus negotiis legum vestrarum aequitate conceditur in rerum divinarum pertractatione praestate, ut Christi evangelio vim non inferat humana praesumptio. Ecce ego, christianissime et venerabilis imperator, cum consacerdotibus meis implens erga reverentiam clementiae vestrae sinceri amoris officium, cupiensque vos placere per omnia Deo, cui pro vobis ab ecclesia supplicatur, ne ante tribunal Domini rei de silentio judicemur, obsecramur coram unius deitatis inseparabili Trinitate quae tali facto laeditur, quum ipsa vestri sit custos et auctrix imperii, et coram sanctis angelis Christi, ut omnia in eo statu esse jubeatis, in quo fuerunt ante omne judicium, donec major ex toto orbe sacerdotum numerus congregetur; nec alieno peccato patiamini vos gravari, quia, quod necesse est nos dicere, veremur, ne cujus religio dissipatur indignatio provocetur. Prae oculis habete, et tota mentis acie reverenter aspicite beati Petri gloriam, et communes cum ipso omnium apostolorum coronas, cunctorumque martyrum palmas, quibus alia non fuit causa patiendi, nisi confessio verae divinitatis et verae humanitatis in Christo. Cui sacramento quia impiè nunc a paucis imprudentibus obviatur, omnes partium nostrarum ecclesiae, omnes mansuetudini vestrae cum gemitibus et lacrymis supplicant sacerdotes, ut quia et nostri fideliter reclamarunt, et eisdem libellum appellationis Flavianus episcopus dedit, generalem synodum jubeatis intra Italiam celebrari, quae omnes offensiones ita aut repellat aut mitiget, ne aliquid ultrà sit vel in fide dubium, vel in caritate divisum: convenientibus utique orientalium provinciarum episcopis, quorum si qui superati minis atque injuriis a veritatis tramite deviarunt, salutaribus remediis in integrum revocentur, ipsique quorum est causa durior, si consiliis melioribus adquiescant, ab ecclesiae unitate non excedant[1]. Quàm autem post appellationem interpositam hoc necessariè postuletur, canonum Nicaeae habitorum decreta testantur, quae a totius mundi sunt sacerdotibus constituta, quaeque subter adnexa sunt. Favete catholicis vestro mòre parentumque vestrorum, date defendendae fidei libertatem, quam, salva clementiae vestrae reverentia, nulla vis, nullus poterit mundanus terror auferre. Quum enim ecclesiae causa statum[2] regiminis vestri agimus et salutis, ut provinciarum vestrarum quieto jure potiamini, defendite contra haereticos inconcussum ecclesiae statum, ut et vestrum Christi dexterâ defendatur imperium. Datum III. idus octobris, Asterio, et Protogene viris clarissimis consulibus, aera qua supra.

1 Urg. Ger. discedant.

2 Bibl. Reg. Esc. 3. 4. Tol. 1. 2. Ger. statutum regni vestri.

XLII.

EPISTOLA

LEONIS PAPAE AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

CONTRA SECUNDAM EPHESINAM SYNODUM,

UT EJUS ERRORES IN ALIA SYNODO RETRACTARENTUR.

LEO EPISCOPUS

ET SANCTA SYNODUS, QUAE IN URBE ROMA CONVENIT,

PULCHERIAE AUGUSTAE.

Si epistolae, quae in fidei causa ad pietatem vestram directae sunt, per nostros clericos pervenissent, certum est remedium vos in[1] rebus, quae contra fidem factae sunt, adspirante vobis Domino, praestare potuisse. ¿Quando enim sacerdotibus, quando christianae religioni aut fidei defuistis? Sed quum ad mansuetudinem vestram adeo non potuerunt pervenire qui missi sunt, ut ad nos vix unus eorum Hilarus[2] diaconus noster fugiens sit reversus, iteranda scripta credidimus, et ut validiores preces nostrae esse mereantur, ipsorum scriptorum, quae ad clementiam vestram non pervenerunt, exempla subjecimus, amplioribus vos obtestationibus obsecrantes, ut quantò acerbiora sunt facta, quibus pro sede regia vos convenit contraire, tantò majori gloria curam ejus in qua excellitis religionis habeatis, ne catholicae fidei integritas ulla humanarum concertationum occasione violetur. Quae enim congregatâ apud Ephesum synodo sopienda et sananda pacis remedio credebantur, haec non solùm in majora pacis dispendia, sed, quod nimis dolendum est, etiam in ipsius fidei quâ christiani sumus excidia processerunt. Et hi quidem, qui missi sunt, quorumque unus vim Alexandrini episcopi sibi omnia vindicantis effugiens rerum gestarum nobis ordinem fideliter nuntiavit, reclamarunt in synodo, sicut oportuit, unius hominis non tam judicio quàm furoris, protestantes ea, quae per vim metumque gererentur, sacramentis ecclesiae et ipsi symbolo ab apostolis instituto praejudicare non posse, neque se ab ea fide ulla injuria separandos, quam plenissimè expositam[3] atque digestam a sede beati apostoli Petri ad sanctam synodum detulissent. Cujus quum recitatio poscentibus episcopis non sit admissa, ut scilicet remota ea fide, quae patriarchas, prophetas, apostolos, et martyres coronavit, generatio Jesu Christi Domini nostri secundum carnem, et verae mortis ac resurrectionis ejus confessio, quod horremus dicere, solveretur, scripsimus de hac re, ut potuimus, ad gloriosissimum principem, et, quod est maximum, christianum, cujus epistolae pariter exempla subjecimus, ut fidem, in qua renatus per Dei gratiam regnat, nulla sineret novitate corrumpi: quoniam Flavianus episcopus in nostra omnium communione persistit, atque hoc, quod factum est sine consideratione justitiae et contra omnem canonum disciplinam, ratum haberi ratio nulla permittit, et quia dissensionis scandalum non abstulisset Ephesina synodus, sed auxisset: de habendo intra Italiam concilio et locus constitueretur et tempus, omnibus querelis et praejudiciis partis utriusque suspensis, quò diligentiùs universa quae offensionem generaverant retractentur, et absque vulnere fidei, absque religionis injuria in pacem Christi redeant, qui per impotentiam subscribere coacti sunt sacerdotes, et soli auferantur errores. Quod ut obtinere mereamur, probatissimae nobis fidei pietas tua, quae labores ecclesiae semper adjuvit, supplicationem nostram apud clementissimum principem sive specialiter a beatissimo Petro apostolo legationem commissam dignetur adserere, ut priusquam civile hoc et exitiale bellum intra ecclesiam convalescat, redintegrandae illi unitatis copiam Deo

1 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. 4. his rebus.
2 Æm. Esc. 4. Hilarius.
3 In ceteris praeter Alv. dispositam.

auxiliante concedat, sciens imperii sui viribus profuturum quidquid catholicae libertati benigna ipsius fuerit dispositione collatum. Datum III[4] idus octobris Asterio et Protogene viris clarissimis consulibus, aera qua supra.

4 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. 4. Tol. 1. 2. IIII.

XLIII.

LEONIS PAPAE

AD PULCHERIAM AUGUSTAM

LEO EPISCOPUS PULCHERIAE AUGUSTAE.

Gaudere me plurimùm, et exultare in Domino pietatis tuae scripta fecerunt, quibus evidenter ostenditur quantùm catholicam diligis fidem, et quantùm haereticum detesteris errorem. Haeresis quippe est nimis impia et evangelio veritatis inimica, quae non portionem aliquam laedere, sed ipsa christianae religionis conatur fundamenta convellere, negans sempiterni Patris Filium sempiternum de utero beatae Virginis matris veram carnem nostrae sumpsisse naturae, et eos damnatione percellens, qui ab evangelica et apostolica fide nullo deduci errore potuerunt, illudque frustra praetendens quod Nicaenae synodi fidem teneat, cujus eum constat esse alienum, gloriosissima Augusta. Unde quia non deserit ecclesiam suam divina protectio, dicente Domino: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi*; eodemque opere et tempore spiritus Dei et clementiae vestrae sollicitudinem et curam nostri cordis accendit, ut de remediis procurandis eadem utrique cuperemus, et quae priùs poposci nunc quoque instantiùs peto, majori utens fiducia deprecandi, posteaquam praesidium venerandae exhortationis accepi, sperans autem adfuturam misericordiam Dei, ut, cooperante vestra clementia, pestiferi erroris possit morbus auferri, et quidquid ipso inspirante, atque auxiliante potuerit salubriter fieri cum vestrae fidei laude peragatur: quoniam res humanae aliter tutae esse non possunt, nisi quae ad divinam confessionem pertinent et regia et sacerdotalis defendat auctoritas. Datum XVI kalendas aprilis, Valentiniano Augusto septies, et Avieno viris clarissimis consulibus, aera CCCC.LXXXVIII.

XLIV.

EPISTOLA

EXHORTATORIA LEONIS

AD MARTINUM ET FAUSTUM PRESBYTEROS.

DE DAMNATIONE EPHESINI CONCILII SECUNDI.

LEO EPISCOPUS MARTINO ET FAUSTO PRESBYTERIS.

Bonorum operum et spiritualium studiorum Deum auctorem esse non dubium est, qui quorum incitat mentes adjuvat actiones. Quod nobis praesenti experimento evidenter apparuit; siquidem inter discretarum spatia longinqua regionum unum sumpserint corda nostra consilium, ut quod a nobis desiderabatis eo vobis tempore, quo epistolae vestrae[1] emittebantur, occurrerit, si tamen dilectioni vestrae tradi scripta nostra potuerunt, quae non solùm apostolicae sedis auctoritate, sed etiam sanctae synodi, quae ad nos frequens convenerat, unanimitate directa sunt, ut in his quantam curam totius ecclesiae habeamus appareat; hortando scilicet omnium fidelium mentes, et clementissimorum principum praesidia ad defensionem fidei postulando, quorum pios et catholicos animos non diffidimus opem atque auctoritatem suam justis petitionibus praestaturos, quò citiùs auxiliante Domino perniciosa haeresis et dudum sanctorum patrum auctoritate damnata, quae nuper Ephesi malè adjuta est, auferatur. Interim verò det operam, quantum fieri potest, vestra dilectio, ut omnibus ecclesiae filiis innotescat quod contra impium sensum secundum doctrinam evangelicam et apostolicam praedicemus. Quia licet plenè, quae semper fuisset atque esset catholicorum sententia, scripserimus; tamen nunc quoque ad confirmandas omnium mentes non parum exhortationis addidimus. Memor enim sum me sub illius nomine ecclesiae praesidere, cujus a Domino Jesu Christo est glorificata confessio, et cujus fides omnes quidem haereses destruit, sed maximè impietatem praesentis erroris expugnat, et intelligo mihi aliud non licere, quàm ut omnes conatus meos ei causae in qua universalis ecclesiae salus infestatur impendam. Ne autem aliqua negligentiae occasione scripta nostra ad vos non potuerint pervenire, exemplaria eorumdem nunc mittenda credidimus, ut nullo modo fidei, quam defendimus, praedicatio vestrae notitiae substrahatur. Datum XVI kalendas aprilis, Valentiniano Augusto septies, et Avieno viris clarissimis consulibus, aera qua supra.

1 Rectius fortassis: *nostrae*.

XLV.

EPISTOLA

LEONIS PAPAE AD THEODOSIUM AUGUSTUM

UBI SCRIBIT UT ID QUOD DE INCARNATIONE FILII DEI

AB ANATOLIO CONSTANTINOPOLITANO EPISCOPO PRAEDICATUR, AGNOSCAT,

ET UT UNIVERSALE CONCILIUM IN ITALIA FIAT.

LEO EPISCOPUS THEODOSIO AUGUSTO.

Omnibus quidem vestrae pietatis epistolis inter eas sollicitudines, quas pro fide patimur, spem securitatis nobis maximam praestitistis, Nicaenum commendando concilium, adeo ut ab illo, sicut saepe jam scribitis, non patiamini sacerdotes Domini deviare. Sed ne aliquid in praejudicium catholicae defensionis viderer egisse, de ordinatione ejus, qui Constantinopolitanae coepit ecclesiae praesidere, nihil interim in alterutram partem temere rescribendum putavi, non dilectionem negans, sed manifestationem catholicae veritatis expectans. Quod aequanimiter ferat, obsecro, vestra clementia, ut quum talem se erga fidem catholicam, qualem cupimus, adprobarit, de sinceritate ipsius et copiosiùs et securiùs gaudeamus. Ne verò aliqua illum de nostro animo mordeat sinistra suspicio, occasionem totius difficultatis amoveo, nec aliquid exigo, quod aut arduum videatur, aut dubium; sed ad id, quod nullus catholicorum refutet, invito. Noti enim sunt per universum mundum atque manifesti, qui ante nos sive graeca, sive latina lingua in catholicae veritatis praedicatione fulserunt, ad quorum scientiam atque doctrinam quidam etiam nostrae aetatis accedunt, de quorum scriptis par et multiplex profertur instructio; quae sicut Nestorianam haeresim destruxit, ita etiam hunc qui nunc repullulat abscidet errorem. Relegat itaque sollicitè, quae a sanctis patribus incarnationis Dominicae fides fuerit custodita, semperque similiter praedicata: et quum sanctae memoriae Cyrilli Alexandrini episcopi epistolam (qua Nestorium corrigere et sanare voluit, pravas praedicationes ipsius arguens, et evidentiùs fidem Nicaenae definitionis exponens, quamque ab eo missam apostolicae sedis scrinia susceperunt) praecedentium sensui perspexerit consonantem. Ephesinae etiam synodi gesta recenseat, quibus contra Nestorii impietatem a sanctae memoriae Cyrillo inserta et alligata sunt de incarnatione Domini catholicorum testimonia sacerdotum. Non aspernetur etiam meam epistolam recensere, quam pietati patrum per omnia concordare reperiet. Quumque a se hoc, quod eidem profuturum sit, expeti desiderarique cognoverit, catholicorum sententiis toto corde consentiat, ita ut sinceram communis fidei professionem absolutissima subscriptione coram omni clero et universa plebe declaret apostolicae sedi, et universis Domini sacerdotibus atque ecclesiis publicandam; ut pacificato per unam fidem mundo possimus omnes dicere, quod angeli nato de Maria virgine Salvatore cecinerunt: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis.* Quia verò et nos, et beati patres nostri, quorum doctrinam et veneramur et sequimur, in unius fidei concordia sumus, sicut provinciarum omnium protestantur antistites, agat clementiae vestrae devotissima fides, ut quamprimùm ad nos Constantinopolitani episcopi, qualia debent probati et catholici sacerdotis, scripta perveniant, apertè scilicet atque dilucidè protestantia, quod si quis de incarnatione Verbi Dei aliud aliquid credat aut adserat, quàm catholicorum omnium et mea professio protestatur, hunc a sua communione secernat, ut ei fraternam in Christo caritatem meritò possimus impendere. Ut autem salubribus curis velocior pleniorque, auxiliante Domino, per vestrae clementiae fidem praestetur effectus, ad pietatem vestram fratres, et coepiscopos meos Abundium et Asterium, sed et Basilium et Senatorem presbyteros, quorum mihi est devotio probata, direxi; per quos, quae nostrae forma sit fidei, manifestatis instructionibus,

quas misimus, possitis dignanter agnoscere, ut si Constantinopolitanus antistes in eamdem confessionem toto corde consentit, securi, ut dignum est, de ecclesiastica pace laetemur, neque aliquid residere videatur ambiguum, ut de superfluis forsitan suspicionibus laboremus. Sin verò aliqui a puritate nostrae fidei atque a`patrum auctoritate dissentiunt, concilium universale intra Italiam, sicut synodus, quae ob hanc causam Romam convenerat, mecum petit, clementia vestra concedat, ut in unum convenientibus omnibus his, qui aut ignorantia aut terrore prolapsi sunt, correctionis remediis consulatur, nec cuiquam ultrà sit liberum, ita Nicaenae synodi facere mentionem, ut ejus fidei inveniatur esse contrarius, quoniam et universae ecclesiae et vestro imperio hoc profuturum est, si unus Deus, una fides, unum sacramentum salutis humanae unâ totius mundi confessione teneatur. Datum XVI kalendas augustas Valentiniano Augusto VII et Avieno viris clarissimis consulibus, aera qua supra.

XLVI.

EPISTOLA

LEONIS AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

PRO HIS QUAE SUPERIUS A THEODOSIO AUGUSTO POSTULAVIT.

LEO EPISCOPUS PULCHERIAE AUGUSTAE.

Gaudeo fidei clementiae vestrae, quòd religiosum studium dignanter impenditis, ut pax ecclesiastica renovetur, quae quorumdam dissensionibus videtur esse turbata. Debetur enim hoc vestrae specialiter gloriae, ut ablatis omnibus scandalis, quae contra catholicam fidem inimicus excitaverat, una eademque sit per totum mundum confessio veritatis, quae faciliùs certiùsque reparabitur, si pravorum sensuum nulla semina, nulla vestigia relinquantur. Quod tamen mearum partium est praeterire non debeo, ut scilicet, quod de incarnatione Filii Dei a Constantinopolitano episcopo teneatur, agnoscam; praesertim quum in ordinatione ipsius dura praecesserint, taliaque ad nos debuerit scripta dirigere, quae illum a contagione hujus, qui nuper emersit, erroris alienum evidenter ostenderint. Optans itaque securam cum eo habere concordiam, gratiamque illi fraternae caritatis impendere, scribere ei interim distuli, non dilectionem negans, sed manifestationem catholicae veritatis expectans. Simplex enim est, absolutumque quod posco, ut remoto longarum dispositionum labore, sanctae memoriae Cyrilli Alexandrini episcopi epistolae, quam ipse ad Nestorium miserat, acquiescat, in qua et errorem Nestorii arguit, et fidem Nicaenae definitionis exposuit; vel etiam epistolae meae, quae ad sanctae recordationis Flavianum episcopum est directa, consentiat. Quibus vigilanter inspectis Constantinopolitanus antistes repudiandum sibi, quod ausus est contra puram et singularem fidem imperita insipientia definire, incunctanter agnoscat, quia et mea et sanctorum patrum de incarnatione Domini concors per omnia et una confessio est. Quam si quis existimaverit non sequendam, ipse se a compage catholicae unitatis abscindet, quum tamen nos, ut in integrum omnia revocentur, optemus. Ad effectum verò salubrium dispositionum velociùs obtinendum fratres, et coëpiscopos meos Abundium et Asterium, sed et Basilium, et Senatorem presbyteros probatissimos viros misi, qui clementiae vestrae formam fidei, quam secundum doctrinam venerabilium patrum praedicamus, offerrent, et remotis circumloquutionibus, quibus obscurari veritas solet, quid de incarnatione filii Dei a totius orbis probatis sacerdotibus defensum fuisset, ostenderent. Quos post divinam gratiam sancto vestrae pietatis auxilio dignum

est adjuvari, ne in totius ecclesiae perturbationem imprudens procedat intentio, quum correctione adhibita omnes oporteat in unius confessionis redire concordiam. A qua si forsitan ab aliquibus discrepatur, universale concilium sacerdotum haberi intra Italiam, clementia vestra adnitente, jubeatur, quo, remota arte fallendi, tandem pateat, quid altiore tractatu aut coerceri debeat, aut sanari. Datum XIII kalendas augustas Valentiniano Augusto VII et Avieno viris clarissimis consulibus.

XLVII.

EPISTOLA LEONIS

AD FAUSTUM ET MARTINUM[1] CETEROSQUE PRESBYTEROS.

LEO EPISCOPUS,

FAUSTO, MARTINO, PETRO, MANUELI, JOB, ANTHIOCO, ABRAAMIO[2],

THEODORO, PIENTIO, EUSEBIO, HELPIDIO, PAULO, ASTERIO,

ET CAROSO PRESBYTERIS

ET ARCHIMANDRITIS, ET JACOBO DIACONO ET ARCHIMANDRITAE.

Causa fidei, in qua salus christiana consistit, multa me sollicitudine laborare compellit metuentem, ne pravitas, quae in suis fuerat amputanda principiis, processu temporis et pertinacior fiat et latior. Nam quum clementissimus imperator talia ad nos scripta direxerit, quibus sollicitudinem suam pro pace universalis ecclesiae demonstraret, ipse Constantinopolitanus episcopus, et hi qui eumdem consecrarunt praeter id, quod ad ordinationem novi antistitis pertinebat, nihil nobis de compressis vel abdicatis erroribus indicarunt, quasi in illa ecclesia nullum scandalum, nulla extitisset offensio, aut non hinc praecipuè fuerit ordinati meritum demonstrandum, si aliena a se, quae catholicorum sensibus sunt adversa, docuisset. Ne ergo, quod inter longinquas regiones accidere solet, in nimias dilationes tenderent veritatis examina, fratres et coëpiscopos nostros Abundium et Asterium sed et Basilium et Senatorem presbyteros probatissimos viros ad piissimum principem cum sufficienti paternarum auctoritatum instructione direximus; quos in omnibus, fratres carissimi, diligentia ac sollicitudine vestra cupimus adjuvari, ut impietas, quae caecis ausibus in exitialia abrupta processit, simplices quoque decipiendi ulteriùs non habeat potestatem, quum altiore medicina etiam illis cupiamus per correctionis remedia subveniri, qui aut imperitia sunt lapsi aut errore traducti. Et ideo vos, qui justificamini per fidem, qui catholicam diligitis veritatem, et de singulari sacramento salutis humanae per Spiritum Sanctum estis edocti, collaborate nobiscum, et quanta potestis devotione id[3] agite, ut falsitate destructa et fidei soliditate defensa, secura per totum mundum Dei pace potiamur. Datum XVI kalendas augustas, Valentiniano Augusto sexies, et Avieno viris clarissimis consulibus.

1 Esc. 4. Tol. 1. Martianum......... Martiano.
2 Esc. 4. Tol. 1. 2. Abraam, Illo, Theodoro.
3 Æm. id per totum agite.

XLVIII.

EPISTOLA

LEONIS AD PULCHERIAM AUGUSTAM.

UBI EI GRATIAS AGIT

QUOD NESTORIANAM ET EUTICHIANAM HAERESEM

FIDEI DEFENSIONE DESTRUXERIT.

LEO EPISCOPUS PULCHERIAE AUGUSTAE.

Quod semper de sancta pietatis vestrae mente praesumpsimus, id plenissimè experiendo cognovimus, christianam fidem, quamvis diversis pravorum adpeteretur insidiis, vobis tamen praesentibus et in defensionem ejus a Domino praeparatis non posse turbari. Non enim Deus aut suae misericordiae sacramentum, aut vestri laboris deserit meritum, quo dudum subdolum sanctae religionis hostem ab ipsis visceribus ecclesiae depulistis, quum haeresem suam tueri impietas Nestoriana non potuit, quia non fefellit famulam et discipulam veritatis, quantum simplicibus infunderetur veneni per illa loquacis hominis colorata mendacia. De quo virtutum agone processit, ut per sollicitudinem vestram ea, quae per Eutichetem diabolus molitus est, non laterent, et qui sibi singulas partes geminae impietatis elegerant una catholicae fidei virtute procumberent. Secunda ergo haec vobis de perempto Eutichetis errore victoria est, quem si quid sani cordis habuisset, dudum in auctoribus suis perculsum, olimque prostratum facilè potuerat declinare, ne de sepultis cineribus rediviva tentaret incendia commovere, ut in eorum transiret consortium, quorum sequutus esset exemplum, gloriosissima Augusta. Libet igitur exultare cum gaudio, et pro vestrae clementiae prosperitate digna Deo vota persolvere, qui vobis per omnes partes mundi, in quibus Domini evangelium praedicatur, duplicem jam et palmam contulit et coronam. Clementia igitur vestra cognoscat omnem Romanam ecclesiam de universis fidei vestrae operibus plurimùm gratulari: sive quòd legationem nostram pio per omnia juvistis affectu, et quòd sacerdotes catholicos, qui de ecclesiis suis injusta fuerant ejecti sententia, reduxistis, sive quòd reliquias sanctae memoriae Flaviani innocentis et catholici sacerdotis ad ecclesiam, cui bene praefuit, fecistis honore debito revocari. In quibus utique omnibus gloriae vestrae multiplicatur augmentum, dum et sanctos pro suis meritis veneramini, et ab agro dominico spinas et tribulos vultis auferri. Quosdam sanè episcopos de his, qui rebus impiis videntur praebuisse consensum, reconciliationem poscere, et catholicorum communionem desiderare tam nostrorum, quam fratris et coëpiscopi mei Anatolii, cui testimonium ferre dignamini, relatione cognovimus, quorum desideriis sic praebemus effectum, ut correctis et quae malè sunt facta propria subscriptione damnantibus, participatâ nostrorum, quos misimus, curâ cum supradicto episcopo pacis gratia tribuatur, quia devotionis utrumque est christianae, ut et pertinaces veritas justa coerceat, et conversos caritas non repellat. Quia verò novimus quantum piae sollicitudinis catholicis sacerdotibus mansuetudo vestra dignetur impendere, indicandum esse curavimus fratrem et coëpiscopum meum Eusebium nobiscum degere, et nostrae communionis esse consortem, cujus commendamus ecclesiam, quam dicitur vastare qui illi injustè adseritur subrogatus: illud etiam a vestra pietate poscentes, quod vos spontaneo facere non dubitamus arbitrio, ut tam fratrem et coëpiscopum meum Julianum, quàm Constantinopolitanos clericos, qui sanctae memoriae Flaviano fidelibus officiis adhaeserunt, ea, qua debetis, gratia foveatis. De omnibus verò pietatem vestram per nostros quid fieri aut ordinari deberet instruximus. Datum idus aprilis, Adelphio viro clarissimo consule, aera CCCCLXXXVIIII.

XLIX.

EPISTOLA LEONIS

AD ANATOLIUM CONSTANTINOPOLITANUM.

LEO EPISCOPUS ANATOLIO EPISCOPO.

I.

De fide ejus, scriptis missis probata.

Gaudeamus in Domino, et in dono gratiae ipsius gloriemur, quia sicut dilectionis tuae litteris, et fratrum nostrorum, quos Constantinopolim miseramus, relatione cognovimus, sequacem te evangelicae eruditionis ostendis, ut per sacerdotis probabilem fidem meritò praesumamus, quòd tota ecclesia eidem credita nec rugam cujusquam sit erroris habitura, nec maculam, dicente Apostolo: *Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo.* Illa est enim virgo ecclesia sponsa unius viri Christi, quae nullo se patitur errore vitiari, ut per totum mundum una nobis sit unius castae communionis integritas, in qua societatem tuae dilectionis amplectimur, et gestorum, quae sumpsimus, seriem necesariis, sicut oportuit, munitam subscriptionibus approbamus. Ut ergo invicem dilectionis tuae animus nostris confirmaretur alloquiis, filios nostros Carterium presbyterum, Patricium, et Asclepiadem diaconos, qui ad nos tua scripta [1] detulerunt, cum epistolis nostris post venerabilem diem festi paschalis emisimus, indicantes nos, ut supra diximus, de Constantinopolitanae ecclesiae pace gaudere, cui hanc curam semper impendimus, ut eam nulla velimus haereticorum fraude violari.

II.

De his qui metu in haeresem lapsi sunt; si conversi fuerint, recipiantur.

De fratribus verò, quos et epistolis, et legatorum nostrorum relatione communionis nostrae cupidos esse cognovimus, eo quod doleant se contra potentiam contraque terrores non tenuisse constantiam, et alieno sceleri praebuisse consensum, quum ita eos formido turbasset, ut in damnationem catholici atque innocentis antistitis, et in receptionem detestabilis pravitatis trepido famularentur obsequio, illud quidem, quod praesentibus et agentibus nostris constitutum est, approbamus, ut suarum interim ecclesiarum essent communione contenti. Sed cum legatis nostris, quos misimus, participata tecum sollicitudine volumus, disponatur; quatenus hi, qui plenis satisfactionibus malè gesta condemnant, et accusare magis se eligunt quàm tueri, pacis et communionis nostrae unitate laetentur; ita ut digno priùs anathemate, quae contra fidem catholicam sunt recepta, damnentur. Aliter enim in ecclesia Dei, quae corpus est Christi, nec rata sunt sacerdotia nec vera sacrificia, nisi in nostrae proprietate naturae verus nos pontifex reconciliat, verus inmaculati agni sanguis emundat. Qui licet in Patris sit dextera constitutus, in eadem tamen carne, quam sumpsit ex virgine, sacramentum propitiationis exequitur, dicente Apostolo: *Christus Jesus, qui mortuus est, immo qui et resurrexit, qui est in dextera Dei, qui etiam interpellat pro nobis.* Neque enim potest in aliquo benignitas nostra reprehendi, quum satisfacientes recipimus, quos doluimus esse deceptos. Nec asperè igitur communionis nostrae gratia deneganda est, nec temere largienda, quia sicut plenum pietatis est oppresis caritatem dominicam redhiberi, ita justum est omnia perturbationis auctoribus imputari.

III.

De nominibus haereticorum ad sacrum altare non recitandis.

De nominibus autem Dioscori, Juvenalis et Eustachii ad sacrum altare non recitandis dilectionem tuam hoc decet custodire, quod nostri ibidem constituti faciendum esse dixerint, quodque honorandae sancti Flaviani memoriae non repugnet, et a gratia tua christianae plebis animos non avertat. Nam iniquum nimis est, atque incongruum eos, qui innocentes et catholicos sua persequutione vexarunt, sanctorum nominibus sine discretione misceri, quum damnatam impietatem non deserentes, ipsi se sua pravitate con

[1] Ex reliquis praeter Alv. in quo: *subscripta.*

demnent, quos convenit aut percelli pro perfidia, aut laborare pro venia.

IV.

De commendatione Juliani episcopi, vel illorum clericorum qui Flaviano episcopo in fide adhaeserunt.

Fratrem verò et coëpiscopum nostrum Julianum vel clericos qui sanctae memoriae Flaviano fidelibus officiis adhaeserunt, dilectioni quoque tuae volumus adhaerere, ut quem fidei[2] suae meritis vivere apud Dominum nostrum novimus, in te sibi eum praesentem esse cognoscant. Illud quoque dilectionem tuam nosse volumus, fratrem et coëpiscopum nostrum Eusebium, qui causa fidei multa discrimina laboresque toleravit, nobiscum interim demorari et in nostra nunc communione persistere, cujus ecclesiam tua sollicitudine volumus esse defensam, ut et nihil eodem absente depereat, et nullus ei in aliquo praejudicare praesumat, donec cum litterarum nostrarum ad vos prosequutione perveniat. Et ut major circa te vel nostra vel totius christianae plebis affectio provocetur, hoc, quod ad dilectionem tuam scripsimus, in omnium volumus notitiam pervenire; ut qui Deo nostro deserviunt de confirmata apud te pace sedis apostolicae gratulentur. De ceteris verò causis atque personis dilectio tua litteris, quas per nostros accipiet, pleniùs instruetur.

2 Esc. 4. fide vel merito.

L.

EPISTOLA

LEONIS AD MARTIANUM AUGUSTUM.

IN QUA ILLI PRO CONSERVATIONE CATHOLICAE FIDEI GRATULATUR.

LEO EPISCOPUS MARTIANO AUGUSTO.

Quamvis per Constantinopolitanos clericos ad pietatem tuam antè rescripserim; sumptis tamen clementiae vestrae litteris per virum illustrem praefectum urbis filium meum Tatianum magnam materiam gratulationis accepi, quia studiosissimos vos ecclesiasticae pacis agnovi. Cui sancto desiderio digna aequitate confertur, ut quem statum esse cupitis religionis, eumdem habeatis et regni. Nam inter principes[1] christianos, spiritu Dei confirmante concordiam, gemina per totum mundum fiducia roboratur, quia profectus caritatis et fidei utrorumque armorum potentiam insuperabilem facit, ut, propitiato per unam confessionem Deo, simul et haeretica falsitas et barbara destruatur hostilitas, gloriosissime Imperator. Aucta igitur per imperialem amicitiam spe coelestis auxilii, confidentiùs pietatem vestram pro sacramento salutis humanae incitare praesumo, ne cujusquam procaci impudentique versutia, quasi de incerto quid sequendum sit, sinatis inquiri. Et quum ab evangelica, apostolicaque doctrina nec in uno quidem verbo liceat dissidere, aut aliter de scripturis divinis sapere, quàm beati apostoli et patres nostri didicerunt atque docuerunt, nunc demum indisciplinatae moventur et impiae quaestiones, quas olim mox, ut eas per acta sibi corda diabolus excitavit, per discipulos veritatis Spiritus sanctus extinxit. Nimis autem iniquum est, ut per paucorum insipientiam ad conjecturas opinionum, et ad carnalium disputationum bella revocemur; tanquam reparata disceptatione tractatum sit, utrum Eutiches impiè senserit, et utrum perversè Dioscorus judicarit, qui in sanctae memoriae Flaviani condemnationem se pertulit, et simpliciores quosque ut in eamdem ruinam provolverentur

1 Esc. 4 principes nostros christianos.

impegit: quorum multis jam, ut cognovimus, ad satisfactionis remedia conversis et veniam de inconstanti trepidatione poscentibus, non cujusmodi sit fides tenenda, tractandum est, sed eorum precibus qualiter annuendum. Unde piissimae sollicitudini vestrae, quam de indicenda synodo habere dignamini, per legationem, quae confestim ad clementiam vestram Deo annuente perveniet, quidquid ad causae utilitatem arbitror pertinere pleniùs atque opportuniùs suggeretur. Datum IX kalendas majas Adelphio viro clarissimo consule

LI.

EPISTOLA

LEONIS AD MARTIANUM AUGUSTUM.

IN QUA INTER CETERA

DEFENSORI FIDEI CATHOLICAE IMPERATORI GRATULATUR.

LEO EPISCOPUS MARTIANO AUGUSTO.

Multam mihi fiduciam scribendi ad clementiam vestram et litterae vestrae, quas veneranter accepi, et coëpiscopi mei revertentes a Constantinopoli praebuerunt, non sola assertione verborum, sed ipsis jam operum effectibus demonstrantes ad defensionem catholicae fidei divinum in vobis vigere praesidium: quo utique non solùm ecclesiae status, sed etiam vestri robur munitur imperii, ut merito ejus expectetis protectionem, cujus colitis veritatem, gloriose Imperator. Nam ut et fratris mei Anatolii citiùs manifestaretur integritas, et olim damnati erroris redivivus assertor locum in Christi ecclesia non haberet, ut catholici episcopi, quos nuper haereticorum persequutio depravare non potuit, ab injustis revocarentur exiliis, utque, reliquiis beatae memoriae Flaviani digno honore susceptis, impietatem suam condemnator ejus agnosceret, vestrae virtutis titulus, vestrae pietatis est fructus. Cui confido etiam aliarum insignia adcumulanda palmarum, ut sicut Constantinopolitana ecclesia recepta apostolicae fidei libertate laetatur, ita omnes regni vestri provinciae et mundatas se a diabolici dogmatis contagione glorientur. Ut ergo praecedentibus litteris indicavi, fratres meos Lucentium[1] episcopum, et Basilium presbyterum, qui sollicitudinis meae partes possint implere, direxi, favori eos pietatis vestrae in omnibus, quae sunt agenda, commendans. Nam quum et fratris mei Anatolii scriptis, et nostrorum sermone cognoverim multos de his, qui apud Ephesum Dioscori factione compulsi detestabilibus statutis poenitendum praebuere consensum, inconstantiae suae veniam postulare, et communionem catholicam per satisfactionem correptionis expetere; non fuit talium negligenda conversio, qui non proprio sensu sed improbi praesumptoris impulsu in haec incidisse noscuntur, in quibus liberum non habuere judicium. Ne itaque resipiscentium desideria mora longior fatigaret, vel incuriosa facilitas temere aliquos ac sine discretione susciperet, injunctum est ab apostolica sede directis, ut in consortium suae deliberationis, adscito Constantinopolitanae urbis antistite, et pestilentiae contagia non admittantur et sanitatis remedia non negentur. Quae industria in omnibus, quae nequiter gesta sunt, emendandis celerem, juvante Domino, consequetur effectum, si reparationi pacis ecclesiasticae opem

1 In omnibus codicibus: Lucensem. Verumtamen quia in sequenti epistola et in excussis et ex historia constet rectum nomen hujus episcopi, Lucentium scribere non dubitavimus.

suam vestra pietas dignetur adjungere; ut vobis ita regnantibus et Dei regnum intra vos habere mereamini, et catholicam fidem nulla falsitas violet, nulla haeresis inquietet, nec cuiquam liceat doctrinam evangelicam deserere et sacerdotali honore gaudere. Synodum verò fieri, ut meminit vestra clementia, etiam ipsi poposcimus. Sed sacerdotes provinciarum omnium congregari praesentis temporis necessitas nulla ratione permittit, quoniam illae provinciae, e quibus maximè sunt evocandi, inquietante bello, ab ecclesiis suis eos non patiuntur abscedere. Unde oportuniori tempori, propitiato Domino, quum firmior fuerit restituta securitas, jubeat vestra clementia reservari. De qua re pleniùs inter cetera apud pietatem vestram poterunt allegare quos misimus[1]. Datum V idus junias Adelphio viro clarissimo consule.

1 Æm. Bibl. Reg. Esc. 4. misi.

LII.

EPISTOLA LEONIS

AD ANATOLIUM CONSTANTINOPOLITANUM EPISCOPUM.

DE HIS QUI HAERETICORUM ERRORIBUS METU VEL VOLUNTATE IMPLICANTUR, UT PER SATISFACTIONEM AB ECCLESIA SUSCIPIANTUR, ET UT HAERETICORUM NOMINA AD ALTARE NON RECITENTUR.

LEO EPISCOPUS ANATOLIO EPISCOPO.

Licet sperem dilectionem tuam ad omne opus bonum esse devotam, ut tamen efficacior tua fieri possit industria, necessarium et congruum fuit fratres meos Lucentium episcopum, et Basilium presbyterum, ut promisimus, destinare; quibus tua dilectio societur, ut nihil in his, quae ad universalis ecclesiae statum pertinent, aut dubiè agatur aut segniter: quum residentibus vobis, quibus exequutionem nostrae dispositionis injunximus, eâ possint agi cuncta moderatione, ut nec benevolentiae partes nec justitiae negligantur, sed absque personarum acceptione divinum in omnibus judicium cogitetur. Quod ut recta observantia valeant custodire, catholicae primitus fidei servetur integritas, et quia per omnia angusta et ardua via est, quae ducit ad vitam, neque in sinistram, neque in dexteram ab ejus tramite devietur. Et quia evangelica et apostolica fides omnes expugnat errores, et ab uno latere Nestorium dejicit, et ab alio Eutichetem et participes ejus elidit, hanc regulam mementote servandam: ut quicumque in illa synodo, quae nomen synodi nec habere poterit nec meretur, et in qua malevolentiam suam Dioscorus, imperitiam autem Juvenalis ostendit, dolent, ut dilectionis tuae relatione comperimus, se metu victos, et terrore superatos ad consensum scelestissimi judicii potuisse compelli, et communionem catholicam obtinere desiderant, satisfactioni eorum pax fraterna praestetur; ita ut non dubiis professionibus Eutichetem cum suo dogmate, cumque consortibus suis anathematis execratione condemnent. De his autem qui in hac causa graviùs peccaverunt, et ob hoc superiorem sibi locum in eadem infelici synodo vindicarunt, ut humilium fratrum simplicitatem arrogantiae suae praejudiciis adgravarent; si fortè resipiscunt et a facti sui defensione cessantes in condemnationem proprii convertuntur erroris, horum si satisfactio talis accedit, quae non refutanda videatur, maturioribus apostolicae sedis consiliis reservetur, ut examinatis omnibus atque perpensis, de ipsis eorum agnitionibus quid constitui debeat

aestimetur. Neque priùs in ecclesia, cui te Dominus voluit praesidere, cujusquam talium, ut antè jam scripsimus, nomen ad altare recitetur, quàm quid de his constitui debeat processus ostendat. De commonitorio verò a clericis dilectionis tuae nobis oblato, necessarium non fuit epistolis quid videretur inserere, quum sufficeret legatis cuncta committi, quorum sermone ex omnibus diligentiùs instrueris. Adnitere itaque, frater carissime, ut quae ecclesiae Dei congruunt fideliter et efficaciter cum his fratribus, quos tantae rei idoneos actores eligimus, exequaris: praesertim quum et ipsa vos causae ratio, spesque divini auxilii cohortetur, et clementissimorum principum tam sancta sit fides, tam religiosa devotio, ut in eis non solùm christianum, sed etiam sacerdotalem experiamur affectum. Qui utique pro ea pietate, qua se esse Dei famulos gloriantur, omnes suggestiones vestras fidei catholicae profuturas dignanter accipient, ut ipsorum quoque opere et pax christiana reparari et error impius possit aboleri. Ac si de aliquibus amplius fuerit deliberandum, celeriter ad nos relatio dirigatur, ut, pertractata qualitate causarum, nostra, quid observari debeat, sollicitudo constituat. Datum V idus junias Adelphio viro clarissimo consule.

LIII.

EPISTOLA

LEONIS AD MARTIANUM AUGUSTUM.

DE DIRECTA VICIS SUAE LEGATIONE CONSTANTINOPOLIM

PRO CHALCEDONENSI CONCILIO FACIENDO.

LEO EPISCOPUS MARTIANO AUGUSTO.

Poposceram quidem a gloriosissima clementia vestra, ut synodum, quam ad reparandam orientalis ecclesiae pacem etiam a nobis petitam necessariam judicatis, aliquantisper differri ad tempus oportunius juberetis, ut liberioribus ab omni perturbatione animis hi quoque episcopi, quos hostilitatis metus detinet, convenirent. Sed quia pio studio humanis negotiis divina praeponitis, et rationabiliter ac religiosè regni vestri viribus creditis profuturum, si nulla sit in sacerdotum sensibus dissonantia, nulla sit in evangelii praedicatione discordia; ego etiam vestris dispositionibus non renitor, optans ut in omnium cordibus catholica fides, quae non potest nisi una esse, firmetur. A cujus integritate et Nestorius antea et nunc Eutiches diversis quidem callibus, sed impietate non impari deviarunt, abominandi prorsus in persuasionibus suis, quas contra sincerum veri luminis fontem de coenosis lacubus diabolicae falsitatis hauserunt. Prior itaque synodus Ephesina Nestorium cum dogmate suo meritò justèque damnavit; et quisquis in illo errore persistit, ad nullius potest spem remedii pertinere. Sequens verò in praedicta civitate non possum vocare concilium, quod in eversionem fidei fuisse constat agitatum: quodque vestra clementia amore veritatis catholicis affutura aliud statuendo cassabit, gloriosissime Imperator. Unde per ipsum Dominum nostrum Jesum Christum, qui regni vestri est auctor et rector, obstestor, et obsecro clementiam vestram ut in praesenti synodo fidem, quam beati patres nostri ab apostolis sibi traditam praedicarunt, non patiamini quasi dubiam retractari; et quae olim majorum sunt auctoritate damnata, redivivis non permittatis conatibus excitari: illudque potius jubeatis, ut antiquae Nicaenae synodi constituta, remota haereticorum interpretatione, permaneant. Nec me quoque, ut voluit vestra clementia, ab illo credatis abesse con-

cilio, quum in his fratribus, quos direxi id est Paschasino[1] et Lucentio episcopis, Bonifacio et Basilio presbyteris, sed et fratre meo Juliano, quem eorum volui esse participem, etiam mea sit aestimanda praesentia, quos, auxiliante Christo, ita acturos esse confido, ut ea, quae Domino nostro placeant, decernantur, accedente pietatis vestrae studio, quod et paci prosit, et religionis custodiae, ac veritatis. Datum VI kalendas julias, Adelphio viro clarissimo consule, era[2] quâ supra.

1 Æm. Esc. 4. Tol. 1. Paschasio. 2 Esc. 4. era CCCCLXXXIX.

LIV.

EPISTOLA

LEONIS AD SYNODUM CHALCEDONENSEM.

IN QUA HORTATUR, PER LEGATOS SUOS, DEI SACERDOTES,

UT SECUNDUM SCRIPTURAS SACRAS CUNCTA DISPONERENT.

LEO EPISCOPUS SANCTAE SYNODO APUD CHALCEDONEM CONSTITUTAE.

Optaveram quidem, dilectissimi, pro nostri caritate collegii omnes Domini sacerdotes in una catholicae fidei devotione persistere, nec quemquam gratia aut formidine potestatum saecularium depravari, aut a via veritatis abscedere. Sed quia multa saepe, quae poenitudinem possint generare, proveniunt, et superat culpas delinquentium misericordia Dei, atque ideo suspenditur ultio, ut possit locum habere correctio, amplectendum est clementissimi principis plenum religione consilium, quo sanctam fraternitatem vestram ad destruendas insidias diaboli, et ad reformandam ecclesiasticam pacem voluit convenire, beatissimi Petri apostoli jure atque honore servato, adeo ut nos quoque suis ad hoc litteris invitaret, ut venerabili synodo nostram praesentiam praeberemus; quod quidem nec necessitas temporis, nec ulla poterat consuetudo permittere. Tamen in his fratribus, hoc est Paschasino[1] et Lucentio episcopis, Bonifacio et Basilio presbyteris, qui ab apostolica sede directi sunt, me synodo vestra fraternitas aestimet praesidere, non sejunctam a vobis praesentiam meam. Qui nunc in vicariis meis adsum, et jam dudum in fidei catholicae praedicatione non desum, ut qui non potestis ignorare quid ex antiqua traditione credamus, non potestis dubitare quid cupiam. Unde, fratres carissimi, rejecta penitus audaciâ disputandi contra fidem divinitus inspiratam, vana errantium infidelitas conquiescat, nec liceat defendi, quod non licet credi; quum secundum evangelicas auctoritates, secundum propheticas voces, apostolicamque doctrinam plenissimè et lucidissimè per litteras, quas ad beatae memoriae Flavianum episcopum misimus, fuerit declaratum, quae sit de sacramento incarnationis Domini nostri Jesu Christi pia et sincera confessio. Quia verò non ignoramus per pravas aemulationes multarum ecclesiarum statum fuisse turbatum plurimosque episcopos quia haeresim non reciperent sedibus suis pulsos et in exilia deportatos, atque in locum superstitum alios substitutos, his primitus vulneribus adhibeatur medicina justitiae, nec quisquam ita careat propriis, ut alter utatur alienis, quum, si (ut cupimus) errorem omnes relinquunt, nemini quidem perire honor debeat, sed illis, qui

1 Æm. Bibl. Reg. Tol. 1. Paschasio.

pro fide laboraverunt, cum omni privilegio suo oporteat jus proprium reformari. Prioris autem Ephesinae synodi, cui sanctae memoriae episcopus Cyrillus tunc praesedit, contra Nestorium specialiter statuta permaneant, ne tunc damnata impietas ideo sibi in aliquo blandiatur, quia Eutiches justa execratione percellitur. Puritas enim fidei atque doctrinae, quam eodem quo sancti patres nostri spiritu praedicamus, et nestorianam et eutichianam cum suis auctoribus condemnat pariter et persequitur pravitatem. Datum VI kalendas julias Adelphio viro clarissimo consule.

LV.

EPISTOLA

EJUSDEM LEONIS AD MARTIANUM AUGUSTUM.

IN QUA DE EJUS GRATULATUR FIDE,

QUAE IN CHALCEDONENSI CONCILIO GESTA EST DE ANATOLIO CONSTANTINOPOLITANO EPISCOPO, QUI IN EODEM CONCILIO ALEXANDRINAM ET ANTIOCHENAM ECCLESIAS CONTRA CONSTITUTA NICAENA

PER AMBITUM SIBIMET VOLUIT SUBJUGARE.

LEO EPISCOPUS MARTIANO AUGUSTO.

Magno munere misericordiae Dei totius ecclesiae catholicae multiplicata sunt gaudia, quum sancto et glorioso clementiae vestrae studio perniciosissimus error extinctus est, ut labor noster citiùs ad desideratum perveniret effectum, quem Deo serviens principatus et fide et potestate juvisset. Quia etsi in virtute Spiritus Sancti inter quaslibet dissensiones per sedis apostolicae famulatum evangelii erat defendenda libertas; manifestior tamen apparuit gratia Dei, quae praestitit mundo, ut in victoria veritatis auctores tantùm violatae fidei deperirent, et sua integritas ecclesiae redderetur. Bellum igitur, quod pacis nostrae inimicus excitaverat, adeo feliciter dextera Domini pugnante confractum est, ut triumphante Christo omnium sacerdotum esset una victoria, et, coruscante lumine veritatis, solae erroris tenebrae cum suis assertoribus pellerentur. Nam sicut in ipsa Domini resurrectione credenda ad corroboranda initia fidei multum securitatis accessit, quod quidam apostoli de corporea Domini Jesu Christi veritate dubitarunt, et visu atque contactu fixuras clavorum et vulnus lanceae perscrutando ambiguitatem cunctis, dum ambigunt, abstulerunt; ita nunc quoque, dum aliquorum infidelitas confutatur, omnium haesitantium corda firmata sunt, et profecit universis ad illuminationem quod quibusdam intulit caecitatem. In quo opere dignè et justè exultat vestra clementia, quae fideliter proprièque prospexit, ut orientalibus ecclesiis diabolicae insidiae non nocerent, sed ad propitiandum Deum efficaciora ubique offerrentur holocausta, quando per mediatorem Dei et hominum hominem Christum Jesum eadem confessio plebium, eadem sacerdotum, eadem esset et regum, gloriosissime fili, et clementissime Auguste.

His autem, propter quae cuncta facta est congregatio sacerdotum, bono et opta-

bili fine compositis, miror et doleo quod pacem universalis ecclesiae divinitus reformatam ambitionis rursus spiritus inquietet. Quamvis enim necessariè sibi frater meus Anatolius consuluisse videatur, ut ordinatorum suorum errorem deserens in assensum[1] catholicae fidei salubri correctione transiret; custodire tamen debuit, ut quod vestro beneficio noscitur consequutus nullius cupiditatis pravitate turbaret. Nos enim vestrae fidei et interventionis habentes intuitum, quum secundum suae consecrationis auctores ejus initia titubarent, benigniores circa ipsum quàm justiores esse voluimus, quò perturbationes omnes, quae operante diabolo fuerant excitatae, adhibitis remediis leniremus, quae illum modestum magis quàm immoderatum facere debuerunt. Qui, etiamsi praecipuis meritis optimoque judicio legitimè fuisset ac solemniter ordinatus, contra reverentiam tamen canonum paternorum, contra statuta Spiritus sancti, contra antiquitatis exempla nullis posset suffragiis adjuvari. Apud christianum et verè religiosum, verèque orthodoxum principem loquor: multum Anatolius episcopus proprio detrahit merito, si illicito crescere optat augmento. Habeat, sicut optamus, Constantinopolitana civitas gloriam suam, et protegente Dei dextera, diuturno clementiae vestrae fruatur imperio. Alia tamen ratio est rerum saecularium, alia divinarum; nec praeter illam petram, quam Dominus in fundamento posuit, stabilis erit ulla constructio. Propria perdit qui indebita concupiscit. Satis sit praedicto, quòd vestrae pietatis auxilio, et mei favoris assensu episcopatum tantae urbis obtinuit. Non dedignetur regiam civitatem, quam apostolicam facere non potest sedem, nec ullo modo speret quod per aliorum offensiones possit augeri. Privilegia enim ecclesiarum sanctorum patrum canonibus instituta, et venerabilis Nicaenae synodi fixa decretis, nulla possunt improbitate convelli, nulla novitate mutari. In quo opere, auxiliante Christo, fideliter exequendo necesse est me perseverantem exhibere famulatum, quoniam dispensatio mihi credita est, et ad meum tendit reatum, si paternarum regulae sanctionum, quae in synodo Nicaena ad totius ecclesiae regimen Spiritu Dei instruente sunt conditae, me, quod absit, connivente violentur, et major sit apud me unius fratris voluntas, quàm universae domus Domini communis utilitas. Et ideo sciens gloriosam clementiam vestram ecclesiasticae studere concordiae, et his, quae pacificae congruunt unitati, piissimum praestare consensum, precor et sedula suggestione vos obsecro, ut ausus improbos unitati christianae pacique contrarios ab omni pietatis vestrae abdicetis assensu, et fratris mei Anatolii nocituram ipsi, si perstiterit, cupiditatem salubriter comprimatis: ne ea, quae vestrae gloriae atque temporibus inimica sunt, cupiens, major suis velit esse prioribus, liberumque illi sit, quantis potuerit splendere virtutibus, quarum non aliter particeps erit, nisi caritate magis voluerit ornari quàm ambitione distendi. Hanc autem improbi desiderii conceptionem nunquam quidem debuit intra cordis sui recipere secretum; sed quum illi fratres et coëpiscopi mei, qui vice mea aderant, obviarent, ab illicito appetitu ex eorum saltem contradictione cesasset. Nam et vestrae pietatis apices, et ipsius scripta declarant legatos sedis apostolicae, sicut oportuit, contradictione justissima restitisse, ut inexcusabilior esset praesumptio, quae se nec increpata cohiberet. Unde convenit fidei vestrae vel gloriae, ut sicut haeresis Deo per vos agente destructa est, ita etiam omnis ambitus retundatur. Agite quod et christianae est probitatis et regiae, ut praedictus episcopus pareat patribus, consulat paci, neque sibi aestimet licuisse quod Antiochenae ecclesiae sine ullo exemplo contra statuta canonum episcopum ordinare praesumpsit, quod nos amore reparandae fidei et pacis studio retractare cesavimus. Abstineat ergo ab ecclesiasticarum injuria regularum, et illicitos declinet excessus, ne se ab universali ecclesia, dum inimica pace tentat, abscindat. Quem opto magis irreprehensibiliter agentem diligere, quàm in hac praesumptione, quae illum ab omnibus separare poterit, perdurare. Frater autem et coëpiscopus meus Lucianus, qui cum filio meo Basilio diacono clementiae vestrae ad me scripta portavit, omni devotione partes susceptae legationis implevit, qui non est aestimandus negotio defuisse, quem potiùs causa deseruit. Datum XI kalendas julias[2] Herculano viro clarissimo consule, aera CCCCXC.

1 Bibl. Reg. sensum.

2 Æm. Bibl. Reg. Esc. 4. Tol. 1. Ger. Junias.

LVI.

EPISTOLA LEONIS

AD ANATOLIUM CONSTANTINOPOLITANUM EPISCOPUM.

IN QUA IMPRIMIS EUMDEM EPISCOPUM

DE FIDE IN CHALCEDONENSI CONCILIO LAUDAT:

DEINDE ARGUIT ILLUM QUOD CONTRA NICAENAM SYNODUM

ALEXANDRINAM ATQUE ANTIOCHENAM ECCLESIAS SIBI SUBDERE VOLUISSET.

LEO EPISCOPUS ANATOLIO EPISCOPO.

Manifestato, sicut optavimus, per gratiam Dei lumine evangelicae veritatis et ab universali ecclesia perniciosissimi erroris nocte depulsa ineffabiliter gaudeamus in Domino, quod creditae nobis dispensationis labor ad desideratum pervenit effectum, sicut etiam epistolae tuae textus eloquitur, ut secundum apostolicam doctrinam id ipsum dicamus omnes, et non sint in nobis schismata; simus autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sententia. In cujus operis devotione gratulamur dilectionem tuam esse consortem, ut et corrigendis tua prodesset industria, et ab omni te deviantium participatione purgares. Decessore enim tuo beatae memoriae Flaviano propter defensionem catholicae veritatis ejecto, non immeritò credebatur quod ordinatores tui contra sanctorum canonum constituta viderentur sui similem consecrasse. Sed adfuit misericordia Dei in hoc te dirigens atque confirmans, ut malis principiis bene utereris, et non te judicio hominum, sed Dei profectum benignitate monstrares: quod verè ita accipiendum est si hanc divini muneris gratiam alia offensione non perdas. Virum enim catholicum et praecipuè Domini sacerdotem sicut nullo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari. Dicente quippe scriptura sancta: *post concupiscentias tuas ne eas, et a voluntate tua avertere*, multis mundi hujus illecebris, multis vanitatibus resistendum est, ut verae continentiae obtineatur integritas; cujus prima est labes superbia, initium transgressionis et origo peccati. Quoniam mens potentiae avida nec abstinere novit vetitis, nec gaudere concessis, dum inordinato pravoque processu impunitarum trasgressionum augentur excessus, et crebrescunt[1] culpae, quae toleratae sunt studio reparandae fidei, et amore concordiae. Post illa itaque ordinationis tuae non inculpata principia, post consecrationem Antiocheni episcopi, quam tibimet contra canonicam regulam vindicasti, doleo etiam in hoc dilectionem tuam esse prolapsam, ut sacratissimas Nicaenorum canonum constitutiones conareris infringere, tanquam opportunè se tibi hoc tempus obtulerit, quo secundi honoris privilegium sedes Alexandrina perdiderit, et Antiochena ecclesia proprietatem tertiae dignitatis amiserit, ut his locis juri tuo subditis omnes metropolitani episcopi proprio honore priventur. Quibus inauditis et numquam antè tentatis ita praeveniris excessibus, ut sanctam synodum ad extinguendam solùm haeresim, et ad confirmationem fidei catholicae studio christianissimi principis congregatam in occasionem ambitus trahas, et ut conniventiam suam tibi dedat impellas; tanquam refutari nequeat quod illicitè voluerit[2] multitudo, et illa Nicaenorum canonum per sanctum verè Spiritum ordinata conditio in aliqua umquam sit parte resolubilis. Nulla sibimet de multiplicatione congregationis synodalia concilia blandiantur, neque trecentis illis et decem et[3] octo copiosior numerus sacerdotum vel comparare se audeat vel praeferre, quum tanto divinitus privilegio Nicaena sit synodus consecrata, ut sive per pauciores, sive per plures ecclesiastica judicia celebrentur, omni penitus auctoritate sit vacuum quidquid ab illorum fuerit constitutione diversum. Nimis ergo haec improba, nimis prava sunt, quae sacratissimis canonibus inveniuntur esse contraria. In

1 Bibl. Reg. Esc. 4. Ger. Tol. 1. crebrae sunt.
2 Ex reliquis praeter Alv. et Urg. in quibus: voluit.
3 In ceteris praeter Alv.: atque.

totius ecclesiae perturbationem superba haec tendit elatio, quae ita abuti voluit concilio synodali, ut fratres in fidei tantummodo negotio convocatos et definitione ejus causae, quae erat curanda, perfunctos ad consentiendum sibi aut depravando traduceret, aut terrendo compelleret. Inde enim fratres nostri ab apostolica sede directi, qui vice mea synodo praesidebant, probabiliter atque constanter illicitis ausibus obstiterunt, apertè reclamantes, ne contra instituta Nicaena praesumptio reprobae novitatis assurgeret. Nec potest de eorum contradictione dubitari, de quibus in epistola tua etiam ipse conquereris, quod conatibus tuis voluerint obviare, in quo quidem multos mihi haec scribendo commendas. Sed temetipsum quod eis parere nolueris, dum illicita moliris, accusas, superfluè non concedenda appetens, et insalubriter contraria concupiscens, quae nullum unquam poterunt nostrum obtinere consensum. Absit enim a conscientia mea, ut tam prava cupiditas meis studiis adjuvetur, ac non potiùs et meo et omnium, qui non alta sapiunt sed humilibus consentiunt, opere subruatur.

Sancti illi et venerabiles patres, qui in urbe Nicaena, sacrilego Ario cum sua impietate damnato, mansuras usque in finem mundi leges ecclesiasticorum canonum condiderunt, et apud nos et in toto orbe terrarum in suis constitutionibus vivunt, et siquid usquam aliter quàm illi statuere praesumitur, sine cunctatione cassatur: ut quae ad perpetuam utilitatem generaliter instituta sunt, nulla commutatione varientur, nec ad privatum trahantur commodum, quae ad bonum sunt commune praefixa; et manentibus terminis, quos constituerunt patres, nemo[1] in jus tendat alienum, sed intra fines proprios atque legitimos, prout quis valuerit, in latitudine se caritatis exerceat; cujus satis uberes fructus Constantinopolitanus potest antistes adquirere, si magis humilitatis virtute nitatur, quàm si spiritu ambitionis infletur. Noli, frater, altum sapere, sed time, et christianorum principum piissimas aures improbis petitionibus inquietare desiste, quibus certum habeo modestia te magis quàm elatione placiturum. Pervasioni enim tuae in nullo penitus suffragatur quorumdam episcoporum ante sexaginta, ut jactas, annos facta conscriptio, numquamque a praedecessoribus tuis ad apostolicae sedis transmissa notitiam, cui ab initio sui caducae dudumque collapsae sera nunc et inutilia subjicere fomenta voluisti, eliciendo a fratribus speciem consensionis, quam tibi in suam injuriam verecundia fatigata praeberet. Mementò quid Dominus ei, qui unum de pusillis scandalizaverit, comminetur, et sapienter intellige quale sit Dei judicium subiturus, qui tot ecclesiis, tot sacerdotibus scandalum inferre non metuit. Fateor enim ita me dilectione universae fraternitatis obstringi, ut nemini prorsus in his, quae contra se poscit, assentiar; possisque evidenter agnoscere me dilectioni tuae benevolo animo contraire, ut saniore consilio ab universalis te ecclesiae perturbatione contineas. Non convellantur provincialium jura primatum, nec privilegiis antiquitus institutis metropolitani fraudentur antistites. Nihil Alexandrinae sedi ejus, quam per sanctum Marcum evangelistam beati Petri discipulum meruit, pereat dignitatis; nec, Dioscoro impietatis suae pertinacia corruente, splendor tantae ecclesiae tenebris obscuretur alienis. Antiochena quoque ecclesia, in qua primùm praedicante beato apostolo Petro christianum nomen exortum est, in paternae constitutionis ordine perseveret, et in gradu tertio collocata nunquam se fiat inferior. Aliud enim sunt sedes, aliud praesidentes, et magnus unicuique honor est integritas sua; quae quum in quibuslibet locis propria ornamenta non perdat: ¿quanto magis in Constantinopolitanae urbis magnificentia potest esse gloriosa, si per observantiam tuam, et defensionem paterni canones, et exemplum probitatis multi habeant sacerdotes? Haec tibi scribens, frater, in Domino hortor ac moneo, ut, deposito ambitionis desiderio, spiritu potiùs ferveas caritatis, ejusque virtutibus secundum doctrinam apostolicam proficienter orneris. Est enim patiens et benigna, et non aemulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quaerit quae sua sunt. Unde si caritas non quaerit propria ¿quantum peccat, qui concupiscit aliena? A quibus volo ut te prorsus abstineas, memorque sis sententiae, quae dicit: *Tene, quod tenes, ne*[2] *alius accipiat coronam tuam.* Nam si inconcessa quaesieris, ipse te tuo opere atque judicio universalis ecclesiae pace privabis. Frater autem, et coëpiscopus meus[3] Lucianus, et filius noster Basilius diaconus, quantum in ipsis fuit, studiosè his, quae eis injunxeras, adfuerunt; sed actioni eorum justitia[4] negavit effectum. Datum XI kalendas junias, Herculano viro clarissimo consule.

1 Bibl. Reg. nemo injustè invadat alienum.
2 Æm. ne quis accipiat.
3 In reliquis praeter Alv. noster.
4 Bibl. Reg. Esc. 4. Tol. 1. 2. injustitia.

LVII.

EPISTOLA

LEONIS AD MARTIANUM AUGUSTUM.

IN QUA GRATIAS EI AGIT

QUOD PER CHALCEDONENSE CONCILIUM

PAX ECCLESIAE CATHOLICAE REDDITA SIT.

LEO EPISCOPUS MARTIANO AUGUSTO.

Multa mihi in omnibus clementiae vestrae litteris causa gaudendi[1] est, dum ex magna divinae providentiae misericordia praestitum humanis rebus experior, quod ecclesiasticam pacem, quae non nisi unitate praedicationis evangelicae custoditur, piissimo studio juvare dignamini, ut fidei vestrae gloria non solùm utilitate reipublicae sed etiam religionis profectibus augeatur, gloriosissime Auguste. Unde[2] ineffabiliter Deo gratias ago, qui eo tempore, quo oboritura haereticorum scandala praesciebat, vos in imperii fastigio collocavit, in quibus ad totius mundi salutem et regia potentia et sacerdotalis vigeret industria. Nam quuum vestro praecipuè opere sit perfectum[3] ut per synodale concilium, damnatis impii dogmatis defensoribus, omnes vires sacrilegus error amitteret, ad ejusdem devotionis pertinet palmam, si malum, quod in suis ducibus oppresum est, etiam in quibuscumque reliquiis deleatur. Quod faciliùs clementia vestra arbitratur implendum, si per universas ecclesias definitiones sanctae synodi Chalcedonensis apostolicae sedi placuisse doceantur. De quo quidem ratio non fuit ambigendi, quum ei fidei omnium subscribendo consensus acceserit, quae ad me secundum formam apostolicae doctrinae ac paternae traditionis emissa est, et per fratrem meum Lucianum episcopum talia ad gloriam vestram, et ad Constantinopolitanum antistitem scripta direxerim, quae evidenter ostenderent me ea, quae de fide catholica in praedicta synodo definita fuerant, approbare. Sed quia in eisdem litteris ea, quae per occasionem synodi malè sunt attentata, reprehenderam, maluit praedictus antistes meam gratulationem tacere, quàm suum ambitum publicare. Mihi autem multum fiduciae Deo per vos operante collatum est, quod probasse vos observantiam meam de custodia canonum paternorum pietatis vestrae affatibus indicastis: et meritò geminatur gaudium meum, quum vobis religiosissimè placere cognosco, ut et fides Nicaena suam teneat firmitatem, et privilegia ecclesiarum illibata permaneant. Quamvis autem de praeclaro fidei vestrae opere nihil vestra pietas indicarit, mihi tamen per veneratorem una mecum specialiter vestrum, fratrem meum, Julianum episcopum innotuisse significo, quàm pio dignati fueritis responso imperitorum monachorum animos cohibere pariter et docere, ut si illos non penitus deseruit divina miseratio, sentiant se et didicisse quod credant, et agnovisse quod timeant. Quia verò omnibus modis obediendum est pietati vestrae religiosissimaeque voluntati, constitutionibus synodalibus, quae mihi de confirmatione fidei catholicae et de haereticorum damnatione placuerunt, libens adjeci sententiam meam; quae ut in notitiam omnium sacerdotum ecclesiarumque perveniat, vestrae clementiae praeceptio ordinare dignabitur. Adfuturam credo et spero gratiam Dei, quae tam sanctam tanti principis curam plenissimum desiderii sui fructum faciat obtinere, ut omnibus dissentiendi occasionibus amputatis apostolicae ubique doctrinae pax regnet et veritas. Fratri autem meo Juliano episcopo noverit vestra clementia hoc me propriè delegasse, ut quidquid illic ad custodiam fidei pertine-

1 Bibl. Reg. Esc. 4. Tol. 1. Ger. gaudii.
2 Bibl. Reg. Esc. 4. Inde.
3 Æm. Bibl. Reg. Esc. 4 Urg. Ger. effectum.

re probaverit, meo nomine vestrae fiducialiter suggerat pietati, quoniam certus sum vos ad haec omnia emendanda vel defendenda, Deo auxiliante, sufficere. Datum XII kalendas aprilis, Apilio[4] viro clarissimo consule, aera CCCCXI.

4 Æm. Bibl. Reg. Esc. 4. Tol. 1. Opilio. Ger.: Opilione.

LVIII.

EPISTOLA

EJUSDEM LEONIS AD MARTIANUM AUGUSTUM.

DE PROTERIO ALEXANDRINO EPISCOPO

UT PRIORUM SUORUM DECRETA CONSERVET,

ET IMPERATOREM ROGAT

UT EPISTOLAM AD FLAVIANUM CONSTANTINOPOLITANUM EPISCOPUM MISSAM

IN GRAECUM SERMONEM TRANSLATAM ALEXANDRINAE ECCLESIAE DESTINARET.

LEO EPISCOPUS MARTIANO AUGUSTO.

Puritatem fidei christianae, quâ clementia vestra praefulget, etiam his litteris, quas frater et coëpiscopus meus Nestorius detulit, demonstrastis, justissimum fratri meo Proterio Alexandrinae urbis antistiti impendentes favorem, quo mihi per omnia esset acceptior. Nam cui vestra pietas testimonium perhibere dignatur, indubitanter esset probandus, etiam si taceret. Sed accedit ad gratiam, quod proprio quoque sermone cognoscitur, et quàm sincerus sit catholici dogmatis praedicator ipsius professione clarescit. Unde plenissimo affectu dilectionem orthodoxi fratris amplector et Deo gratias ago, quod amoto eo qui evangelio Christi voluit contraire et a sanctorum patrum intelligentia dissidere, talem prospexit Alexandrinae ecclesiae sacerdotem, qui praecedentibus rectoribus et fide concordaret et vitâ. Nam quum amplecti se epistolam meam, quam ad beatae memoriae Flavianum contra Eutichetem impium misi, toto corde profitetur, ¿quid aliud quàm apostolorum se ostendit esse discipulum, quoniam doctrina veritatis in lumine suo permanet, et non potest esse diversum quod unum est atque divinum? Rescripsi itaque praedicto fratri quod debui, atque ut in sancto studio perseveret admonui; qui sine dubio constantior erit si etiam clementiae vestrae cohortationibus adjuvetur. Nec in aliquo eum terreat quorumdam imperita dissensio, quos paucorum haereticorum instigationibus ignorantia facit obnoxios. Quod ergo sua negligentia assequi nequeunt, opportunè eorum insinuetur auditui. Et ne memoratus nova inferre et propria videatur adstruere, venerabilium patrum, qui eidem ecclesiae praefuerunt, scripta relegantur, et quid beatus Athanasius, quid Theophilus, quid Cyrillus, quid etiam alii orientales magistri de incarnatione Domini senserint, cognoscant[1]. Nec

1 In reliquis praeter Alv.: recognoscant.

repullulantibus decipiantur erroribus, qui olim evangelici sermonis sunt virtute prostrati: quoniam omnes fere haereses, quae diversis temporibus extiterunt, dum sacramentum corporeae nativitatis, et passionis[2], ac resurrectionis Christi non intelligunt, ab evangelio deviarunt. Et possemus minus laborare in haereticis repellendis, si rudes animos ea non turbarent mendacia, quae peremit antiquitas. Sed nunc, ut dixi, hic docendi optimus modus est, ut paternorum sensuum lineae Alexandrinae plebis et clericorum auribus innotescant, ac si qui sunt qui nostra scripta despiciant, illi saltem, qui nobiscum apostolicis sensibus congruunt, adquiescant. In quo opere multum consacerdotis mei devotione gaudebo, et semper ipsius unanimitate laetabor, quia fraterna pax non nisi in una fidei confessione servatur.

Quia verò quorumdam haereticorum versuta nequitia ad conturbandam nostrorum simplicitatem epistolam meam, quam[3] beatae memoriae Flaviano dedi, falsasse perhibetur, ut commutatis quibusdam verbis vel sillabis receptorem[4] me Nestoriani erroris adsererent; obsecro venerabilem clementiam vestram, ut eamdem epistolam per fratrem meum Julianum episcopum, vel eos, quos idoneos ad hoc opus pietas vestra elegerit[5] in graecum sermonem jubeatis integrè diligenterque translatam per idoneum perlatorem sub vestri signaculi impressione deferri, tradendam judicibus Alexandrinis, qui eam clero et plebi ipsius civitatis cum praedictorum episcoporum praedicationibus, quibus et mea scripta consentiunt, faciant recitari, ut agnoscant se fallacium hominum fraude ulteriùs decipi non debere, et probentur apostolicae sedis sinceri esse discipuli, apud quam nec Eutiches, nec Nestorius ullum obtinent locum: quia sicut alios haereticos ita et istos universalis ecclesia damnavit. Datum VI idus martias Aetio et Studio[6] viris clarissimis consulibus, aera CCCCLXII.

2 Ab hac voce desunt folia in Esc. 4.
3 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. Tol. 1. et 2.: quam ad beatae memoriae Flavianum dedi.
4 Bibl. Reg. acceptorem.
5 Bibl. Reg. delegerit.
6 Ex reliquis praeter Alv. in quo: *Stueno*: et Tol. 2. in quo: Stadio.

LIX.

EPISTOLA

EJUSDEM LEONIS AD MARTIANUM AUGUSTUM.

IN QUA SCRIBIT EI DE EXILIO EUTICHETIS,

UT AD SECRETIORA LOCA EUM TRANSFERRET,

QUIA UBI POSITUS ERAT ADHUC PRAVA DOCEBAT.

LEO EPISCOPUS MARTIANO AUGUSTO.

Quod saepissimè multa jam experimenta docuerunt, sanctae pietatis vestrae studium circa religionem christianam gloriosis perseverat et crescit augmentis, et haec fides vestrae clementiae non solùm me sed et omnes Domini sacerdotes consolatur et roborat, dum in christianissimo principe sacerdotalem experimur affectum. Quem si orientalium partium sacerdotes studeant imitari, nihil scandalorum neque pax, neque fides christiana patietur. Unde quum Constantinopolitanus antistes ad omnem pietatis profectum praesenti clementiae vestrae doceatur exemplo, si fideliter vestris adquiescat hortatibus,

habet in me sincerum[1] gratiae animum tantum ut quod verbis spondet corde perficiat. Si verò quae Deo, et pietati vestrae displicent, pertinaci intentione delegerit, salva mansuetudinis vestrae reverentia, utar cum omnibus, et pro omnibus, vobis quoque adnitentibus, adversùm superbientem liberiore constantia, quem, quod saepe dicendum est, mallem pro sanctis actibus fraterna caritate complecti, gloriosissime Imperator. Quia verò suggestiones meas pro tranquillitate catholicae fidei libenter accipitis, significatum mihi fratris et coëpiscopi mei Juliani sermone cognoscite, Eutichetem impium pro suis quidem meritis exulare; sed in ipso suae damnationis loco multa adversus integritatem catholicam blasphemiarum desperatiùs venena profundere, et quod in illo totus mundus horruit atque damnavit, impudentia majori, ut innocentes decipere possit, evomere. Plenum itaque rationis existimo, ut vestra clementia ad longinquiora eum jubeat et secretiora transferri. Monasterio verò ejus Constantinopoli constituto, in quo habitatores ipsius monachi evangelica apostolicaque doctrina crebriùs sunt et pleniùs roborandi, salubriter, ut arbitror, fiet, si is, qui ipsi monasterio praepositus esse dicitur, a societate veneratoris vestri Juliani episcopi, quem in speculis propter fidem illic esse constitui, non recedat; cujus assidua visitatione profectus servorum Dei illic habitantium possit augeri. Petitionem autem de festivitate paschali gaudeo ita a pietate vestra susceptam ut confestim agentem in rebus Alexandriam mitteretis de errore removendo, quem sanctae memoriae Theophili constitutio videtur inferre. De qua re, sicut scribere dignamini, quidquid ad pietatis vestrae notitiam perlatum fuerit, jubete me nosse, ut de observantia, quam non licet esse diversam, quid potissimum sit tenendum ecclesia universalis agnoscat. Precor autem, quod vestrae novi clementiae convenire, ut eos maxime tueamini contra omnes insidias, quos mihi et vestrae mansuetudini propter amorem fidei placere cognoscitis, ut eos Constantinopolitanus episcopus laedendi non habeat facultatem. Datum XVII kalendas majas, Aetio et Studio[2] viris clarissimis consulibus, aera qua supra.

1 In reliquis praeter Alv.: sincerae.

2 Ex reliquis praeter Alv. in quo: Stueno. Tol 2. Stadio.

LX.

EPISTOLA

EJUSDEM LEONIS AD LEONEM AUGUSTUM.

DE BLASPHEMIIS NESTORII ET EUTICHETIS, EORUMQUE DIGNO ANATHEMATE.

LEO EPISCOPUS LEONI AUGUSTO.

Promisisse me memini, venerabilis Imperator, in causa fidei, de qua clementiam tuam novi piè esse sollicitam, pleniorem humilitatis meae dirigendum esse sermonem: quem nunc, auxiliante Domino, fideli occasione persolvo, ut sancto pietatis tuae studio utilis, quantum arbitror, deesse non possit instructio. Quamvis enim sciam clementiam tuam humanis institutionibus non egere, et sincerissimam de abundantia Spiritus sancti hausisse doctrinam; officii mei tamen est et patefacere quod intelligis et praedicare quod credis, ut ignis ille, quem Dominus veniens misit in terram, motu crebrae meditationis agitatus sic concalescat ut ferveat, et sic inflametur ut luceat. Magnas enim caligines eutichiana haeresis orientis partibus inferre molita est, et ab illa luce, quae, sicut evangelium loquitur, lucet in tenebris et tenebrae eam non comprehenderunt, im-

peritorum oculos tentavit avertere: quumque ipse in suam reciderit caecitatem, nunc in discipulis recrudescit, quod in auctore defecit. Non longò namque temporis intervallo catholica fides, quae est singularis et vera, cui nihil addi nihilque minui potest, a duobus est hostibus oppetita, quorum prior Nestorius, Eutiches secundus emersit: qui ecclesiae Dei duas haereses sibimet contrarias inferre voluerunt, ut uterque a praedicatoribus veritatis meritò damnaretur, quia insanum nimis et sacrilegum fuit, quod varia falsitate ambo senserunt.

Anathematizetur ergo Nestorius, qui beatam virginem Mariam non Dei, sed hominis tantummodo credidit genitricem, ut aliam personam carnis, aliam faceret deitatis; nec unum Christum in Verbo Dei et carne sentiret, sed separatim atque sejunctim alterum filium Dei, alterum hominis praedicaret; quum manente illa incommutabili Verbi essentia, quae ei cum Patre et cum Spiritu Sancto intemporalis atque coaeterna est, ita intra virginea viscera Verbum caro sit factum, ut per id, quod ineffabile est sacramentum, uno conceptu unoque partu secundum veritatem utriusque naturae eadem virgo et ancilla Domini esset et mater. Quod etiam Elisabeth, sicut Lucas evangelista declarat, intellexit, et dixit: ¿*Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini mei ad me*? Eutiches quoque eodem percellatur anathemate, qui per impios veterum haereticorum volutatus errores tertium Apollinaris dogma delegit, ut negata humanae carnis atque animae veritate totum Dominum nostrum Jesum Christum unius assereret esse naturae, tanquam Verbi deitas ipsa se in carnem animamque converteret, et concipi ac nasci, nutriri et crescere, crucifigi ac mori, sepeliri ac resurgere, et ascendere in coelum, et in Patris dextera, unde ad judicandos vivos et mortuos veniet, consedere, divinae tantum essentiae fuerit, quae nihil horum in se sine carnis recipit veritate: quoniam natura Unigeniti natura est Patris, natura est et Spiritus sancti, simulque impassibilis; simul est incommutabilis sempiternae Trinitatis indivisa unitas, et consubstantialis aequalitas. Unde si ab Apollinaris perversitate eutichianus quisque desciscit, ne convincatur deitatem passibilem sentire atque mortalem, et tamen Verbi incarnati, id est Verbi et carnis unam audet dicere [1] naturam, manifestè in Valentini et Manichaei transit insaniam, et mediatorem Dei et hominum hominem Jesum Christum simulatoriè credit omnia egisse, nec humanum in ipso corpus sed phantasmaticam corporis speciem oculis apparuisse se cernentium. Quae impietatis mendacia quoniam olim fides catholica detestatur, et aliarum assertionum sacrilegia concordibus per totum mundum beatorum patrum dudum sunt damnata sententiis, non dubium est eamdem [2] nos fidem praedicare atque defendere quam sancta synodus Nicaena confirmavit, dicens: Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, visibilium et invisibilium factorem, et in unum Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei, natum de Patre, Unigenitum, hoc est, de substantia Patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, unius substantiae cum Patre, quod graeci dicunt *homousion*: per quem omnia facta sunt sive quae in coelo, sive quae in terra: qui propter nos, et propter nostram salutem descendit de coelo: et incarnatus est, et homo factus passus [3] est, et resurrexit tertia die: ascendit in coelos, venturus judicare vivos et mortuos: Et in Spiritum sanctum. In qua professione hoc evidentissimè continetur, quod etiam nos de Domini incarnatione confitemur [4] et credimus, qui ad salutem humani generis reformandam veram carnem nostrae fragilitatis non de coelo secum detulit, sed in utero virginis matris assumpsit [5].

Quicumque ergo illi sunt ita obcaecati et a lumine veritatis alieni, ut Verbo Dei a tempore incarnationis humanae carnis denegent veritatem, ostendant in quo sibi christianum nomen usurpent, et cum evangelio veritatis qua ratione concordent, si beatae Virginis partu aut caro sine deitate, aut deitas est orta sine carne. Sicut enim negari non potest, evangelista dicente, quod Verbum caro factum est et habitavit in nobis, ita negari non potest, beato apostolo Paulo praedicante, quod Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. ¿Quae autem reconciliatio esse posset qua humano generi repropitiaretur Deus, nisi omnium causam mediator Dei hominumque susciperet? ¿Qua verò ratione veritatem mediatoris impleret, nisi qui in forma Dei aequalis est Patri in forma servi particeps esset et nostri, ut mortis vinculum unius praevaricatione contractum unius morte, qui solus morti nihil debuit, solveretur? Effusio enim pro injustis sanguinis Christi tam fuit dives ad pretium, ut si universitas captivorum in redemptorem suum crederet, nullum diaboli vincula retinerent, quoniam sicut Apostolus ait: *Ubi abundavit peccatum, superabundavit gratia.* Et quum sub peccati prae-

1 In reliquis praeter Alv.: pronuntiare.
2 Æm. Bibl. Reg. eam.
3 Esc. 3. passus sub Pontio Pilato.
4 Esc. 3. profitemur.
5 In quibusdam codicibus istum inter et sequentem paragraphum inseritur hic titulus: *Quod in unâ Domini nostri Jesu Christi personâ gemina sit deitatis et humanitatis adserenda natura.*

judicio nati potestatem acceperint ad justitiam renascendi, validius factum est donum libertatis, quàm debitum servitutis. ¿Quam itaque sibi in hujus sacramenti praesidio spem relinquunt, qui in Salvatore nostro negant humani corporis veritatem? Dicant quo sacrificio reconciliati, dicant quo sanguine sint redempti. ¿*Quis est*, ut Apostolus ait, *qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis*? Aut quod unquam sacrificium sacratius fuit, quàm quod verus et aeternus Pontifex altari crucis per immolationem suae carnis imposuit? Quamvis enim multorum sanctorum in conspectu Domini pretiosa mors fuerit, nullius tamen insontis occisio redemptio fuit mundi. Acceperunt justi, non dederunt coronas, et de fortitudine fidelium exempla nata sunt patientiae, non dona justitiae. Singulares quippe in singulis mortes fuerunt, nec alterius quisquam debitum suo fine persolvit, quum inter filios hominum unus solus Dominus noster Jesus Christus, qui verè erat agnus immaculatus, extiterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes sunt etiam suscitati. De quibus ipse dicebat: *Quum exaltatus fuero a terra*, *omnia traham ad me ipsum.* Fides est enim vera justificans impios et creans justos, ad humanitatis suae tracta participem, in illo adquirit salutem, in quo solo homo se invenit innocentem, liberum habens per gratiam Dei de ejus potentia gloriari, qui contra hostem humani generis in carnis nostrae humilitate congressus his victoriam suam tribuit, in quorum corpore triumphavit. Licet ergo in uno Domino Jesu Christo vero Dei atque hominis filio Verbi et carnis una persona sit, quae inseparabiliter atque indivisè communes habeat actiones; intelligendae tamen sunt ipsorum operum qualitates, et sincerae fidei contemplatione discernendum est, ad quae provehatur humilitas carnis, et ad quae inclinetur altitudo deitatis; quid sit quod caro sine Verbo non agit, et quid sit quod Verbum sine carne non efficit. Sine Verbi enim potentia nec conciperet Virgo nec pareret, et sine veritate carnis obvoluta pannis infantia non jaceret. Sine Verbi potentia non adorarent Magi puerum stella indice declaratum; et sine veritate carnis non juberetur transferri in AEgyptum puer et ab Herodis persequutione subduci. Sine Verbi potentia non diceret vox Patris missa de coelo: *Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacui*: *ipsum audite*: et sine veritate carnis non protestaretur Joannes: *Ecce agnus Dei*, *ecce qui tollit peccata mundi*. Sine Verbi potentia non fieret redintegratio debilium, et vivificatio mortuorum; et sine veritate carnis nec cibus jejuno, nec somnus esset necessarius fatigato. Postremò sine Verbi potentia non se Dominus Patri profiteretur aequalem; et sine veritate carnis non idem diceret Patrem se esse majorem; quum catholica fides utrumque suscipiat, utrumque defendat, quae secundum confessionem beati apostoli Petri unum Christum Dei vivi filium et hominem credit et Verbum. Quamvis itaque ab illo initio, quod in utero virginis Verbum caro factum est, nihil unquam inter utramque formam divisionis extiterit, et per omnia incrementa corporea unius personae fuerint totius temporis actiones; ea ipsa tamen, quae inseparabiliter facta sunt, nulla commixtione confundimus; sed quid cujus formae sit ex operum qualitate sentimus. Dicant ergo isti hypocritae, qui caecis mentibus lumen nolunt recipere veritatis ¿in qua forma crucis ligno Dominus majestatis Christus affixus sit? quid jacuerit in sepulchro, et revoluto monumenti lapide quae tertio die caro surrexerit, ¿et in qua post resurrectionem suam non credentes quosdam discipulos arguebat, et haesitationem cunctantium confutabat, quum diceret: *Palpate et videte quia spiritus carnem et ossa non habet*, *sicut me videtis habere*? et apostolo Thomae: *Infer manum tuam in latus meum*, *et vide manus meas et pedes*, *et noli esse incredulus et fidelis*? Qua utique manifestatione corporis sui jam haereticorum mendacia destruebat, ut universa ecclesia, Christi imbuenda doctrinis, hoc non sibi dubitaret credendum quod apostoli susceperant praedicandum. Ac si in tanta luce veritatis tenebras suas haeretica obduratio non relinquit, ostendant unde sibi spem vitae polliceantur aeternae, ad quam nisi per mediatorem Dei et hominum hominem Jesum Christum non potest perveniri. Sicut enim ait beatus Petrus apostolus: *Non est aliud nomen datum hominibus sub coelo in quo oporteat nos salvos fieri*, nec est redemptio captivitatis humanae, nisi in sanguine ejus, qui *dedit semetipsum redemptionem pro omnibus*, et qui, sicut praedicat beatus apostolus Paulus, *quum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo*, *sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens in similitudinem hominum factus*, *et habitu inventus ut homo*: *humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem*, *mortem autem crucis. Propter quod et Deus illum exaltavit*, *et donavit illi nomen quod est super omne nomen*, *ut in nomine Jesu omne genu flectatur coelestium*, *terrestrium*, *et infernorum*, *et omnis lingua confiteatur*, *quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.* Quum ergo unus sit Dominus Jesus Christus, et verae deitatis veraeque humanitatis in ipso una prorsus eademque persona sit, exaltationem tamen, qua illum, sicut Doctor gentium dicit, exaltavit Deus et donavit illi nomen, quod super omne nomen excellit,

ad eam intelligimus pertinere formam, quae ditanda erat tantae glorificationis augmento.

In forma quippe Dei aequalis erat Filius Patri, et inter genitorem atque unigenitum nulla erat in essentia discretio, nulla in majestate diversitas, nec per incarnationis mysterium aliquid decesserat Verbo, quod ei Patris munere redderetur. Forma autem servi, per quam impassibilis deitas sacramentum magnae pietatis implevit, humana humilitas est, quae in gloriam Divinae potestatis evecta est in tanta unitate ab ipso conceptu Virginis deitate et humanitate conserta, ut nec sine homine divina nec sine Deo agerentur humana. Propter quod sicut Dominus majestatis dicitur crucifixus, ita qui ex sempiternitate aequalis est Deo dicitur exaltatus, quia inseparabiliter, manente unitate personae, unus atque idem est et totus hominis filius propter carnem, et totus Dei Filius propter unam cum Patre deitatem. Quidquid enim in tempore accepit Christus, secundum hominem accepit, cui quae non habuit conferrentur. Nam secundùm potentiam deitatis indiferenter omnia, quae habet Pater, etiam Filius habet; et quae in forma servi a Patre accepit, eadem in forma Dei etiam ipse donavit. Secundùm formam enim Dei ipse et Pater unum sunt; secundum formam autem servi non venit facere voluntatem suam, sed voluntatem ejus qui misit eum. Secundum formam Dei, sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit et Filio habere vitam in semetipso. Secundum formam servi tristis est anima ejus usque ad mortem. Secundum formam Dei mortuis vitam noscitur contulisse; et idem ipse est, sicut Apostolus praedicat, et dives et pauper; dives, quia, evangelista dicente, *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum; hoc erat in principio apud Deum; omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil*: pauper verò, quia propter nos *Verbum caro factum est et habitavit in nobis.* Quae autem est ejus exinanitio, quaeve paupertas, nisi formae servilis acceptio, per quam Verbi majestate velata dispensatio humanae redemptionis impleta est? Nam quia captivitatis nostrae resolvi originalia vincula non poterant, nisi existeret homo nostri generis nostraeque naturae, quem peccati praejudicia non tenerent, et qui immaculato sanguine suo chirographum letale dilueret, sicut ab initio erat divinitus praeordinatum; ita est in plenitudine praefiniti temporis factum, ut multis modis significata promissio in diu expectatum veniret effectum, nec posset esse ambiguum, quod continuis testificationibus semper fuerat nunciatum. In magno autem sacrilegio se versari haereticorum manifestat impietas, quum sub specie deitatis honorandae humanae carnis in Christo denegat veritatem, et religiosè existimat credi, si dicatur in Salvatore nostro verum non esse quod salvat, quum ita secundum promissionem omnia secula percurrentem mundus sit Deo reconciliatus in Christo, ut nisi Verbum dignaretur caro fieri, nulla posset caro salvari. Omne enim sacramentum fidei christianae magno, ut haeretici volunt, decoloratur obscuro, si lux veritatis sub mendacio putatur latuisse phantasmatis. Non ergo quisquam sibi erubescendum existimet christianus de nostri in Christo corporis veritate, quia omnes apostoli apostolorumque discipuli, et praeclari ecclesiarum quique doctores, qui ad martyrii coronam vel ad confessionis meruerunt gloriam pervenire, in hujus fidei lumine splenduerunt, consonis ubique sententiis intonantes quod in Domino Jesu Christo deitatis et carnis una sit confitenda persona. ¿Qua autem rationis similitudine, qua divinorum voluminum portione haeretica impietas se aestimat adjuvari, quae veritatem negat corporis Christi, quum hanc non lex testificari, non prophetia praecinere, non evangelia docere, non ipse destiterit Christus ostendere? Quaerant per omnem seriem scripturarum, quò tenebras suas fugiant, non quò verum lumen obscurent, et per omnia secula ita veritatem invenient coruscantem, ut magnum hoc et mirabile sacramentum ab initio videant creditum, quod est in fine completum. De quo quum sanctarum litterarum nulla pars sileat; sufficit quaedam consona veritatis signa posuisse, quibus diligentia fidei in splendidissimam latitudinem dirigatur, et sincera intelligentiae luce perspiciat: quod in filio Dei, qui se incessabiliter filium hominis et hominem profitetur, non sit christianis erubescendum, sed constantissimè gloriandum. Ut autem pietas tua cum venerabilium patrum praedicationibus nos concordare cognoscat, aliquantas eorum sententias huic credidi subjiciendas esse sermoni. Quibus si digneris attendere recensitis, non aliud nos praedicare reperies, quàm quod sancti patres nostri toto orbe docuerunt, nec quemquam ab illis nisi solos impios haereticos discrepare. His igitur, gloriosissime et venerabilis Imperator, quanta potui brevitate perstrictis, cum inspirata tibi divinitus fide etiam nostram praedicationem unitam esse cognosce, nec in aliquo nos ab evangelica apostolicaque doctrina, vel a catholicae professionis symbolo discrepare, quoniam, sicut docet beatus apostolus Paulus, magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit angelis, praedicatum est gentibus, creditum est in hoc mundo, assumptum est in gloria. ¿Quid igitur tuae utilius

est saluti, quid tuae congruentius pietati, quàm ut paci ecclesiarum Domini tua constitutione prospicias, et in omnibus tibi subditis Dei dona defendas, neque ulla ratione patiaris per invidiam diaboli ministros ipsius in cujusquam saevire perniciem, ut qui in hoc seculo temporali emines regno, in aeternum merearis regnare cum Christo [1]?

Sancti Hilarii Pictaviensis episcopi et confessoris de fide in libro secundo inter cetera: Unum igitur hoc est immobile fundamentum, una haec felix fidei petra Petri ore confessa: Tu es, inquit, Christus Filius Dei vivi; tanta in se argumenta sustinens veritatis, quantae perversitatum quaestiones et infidelitatis calumniae movebuntur. Jam in ceteris dispensatio voluntatis paternae est. Virgo, partus, et corpus, postque crux, mors, inferi, salus nostra est. Humani enim generis causâ Dei Filius natus est ex virgine et Spiritu sancto, ipso sibi in hac operatione famulante, et sua, Dei videlicet, inumbrante virtute, corporis sibi initia consuevit [2], et exordia carnis instituit, ut homo factus ex virgine naturam in se carnis acciperet, perque hujus admixtionis societatem sanctificatum in eo universi generis humani corpus existeret, ut quemadmodum omnes in se per id, quod corporeum se esse voluit, conderentur, ita rursum in omnes ipse per id quod ejus est invisibile referretur. Dei igitur imago invisibilis pudorem humani exordii non recusavit, et per conceptionem, partum, vagitum, et cunas, omnes naturae nostrae contumelias transcucurrit. ¿Quid tandem dignum a nobis tantae dignationis affectui rependetur? Inenarrabilis a Deo originis unus unigenitus Deus, in corpusculi humani formam sanctae Virginis utero insertus accrescit; qui omnia continet, et intra quem et per quem cuncta sunt, humani partus lege profertur, et ad cujus vocem archangeli atque angeli tremunt, coelum, et terra, et omnia hujus mundi resolvuntur elementa, vagitu infantiae auditur. Qui invisibilis, et incomprehensibilis est, non visu, sensu, tactuque moderandus, cunis est obvolutus. Haec si quis indigna Deo recolit, tanto se majoris beneficii obnoxium confitebitur, quanto minùs haec Dei convenerint majestati. Non ille eguit homo effici per quem homo factus est; sed nos eguimus ut Deus caro fieret et habitaret in nobis, id est, assumptione carnis unius interna universae carnis incoleret. Humilitas ejus nostra nobilitas est: contumelia ejus noster honor est. Quod ille est Deus in carne consistens, hoc nos vicissim in Deum ex carne renovati. *Item ejusdem in libro nono inter cetera*: Nescit plane vitam suam, nescit, qui Christum Jesum ut verum Deum, ita et verum hominem ignorat, et ejusdem periculi res est Christum Jesum vel Spiritum Deum, vel carnem nostri corporis denegare. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui est in coelis. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram Patre meo qui est in coelis. Haec Verbum caro factum loquebatur, et homo Jesus Christus Dominus majestatis docebat, mediator ipse in se ad salutem ecclesiae constitutus, et ipso illo inter Deum et homines mediatoris sacramento utrumque unus existens, dum ipse ex unitis in id ipsum naturis naturae utriusque res eadem est: ita tamen ut neutro careret in utroque, ne forte Deus esse homo nascendo desineret, et homo rursum Deus manendo non esset. Haec itaque humanae beatitudinis fides vera est Deum et hominem praedicare, Verbum et carnem confiteri, neque Deum nescire quod homo sit, neque carnem ignorare quod Verbum sit. *Item ejusdem in eodem libro inter cetera*: Natus igitur unigenitus Deus ex virgine homo, et secundum plenitudinem temporum in semetipso provecturus in Deum hominem, hunc per omnia evangelici sermonis modum tenuit, ut se Dei filium credi doceret, et hominis filium praedicari admoneret, loquutus et gerens homo universa quae Dei sunt, loquens deinde et gerens Deus universa, quae hominis sunt; ita tamen ut in ipso illo utriusque generis sermonem numquam nisi cum significatione et hominis loquutus et Dei sit. *Item alio loco in eodem libello inter cetera*: Hinc itaque fallendi simplices atque ignorantes haereticis occasio est, ut quae ab eo secundum hominem dicta sunt dicta esse secundum naturae divinae infirmitatem mentiantur; et quia unus atque idem est loquens omnia quae loquitur, de se ipso omnia eum loquutum esse contendant. Nec sanè negamus totum illum, qui ejus manet, naturae suae esse sermonem. Sed si Jesus Christus et homo et Deus est, et neque quum homo tùm primùm Deus, neque quum homo tum non etiam et Deus, neque post hominem in Deo non totus homo, totus Deus, unum atque idem necesse est dictorum ejus sacramentum esse, quod generis. Et quum in eo secundum tempus discernis hominem a Deo, Dei tùm atque hominis discerne sermonem. Et quum Deum atque hominem in tempore confiteberis, Dei atque hominis in tempore dicta dijudica. Quum verò ex homine et Deo rursum totius hominis, totius jam Dei tem-

1 In quibusdam codicibus inter hunc et sequentem paragraphum inscribitur: *Sequuntur dehinc testimonia excerpta pro re supra scripta de libris catholicorum Patrum a Leone Papa collecta, Leonique imperatori directa.*

2 Tol. 2. Ger. consecravit.

pus intelligis, si quid illud ad demonstrationem ejus temporis dictum est, tempori coaptato quae dicta sunt: ut quum aliud sit ante hominem Deus, aliud sit homo et Deus, aliud sit post hominem et Deum totus homo, et totus Deus; non confundas temporibus et generibus dispensationis sacramentum quum pro qualitate generum, ac naturarum alium ei in sacramento hominis necesse est sermonem fuisse non nato, alium adhuc morituro, alium jam aeterno. Nostri igitur causa haec omnia Jesus Christus manens, et corporis nostri homo natus, secundum consuetudinem naturae nostrae loquutus est, non tamen omittens naturae suae esse, quod Deus est. Nam tametsi in partu et passione et morte naturae nostrae rem peregerit, res tamen ipsas omnes virtute naturae suae gessit. Et reliqua. *Item alio loco in eodem libro inter cetera*: Videsne ita Deum et hominem praedicari, ut mors homini, Deo verò carnis excitatio deputetur; non tamen ut alius sit qui mortuus est, et alius sit per quem mortuus resurgit. Spoliata enim caro Christus est mortuus, et rursum Christum a mortuis excitans, idem Christus est carne se expolians. Naturam Dei in virtute resurrectionis intellige, dispensationem hominis in morte cognosce. Et quum sint utraque suis gesta naturis, unum tamen Christum Jesum eum memento esse, qui utrumque est. *Item post pauca.* Haec igitur demonstranda a me paucis fuerunt, ut utriusque naturae formam tractari in Domino Jesu Christo meminissemus, quia qui manens in forma Dei formam servi suscepit, ipse divinitatem nequaquam amisit.

Sancti Athanasii Alexandrinae ecclesiae episcopi et confessoris ad Epictetum Corinthiorum episcopum: ¿Quomodo autem vel dubitare ausi sunt, qui dicuntur christiani, si Dominus, qui ex Maria virgine processit, filius quidem substantia et natura est Dei; id verò, quod est secundum carnem, ex semine David est, et carne sanctae Mariae?

Sancti Ambrosii episcopi et confessoris Mediolanensis ecclesiae, quod misit ad imperatorem Gratianum de libro secundo de fide, inter cetera: Unde illud quod lectum est Dominum majestatis crucifixum esse, non quasi in majestate sua crucifixum putemus, sed quia idem Deus, idem homo, per divinitatem Deus, per susceptionem carnis homo, Jesus Christus Dominus majestatis dicitur crucifixus, quia consors utriusque naturae, id est humanae atque divinae, in natura hominis subiit passionem, ut indiscretè et Dominus majestatis dicatur esse qui passus est, et Filius hominis, sicut scriptum est, qui descendit de coelo. *Item alio loco in eodem libro inter cetera*: Sileant igitur inanes de sermonibus quaestiones, quia regnum Dei, sicut scriptum est, non in persuasione verbi est, sed in ostensione virtutis. Servemus distinctionem divinitatis et carnis. Unus in utroque loquitur Dei Filius, quia in eodem utraque natura est, et si idem loquitur, non uno semper loquitur modo. Intende in eo nunc gloriam Dei, nunc hominis passiones. Quasi Deus loquitur quae sunt divina, quia Verbum est; quasi homo dicit quae sunt humana, quia in ea substantia loquebatur. *Item ejusdem in libro de Incarnatione Domini contra Apollinaristas*: Sed dum hos redarguimus, emergunt alii, qui carnem Domini dicant, et divinitatem unius naturae. ¿Quae tantum sacrilegium inferna vomuerunt? Jam tolerabiliores sunt Ariani, quorum per istos perfidiae robur adolescit, ut majore contentione asserant Patrem et Filium et Spiritum Sanctum unius non esse substantiae, quia isti divinitatem Domini et carnem substantiae unius dicere tentaverunt. *Item infra*: Et hi mihi frequenter Nicaeni concilii tractatum se tenere commemorant. Sed in illo tractatu Patres nostri non carnem, sed Dei Verbum unius substantiae cum Patre esse dixerunt; et Verbum quidem ex paterna procesisse substantia; carnem autem ex virgine esse confessi sunt. ¿Quomodo igitur Nicaeni concilii nomen obtenditur, et nova inducuntur, quae nunquam nostri sensere majores? et reliqua. *Item ejusdem ad Sabinum episcopum, inter cetera*: Unde pulchrè Apostolus ejusdem verbi repetitione usus est, dicens de Domino Jesu Christo: *Quum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo; sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens.* Quid est in forma Dei nisi in plenitudine deitatis in illa perfectionis divinae expressione? Ergo quum esset in plenitudine divinitatis, exinanivit se et accepit plenitudinem naturae et perfectionis humanae. Sicut Deo nihil deerat, ita nec hominis consummationi, ut esset perfectus in utraque forma. Unde et David dicit: *Speciosus forma prae filiis hominum.* Concluditur Apollinarista, nec quo se vertat habet: suis clauditur retibus. Ipse enim dixerat, formam servi accepit, non servus loquutus est. Iterum ergo interrogo: ¿Quid est in forma Dei? Respondit: In natura Dei. Sunt enim, ait Apostolus, qui non sunt natura dii. Quaero, quid sit formam servi accipiens? sine dubio perfectionem naturae et conditionis, ut dixi, humanae, ut esset in hominum similitudine. Et pulchrè non carnis sed hominum dixit similitudinem, quia in carne eadem est: sed quia sine peccato erat solus, omnis autem homo in peccato, in specie hominis videbatur. Unde et propheta ait: et homo est, et quis cognoscit eum? homo secundum carnem, sed ultra hominem divina operatione. Denique quum leprosum tan-

geret, homo videbatur, sed ultra hominem quum mundaret. Et cum Lazarum mortuum fleret, mortuum quasi homo flebat; sed supra hominem erat quum mortuum vinctum juberet pedibus exire. Homo videbatur quum penderet in cruce; sed supra hominem, quum reseratis tumulis mortuos suscitaret.

Sancti Agustini episcopi Hipponensis ecclesiae ad Dardanum inter cetera: Noli itaque dubitare ibi nunc esse hominem Christum, unde venturus est, memoriterque recole, et fideliter tene christianam confessionem, quoniam resurrexit a mortuis, ascendit in coelum, sedet ad dexteram Patris, nec aliunde quàm indè venturus est ad vivos et mortuos judicandos, illa angelica voce testante, quemadmodum est ire visus in coelum, id est in eadem forma carnis atque substantia, cui profecto immortalitatem dedit, naturam non abstulit. *Item ejusdem in epistola ad Volusianum*[3] *inter cetera*: Nunc verò ita inter Deum et homines mediator apparuit, ut in unitate personae copulans utramque naturam et solita sublimaret insolitis, et insolita solitis temperaret. *Item ejusdem in expositione evangelii secundum Joannem inter cetera*: Quid igitur, heretice ¿quum Christus sit Deus et homo, loquitur ut homo; et calumniaris Deo? Ille in se naturam commendat humanam: ¿Tu in illo audes deformare divinam? *Et iterum infra*: Agnoscamus geminam substantiam Christi, divinam scilicet qua aequalis est Patri, humanam, qua major est Pater: utrumque autem simul, non duo, sed unus Christus, ne sit quaternitas, non trinitas Deus. Sicut enim unus est homo anima rationalis et caro, sic unus est Christus Deus et homo. Ac per hoc Christus est Deus anima rationalis et caro. Christum in his omnibus, Christum in singulis confitemur. Quis est ergo per quem factus est mundus? Christus Jesus; sed in forma Dei. Quis est sub Pontio Pilato crucifixus? Christus Jesus, sed in forma servi. *Item cujus supra*: Quis non est derelictus in inferno? Christus Jesus; sed in anima sola. Quis resurrecturus triduo jacuit in sepulchro? Christus Jesus, sed in carne sola. Dicitur ergo in his singulis Christus: verùm haec omnia non duo, vel tres, sed unus est Christus. Ideo ergo dixit: *Si diligeretis me gauderetis utique, quia vado ad Patrem*; quoniam naturae humanae gratulandum est eo quod sic assumpta est a verbo unigenito, ut[4] immortalis constitueretur in coelo, atque ita fieret terra sublimis, ut incorruptibilis pulvis sederet ad dexteram Patris.

Sancti Joannis Constantinopolitani episcopi et confessoris in homilia de cruce et latrone. Sed cur cum cruce veniat videamus. Scilicet ut hi, qui eum crucifixerunt, suae sentiant dementiae caecitatem, et ideo dementiae eorum signum portatur. Ideo propheta ait: Tunc lamentabuntur tribus terrae videntes accusatorem, et agnoscentes peccatum. ¿Et quid mirum est, si crucem portans adveniet, quando et vulnera corporis ipsa demonstrant, tunc enim inquit, videbunt quem confixerunt? Et sicut post resurrectionem Thomae voluit diffidentiam confutare, et illi clavorum loca monstravit, et lateris vulnera declaravit, et dixit: *Mitte manum tuam, et vide quoniam spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere*: sic et tunc ostendet vulnera, crucemque demonstrabit, ut ostendat illum esse qui fuerat crucifixus. *Item ejusdem in homilia* de *ascensione Domini*: Nam sicut duobus jurgio separatis unus in medio positus altercantium litem discordiamque dissolvit, ita et Christus fecit. Deus nobis justè irascebatur et nos contemnebamus iratum[5], et clementem Dominum declinabamus, et se medium Christus ingessit, et sociavit utramque naturam, et nobis quod imminebat supplicium ipse sustinuit. *Item ejusdem in eadem homilia, inter cetera*: Christus igitur nostrae naturae primitias obtulit Patri, et oblatum donum miratus est Pater, quod tanta dignitas offerebat, et quod offerebatur nulla macula foedabatur. Nam et suis manibus suscepit oblatum, et suae sedis fecit esse participem, et, quod plus est, ad partem suae dexterae collocavit. Cognoscamus quis ille est qui audivit: *Sede ad dexteram meam*: quae natura est, cui dixit: esto meae particeps sedis. Illa natura est, quae audivit: terra es, et in terram ibis. *Item ejusdem in eadem homilia inter cetera*: Quo sermone utar, quo verbo dicam, reperire non possum. Natura fragilis, natura contempta, et omnibus monstrata deterior, omnia vicit, omnia superavit, et omnibus hodierna die meruit excelsior reperiri. Hodie angeli diu vota desiderata coeperunt, hodie archangeli quod multo tempore cupiebant inspicere valuerunt; naturam nostram in sede dominica immortali fulgentem gloria perviderunt.

Sancti Theophili episcopi Alexandrini de epistola paschali quam per AEgyptum destinavit: Cujus rei testis est ille, qui loquitur: *Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt*, et prophetae Christi auxilium deprecantes: *Domine, inclina coelos, et descende*: non ut mutaret locum, in quo omnia sunt, sed ut propter salutem nostram carnem humanae fragilitatis assumeret, Paulo apostolo eadem concinente: quum esset dives, pauper factus est, ut nos illius paupertate ditaremur, venitque in terram, sed de virginali utero,

3 Ex reliquis praeter Alv. in quo: Valerianum.

4 Bibl. Reg. ut mortalis nostra immortalis constitueretur in coelo.

5 Æmil. iram suam.

quem sanctificavit, egressus homo interpretationem nominis sui Emmanuel, id est *nobiscum Deus*, dispensatione confirmans, mirum in modum coepit esse quod nos sumus, et non desiit esse quod erat, sic assumens naturam nostram, ut quod erat ipse non perderet. Quamquam enim Joannes scribat: *Verbum caro factum est*, id est, aliis verbis: Deus homo factus est: Verbum tamen non est versum in carnem, quia nunquam Deus esse cessavit, ad quem et Spiritus sanctus loquitur: *Tu autem idem ipse es*: et Pater de coelo contestatur et dicit: *Tu es filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui*, ut et homo factus nostra confessione permanere dicatur quod fuit priusquam homo fieret, Paulo nobiscum eadem praedicante: *Jesus Christus heri et hodie idem ipse et in aeternum.* In eo enim quod ait *ipse*, ostendit eum pristinam non mutasse naturam, nec divinitatis suae imminuisse divitias, quia propter nos pauper effectus plenam similitudinem nostrae conditionis assumpserat. *Item ejusdem in alia epistola paschali contra Origenem inter cetera*: Unus filius Patris nostrique mediator nec aequalitatem ejus amisit, nec a nostro consortio separatus est: invisibilis Deus et visibilis homo, forma[6] servi absconditus, et Dominus gloriae confessione credentium comprobatur. Neque enim privabit eum Pater naturae suae nomine, postquam pro nobis homo et pauper effectus est, nec in Jordane fluvio baptizatum altero appellavit vocabulo, sed filium unigenitum: *Tu es filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Nec similitudo nostra in divinitatis est mutata naturam, nec divinitas in nostrae naturae versa est similitudinem.

Sancti Gregorii episcopi Nazianzeni in homilia de epiphania inter cetera: Quum ergo processisset ex virgine Deus in ea, quam assumpserat, humana natura, unum e duobus sibi invicem contrariis existens carne ac spiritu, aliud in Deum assumitur, aliud deitatis gratia praestat. *Item infra*: Missus est quidem, sed ut homo: duplex enim erat in eo natura. Inde denique et laboravit ex itinere, inde et esuriit, et sitivit, et contristatus est, et flevit humani corporis lege.

Sancti Basilii episcopi Cappadocis: Quum ergo quaedam in Christo ita videmus humana, ut nihil a communi mortalium fragilitate distare videantur, quaedam ita divina, quae nulli alii nisi illi ineffabili naturae conveniant deitatis, haeret humani intellectûs angustia, et tantae admirationis stupore perculsa quò declinet, quid teneat, quò se vertat ignorat. Si hominem putet, devicto mortis regno cum spoliis redeuntem a mortuis cernit. Propter quod cum omni metu et reverentia contemplandum est, ut in uno eodemque ita utriusque naturae veritas demonstretur, ut neque aliquid indignum et indecens de divina illa et ineffabili substantia sentiatur, neque rursum quae gesta sunt falsis illusa imaginibus aestimentur.

Sancti Cyrilli episcopi Alexandrini: Homo nominatus est, quum sit natura Deus Dei Patris Verbum, quoniam similiter ut nos sanguini communicavit et carni. Sic enim in terris apparuit, ut non amittens id quod erat, sed assumens humanitatis naturam in sua ratione perfecta. *Item ejusdem in libro, qui dicitur Scholia*[7]: Unus igitur est et ante incarnationem Deus verus, et qui in humanitate mansit id quod erat et est, et erit. Non discernendum igitur unum Dominum Jesum Christum hominem seorsum, et seorsum in Deum, sed unum eum eumdemque Jesum Christum esse dicimus, non ignorantes differentias naturarum, sed eas inconfusas inter se servantes. *Item cujus supra*: Intelligitur namque certe tanquam aliud in alio habitare[8] id est divina natura in humanitate non perpessa commixtionem aut commutationem ut esset quod non erat. Quidquid enim in alio habitare dicitur, non ipsum fit tale, quale est id in quo habitat, sed aliud in alio magis intelligitur. At verò in Verbi persona et humanitatis solam nobis differentiam designat diversitas naturarum. Unus enim ex utraque intelligitur Christus: ergo inconfussione, ut ante dixi, servata inhabitase Verbum ait in nobis. Scit enim unum esse filium unigenitum carnem factum et hominem. *Item cujus supra ad Nestorium*: Ait igitur sancta et magna synodus ipsum, qui est ex Deo Patre naturaliter natus, filium unigenitum Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, per quem, et cum quo omnia fecerit Pater, hunc descendisse, incarnatum esse, et hominem factum, passum esse, resurrexisse tertia die, et ascendisse rursus in coelos.

Haec nos sequi verba debemus, his nos convenit obtemperare dogmatibus, considerantes quid sit incarnatum esse, et hominem factum Dei Verbum. Non enim dicimus quod Dei natura conversa vel immutata facta sit caro, nec quod in totum hominem, qui est ex anima et corpore, transformata sit, sed illud magis quod carnem animatam anima rationabili sibi copulaverit Verbum, et substantialiter, ineffabiliter, et irreprehensibiliter factus sit homo, et nuncupatus sit etiam Filius hominis, non nuda tantummodo voluntate, sed nec assumptione sola personae: sed quod diversae quidem na-

6 Bibl. Reg. in forma.

7 In qnibusdam codicibus *Golia*: in aliis *Colia*: mendum in omnibus.

8 In reliquis praeter Alv. inhabitare.

turae in unum convenerint, unus tamen ex ambabus Christus et Filius, non evacuata aut sublata diversitate naturarum per conjunctionem, sed quia simul nobis effecerunt unum Dominum et Christum et Filium, id est, divinitas et humanitas per arcanam illam ineffabilemque copulationem ad unitatem. Itaque is, qui ante secula omnia est natus ex Patre, etiam ex muliere [9] carnaliter dicitur procreatus, non quia divina ipsius natura de sacra Virgine sumpsit exordium, nec quòd propter se ipsam opus habuit secundò nasci post illam nativitatem, quam habebat ex Patre (est enim ineptum et stultum hoc dicere quod is, qui ante omnia secula est consempiternus Patri, secundae generationis eguerit ut esse inciperet); sed quia propter nos et propter nostram salutem naturam sibi copulavit humanam, et processit ex muliere, idcirco dicitur natus esse carnaliter. Neque enim primùm natus est homo communis de sancta Virgine, et tunc demum habitavit in eo Verbum, sed in ipsa vulva uteroque virginali se cum carne conjunxit, et sustinuit generationem carnalem, carnis suae nativitatem suam faciens. Sic illum dicimus et passum esse, et resurrexisse, non quia Deus Verbum in sua natura passus sit, aut clavorum transfixiones aut alia vulnera susceperit, Deus namque incorporalis extra passionem est; sed quia corpus illud, quod ipsius proprium factum est, passum est; ideo haec omnia pro nobis ipse dicitur passus. Inerat enim in eo corpore, quod patiebatur, Deus qui pati non poterat. Simili modo et mortem ipsius intelligimus: immortale enim et incorruptibile est naturaliter et vita et vivificans Dei Verbum; sed quia corpus ipsius proprium gratia Dei juxta Pauli vocem pro omnibus mortem gustavit, idcirco ipse dicitur mortem passus esse pro nobis, non [10] quòd in se mortem esset expertus, quantum ad ipsius naturam pertinet (insania est enim hoc vel dicere, vel sentire) sed quòd, ut supra diximus, caro ipsius mortem gustavit. Ita et resurgente carne ipsius rursus resurrectionem dicimus, non quia in corruptionem ceciderat (absit); sed quia ejus surrexit corpus. Ita Christum et Dominum unum confitemur, non tanquam hominem cum Verbo coadorantes, ne divisionis quaedam species inducatur, sed unum jam et eumdem adorantes, quia non est alienum a Verbo corpus suum, cum quo ipsi etiam assidet Patri. Nec hoc ita dicimus quasi duobus filiis assidentibus, sed uno cum carne per unitatem: quia si talem copulationem factam per substantiam aut quasi impassibilem aut quasi parum decoram voluerimus accipere, in id incidimus, ut duos filios esse dicamus. Necesse est enim discernere, et dicere hominem separatim fuisse sola filii appellatione honoratum, et rursus Verbum, quod est ex Deo et nomine et veritate, Filium Dei; sed discernere in duos filios non debemus unum Dominum Jesum Christum. Neque enim id adjuvat rectam fidei rationem, licet nonnulli nescio quam perhibeant copulationem personarum. Non dixit enim scriptura Verbum Dei personam sibi hominis assumpsisse, sed carnem factum esse. Id autem est ostendere Dei Verbum, similiter ac nos, participationem habuisse carnis et sanguinis, et corpus nostrum propriè suum fecisse, et hominem ex muliere procesisse, non abjecta nec deposita deitate aut generatione illa, quam habebat ex Patre, sed mansisse etiam in assumptione carnis Dominum, quod erat. Hoc ubique rectae fidei ratio protestatur: in tali sensu sanctos Patres fuisse comperimus. Ideo illi non dubitaverunt sanctam virginem dicere Theotocon, non quòd Verbi natura deitasque in sancta Virgine sumpsit exordium: sed quòd ex ea natum sit sacrum illud corpus animatum anima rationabili, cui substantialiter adunatum Dei Verbum carnaliter natum esse dicitur.

9 Urg. ex matre.

10 Bibl. Reg. non quod ipse mortem.

LXI.

EPISTOLA

EJUSDEM LEONIS

AD THURIBIUM ASTURICENSEM EPISCOPUM.

LEO EPISCOPUS THURIBIO EPISCOPO SALUTEM.

Quàm laudabiliter pro catholicae fidei veritate movearis, et quàm sollicitè dominico gregi devotionem officii pastoralis impendas, tradita nobis per diaconum tuum fraternitatis tuae scripta demonstrant; quibus notitiae nostrae insinuare curasti, qualis in regionibus vestris de antiquae pestilentiae reliquiis errorum morbus exarserit. Nam et epistolae sermo, et commonitorii series, et libelli tui textus eloquitur Priscillianistarum apud vos foetidissimam recaluisse sentinam. Nihil est enim sordium in quorumcumque sensibus impiorum, quod non in hoc dogma confluxerit: quoniam de omni terrenarum opinionum luto multiplicem sibi faecem commiscuerunt, ut soli totum biberent, quidquid alii ex parte gustassent. Denique si universae haereses, quae ante Priscilliani tempus exortae sunt, diligentiùs retractentur, nullus pene invenietur error, de quo non traxerit impietas ipsa contagium, quae non contenta eorum recipere falsitates, qui ab evangelio Christi sub Christi nomine deviarunt, tenebris se etiam paganitatis immersit, ut, per magicarum artium profana secreta et mathematicorum vana mendacia, religionis fidem morumque rationem in potestate demonum et in effectu siderum collocaret. Quod si et credi liceat et doceri, nec virtutibus praemium, nec vitiis poena debebitur, omniaque non solum humanarum legum, sed etiam divinarum constitutionum decreta solventur: quia neque de bonis, neque de malis actibus ullum poterit esse judicium, si in utramque partem fatalis necessitas motum mentis impellit, et quidquid ab hominibus agitur non est hominum, sed astrorum. Ad hanc insaniam pertinet et prodigiosa illa totius humani corporis per duodecim coeli signa distinctio ut diversis partibus diversae praesideant potestates; et creatura, quam Deus ad imaginem suam fecit, in tanta sit obligatione siderum, in quanta est connexione membrorum. Meritò patres nostri, sub quorum temporibus haeresis haec nefanda prorupit, per totum mundum instanter egerunt, ut impius furor ab universa ecclesia pelleretur, quando etiam mundi principes ita hanc sacrilegam amentiam detestati sunt, ut auctorem ejus cum plerisque discipulis legum publicarum ense prosternerent. Videbant enim omnem curam honestatis auferri, omnemque conjugiorum copulam solvi, simulque divinum jus humanumque subverti, si hujusmodi hominibus usquam vivere cum tali professione licuisset. Profuit diu ista districtio ecclesiasticae lenitati, quae etsi sacerdotali contenta judicio cruentas refugit ultiones, severis tamen christianorum principum constitutionibus adjuvatur, dum ad spirituale nonnumquam recurrunt remedium, qui timent corporale supplicium. Ex quo autem multas provincias hostilis occupavit irruptio, et exequutionem legum tempestates interclusere bellorum, ex quo inter sacerdotes Dei difficilis commeatus et rari coeperunt esse conventus, invenit ob publicam perturbationem secreta perfidia libertatem, et ad multarum mentium subversionem his malis est incitata, quibus debuit esse correcta. ¿Quae verò illic aut quanta pars plebium pestis hujus aliena est, ubi, sicut dilectio tua indicat, letali morbo etiam quorumdam sacerdotum corda corrupta sunt, et per quos opprimenda falsitas, et defendenda veritas credebatur, per ipsos doctrinae Priscilliani evangelium subditur Christi, ut ad profanos sensus pietate sanctorum voluminum depravata sub nominibus prophetarum et apostolorum non hoc praedicetur quod Spiritus sanctus docuit, sed quod diaboli minister inseruit? Quia ergo dilectio tua fideli, quantum potuit, diligentia damnatas olim opiniones sexdecim se capitulis comprehendit, nos quoque strictim omnia retractamus, ne aliquid harum blasphemiarum aut tolerabile videatur aut dubium.

I.

Contra Priscillianistas qui sanctam Trinitatem non personis, sed tantum nominibus distinguunt.

Primo itaque capitulo demonstratur quàm impiè sentiant de Trinitate divina, qui et Patris et Filii et Spiritus sancti unam atque eamdem asserunt esse personam, tanquam idem Deus nunc Pater, nunc Filius, nunc Spiritus sanctus nominetur, nec alius sit qui genuit, alius qui genitus est, alius qui de utroque procedit, sed singularis unitas[1] in tribus quidem vocabulis sed non in tribus sit accipienda personis. Quod blasphemiae genus de Sabellii opinione sumpserunt, cujus disciputi etiam Patripassiani meritò nuncupantur: quia si ipse Filius qui et Pater, crux Filii Patris est passio, et quidquid in forma servi Filius Patri obediendo sustinuit, totum in se Pater ipse suscepit. Quod catholicae fidei sine ambiguitate contrarium est quae Trinitatem deitatis sic homousion confitetur, ut Patrem et Filium et Spiritum sanctum sine confusione indivisos, sine tempore sempiternos, sine differentia credat aequales, quia unitatem in Trinitate non eadem persona, sed eadem implet essentia.

II.

Adversus id quod Dominum Deum pro Patre credunt fuisse.

In secundo capitulo ostenditur ineptum vanumque commentum de processionibus quarumdam virtutum ex Deo, quas habere coeperit, et quas essentiâ sui ipse praecesserit. In quo Arianorum quoque suffragantur errori dicentium, quod Pater Filio prior sit, quia fuerit aliquando sine Filio, et tunc Pater esse coeperit, quando Filium generarit. Sed sicut illos ecclesia catholica detestatur, ita et istos, qui putant unquam Deo id, quod ejusdem est essentiae, defuisse, quem sicut mutabilem, ita et proficientem dicere nefas est. Quàm enim mutatur quod minuitur, tam mutatur etiam quod augetur.

III.

Adversus id quod dicunt ideo Unigenitum dici Christum, quia solus sit de virgine natus.

Tertii vero capituli sermo designat quod iidem impii adserunt, ideo Unigenitum dici Filium Dei quia solus sit natus ex virgine. Quod utique non auderent dicere, nisi Pauli Samosateni et Photini virus hausissent, qui dixerunt Dominum[2] Jesum Christum antequam nasceretur ex Maria virgine non fuisse. Si autem aliud isti de suo sensu intelligi volunt, neque principium de matre dant Christo, adserant necesse est non unum esse filium Dei, sed alios quoque ex summo Patre genitos, quorum hic unus sit natus ex foemina, et ob hoc appelletur unigenitus, quia hanc nascendi conditionem alius filiorum Dei nemo susceperit. Quoquoversum igitur se contulerint, in magnae tendunt impietatis abruptum, si Christum Dominum vel ex matre volunt habere principium, vel Patris Dei unigenitum diffitentur, quum et de matre is natus sit, qui erat Deus Verbum, et de Patre nemo sit genitus praeter Verbum.

IV.

De Natali Domini quod in eo Priscillianistae jejunia celebrarent.

Quartò autem capitulo continetur, quod Natalem Christi, quem secundum susceptionem veri hominis catholica ecclesia veneratur, quia Verbum caro factum est et habitavit in nobis, non verè isti honorent, sed honorare se simulent, jejunantes eodem die, sicut et die dominico, qui est dies resurrectionis Christi. Quod utique ideo faciunt quia Christum Dominum in vera hominis natura natum esse non credunt, sed per quamdam illusionem ostentata videri volunt quae vera non fuerint, sequentes dogma Cerdonis atque Marcionis, et cognatis suis Manichaeis per omnia consonantes. Qui sicut in nostro examine detecti atque convicti sunt, Dominicum diem, quem nobis Salvatoris nostri resurrectio consecravit, exigunt in moerore jejunii, Solis, ut proditum est, reverentiae hanc continentiam devoventes, ut per omnia sint a nostrae fidei unitate discordes, et dies qui a nobis in laetitia habetur, ab illis in afflictione ducatur. Unde dignum est, ut inimici crucis et resurrectionis Christi talem excipiant sententiam, qualem elegere doctrinam.

V.

Adversus id quod ajunt animam hominis ex divina esse substantia.

Quinto capitulo refertur, quod animam hominis divinae adserant esse substantiae, nec à natura Creatoris sui conditionis nostrae distare naturam. Quam impietatem ex philosophorum quorumdam et Manicheorum opinione manantem catholica fides damnat, sciens nullam tam sublimem tamque praecipuam esse

1 Ab hac voce reddit Esc. 4.

2 In reliquis praeter Alv. dominum nostrum Jesum.

facturam, cui Deus ipse natura sit. Quod enim de ipso est hoc est quod ipse, neque aliud est quàm Filius et Spiritus sanctus. Praeter hanc autem summae Trinitatis unam consubstantialem et sempiternam atque incommutabilem deitatem nihil omnium creaturarum est, quod non in exordio sui ex nihilo sit creatum. Non autem quidquid inter creaturas eminet Deus est, nec si quid magnum atque mirabile est hoc est quod ille, qui facit mirabilia magna solus. Nemo hominum veritas, nemo sapientia, nemo justitia est, sed multi participes sunt veritatis et sapientiae atque justitiae. Solus autem Deus nullius participationis est indigus[3]; de quo quidquid dignè utcumque sentitur non est qualitas, sed essentia. Incommutabili enim nihil accedit, nihil deperit, quia esse illi, quod est semper aeternum, semper est proprium. Unde in se manens innovat omnia, et nihil accipit quod ipse non dederit. Nimium igitur superbi, nimiumque sunt caeci, qui quum dicunt humanam animam divinae esse substantiae, non intelligunt nihil se aliud dicere quam Dominum esse mutabilem, et ipsum perpeti, quidquid potest naturae ejus inferri.

VI.

Contra illud quod ajunt diabolum ex se vel ex chao esse, et propriam habere naturam.

Sexta adnotatio indicat eos dicere, quod diabolus nunquam fuerit bonus, nec natura ejus opificium Dei sit, sed eum ex chao et tenebris emersisse: quia scilicet nullum sui habeat auctorem, sed omnis mali ipse sit principium atque substantia: quum fides vera[4], quae est catholica, omnium creaturarum sive spiritualium sive corporalium bonam confiteatur substantiam, et mali nullam esse naturam: quia Deus, qui universitatis est conditor, nihil non bonum fecit: unde et diabolus bonus esset, si in eo quod factus est permaneret. Sed quia naturali excellentia malè usus est, et in veritate non stetit, non in contrariam substantiam transiit, sed a summo bono, cui debuit adhaerere, descivit[5], sicut ipsi, qui talia asserunt, a veris in falsa proruunt, et naturam in eo arguunt, in quo sponte delinquunt, ac pro sua voluntaria perversitate damnantur: quod utique ipsis malum erit, et ipsum malum non erit substantia, sed poena substantiae.

VII.

Contra illud quod nuptias et procreationes filiorum adstruant esse peccatum.

Septimo loco sequitur quod nuptias damnant, et procreationem nascentium perhorrescant. In quo, sicut pene in omnibus, cum Manicheorum profanitate concordant, ideo, sicut ipsorum mores probant, conjugalem copulam detestantes, quia non est illic libertas turpitudinis, ubi pudor matrimonii servatur et spes sobolis.

VIII.

Contra id quod corpora humana diaboli dicunt esse figmenta, et a daemonibus in utero formari.

Octavum ipsorum est, plasmationem humanorum corporum diaboli esse figmentum, et semina conceptionum opere daemonum in mulierum uteris figurari: propter quod resurrectionem carnis non esse credendam, quia concretio corporis non sit congruens animae dignitati. Quae falsitas sine dubio opus diaboli est, et alia prodigia opinionum figmenta sunt daemonum, qui non in foeminarum ventribus formant homines, sed in haereticorum[6] cordibus tales fabricant errores. Quod immundissimum virus de Manichaeorum impietatis specialiter fonte procedens olim fides catholica deprehendit[7] atque damnavit.

IX.

Contra illud quod filios repromissionis ex sancto Spiritu dicunt esse conceptos.

Nona autem annotatio manifestat, quod filios promissionis ex mulieribus quidem natos, sed ex Spiritu sancto dicunt esse conceptos, ne illa soboles quae de carnis semine nascitur ad Dei conditionem pertinere videatur. Quod catholicae fidei repugnans atque contrarium est, quae omnem hominem in corporis animaeque substantia a conditore universitatis formari, atque animari intra materna viscera confitetur, manente quidem illo peccati mortalitatisque contagio, quod in prolem a primo parente transcurrit; sed regenerationis subveniente sacramento, quo per Spiritum sanctum promissionis filii renascuntur, non in utero carnis, sed in virtute baptismatis. Unde et David, qui utique promissionis erat filius, dicit ad Dominum: *Manus tuae fecerunt me et plas-*

3 Ex Urg. et Ger. In reliquis: *nullius participationis est indignus*: absurdum certè, quum codicum scriptores oscitantiae aut ignorantiae causa pro *indigus* legerint *indignus* et scripserint, littera *u* in *n* versa, quod satis verisimile.

4 Bibl. Reg. nostra. Esc. 4. Tol. 1. 2. Ger. vestra.

5 Ex ceteris praeter Alv. et Esc. 3. in quibus: dissociavit.

6 Ab hac voce desunt folia in Esc. 4.

7 Bibl. Reg. reprehendit.

maverunt me. Et ad Jeremiam Dominus ait: *Priusquam te formarem in utero novi te, et in vulva matris tuae sanctificavi te.*

X.

Contra id, quod animas in coelestibus peccare credunt, et secundum qualitatem peccati in hoc mundo accipere sortem vel bonam vel malam.

Decimo autem capitulo referuntur asserere animas, quae humanis corporibus inseruntur, fuisse in corpore et in coelesti habitatione peccasse, atque ob hoc a sublimibus ad inferiora delapsas in diversae qualitatis principes incidisse, et per aëreas ac sidereas potestates in diversis corporibus esse conclusas sorte diversa et conditione dissimili, ut quidquid in hac vita variè et inaequaliter provenit ex praecedentibus causis videatur accidere: quam impietatis fabulam ex multorum sibi erroribus texuerunt. Sed omnes eos [8] catholica fides a corpore suae unitatis abscidit, constanter praedicans atque veraciter, quod animae hominum priusquam suis inspirarentur corporibus non fuerunt, nec ab alio incorporantur, nisi ab opifice Deo, qui et ipsarum est creator et corporum: et quia per primi hominis praevaricationem tota humani generis propago vitiata sit, neminem posse a conditione veteris hominis liberari, nisi per sacramentum baptismatis Christi, in quo nulla est discretio renatorum, dicente Apostolo: *Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est judaeus, neque graecus; non est servus, neque liber; non est masculus, neque foemina: Omnes enim vos unum estis in Christo Jesu.* ¿Quid ergo hic agunt cursus siderum, quid figmenta factorum? ¿quid mundanarum rerum mobilis status et inquieta diversitas? Ecce tot impares gratia Dei fecit aequales, qui inter quoslibet vitae hujus labores, si fideles permanent, miseri esse non possunt, apostolicum illud in omni tentatione dicentes: *¿Quis nos separabit a caritate Christi? ¿Tribulatio an angustia, an persequutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? sicut scriptum est: quia propter te mortificamur tota die, aestimati sumus ut oves occisionis; sed in his omnibus superamus per eum qui dilexit nos.* Et ideo ecclesia, quae corpus est Christi, nihil de mundi inaequalitatibus metuit, quia nihil de bonis temporalibus concupiscit; nec timet inani strepitu factorum gravari, quae patientia tribulationum novit augeri.

XI.

Contra id quod fatalibus stellis dicant animas hominum obligatas.

Undecima ipsorum blasphemia est, qua fatalibus stellis et animas hominum et corpora opinantur obstringi: per quam amentiam necesse est ut omnibus paganorum erroribus implicati et faventia sibi, ut putant, sidera colere, et adversantia studeant mitigare. Verùm ista sectantibus nullus in ecclesia catholica locus est, quoniam qui se talibus persuasionibus dedit a Christi corpore totus abscessit.

XII.

Contra id quod sub aliis potestatibus partes animae, sub aliis corporis membra describunt.

Duodecimum inter haec illud est, quod sub aliis potestatibus partes animae, sub aliis corporis membra describunt, et qualitates interiorum praesulum in patriarcharum nominibus statuunt, quibus e diverso signa siderea, quorum virtuti corpora subjiciantur, opponunt, et in his omnibus intricabili se errore praepediunt non audientes dicentem Apostolum: *Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et innanem fallaciam secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, et non secundum Christum, quia in ipso habitat [9] omnis plenitudo divinitatis corporaliter, et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus et potestatis*; et iterum; *Nemo vos seducat volens in humilitate et religione angelorum, quae non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suae, et non tenens caput ex quo totum corpus per nexus, et conjunctiones subministratum crescit in augmentum Dei.* ¿Quid ergo opus est in cor admittere quod lex non docuit, quod prophetia non cecinit, quod evangelii veritas non praedicavit, quod apostolica doctrina non tradidit? Sed haec operta sunt eorum mentibus de quibus Apostolus loquitur, dicens: *Erit enim tempus, quum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus, et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.* Nihil itaque nobiscum commune habeant, qui talia audent vel docere, vel credere, et quibuslibet modis nituntur [10] adstruere, quod substantia carnis ab ope resurrectionis aliena sit, atque ita omne sacramentum incarnationis Christi resol-

8 Æm. Bibl. Reg. hos.
9 Æm. Bibl. Reg. Tol. 1. 2. inhabitat.
10 Bibl. Reg. innituntur.

vant, quia indignum fuit integrum hominem suscipi, si indignum erat integrum liberari.

XIII.

Contra id quod patriarcharum nomina per singula corporis membra disponunt [11].

Tertio decimo loco positum est dicere eosdem, quod omne corpus scripturarum canonicarum sub patriarcharum nominibus accipiendum sit, quia illae duodecim virtutes, quae reformationem hominis interioris operentur, in horum vocabulis indicentur: sine qua scientia nullam animam posse assequi, ut in eam substantiam, de qua prodiit, reformetur. Sed hanc impiam vanitatem despectui habet christiana sapientia, quae novit verae deitatis inviolabilem et inconvertibilem esse naturam, animam autem sive in corpore viventem, sive a corpore separatam multis passionibus subjacere. Quae utique si de divina esset essentia, nihil adversi posset incidere. Et ideo ineffabiliter aliud Creator est, aliud creatura. Ille enim semper idem est, et nulla varietate mutatur; haec autem mutabilis est etiam non mutata, quia ut non mutetur, donatum [12] poterit habere, non proprium.

XIV.

Contra id quod duodecim signa, quae mathematici observant, per corpus omne distinguunt.

Sub quarto decimo verò capitulo de statu corporis sentire dicuntur quòd sub potestate siderum atque signorum pro terrena qualitate teneatur; et ideo multa in sacris libris, quae ad exteriorem hominem pertineant, reperiri, ut in ipsis scripturis inter divinam terrenamque naturam quaedam sibi repugnet adversitas, et aliud sit quod sibi vindicent animae praesules, aliud quod corporis conditores. Quae fabulae ideo disseruntur, ut anima divinae affirmetur esse substantiae, et caro credatur malae esse naturae, quoniam et ipsum mundum cum elementis suis non opus Dei boni, sed conditionem mali profitentur auctoris; atque ut haec mendaciorum suorum sacrilegia bonis titulis colorarent, omnia pene divina eloquia sensuum nefandorum immissione violarunt.

XV.

De apocryphis scripturis eorumdem Priscillianorum.

De qua re quinti decimi capituli sermo conqueritur, et praesumptionem diabolicam meritò detestatur, quia et nos istud veracium testium relatione comperimus, et multos corruptissimos eorum codices, qui canonici titularentur, invenimus. ¿Quomodo enim decipere simplices possent, nisi venenata pocula quodam melle praelinirent, ne usquequaque sentirentur insuavia quae essent futura mortifera? Curandum ergo est, et sacerdotali diligentia maximè providendum, ut falsati [13] codices, et a sincera veritate discordes in nullo usu lectionis habeantur. Apocryphae autem scripturae, quae sub nominibus apostolorum multarum habent seminarium falsitatum, non solum interdicendae sunt, sed etiam penitus auferendae atque ignibus concremandae. Quamvis enim sint in illis quaedam, quae videantur speciem habere pietatis, nunquam tamen vacua sunt venenis, et per fabularum illecebras hoc latenter operantur, ut mirabilium narratione seductos laqueis cujuscumque erroris involvant. Unde si quis episcoporum vel apocrypha habere per domos non prohibuerit, vel sub canonicorum nomine eos codices in ecclesia permiserit legi, qui Priscilliani adulterina sunt emendatione vitiati, haereticum se noverit judicandum, quoniam qui alios ab errore non revocat se ipsum errare demonstrat.

XVI.

Emendanda de libro Dictinii.

Postremo autem capitulo hoc prodidit justa querimonia quod Dictinii tractatus, quos secundum Priscilliani dogma conscripsit, a multis cum veneratione legerentur, quum si aliquid memoriae Dictinii tribuendum putant, reparationem ejus magis debeant amare, quam lapsum. Non ergo Dictinium, sed Priscillianum legunt, et illud probant, quod errans docuit, non quod correctus elegit. Sed nemo hoc impune praesumat, nec inter catholicos censeatur quisquis utitur scriptis non solùm ab ecclesia catholica, sed etiam a suo auctore damnatis. Non sit perversis liberum simulare quod fingunt, nec sub velamine nominis christiani decretorum imperialium statuta declinent. Ideo enim ad ecclesiam catholicam cum tanta cordis diversitate conveniunt, ut et quos possunt suos faciant, et legum severitatem, dum se nostros mentiuntur, effugiant. Faciunt hoc Priscillianistae, faciunt hoc Manichaei, quorum cum istis tam foederata sunt corda, ut in solis nominibus discreti sacrilegiis autem suis inveniantur uniti; quia etsi vetus testamentum,

11 Ex omnibus codicibus praeter Alv. in quo: describunt.

12 Æm. datum.

13 Æm. falsi.

quod isti se suscipere simulant, Manichei refutant, ad unum tamen finem utrorumque tendit intentio, quum quod illi abdicando impugnant isti praecipiendo corrumpunt. In execrabilibus autem mysteriis eorum, quae quanto immundiora sunt tanto diligentiùs occuluntur, unum prorsus nefas, una est obscoenitas, et similis turpitudo. Quam etsi eloqui erubescimus, sollicitissimis tamen inquisitionibus indagatam, et Manichaeorum, qui comprehensi fuerant, confessione detectam ad publicam fecimus pervenire notitiam; ne ullo modo dubium possit videri, quod in judicio nostro, cui non solùm frequentissima praesentia sacerdotum, sed etiam illustrium virorum dignitas, et pars quaedam senatus, ac plebis interfuit, ipsorum, qui omne facinus perpetrarant, ore reseratum est, sicut ea, quae ad dilectionem tuam nunc direximus, gesta demonstrant. Quod autem de Manichaeorum foedissimo scelere, hoc etiam de Priscillianistarum incestissima consuetudine olim compertum, multumque vulgatum est: et qui per omnia sunt in impietate sensuum pares, non possunt in sacris suis esse dissimiles.

Decursis itaque omnibus, quae libelli series comprehendit, et a quibus commonitorii forma non discrepat, sufficienter, ut opinor, ostendimus, quid de his, quae ad nos fraternitas tua retulit, censeamus; et quàm non ferendum sit, si tam profanis erroribus etiam quorundam sacerdotum corda consentiunt vel, ut mitiùs dixerim, non resistunt. ¿Qua conscientia honorem sibi praestitum vindicant, qui pro animabus sibi creditis non laborant? Bestiae irruunt, et ovium septa non claudunt: fures insidiantur, et excubias non praetendunt: morbi crebrescunt, et remedia nulla prospiciunt. Quum autem etiam illud addunt ut his, qui sollicitiùs agunt, consentire detrectent, et impietates olim damnatas subscriptionibus suis toto orbe anathematizare dissimulent, ¿quid de se intelligi volunt, nisi quod non de numero fratrum, sed de parte sunt hostium? In eo verò, quod in extrema familiaris epistolae tuae parte posuisti, miror cujusquam catholici intelligentiam laborare, tanquam incertum sit, an, descendente ad infernum Christo, caro ejus requieverit in sepulchro, quae sicut verè et mortua et sepulta, ita verè est die tertia suscitata. Hoc enim et ipse Dominus denunciaverat dicens ad Judaeos: *Solvite templum hoc, et in triduo suscitabo illud.* Ubi evangelista subjungit: *Hoc autem dicebat de templo corporis sui.* Cujus rei veritatem etiam David praedixerat loquens sub persona Domini salvatoris, et dicens: *Insuper et caro mea requiescet in spe: quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptionem.* Quibus utique verbis manifestatum est, quod Christi caro et verè sepulta requievit, et corruptionem non subiit, quia celeriter vivificata reditu animae resurrexit. Quod non credere satis impium est, et ad Manichaei Priscillianique doctrinam pertinere non dubium, qui sacrilego sensu ita se Christum simulant confiteri, ut et incarnationis, et mortis, et resurrectionis auferant veritatem. Habeatur ergo inter vos episcopale concilium, et ad eum locum, qui omnibus oportunus sit, vicinarum provinciarum conveniant sacerdotes, ut secundum haec, quae ad tua consulta respondimus, plenissimo disquiratur examine, an sint aliqui inter episcopos qui hujus haeresis [14] contagio polluantur, a communione sine dubio separandi, si nefandissimam sectam per omnium sensuum pravitates damnare noluerint. Nulla enim ratione tolerandum est, ut qui praedicandae fidei suscepit officium, is contra evangelium Christi, contra apostolicam doctrinam, contra universalis ecclesiae symbolum audeat disputare [15]. ¿Quales illic erunt discipuli, ubi tales docebunt magistri? Quae illic religio populi, quae salus plebis, ubi contra humanam societatem pudoris sanctitas tollitur, conjugiorum foedus aufertur, propagatio generationis inhibetur, carnis natura damnatur, contra verum Dei cultum Trinitas deitatis negatur, personarum proprietas confunditur, animabus humanis divina essentia datur, et eadem ad diaboli arbitrium carne concluditur, Dei filius per id quod de Virgine ortus, non per id quod ex Patre natus est, unigenitus praedicatur [16], idemque nec vera Dei proles, nec verus virginis partus asseritur, ut per falsam passionem, mortemque non veram mendax etiam resurrectio resumptae de sepulchro carnis habeatur? Frustra utuntur catholico nomine, qui istis impietatibus non resistunt. ¿Possunt haec credere, qui possunt talia patienter audire? Dedimus itaque litteras ad fratres et coëpiscopos nostros Tarraconenses, Carthaginenses, et Lusitanos, atque Gallaecos, eisque concilium synodi generalis indiximus. Ad tuae dilectionis sollicitudinem pertinebit, ut nostrae ordinationis auctoritas ad praedictarum provinciarum episcopos deferatur. Si autem aliqui, quod absit, obstiterint, quominus possit celebrari generale concilium, Gallaeciae saltem in unum conveniant sacerdotes, quibus congregandis

14 In ceteris praeter Alv.: haereseos.
15 Æm. discrepare.
16 Abhinc iterum Esc. 4.

fratres nostri Idatius et Coëponius imminebunt, conjuncta cum eis instantia tua, quò citiùs vel provinciali conventu remedium tantis vulneribus afferatur. Datum XII. kalendas augustas Callipio[17] et Ardabure consulibus.

17 Æm. Bibl. Reg. Esc. 4. Tol. 1. Ger. Gallipio.

LXII.

EPISTOLA

EJUSDEM LEONIS

AD EPISCOPOS PER ITALIAM CONSTITUTOS.

DE EO QUOD PLURIMI MANICHAEORUM VIGILANTIA PAPAE LEONIS IN[1] URBE ROMA DEJECTI SUNT.

LEO UNIVERSIS EPISCOPIS PER ITALIAE PROVINCIAS CONSTITUTIS IN DOMINO SALUTEM.

In consortium vos nostrae sollicitudinis, dilectissimi fratres, advocamus, ut vigilantia pastorali, ne quid diabolicae licere possit astutiae, commisis vobis gregibus diligentiùs consulatis, ne is, qui Domini misericordia revelante per nostram curam a nostris ovibus morbus abigitur, necdum vobis praemonitis et adhuc quod agitur ignaris, per vestrae sedis pergat ecclesias, et suarum furtim cuniculos inveniat latebrarum, ut quod a nobis in Urbe extinguitur tenebrosis apud vos radicibus seminetur. Plurimos impietatis manichaeae sequaces, et doctores in Urbe investigatio nostra reperit, vigilantia divulgavit, auctoritas et censura coërcuit; quos potuimus emendare, correximus; et ut damnarent Manichaeum cum praedicationibus et disciplinis suis publica in ecclesia confessione et manus suae subscriptione compulimus, et ita de voragine impietatis suae confessos poenitentiam concedendo levavimus. Aliquanti verò, qui ita se demerserant, ut nullum his auxiliantis posset remedium subvenire, subditi legibus, secundum christianorum principum constituta, ne sanctum gregem sua contagione polluerent, per publicos judices perpetuo sunt exilio relegati. Et omnia, quae tam in scripturis, quàm in occultis traditionibus suis habent profana vel turpia, ut nosset populus quid refugeret aut vitaret, oculis christianae plebis certa manifestatione probavimus, adeo ut ipse, qui eorum dicebatur episcopus, a nobis tentus proderet flagitiosa in suis mysteriis quae teneret, sicut gestorum vos series poterit edocere. Ad instructionem enim vestram etiam ipsa direximus, quibus lectis omnia quae a nobis deprehensa sunt nosse poteritis, et quia aliquantos de his, quos ne absolverentur arctior reatus involverat, cognovimus aufugisse, hanc ad dilectionem vestram nostram epistolam misimus per acolythum nostrum, ut effecta certior sanctitas vestra sollicitiùs agere dignetur et cautiùs, necubi manichaeae[2] perversitatis homines plebes vestras facultatem laedendi, et hujus sacrilegii possint invenire doctores. Aliter enim nobis commissos regere non possumus,

1 Æm. Ab Urbe.

2 Bibl. Reg. Manichaeorum.

nisi hos, qui sunt perditores et perditi, zelo fidei dominicae persequamur, et a sanis mentibus, ne pestis haec latiùs divulgetur, severitate qua possumus abscidamus. Unde hortor dilectionem vestram, obtestor et moneo, ut qua debetis et potestis sollicitudine vigiletis ad investigandos eos, necubi occultandi se reperiant facultatem. Ut enim habebit a Deo diligens remunerationis praemium qui diligentiùs quod ad salutem commissae sibi plebis proficiat fuerit exequutus, ita ante tribunal Domini de reatu negligentiae suae non poterit excusari quicumque plebem suam contra sacrilegae persuasionis auctores noluerit custodire. Datum tertio kalendas februarias Theodosio XVIII et Albino viris clarissimis consulibus.

LXIII.

EPISTOLA

EJUSDEM LEONIS AD EPISCOPOS PER SICILIAM.

LEO UNIVERSIS EPISCOPIS

PER SICILIAM CONSTITUTIS IN DOMINO SALUTEM.

Divinis praeceptis et apostolicis monitis incitamur, ut pro omnium ecclesiarum statu impigro vigilemus affectu, ac si quid usquam reprehensione invenitur obnoxium, celeri sollicitudine aut ab ignorantiae imperitia aut a praesumptionis usurpatione revocemus. Monente enim Dominicae vocis imperio, quo beatissimus apostolus Petrus trina repetitione mysticae sanctionis imbuitur, ut Christi oves qui Christum diligit pascat, ipsius sedis, cui per abundantiam divinae gratiae praesumus, reverentiâ cohortamur, ut periculum desidiae, quantum possumus, declinemus, ne professio summi apostoli, qua se amatorem Domini esse testatus est, non inveniatur in nobis, quia negligenter pascens toties commendatum gregem convincitur summum non amare[1] pastorem.

I.

Quod in die epiphaniorum prohibeatur baptismum celebrari.

Quum ergo mihi de caritatis vestrae actibus fraterna affectione sollicito certis indiciis innotuerit, vos in eo, quod inter sacramenta ecclesiae principale est, ab apostolicae institutionis consuetudine discrepare, ita ut baptismi sacramentum numerosiùs in die epiphaniae, quam paschali tempore celebretur; miror vos vel praecessores vestros tam irrationabilem novitatem usurpare potuisse, ut confuso temporis utriusque mysterio nullam esse diferentiam crederetis inter diem, quo adoratus est Christus a Magis, et diem, quo resurrexit Christus a mortuis. Quam culpam nullo modo potuissetis incidere, si unde consecrationem honoris accepistis, inde legem totius observantiae sumeretis, et beati apostoli Petri sedes, quae vobis sacerdotalis mater est dignitatis, esset ecclesiasticae magistra rationis; a cujus vos regulis recessisse minore posset aequanimitate tolerari[2], si aliqua commonitionis nostrae increpatio non praecesisset. Nunc autem quia non desperatur correctio, servanda est mansuetudo: et licet vix ferenda sit in sacerdotibus excusatio, quae praetendat inscientiam, malumus tamen et censuram necessariam temperare, et ratione vos apertissimae veritatis instruere.

1 Ex reliquis praeter Alv. et Esc. 3. in quibus legitur: habere.

2 Ex reliquis praeter Alv. in quo colorari.

II.

Quod cuncta nobis per ordinem rerum per incarnationem Domini nostri salutis sacramenta digesta sint.

Semper quidem in aeterno consilio Dei mansit humani generis incommutabiliter praeordinata reparatio; sed ordo rerum per Jesum Christum Dominum nostrum temporaliter gerendarum in incarnatione Verbi sumpsit exordium. Unde aliud tempus est, quo annuntiante angelo beata virgo MARIA foecundam se per Spiritum sanctum credidit, et concepit; aliud quo salva integritate virginea puer editus exultante[3] gaudio coelestium ministrorum pastoribus indicatur; aliud quo infans circumciditur; aliud quo hostia pro eo legalis offertur; aliud quo tres Magi claritate novi sideris incitati in Bethleem ab Oriente perveniunt, et adoratum parvulum mystico munerum oblato venerantur. Nec iidem sunt dies, quibus impio Herodi ordinata divinitus in AEgyptum translatione subtractus est, vel quibus ab AEgypto in Galilaeam mortuo persequutore vocatus est[4]. Inter has autem dispensationum varietates accedunt augmenta corporea, crescit Dominus, sicut evangelista testatur, profectibus aetatis et gratiae. Per diem[5] paschae in templum Jerusalem cum parentibus venit, et quum abesset a societate redeuntium, sedens cum senioribus et inter admirantes magistros disputans invenitur, rationemque mansionis suae reddens: *Quid est*, inquit, *quod quaerebatis me? Nesciebatis quod in Patris mei templo oportet me esse?* significans ejus esse filium, cujus esset et templum. Jam verò quum in annis majoribus apertiùs declarandus baptismum praecursoris sui Joannis expetit ¿quid deitatis ejus remansit ambiguum, quando baptizato Domino Jesu Spiritus sanctus in columbae specie super eum descendit, et mansit, audita de coelis Patris voce dicentis: *Tu es Filius meus dilectus; in te bene complacui?* Quae omnia ideo quanta potuimus brevitate perstrinximus, ut notum sit dilectioni vestrae universos Christi dies innumeris consecratos fuisse virtutibus, et in cunctis ejus actionibus sacramentorum mysteria coruscasse: sed aliter quoque signis denuntiari, aliter rebus impleri, nec quaecumque numerantur in operibus Salvatoris ad tempus pertinere baptismatis. Nam si etiam illa, quae post beati Joannis lavacrum a Domino gesta cognovimus, sub indiscreto honore colamus, omnia tempora continuatis erunt deputanda festis, quia omnia sunt plena miraculis. Verùm quia Spiritus sapientiae et intellectus ita apostolos et totius ecclesiae erudivit magistros, ut in christiana observantia nihil inordinatum, nihil pateretur esse confusum, discernendae sunt causae solemnitatum, et in omnibus institutis patrum principumque nostrorum rationabilis servanda discretio; quia non aliter unus grex et unus pastor sumus, nisi, quemadmodum Apostolus dicit, id ipsum dicamus omnes: *Simus perfecti in eodem sensu et in eadem sententia.*

III.

Quod in baptismo mors interveniat interfectione peccati et sepulturam imitetur trina dimersio, et ab aquis elevatio sit velut resurrectio de sepulchro.

Quamvis ergo et illa quae ad humilitatem, et illa quae ad gloriam pertinent Christi in unam concurrant eamdemque personam, totumque quod in illo et virtutis divinae est et infirmitatis humanae ad nostrae reparationis tendat effectum; propriè tamen in morte Crucifixi et in resurrectione ex mortuis potentia baptismatis novam creaturam condit ex veteri, ut in renascentibus et mors Christi operetur et vita, dicente beato Apostolo: *An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo surrexit Dominus a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitae ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus*: et cetera, quae latiùs Magister gentium ad commendandum sacramentum baptismatis disputavit, ut appareret ex hujus doctrinae spiritu regenerandis filiis hominum et in Dei filios adoptandis illum diem et illud tempus electum, in quo per similitudinem formamque mysterii ea, quae geruntur in membris, his, quae in ipso sunt capite gesta, congruerent, dum in baptismatis regula et mors intervenit interfectione peccati, et sepulturam triduanam imitatur trina demersio, et ab aquis elevatio resurgentis instar est de sepulchro. Ipsa igitur operis qualitas docet celebrandae generaliter gratiae diem legitimum eum esse, in quo ornata est virtus muneris, et species actionis. Ad cujus rei confirmationem plurimum valet, quod ipse Dominus Jesus Christus, posteaquam resurrexit a mortuis, discipulis suis, in quibus omnes ecclesiarum praesules docebantur, et formam et potestatem tradidit baptizandi dicens: *Euntes*

3 In hac voce exultante finit codex Esc. 4.
4 Esc. 3. revocatus est.
5 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. Tol 1. 2. dies.

docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris et Filii, et Spiritus sancti. De quo utique eos etiam ante passionem potuisset instruere, nisi propriè voluisset intelligi regenerationis gratiam ex sua resurrectione coepisse. Additur sanè huic observantiae etiam Pentecostes ex adventu sancti Spiritus sacrata solemnitas, quae de paschalis festi pendet articulo; et quum ad alios dies alia festa pertineant, haec semper ad eumdem diem, qui resurrectione Domini est insignis, occurrit: porrigens quodammodo auxiliantis gratiae manum, ut ii, quos a die paschae aut molestia infirmitatis aut longinquitas itineris aut navigationis difficultas interclusit invitos, aut quibuslibet necessitatibus impediti, desiderii sui effectum dono sancti Spiritus consequantur. Ipse enim Unigenitus Dei in fide credentium, et in virtute operum nullam inter se et Spiritum sanctum voluit esse distantiam, quia nulla est diversitas in natura, dicens: *Rogabo ego Patrem, et alium Paraclitum dabit vobis, ut vobiscum sit in aeternum, Spiritum veritatis.* Et iterum: *Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret universa, quaecumque dixi vobis.* Et iterum; *Quum venerit ille Spiritus veritatis, ille diriget vos in omnem veritatem.* Quum itaque veritas Christus sit, et Spiritus sanctus veritas, nomenque Parace utriusque sit proprium, non dissimile est festum ubi unum est sacramentum.

IV.

Quod beatus apostolus Petrus in die Pentecostes virorum tria millia baptizarit.

Hoc autem nos non ex nostra persuasione defendere, sed ex apostolica auctoritate servare satis idoneo probamus exemplo, sequentes beatum apostolum Petrum, qui in ipso die, quo omnem credentium numerum promissus sancti Spiritûs replevit adventus, trium millium populum sua praedicatione conversum lavacro baptismatis consecravit. Quod sancta scriptura, quae apostolorum actus continet, fideli historia docet, dicens: *His auditis compuncti sunt corde et dixerunt ad Petrum et reliquos apostolos ¿quid faciemus, viri fratres? Petrus verò ait ad illos: poenitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum, et accipietis donum sancti Spiritus. Vobis est enim repromissio, et filiis vestris, et omnibus, qui longè sunt quoscumque advocaverit Dominus Deus noster.* Aliis etiam pluribus verbis testificatus est, et exhortabatur eos dicens: *Salvamini a generatione ista prava. Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt, et appositae sunt in illa die animae circiter tria millia.*

V.

Quod haec duo tempora, id est pascha et pentecostes, ad baptizandum a Romano Pontifice legitime sint praefixa.

Unde quia manifestissimè patet baptizandis in ecclesia electis haec duo tempora, de quibus loquuti sumus, esse legitima, dilectionem vestram monemus, ut nullos alios dies huic observantiae misceatis.

VI.

Quod omni tempore hi, qui necessitate mortis urgentur, id est aegritudinis, obsidionis, persequutionis, et naufragii debeant baptizari.

Quia etsi sunt alia quoque festa, quibus multa in honorem Dei reverentia debeatur; principalis tamen et maximi sacramenti custodienda nobis est mysticae rationis exceptio, non interdicta licentia, quâ in baptismo tribuendo quolibet tempore periclitantibus subvenitur. Ita enim ad has duas festivitates connexas sibimet atque cognatas incolumium et in pacis securitate degentium libera vota differimus, ut in mortis periculo, in obsidionis discrimine, in persequutionis angustiis, in timore naufragii, nullo tempore hoc verae salutis singulare praesidium cuiquam denegemus. Si quis autem Epiphaniae festivitatem, quae in suo ordine debito honore veneranda est, ob hoc existimat privilegium habere baptismatis, quia hoc quidam putant quod in eadem die Dominus ad baptismum sancti Joannis acceserit, sciat illius baptismi aliam gratiam, aliam fuisse rationem, nec ad eamdem pertinuisse virtutem, qua per Spiritum sanctum renascuntur, de quibus dicitur, qui non ex sanguine, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Dominus enim nullius indigens remissione peccati, nec quaerens remedium renascendi, sic voluit baptizari, quomodo et voluit circumcidi, hostiamque pro se emundationis offerri, ut qui factus erat ex muliere, sicut Apostolus ait, fieret et sub lege, quam non venerat solvere, sed implere et implendo finire, sicut beatus Apostolus praedicat dicens: *Finis autem legis Christus ad justitiam omni credenti.* Baptismi autem sui in se condidit sacramentum, quia in omnibus primatum tenens se docuit esse principium, et tunc

regenerationis potentiam sanxit, quando [6] de latere ipsius profluxerunt sanguis redemptionis, et aqua baptismatis. Sicut enim [7] vetus testamentum novi testificatio fuit, et lex per Moysen data est, gratia autem et veritas per Jesum Christum facta est; sic diversa sacrificia unam hostiam praeformarunt, et multorum agnorum occisio illius immolatione finita est, de quo dicitur: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi.* Sic et Joannes non Christus sed Christi praevius, non sponsus, sed sponsi amicus fuit, adeo fidelis, et non sua quaerens sed quae Jesu Christi, ut se profiteretur ad solvenda calceamenta pedum ejus indignum, quoniam ipse quidem baptizaret in aqua in poenitentiam, ille autem baptizaturus esset in Spiritu sancto et igne, qui duplici potestate et vitam redderet et peccata consumeret. His itaque, fratres carissimi, tot ac tantis existentibus documentis, quibus omni ambiguitate submota evidenter agnoscitis qui secundum apostolicam regulam et exorcismis scrutandi, jejuniis sanctificandi, et frequentibus sunt praedicationibus imbuendi, duo tantùm tempora, id est pascha, et pentecosten esse servanda, hoc vestrae indicimus caritati, ut ab apostolicis institutis nullo ulteriùs recedatis excessu: quia inultum post haec esse non poterit, si quisquam apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

VII.

Ut de Sicilia terni semper annis singulis de episcopis ad diem tertium kalendarum octobrium Romam sociandi synodo indissimulanter occurrant.

Quare illud primitus pro custodia concordissimae unitatis exigimus, ut quia saluberrimè a sanctis patribus constitutum est binos in annis singulis debere esse conventus, terni semper ex vobis ad diem tertium kalendarum octobrium Romam fraterno concilio sociandi indissimulanter occurrant: quoniam adjuvante gratia Dei faciliùs poterit provideri, ut in ecclesiis Christi nulla scandala, nulli nascantur errores, quum coram beatissimo Petro apostolo id semper in commune tractandum sit, ut omnia ipsius constituta canonumque decreta apud omnes Domini sacerdotes inviolata permaneant. Haec autem, quae, inspirante Domino, vobis insinuanda credimus, per fratres et coëpiscopos [8] nostros Vacillum et Paschasinum [9] ad vestram notitiam volumus pervenire; quibus referentibus cognoscamus, quàm reverenter a vobis apostolicae sedis instituta serventur. Datum XII kalendas novembris Calapodio et Ardabure consulibus.

6 Ex ceteris praeter Alv. in quo: quando de latere ipsius sanguis redemptionis et aqua baptismatis exiit. Ger. profluxit.

7 In omnibus praeter Alv. et Urg. ergo.

8 Deest folium in Esc. 3.

9 Tol. 1. 2. Paschasium.

LXIV.

EPISTOLA

EJUSDEM LEONIS AD UNIVERSOS EPISCOPOS.

LEO EPISCOPUS URBIS ROMAE

UNIVERSIS EPISCOPIS PER CAMPANIAM, ET PICENUM, VEL TUSCIAM

ET PER UNIVERSAS PROVINCIAS CONSTITUTIS

IN DOMINO SALUTEM.

Ut nobis gratulationem facit ecclesiarum status salubri dispositione compositus; ita non levi nos moerore contristat, quoties aliqua contra constituta canonum et ecclesias-

ticam disciplinam praesumpta vel commissa cognoscimus: quae si non qua debemus vigilantia resecemus, illi, qui nos speculatores esse voluit, excusari non possumus, permittentes sincerum corpus ecclesiae, quod ab omni purum macula custodire debemus, ambientium improba contagione foedari, quum ipsa sibi membrorum per dissimulationem compago non congruat.

I.

Ut nullus episcoporum servum alterius ad clericatus officium promovere praesumat.

Admittuntur passim ad ordinem sacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur; et qui a dominis suis libertatem consequi minimè potuerunt ad fastigium sacerdotii, tamquam servilitas hunc honorem capiat, provehuntur, et probari posse Deo creditur, qui domino suo necdum probare se potuit. Duplex itaque in hac parte reatus est, quod et sacrum ministerium talis consortii vilitate polluitur, et dominorum, quantum ad illicitae usurpationis temeritatem pertinet, jura solvuntur. Ab his itaque, fratres carissimi, omnes vestrae provinciae abstineant sacerdotes, et non tantùm ab his, sed ab illis etiam, qui originali aut alicui conditioni obligati sunt, volumus temperari; nisi fortè eorum petitio, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vendicant potestatis. Debet enim esse immunis ab aliis qui divinae militiae fuerit aggregandus, ut a castris dominicis, quibus nomen ejus adscribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur.

II.

Ut quicumque ad sacerdotium vel viduarum mariti, vel habentes numerosa conjugia promoti fuerint, ab omnibus ecclesiasticis officiis arceantur.

Qualis verò unicuique natalium honestas et morum esse debeat, qui sacri altaris ministerio sociandus, et Apostolo nos docente, et divina praeceptione didicimus et canonum regulis, a quibus plerosque fratrum declinasse et penitus deviasse reperimus. Nam constat ad sacerdotium pervenisse viduarum maritos, quosdam etiam, quibus fuerint numerosa conjugia et ad omnem licentiam vita liberior, ad sacrum ordinem passim patefactis aditibus fuisse permissos contra illam beati Apostoli vocem, qua talibus exclamat dicens: *Unius uxoris virum*: et contra illud antiquae legis praeceptum, quo dicitur et cavetur: *Sacerdos virginem uxorem accipiat; non viduam, non repudiatam.* Hos ergo, quicumque tales admissi sunt, ab ecclesiasticis officiis et a sacerdotali nomine apostolicae sedis auctoritate jubemus arceri. Nec hoc enim sibi poterunt vindicare, cujus capaces per hoc, quod illis obstiterat, non fuerunt, hujus discussionis curam nobis specialiter vindicantes, ut si qua forsitan de his commissa sunt corrigantur, ne liceat ultra committi, et ne qua excussatio de ignoratione nascatur: quamquam ignorare nunquam licuerit sacerdotem quid canonum regulis fuerit definitum. Haec ergo ad provincias vestras per Innocentium, Legitimum, et Segetium fratres et coëpiscopos nostros scripta direximus, ut quae malè pullulasse dignoscuntur[1] radicitus evellantur, et messem dominicam zizania nulla corrumpant. Ita enim fructum uberem quae sunt sincera praestabunt, si ea, quae natam segetem enecare consuerunt diligentiùs amputentur.

III.

Quod usuram non solùm clerici exigere non debent, sed nec laici christiani.

Nec[2] hoc quoque praetereundum duximus, quosdam lucri turpis cupiditate captos usurariam exercere pecuniam, et foenore velle ditescere. Quod nos non dicam in eos, qui sunt in clericali officio constituti, sed in laicos cadere, qui christianos se dici cupiunt, condolemus: quod vindicari acriùs in eos, qui fuerunt confutati, decernimus, ut omnis peccandi opportunitas adimatur.

IV.

Ut clericus nec suo, nec alieno nomine foenus exerceat.

Illud etiam duximus praemonendum ut sicut non suo, ita nec alieno nomine aliquis clericorum exercendum foenus attentet. Indecens enim est crimen suum commodis alienis impendere. Foenus autem hoc solum aspicere et exercere debemus, ut quod hìc misericorditer tribuimus a Domino, qui multipliciter et in perpetuum mansura retribuet, recipere valeamus.

V.

Ut si quis sacerdotum contra haec interdicta fecerit, a suo sit officio removendus.

Hoc itaque[3] admonitio nostra denun-

1 Æm. Bibl. Reg. noscuntur.
2 Ex Æm. Bibl. Reg. Ger. Tol. 1. 2. In ceteris: Non.
3 Redit codex Esc. 3. in his vocibus: Hoc itaque.

tiat, quod si quis fratrum contra haec constituta [4] venire tentaverit, et prohibita fuerit ausus admittere, a suo se noverit officio submovendum, nec communionis nostrae futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinae. Ne quid verò sit, quod praetermissum à nobis fortè credatur, omnia decretalia constituta tam beatae memoriae [5] Innocentii, quàm omnium decessorum nostrorum, quae de ecclesiasticis ordinibus et canonum promulgata sunt disciplinis, ita vestram dilectionem custodire debere mandamus, ut si quis illa contempserit, veniam sibi deinceps noverit denegari. Datum VI idus octobris Maximo II et Paterio viris clarissimis consulibus.

4 Urg. et Ger. constituta venerit vel venire tentaverit.

5 In omnibus praeter Alv. recordationis.

LXV.

EPISTOLA

EJUSDEM LEONIS AD JANUARIUM EPISCOPUM.

QUOD OMNIS CUJUSLIBET ORDINIS CLERICUS, QUI CATHOLICAM DESERENS HAERETICAE SE COMMUNIONI MISCUERIT, SI AD ECCLESIAM REVERSUS FUERIT, IN EO GRADU QUO ERAT [1] SINE PROMOTIONE PERMANEAT.

LEO EPISCOPUS URBIS ROMAE

JANUARIO EPISCOPO AQUILEJENSI.

Lectis fraternitatis tuae litteris vigorem fidei tuae, quem olim noveramus, agnovimus, congratulantes tibi quòd ad custodiam gregum Christi pastoralem curam vigilanter exequeris, ne lupi, qui sub specie ovium subintrarunt, bestiarum [2] saevitia simplices quoque dilacerent, et non solùm ipsi nulla correctione proficiant, sed etiam ea quae sunt sana corrumpant. Quod ne viperea possit obtinere fallacia, dilectionem tuam duximus commonendam, insinuantes ad animae periculum pertinere, si quisquam de his, qui a nobis in haereticorum atque schismaticorum sectam delapsus, et se utcumque haereticae communionis contagio [3] macularit, resipiscens in communione catholica sine promotione legitima satisfactionis habeatur. Saluberrimum enim et spiritualis medicinae utilitate plenissimum est, ut sive presbyteri, sive diaconi, vel subdiaconi, aut cujuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, atque ad catholicam fidem, quam jam pridem amiserant, rursum reverti ambiunt, priùs errores suos, et ipsos auctores erroris damnari a se sine ambiguitate fateantur, ut sensibus pravis etiam peremptis nulla sperandi supersit occasio, nec ullum membrum talium possit societate violari, quum per omnia illis professio [4] propria coeperit obviare. Circa quos etiam illam canonum consti-

1 Æm.. fuerat.
2 In reliquis praeter Alv. bestiali.
3 In reliquis praeter Alv. contagione.
4 Bibl. Reg. confessio.

tutionem praecipimus custodiri, ut in magno habeant beneficio, si, adempta sibi omni spe promotionis, in quo inveniuntur ordine stabilitate perpetua maneant; si tamen iterata tinctione non fuerint maculati. Non levem apud Deum noxam incurrit, qui de talibus ad sacros promovendos ordines judicarit. Quòd si cum grandi examinatione promotio conceditur inculpatis, multò magis non debet licere suspectis. Proinde dilectio tua, cujus devotione gaudemus, jungat curam suam dispositionibus nostris, et det operam ut circunspectè ac velociter impleantur, quae ad totius ecclesiae incolumitatem et laudabiliter suggesta sunt et salubriter ordinata. Non autem dubitet dilectio tua nos, si, quod non arbitramur, neglecta fuerint quae pro custodia canonum, et pro fidei integritate decernimus, vehementiùs commovendos; quia inferiorum ordinum culpae ad nullos magis referendae sunt, quàm ad desides negligentesque rectores, qui multam saepiùs nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam. Datum III kalendas julias, Alipio et Ardabure consulibus.

LXVI.

EPISTOLA

EJUSDEM LEONIS

AD RUSTICUM NARBONENSEM EPISCOPUM.

LEO RUSTICO EPISCOPO NARBONENSI.

Epistolas fraternitatis tuae, quas Hermes archidiaconus tuus detulit, libenter accepi diversarum quidem causarum connexione multiplices, sed non ita patientiae legentis onerosas, ut aliquid earum per intercurrentes [1] undique sollicitudines fuerit praetermissum. Unde totius sermonis tui alligatione concepta, et gestis, quae in episcoporum honoratorumque examine confecta sunt, recensitis, Sabiniano et Leoni presbyteris actionis tuae intelleximus fiduciam defuisse, nec eisdem justam superesse querimoniam, qui se ab inchoatis disceptationibus sponte subtraxerint. Circa quos quam formam quamve mensuram debeas tenere justitiae tuo relinquo moderamini, suadens tamen caritatis hortatu ut sanandis aegris spiritualem debeas adhibere medicinam, et dicente scriptura: *Noli esse nimium justus*: mitiùs agas cum eis, qui zelo pudicitiae videntur modum excessisse vindictae, ne diabolus, qui decepit adulteros, de adulterii exultet ultoribus. Miror autem dilectionem tuam in tantum scandalorum quacumque occasione nascentium adversitate turbari, ut vacationem ab episcopatus laboribus praeoptare te dicas, et malle in silentio atque otio vitam degere, quàm in his, quae tibi commissa sunt, permanere. Dicente verò Domino: *Beatus qui perseveraverit usque in finem*; ¿unde enim erit beata perseverantia, nisi de virtute patientiae? Nam secundum apostolicam praedicationem omnes, qui volunt in Christo piè vivere, persequutionem patiuntur, quae non in eo tantùm computanda est, quod contra christianam pietatem aut ferro aut ignibus agitur, aut quibuscumque suppliciis, quum persequutionum saevitiam supleant, et dissimilitudinis morum, et contumaciae inobedientium et malignarum tela linguarum: quibus conflictationibus quum omnia semper membra pulsentur, et nulla piorum portio a conflictatione sit libera, ita ut periculis nec otia careant nec labores ¿quis inter fluctus maris navem diriget si gubernator abscedat? ¿quis ad insidiis luporum custodiet oves, si pastoris

1 Ex Æm. Bibl. Reg. Tol. 1. 2. Urg. Ger. In reliquis: inconcurrentes.

cura non vigilet? ¿quis denique latronibus obsistet[2] et furibus, si speculatorem in prospectu explorationis locatum ab intentione sollicitudinis amor quietis abducat? Permanendum ergo est in opere credito et in labore suscepto: constanter tenenda est justitia et benignè praestanda clementia. Odio habeantur peccata, non homines. Corripiantur tumidi, tolerentur infirmi, et quod in peccatis severiùs castigari necesse est non saevientis plectatur animo sed medentis. Ac si vehementior tribulatio incubuerit, non ita expavescamus quasi illi adversitati propriis sit viribus resistendum, quum et consilium nostrum et fortitudo sit Christus, ut sine quo nihil possumus per ipsum cuncta possimus, qui confirmans praedicatores evangelii et sacramentorum ministros: *Ecce ego*, inquit, *vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi*: et iterum: *Haec*, inquit, *loquutus sum vobis ut in me pacem habeatis*; *in hoc autem mundo tribulationem habebitis*; *sed confidite*, *quia ego vici mundum.* Quas pollicitationes, quia sine dubio manifestae sunt, nullis debemus scandalis infirmare, ne electioni Dei videamur ingrati, cujus tàm potentia sunt adjutoria, quàm vera promissa. De consultationibus autem dilectionis tuae, quas separatim conscriptas archidiaconus tuus detulit, quid sentiendum sit inter praesentes opportuniùs quaereretur, si nobis conspectus tui copiam praebuisses. Nam quum quaedam interrogationis modum videantur excedere, intelligo eas altiores esse colloquiis, quàm scriptis: quia sicut quaedam sunt quae nulla possunt ratione convelli, ita multa sunt, quae aut pro consideratione aetatum aut pro necessitate rerum oporteat temperari, illa semper conditione servata, ut in his, quae vel dubia fuerint aut obscura, id noverimus sequendum quod nec praeceptis evangelicis contrarium, nec decretis sanctorum patrum inveniatur adversum.

I.

Quod non habeantur episcopi, quos nec clerus elegit, nec populus exquisivit, nec provinciales episcopi consecrarunt. Si qui tamen clerici ab his pseudo-episcopis ordinantur, rata potest ordinatio talis existere.

Nulla ratio sinit ut inter episcopos habeantur, qui nec a clericis sunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a provincialibus episcopis cum metropolitani judicio consecrati. Unde quum saepe quaestio de malè accepto honore nascatur ¿quis ambigat nequaquam istis esse tribuendum, quod non doceatur fuisse collatum? Si qui autem clerici ab his[3] pseudo-episcopis in eis ecclesiis ordinati sunt quae ad proprios episcopos pertinebant, et ordinatio eorum cum consensu et judicio praesidentium facta est, potest rata haberi, ita ut in ipsis ecclesiis perseverent. Aliter autem vana habenda est consecratio, quae nec loco fundata est nec auctore munita.

II.

Quod presbyteri aut diaconi, si in aliquo crimine prolapsi fuerint, non possint per manus impositionem poenitentiae remedium consequi.

Alienum est a consuetudine ecclesiastica, ut qui in presbyterali honore aut diaconii gradu fuerint consecrati, ii pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant poenitendi, quod sine dubio ex apostolica traditione descendit secundum quod scriptum est: *Sacerdos si peccaverit, quis orabit pro illo?* Unde hujusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei privata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

III.

Quod diaconi, sicut episcopus et presbyter, cessare debent ab opere conjugali, non tamen repudiare conjugia.

Lex continentiae eadem est altaris ministris, quae episcopis atque presbyteris: qui quum essent laici, sive lectores, licitè et uxores ducere et filios procreare potuerunt. Sed quum ad praedictos pervenerint gradus, coepit eis non licere, quod licuit. Unde ut id de carnali fiat spirituale conjugium, oportet eos nec dimittere uxores, et quasi non habeant[4] sic habere, quò et salva sit caritas connubiorum, et cessent opera nuptiarum.

IV.

Quod aliud sit uxor, aliud concubina, nec erret quisquis filiam suam in matrimonium concubinam habenti tradiderit.

Non omnis mulier viro juncta uxor est viri, quia nec omnis filius haeres est patris. Nuptiarum autem foedera inter ingenuos sunt legitima, et inter aequales, et multò priùs hoc ipsum Domino constituente, quàm initium Romani juris existeret. Itaque aliud est uxor, aliud concu-

2 Vox *obsistet*, quae deest in Alv. desumpta est ex cod. Bibl. Reg. Tol. 1. Urg. et Ger. In Æm. resistet.

3 In reliquis praeter Alv. istis.

4 Æm. habentes.

bina, sicut aliud ancilla, aliud libera. Propter quod etiam Apostolus ad manifestandam harum personarum discretionem testimonium ponit ex Genesi, ubi dicitur Abrahae: *Ejice ancillam et filium ejus; non enim haeres erit filius ancillae cum filio liberae.* Unde quum societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, ut praeter sexuum conjunctionem haberet in se Christi et ecclesiae sacramentum; dubium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuisse mysterium. Igitur cujuslibet loci clericus si filiam suam viro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendum est, quasi eam conjugato dederit, nisi forte illa mulier et ingenua facta et dotata legitimè et publicis nuptiis honestata [5] videatur. Paterno arbitrio viris injunctae [6] carent culpa, si mulieres, quae a viris habebantur, in matrimonio non fuerunt, quia aliud est nupta, aliud concubina.

V.

Quod non sit conjugii duplicatio quando ancillâ rejectâ uxor adsumitur.

Ancillam a toro abjicere, et uxorem certae ingenuitatis accipere, non duplicatio conjugii sed profectus est honestatis. Culpanda est sanè talium negligentia sed non penitus desperanda, ut crebris cohortationibus incitati, quod necessariè expetierunt, fideliter exequantur. Nemo enim desperandus est dum in hoc corpore constitutus est, quia nonnumquam quod diffidentia aetatis differtur consilio maturiore perficitur.

VI.

De communione privatis, et vita defunctis.

Horum causa Dei judicio reservanda est, in cujus manu fuit ut talium obitus usque ad communionis remedium differretur. Nos autem, quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non possumus.

VII.

De his, qui poenitentiam agere differunt.

Dissimulatio haec potest non de contemptu esse remedii, sed de metu graviùs delinquendi. Unde poenitentia, quae dilata est, quum studiosiùs petita fuerit, non negetur, ut quoquo modo ad indulgentiae medicinam anima vulnerata perveniat.

VIII.

Quod oporteat eum, qui pro illicitis veniam poscit, etiam a multis licitis abstinere.

Aliud quidem est debita justa reposcere, aliud propria perfectionis amore contemnere. Sed illicitorum veniam postulantem oportet etiam a multis licitis abstinere, dicente Apostolo: *Omnia licent, sed non omnia expediunt.* Unde si poenitens habet causam, quam negligere forte non debeat, meliùs expetit ecclesiasticum quam forense judicium.

IX.

Quod poenitenti nulla lucra negotiationis exercere conveniat.

Qualitas lucri negotiantem aut excusat aut arguit, quia est et honestus quaestus et turpis. Verumtamen poenitenti utilius est dispendia pati, quàm periculis negotiationis obstringi; quia difficile est inter vendentis ementisque commercium non intervenire peccatum.

X.

Quod ad militiam secularem post poenitentiam redire non decet.

Contrarium est omnino ecclesiasticis regulis post poenitentiae actionem redire ad militiam secularem, quum Apostolus dicat: *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus.* Unde non est liber a laqueis diaboli, qui se militia mundana [7] voluerit implicari.

XI.

Quod adolescens si urgente quocumque periculo poenitentiam gessit, et non se continet, uxoris potest remedio sustineri.

In adolescentia constitutus si urgente aut metu mortis aut captivitatis periculo poenitentiam gessit, et posteà timens lapsum incontinentiae juvenilis copulam uxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem videtur fecisse venialem, si praeter conjugem nullam omnino cognoverit. In quo tamen non regulam constituimus, sed quid sit tolerabilius aestimamus. Nam secundum veram cognitionem nihil magis congruit ei, qui poenitentiam gessit, quàm castitas perseverans et mentis et corporis.

XII.

Quod si quis propositum monachi deseruerit, publica sit poenitentiae satisfactione purgandus.

Propositum monachi proprio arbitrio

5 Ex reliquis praeter Alv. in quo: honesta.
6 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. Tol. 1. 2. Ger. junctae.

7 Ex reliquis praeter Alv. et Urg. in quibus: militiae humanae.

ac voluntate susceptum deseri non potest absque peccato. Quod enim quis vovit Deo debet et reddere. Unde qui relicta singularitatis professione ad militiam vel ad nuptias devolutus [8] est, publicae paenitentiae satisfactione purgandus est. Quia etsi innocens militia et honestum potest esse conjugium, electionem meliorem deseruisse transgressio est.

XIII.

Quod puellae, quae non coactae sed voluntate propria virginitatis propositum susceperunt, delinquunt quum nupserint, etsi nondum fuerint consecratae.

Puellae, quae non parentum coactae imperio, sed ex spontaneo judicio virginitatis propositum atque habitum susceperunt, si posteà nuptias eligunt, praevaricantur, etiamsi nondum eis gratia consecrationis accesit, cujus utique non fraudarentur munere, si in proposito permanerent.

XIV.

De his quae jam consecratae sunt, si postea nupserint.

Ambigi non potest magnum crimen admitti, ubi et propositum deseritur et consecratio violatur. Nam si humana pacta non possunt impunè calcari ¿quid eas manebit, quae corruperint divini foedera sacramenti?

XV.

De his qui dubitant utrum baptizati sint, eos necesse est baptizari.

Si nulla extant indicia inter propinquos aut familiares, nulla inter clericos, aut vicinos, quibus hi, de quibus quaeritur, baptizati fuisse doceantur, agendum est ut renascantur ne manifestè pereant: in quibus, quod non ostenditur gestum, ratio non sinit ut videatur iteratum. Qui autem possunt meminisse, quod ad ecclesiam veniebant cum parentibus suis, possunt recordari, an quod ab eorum parentibus dabatur acceperint. Sed si hoc etiam ab ipsa memoria alienum est, conferendum eis videtur, quod collatum esse nescitur, quia non temeritas intervenit praesumptionis, ubi est diligentia pietatis.

XVI.

Quod eos qui se baptizatos agnoscunt, sed in qua professione [9] nesciunt, per manus impositionem suscipiantur.

Hi autem, de quibus scripsisti, qui se baptizatos sciunt, sed cujus fidei fuerint qui eos baptizaverant se nescire profitentur, quoniam quolibet modo formam baptismatis acceperunt, baptizandi non sunt, sed per manus impositionem virtute Spiritus sancti, quam ab haereticis accipere non potuerunt, catholicis copulandi sunt.

XVII.

De baptizatis qui postea conviviis gentilium et escis immolatitiis usi sunt.

Qui convivio solo gentilium et escis immolatitiis usi sunt possunt jejuniis et manus impositione purgari, ut deinceps ab idolothytis abstinentes sacramentorum Christi possint esse participes. Si autem aut idola adoraverunt, aut homicidiis vel fornicationibus contaminati sunt, ad communionem eos, nisi per poenitentiam publicam, non oportet admitti.

8 Esc. 3. provolutus.

9 In reliquis praeter Alv. fide.

LXVII.

EPISTOLA
EJUSDEM LEONIS
AD ANASTASIUM THESSALONICENSEM EPISCOPUM.

LEO EPISCOPUS URBIS ROMAE
ANASTASIO EPISCOPO THESSALONICENSI.

Quanta fraternitati tuae a beatissimi Petri apostoli auctoritate commissa sint, et quali etiam nostro tibi favore sint credita, si vera ratione perspiceres et justo examine ponderares, multum possemus de injunctae tibi sollicitudinis devotione gaudere. Quoniam sicut praecessores mei praecessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuae priorum sequutus exemplum vices mei moderaminis delegavi, ut curam, quam universis ecclesiis principaliter ex divina institutione debemus, imitator nostrae mansuetudinis effectus adjuvares, et longinquis a nobis provinciis praesentiam quodammodo nostrae visitationis impenderes, siquidem a continenti opportunoque prospectu promptum tibi esset agnoscere, quid in quibusque rebus vel tuo studio componeres, vel nostro judicio reservares. Nam quum majora negotia et difficiliores causarum exitus liberum tibi esset sub nostrae sententiae expectatione suspendere, nec ratio tibi nec necessitas fuit in id quod mensuram tuam excederet deviandi. Abundant enim apud te monitorum scripta nostrorum, quibus te de omnium actionum temperantia frequenter instruximus, ut commendatas tibi Christi ecclesias per exhortationem caritatis ad salubritatem obedientiae provocares. Quia etsi plerumque existit inter negligentes vel desides fratres, quae oporteat majori auctoritate curari, sic tamen est adhibenda correptio[1] ut semper sit salva dilectio. Unde et beatus apostolus Paulus ad ecclesiasticum regimen Timotheum imbuens dicit: *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem, juvenes ut fratres, anus ut matres, juvenculas ut sorores in omni castitate.* Quae moderatio si quibuscumque inferioribus membris ex apostolica institutione debetur ¿quantò magis fratribus et coëpiscopis nostris sine offensione reddenda est? Et licet nonnumquam accedant, quae in sacerdotalibus sunt reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia, quàm severitas; plus cohortatio, quàm commotio; plus caritas, quàm potestas. Sed ab his, qui quae sua sunt quaerunt, non quae Christi Jesu, facilè ab hac lege disceditur, et dum dominari magis quàm consulere subditis quaeritur, placet honor, inflat superbia, et quod provisum est ad concordiam tendit ad noxam. Quod ut necesse habeamus ita dicere, non de parvo animi dolore procedit. Me ipsum enim quodammodo trahi in culpam sentio, quum te a traditis tibi regulis immodicè discesisse cognosco; qui si tuae existimationis parum diligens eras[2], meae saltim famae parcere debuisti, ne quae tuo tantùm facta sunt animo, nostro videantur gesta judicio. Relegat fraternitas tua paginas nostras, omniaque ad tuos emissa majores apostolicae sedis praesulum scripta decurrat, et vel a me vel a praecessoribus meis inveniet ordinatum quod a te cognovimus esse praesumptum.

Venit namque ad nos cum episcopis provinciae suae frater noster Atticus veteris Epiri metropolitanus antistes, et de indignissima afflictione, quam pertulit, lacrymabili actione conquestus est coram adstantibus diaconis tuis, qui querelis et fletibus nihil contrà referendo ea, quae nobis ingerebantur, fide non carere monstrabant. Legebatur quoque in litteris tuis, quas iidem diaconi detulerunt, quòd frater Atticus Thessalonicam venisset, quòdque consensum suum etiam scripturae professione signasset, ut de illo non aliud a nobis posset intelligi, quàm proprii arbitrii et spontaneae devotionis fuisse quod venerat, quòdque chartulam de obedientiae sponsione conscripserat, in cujus tamen chartulae mentione signum prodebatur injuriae. Non enim

1 Æm. Ger. correctio.

2 Ex reliquis praeter Alv. et Esc. 3. in quibus: errasses.

necessarium fuerat ut obligaretur scripto, qui obedientiam suam ipso jam voluntarii adventûs probabat[3] officio. Unde deplorationibus supra dictis haec verba epistolae tuae testimonium praebuerunt, et per hoc, quod non est tacitum, nudatum est illud, quod silentio fuerat adopertum[4], additam scilicet Illyrici praefecturam, et sublimissimam inter mundanos apices potestatem inhibitione insontis antistitis incitatam, ut missa exequutione[5] terribili, quae omnia sibi officia publica ad effectum praeceptionis adjungeret, a sacris ecclesiae adytis nullo vel falso insimulatus[6] crimine extraheretur sacerdos, cui non ob molestiam aegritudinis, non ob saevitiam hyemis darentur induciae, sed iter asperum et periculis plenum per invias nives agere cogeretur. Quod tanti laboris tantique discriminis fuit, ut ex his, qui episcopum comitati sunt, quidam defecisse dicantur. Multum stupeo, frater carissime, sed et plurimum doleo quod in eum, de quo nihil amplius indicaveras, quàm quod evocatus adesse diferret[7] et excusationem infirmitatis obtenderet, tam atrociter et tam vehementer potueris commoveri, praesertim, quum etiam si tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat quid ad tua consulta rescriberem. Sed, ut video, bene de meis moribus aestimasti, et quàm civilia pro conservanda sacerdotali concordia responsurus essem verissimè praevidisti, et ideo motus tuos exequi sine dilatione properasti, ne, quum moderationis nostrae aliud disponentia scripta sumpsisses, faciendi id, quod factum est, licentiam non haberes. ¿An fortè aliquod tibi facinus innotuerat, et metropolitanum episcopum novi apud te criminis pondus urgebat? At hoc quidem alienum ab illo esse etiam tu nihil ei objiciendo confirmas; sed etiam si quid grave intolerandumque committeret, nostra erat expectanda censura, ut nihil priùs ipse decerneres, quàm quid nobis placeret cognosceres[8]. Vices enim nostras ita tuae credimus caritati, ut in partem sis vocatus sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Unde sicut multùm nos ea, quae a te piè sunt curata, laetificant, ita nimiùm ea, quae perperam sunt gesta, contristant; et necesse est post multarum experimenta causarum sollicitiùs prospici, et diligentiùs praecaveri, quatenus per spiritum caritatis et pacis omnis materia scandalorum de ecclesiis Domini, quas tibi commendavimus, auferatur, praeeminente quidem in illis provinciis episcopatus tui fastigio, sed amputato totius usurpationis excessu.

I.

Ut metropolitanis sua jura serventur.

Igitur secundum sanctorum patrum canones, Spiritu Dei conditos et totius mundi reverentia consecratos, metropolitanos singularum provinciarum episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuae cura praetenditur, jus traditae sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus, ita ut a regulis praestitutis nulla aut negligentia aut praesumptione discedant.

II.

Quod a metropolitanis non laici, non digami, non viduarum mariti, sed irreprehensibiles ordinentur episcopi.

In civitatibus, quarum rectores obierint, de substituendis episcopis haec forma servetur; ut is qui ordinandus est, etiam si bonae vitae testimonio fulciatur, non laicus, non neophytus, nec secundae conjugis sit maritus, aut qui unam quidem habeat, vel habuerit, sed nec qui sibi viduam copularit. Sacerdotum enim tam excellens est electio, ut haec, quae in aliis membris ecclesiae non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita.

III.

Quod subdiaconis carnale conjugium denegetur.

Nam quum extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati et procreationi filiorum studere sit liberum arbitrium, ad exhibendam tamen perfectam[9] continentiae puritatem, nec subdiaconibus quidem connubium carnale conceditur, ut et qui habent sint tanquam non habentes, et qui non habent permaneant singulares. Quod, si in hoc ordine, qui quartus est a capite, dignum est custodiri, ¿quantò magis in primo vel in secundo, tertiove servandum est, ne aut levitico aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquam idoneus aestimetur, qui se a voluptate uxoria[10] necdum frenasse detegitur?

IV.

Ut nullus invitis ordinetur episcopus[11].

Quum ergo de summi sacerdotis elec-

3 Esc. 3. Urg. probat.
4 Bibl. Reg. opertum.
5 Ex reliquis praeter Alv. et Esc. 3. in quibus: excusatione.
6 Ex ceteris praeter Alv. in quo: persimulatus.
7 Ex reliquis praeter Alv. in quo: deberet.
8 In reliquis praeter Alv. agnosceres.
9 Æm. perfectae.
10 Ex omnibus praeter Alv. et Esc. 3. in quibus: luxuriae.
11 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. Tol. 1. 2. antistes.

tione tractabitur, ille omnibus praeponatur, quem cleri plebisque consensus concorditer postularint, ita ut si in aliam fortè personam partium se vota diviserint, metropolitani judicio is alteri [12] praeferatur qui majoribus et studiis juvatur et meritis: tantùm ut nullus invitis et non petentibus ordinetur, ne plebs invita episcopum non optatum aut contemnat aut oderit, et fiat minus religiosa quàm convenit, cui non licuerit habere quem voluit.

V.

Ut metropolitanus Epiri de electo, quem est ordinaturus episcopum, ad Thesalonicensem pontificem referat, et de metropolitano electo similiter provinciales episcopi.

De persona autem consecrandi episcopi, et de cleri, plebisque consensu metropolitanus episcopus ad fraternitatem tuam perferat, quodque in provincia bene placuit scire te faciat, ut ordinationem rite celebrandam tua quoque firmet auctoritas, quae rectis dispositionibus nihil morae aut difficultatis debebit afferre, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum. Metropolitano verò defuncto, quum in locum ejus alius fuerit subrogandus, provinciales episcopi ad civitatem metropolim convenire debebunt, ut omnium clericorum atque omnium civium voluntate discussa, ex presbyteris ejusdem ecclesiae vel ex diaconibus optimus eligatur, de cujus nomine ad tuam notitiam provinciales referant sacerdotes, impleturi vota poscentium, quum quod ipsis placuit tibi quoque placuisse cognoverint. Sicut enim justas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorante praesumi.

VI.

Ut bina per annos singulos provincialia episcoporum concilia celebrentur, et si res difficilis emerserit, nec fuerit Thesalonicensis episcopi judicio terminata, ad Romanum referatur antistitem.

De conciliis autem episcopalibus non aliud indicimus, quàm sancti patres salubriter ordinarunt: ut scilicet bini conventus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis, quae inter diversos ecclesiae ordines nasci adsolent, judicetur: ac si fortè inter ipsos, qui praesunt, de majoribus, quod absit, peccatis causa nascitur, quae provinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotii qualitate metropolitanus curabit instruere, ut si coram positis partibus nec tuo fuerit res sopita judicio, ad nostram cognitionem quidquid illud est transferatur.

VII.

Ut si quis episcopus suam deserens civitatem majorem sedem ambitûs causa petierit, nec illam obtinere poterit, et sua carebit [13].

Si quis autem episcopus civitatis suae mediocritate despecta administrationem loci celebrioris ambierit, et ad majorem se plebem quacumque ratione transtulerit, a cathedra quidem pellatur aliena, sed carebit et propria; ut nec illis praesideat, quos per avaritiam concupivit, nec illis quos per superbiam sprevit. Suis igitur terminis quisque [14] contentus sit, nec supra mensuram juris sui affectet augeri.

VIII.

Ut nullus alienum clericum sollicitare, vel tenere praesumat, suo episcopo non praebente consensum.

Alienum clericum, invito episcopo ipsius, nemo suscipiat, nemo sollicitet, nisi fortè ex placito [15] caritatis id inter dantem, accipientemque conveniat. Nam gravis injuriae reus est, qui de fratris ecclesia id quod est utilius aut pretiosius audeat vel allicere vel tenere. Itaque si intra provinciam res agitur, transfugam clericum ad ecclesiam suam metropolitanus redire compellat. Si autem longiùs recessit, tui praecepti auctoritate revocabitur, ut nec cupiditati nec ambitioni occasio relinquatur.

IX.

Ut in evocandis provincialibus episcopis a Thesalonicensi pontifice moderatio conservetur, ne sub hoc colore sacerdotalis honor contumeliis addicatur. Nec ampliùs quam bini de provinciis episcopi, quos metropolitani probaverint, dirigantur.

In vocandis autem ad te episcopis moderatissimum te esse volumus, ne per majoris diligentiae speciem fraternis gloriari [16] videaris injuriis. Unde si causa aliqua major extiterit, ob quam rationabile ac necessarium sit fraternum advocare conventum, binos de singulis provinciis episcopos, quos metropolitani crediderint esse mit-

12 Ex omnibus praeter Alv. et Urg. in quibus: is alter.
13 In reliquis praeter Alv. carere debebit.
14 Ex reliquis praeter Alv. et Esc. 3. in quibus: quisquis.
15 Ex Urg. et Ger. in Alv. Bibl. Reg. Esc. 3. Tol. 1. explicito. Æm. exemplo.
16 Ex Bibl. Reg. Urg. et Ger In Alv. Tol. 1. 2. fraternis in gloriam videaris injuriis. Æm. et Esc. 3. fraternis gloriam videaris.

tendos, ad fraternitatem tuam venire sufficiat.

X.

Ut non amplius ab statuto concilii tempore quàm dies XV remorentur episcopi, et si inter eos de negotio fuerit oborta contentio, cuncta Romano Pontifici sub gestorum insinuatione pandantur, ut ab eo quod Deo placuerit ordinetur.

Ita ut a praestituto tempore non ultra quindecim dies qui convenerint retardentur. Si autem in eo quod cum fratribus tractandum definiendumve credideris, diversae horum fuerint a tua voluntate sententiae; ad nos omnia sub gestorum testificatione referantur, ut remotis ambiguitatibus quod Deo placeat decernatur. Ad hunc enim finem omnem affectum nostrum curamque dirigimus, ut quod ad unitatem concordiae et quod ad custodiam pertinet disciplinae nulla dissensione violetur, nulla desidia negligatur. Et te igitur, frater dilectissime, et eos fratres nostros, qui de tuis offenduntur excessibus, quum tamen non sit omnibus similis materia querelarum, hortor, et moneo, ut quae piè sunt ordinata salubriterque disposita nulla concertatione turbentur. Nemo quod suum est quaerat, sed quod alterius, et, sicut ait Apostolus, *Unusquisque proximo suo placeat in bonum ad aedificationem.* Non enim poterit unitatis nostrae firma esse compago, nisi nos ad inseparabilem soliditatem vinculum caritatis adstrinxerit; quia sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent, ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Connexio totius corporis unam sanitatem, unam pulchritudinem facit, et haec quidem connexio totius corporis unanimitatem requirit, sed praecipuè exigit concordiam sacerdotum. Quibus etsi dignitas communis non est, tamen ordo generalis est, quoniam et inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit quaedam discretio potestatis, et quum omnium par esset electio, uni tamen datum est ut ceteris praeemineret. De qua forma episcoporum quoque est orta distinctio, et magna ordinatione provisum est, ne omnes sibi omnia vindicarent, sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia: et rursum quidam in majoribus urbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad unam patris[17] sedem universalis ecclesiae cura conflueret, et nihil usquam a suo capite dissideret. Qui ergo scit se quibusdam praepositum non molestè ferat aliquem sibi esse praelatum, sed obedientiam, quam exigit, etiam ipse dependat, et sicut non vult gravis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alii importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis et mitis Magistri dicentis: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve est.* Quod quomodo experiemur, nisi et illud in observantiam veniat, quod idem Dominus ait: *Qui major est vestrum, erit minister vester*; *qui autem se exaltat*[18], *humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur?*

17 Æm. Tol. 1. 2. patriae. In excussis: Petri.

18 In reliquis praeter Alv. exaltaverit.

LXVIII.

EPISTOLA

EJUSDEM LEONIS

AD NICETAM AQUILEJENSEM EPISCOPUM.

LEO EPISCOPUS

NICETAE EPISCOPO AQUILEJENSI SALUTEM.

Regressus ad nos filius meus Adeodatus, sedis nostrae diaconus, dilectionem tuam poposcisse memoravit, ut de his a nobis auctoritatem sedis apostolicae acciperes, quae quidem magnam difficultatem dijudicationis videntur afferre. Sed pro inspectione temporalium necessitatum adhibenda curatio est, ut vulnera, quae adversione hostilitatis illata sunt, religionis maximè ratione sanentur.

I.

Quod debeant foeminae, quae captis viris nupserant aliis, regressis de captivitate viris, prioribus copulari, ut quod suum est unusquisque recipiat.

Quum ergo per bellicam cladem et per gravissimos hostilitatis incursus ita quaedam dicatis divisa esse conjugia, ut aductis in captivitatem viris foeminae eorum remanserint destitutae, quae viros proprios aut interemptos putarent, aut nunquam a dominatione crederent liberandos, et in aliorum conjugium[1] solitudine cogente transierint; quumque nunc statu rerum, auxiliante Domino, in meliora converso, nonnulli eorum, qui putabantur periisse, remearint: meritò caritas tua videtur ambigere, quid de mulieribus, quae aliis junctae sunt viris, a nobis debeat ordinari. Sed quia novimus scriptum, quod a Deo jungitur mulier viro, et iterum praeceptum agnovimus, ut quod Deus junxit homo non separet; necesse est ut legitimarum foedera nuptiarum redintegranda credamus, et remotis malis, quae hostilitas intulit, unicuique id, quod legitimè habuit, reformetur: omnique studio procurandum est, ut recipiat unusquisque quod proprium est.

II.

Quod non probetur esse culpabilis, qui uxorem capti in matrimonio videtur esse sortitus.

Nec tamen culpabilis judicetur et tanquam alieni juris pervasor, qui personam ejus mariti, qui jam non esse aestimabatur, assumpsit. Sic enim multa, quae ad eos qui in captivitatem ducti sunt pertinebant, in jus alienum transire potuerunt, et tamen plenum justitiae est, ut iisdem reversis propria reformentur. Quod si in mancipiis, vel in agris, aut etiam in domibus, ac posessionibus rite servatur; ¿quantò magis in conjugiorum redintegrationem faciendum est, ut quod bellica necessitate turbatum est pacis remedio reformetur?

III.

Ut si viri de captivitate regressi intemperantia uxorum offensi non fuerint, et voluerint eas in conjugium recipere, liberam habeant facultatem.

Et ideo si viri post longam captivitatem reversi ita in dilectione suarum conjugum perseverant, ut eas cupiant in suum redire consortium, omittendum est et inculpabile judicandum quod necessitas intulit, et restituendum quod fides poscit.

IV.

Ut si mulieres ad priores maritos redire noluerint, velut impiae, ecclesiastica communione privandae sunt.

Si autem aliquae mulieres ita posteriorum virorum amore sunt captae, ut malint his cohaerere, quàm ad legitimum redire consortium, meritò sunt notandae, ita ut etiam ecclesiastica communione pri-

1 Ex Tol. 1. In ceteris: contagium.

ventur, quia inexcusabiliter contaminationem criminis elegerunt, ostendentes sibimet pro sua incontinentia placuisse, quod justa remissio poterat expiare. Redeant ergo in suum statum voluntaria redintegratione conjugia, neque ullo modo ad oprobrium malae voluntatis trahatur, quod conditio necessitatis extorsit. Quia sicut hae mulieres, quae reverti ad viros suos nolunt, impiae sunt habendae; ita illae, quae in affectum ex Deo initum redeunt, meritò sunt laudandae.

V.

Captivis aut terrore, aut fame, non veneratione cibos immolatitios edere compulsis poenitentia concedenda.

De his autem christianis, qui inter eos a quibus fuerant captivati, immolatitiis cibis asseruntur esse polluti, consultationi caritatis tuae hoc etiam respondendum esse credimus, ut poenitentiae satisfactione purgentur, quae non tam temporis longitudine, quàm cordis compunctione[2] pensanda est. Et sive hoc terror extorserit, sive fames suaserit, non dubitetur abolendum, quum hujusmodi cibus pro metu aut indigentia, non pro religionis veneratione sit sumptus.

VI.

Quod hi, qui ad iterationem baptismi vel vi, vel timore coacti animos inclinarunt, poenitentiae sint sublevandi remedio, et ut senilis aetatis, periculorum quoque et aegritudinum, ceterarumque necessitatum habeatur sollicita consideratione respectus.

Hi vero, de quibus similiter dilectio tua nos credidit consulendos, qui ad iterandum baptismum vel metu coacti vel errore traducti sunt, et nunc se contra catholicae fidei sacramentum egisse cognoscunt, ea est custodienda moderatio, qua in societatem nostram non nisi per poenitentiae remedium et per impositionem manus episcopalis communionis recipiant unitatem, temporis poenitudinis habita moderatione tuo constituenda judicio, prout conversorum animos perspexeris esse devotos, pariter etiam habens aetatis senilis intuitum, et periculorum quorumque aut aegritudinum respiciens necessitates: in quibus si quis ita graviter urgeatur, ut, dum adhuc poenitet, de salute ipsius desperatur, oportet ei per sacerdotalem[3] sollicitudinem communionis gratia subveniri.

VII.

Ut hi, qui ab haereticis baptizati sunt, sola sancti Spiritus invocatione firmentur.

Nam hi qui baptismum ab haereticis acceperunt, quum baptizati anteà non fuissent, sola sancti Spiritus invocatione per impositionem manûs confirmandi sunt, quia formam tantùm baptismi sine sanctificationis virtute sumpserunt. Et hanc regulam, ut scitis, servandam in omnibus ecclesiis praedicamus, ut lavacrum semel initum nulla iteratione violetur, dicente Apostolo: *Unus Deus, una fides, unum baptisma*; cujus ablutio nulla iteratione temeranda est, sed, ut diximus, sola sanctificatio sancti Spiritus invocanda, ut quod ab haereticis nemo accipit, a catholicis sacerdotibus consequatur. Hanc autem epistolam nostram, quam ad consultationem[4] tuae fraternitatis emisimus, ad omnes fratres et comprovinciales tuos episcopos facies pervenire, ut ad omnium observantiam data prosit auctoritas.

2 Æm. contritione.

3 Urg. Ger. per sacerdotalem ordinem, sollicitudinemque.

4 Ex Æm. Bibl. Reg. Tol. 1. Ger. In ceteris: consolationem.

LXIX.

EPISTOLA

EJUSDEM LEONIS

AD AFRICANOS EPISCOPOS.

LEO UNIVERSIS EPISCOPIS PER AFRICAM CONSTITUTIS IN DOMINO SALUTEM.

I.

Ne illicitae personae ad episcopatum promoveantur.

Quum in ordinationibus sacerdotum quaedam apud vos illicitè usurpata crebrior fama narraret, ratio pietatis exigit, ut pro sollicitudine, quam universae ecclesiae ex divina institutione dependimus, rerum fidem studuerimus agnoscere. Vicem curae nostrae fratri et consacerdoti nostro Potentio injungentes praecipimus, qui de episcopis, quorum culpabilis ferebatur electio, quid veritas haberet inquireret, nobisque omnia fideliter indicaret. Unde quia idem plenissimè cuncta reseravit, et sub quibus qualibusque rectoribus quaedam Christi plebs in partibus provinciae Caesariensis habeatur, sincera nobis relatione patefecit, necessarium fuit, ut dolorem cordis nostri, quo pro dominicorum gregum periculis aestuamus, datis ad vos litteris prompserimus; mirantes tantum apud vos per occasionem temporis impacati aut ambituum praesumptionem, aut tumultum valuisse popularem, ut indignis quibusque et longè extra sacerdotale meritum constitutis pastorale fastigium et gubernatio ecclesiae crederetur. Non est hoc consulere populis sed nocere, nec praestare regimen sed augere discrimen. Integritas enim praesidentium salus est subditorum, et ubi est incolumitas obedientiae, ibi sana est forma doctrinae. Principatus autem, quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupavit, etiam si moribus atque actibus non offendit, ipsius tamen initii sui est perniciosus exemplo: et difficile est, ut bono peragantur exitu quae malo sunt inchoata principio. Quod si in quibuslibet ecclesiae gradibus providenter scienterque curandum est, ut in Domini domo nihil sit inordinatum, nihilque praeposterum; ¿quantò magis elaborandum est, ut in electione ejus qui supra omnes gradus constituitur non erretur? Nam totius familiae status et ordo nutabit, si quod requiritur in corpore non inveniatur in capite. ¿Ubi est illa beati apostoli Pauli per Spiritum Dei emissa praeceptio, qua in persona Timothei omnium sacerdotum Christi numerus eruditur, et proinde unicuique nostrum dicitur: *Manus citò nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis*? ¿Quid est *cito manus nemini imposueris*, nisi ante aetatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum laboris, ante experientiam disciplinae sacerdotalem honorem tribuere non probatis? ¿Et quid est *communicare peccatis alienis*, nisi talem effici ordinantem, qualis ille est, qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum scrutatur in eligendo sacerdote judicium; ita gravi semetipsum afficit damno, qui ad suae dignitatis collegium sublimat indignum. Non enim in cujusquam persona praetermittendum est, quod institutis generalibus continetur, nec putandus est honor ille legitimus qui fuerit de praevaricatione collatus. Dicente enim Apostolo, ut inter electionis regulas is episcopus ordinetur, quem unius uxoris virum fuisse aut esse constiterit, tam sacra semper habita est ista praeceptio, ut etiam de muliere sacerdotis eligendi eadem intelligeretur servanda conditio, ne forte illa priusquam in matrimonium ejus veniret, qui aliam non habuisset uxorem, alterius viri esset experta conjugium. ¿Quis igitur dissimulare audeat quod in tanti sacramenti perpetratur injuriam, quum huic magno venerandoque mysterio, nec legis quidem statuta defuerint, quibus evidenter est definitum, ut virginem sacerdos accipiat, et alterius torum nesciat conjugis, quae uxor est futura pontificis? Jam tunc enim in sacerdotibus figurabatur Christi et ecclesiae spirituale conjugium, ut quoniam vir caput est mulieris, discat sponsa Verbi non alium virum nosse quàm Christum, qui

meritò unam elegit, unam diligit, et aliam praeter ipsam suo consortio non adjungit. Si ergo etiam in veteri testamento haec sacerdotalium conjugiorum forma servata est ¿quantò magis sub revelata jam gratia constituti apostolicis debemus servire praeceptis, ut quamlibet quis bonis moribus praeditus et sanctis operibus inveniatur ornatus, nequaquam tamen vel ad diaconii gradum, vel ad presbyterii honorem, vel ad episcopatus culmen ascendat, si aut ipsum non unius uxoris virum, aut uxorem ejus non unius viri fuisse constiterit? Monente verò Apostolo, atque dicente: *Hi autem probentur primo, et sic ministrent* ¿quid aliud intelligendum putamus, nisi ut in his provectionibus non solùm matrimoniorum privilegia, sed etiam laborum merita cogitemus, ne aut a baptismo rudibus, aut a seculari actu repente conversis officium pastorale credamus, quum per omnes gradus militiae christianae de incrementis profectuum debeat aestimari, an possint cuique majora committi? Meritò beatorum patrum venerabiles sanctiones, quum de sacerdotum electione loquerentur, eos demùm idoneos sacris administrationibus censuerunt, quorum omnis aetas a puerilibus exordiis usque ad provectiores annos per disciplinae ecclesiasticae stipendia cucurrisset, ut unicuique testimonium prior vita praeberet, nec posset de ejus provectione dubitari, cui pro laboribus multis, pro moribus castis, pro actibus strenuis celsioris loci praemium deberetur. Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris indignum est pervenire, et notari ambitus solent, quos probitatis documenta non adjuvant ¿quàm diligens, et quàm prudens habenda est dispensatio divinorum munerum et coelestium dignitatum, ne in aliquo apostolica et canonica decreta violentur, et his ecclesia Domini regenda credatur, qui legitimarum institutionum nescii, et totius humilitatis ignari, non ab infimis sumere incrementum, sed a summis volunt habere principium, quum valde iniquum sit et absurdum, ut imperiti magistris, novi antiquis, et rudes praeferantur emeritis? In domo quidem magna necesse est ut, sicut Apostolus dixit, vasa diversa sint, quaedam aurea et argentea, quaedam verò lignea, et fictilia. Sed horum ministerium pro materiae qualitate dividitur, nec qui est pretiosorum, idem usus est vilium. Nam inordinata erunt omnia, si fictilia aureis, et lignea praeferantur argenteis. Sicut autem in ligneis et fictilibus eorum hominum species figuratur, qui nullis adhuc virtutibus nitent; ita in aureis et in argenteis hi sine dubio declarantur, qui per longum eruditionis ignem, et per fornacem diuturni laboris excocti aurum probatum et argentum purum esse meruerunt. Quibus si merces pro devotione non redditur, omnis obedientia solvitur, omnis ordo turbatur, dum in ecclesia qui nullum subierunt ministerium perverso eligentium judicio indebitum obtinent principatum. Quum ergo inter vos tantum valuerint aut studia popularium, aut ambitus superborum, ut non solùm laicos sed etiam secundarum uxorum viros, aut viduarum maritos ad officium cognoscamus pastorale provectos: ¿nonne apertissimae exigunt causae, ut ecclesias in quibus ista commissa sunt judicio severiori purgemus, et non solùm in tales praesules sed etiam in ordinatores eorum digna districtio moveatur? Sed circunstat nos hinc mansuetudo clementiae, hinc censura justitiae. Et quia universae viae Domini misericordia et veritas, cogimur secundum sedis apostolicae pietatem ita nostram temperare sententiam, ut trutinato pondere delictorum, quae constat non unius esse mensurae, quaedam definiamus utcumque toleranda, quaedam verò penitus amputanda. Eos enim, qui vel secundas nuptias inierunt vel viduarum se conjugio sociarunt, in sacerdotio manere non patimur, et multò magis illum, qui simul duarum est maritus uxorum, vel illum qui a prima uxore dimissus alteram duxisse perhibetur, privandos honore decernimus. Ceteros verò, quorum provectio hoc tantum reprehensionis incurrit, quod ex laicis ad officium episcopale electi[1] sunt, neque ex hoc quod uxorem habent possunt esse culpabiles, susceptum sacerdotium tenere permittimus, non praejudicantes apostolicae sedis statutis, nec praecessorum nostrorum nostrisque decretis, quibus salubriter constitutum est, ne primum vel secundum in ecclesia gradum, aut tertium quisquam laicorum quibuslibet suffragiis fultus ascendat, priusquam ad hoc meritum per legitima augmenta perveniat. Quod enim nunc utcumque veniabile est, inultum postmodum esse non poterit, si quisquam id quod omnino interdicimus usurpare praesumpserit, quia remissio peccati non dat licentiam delinquendi, nec quod potuit aliqua ratione concedi ampliùs patiemur impunè committi.

II.

De Donato Novatianorum episcopo, et de Maximo ex Donatistis.

Donatum autem Salacinensem ex Novatiano cum sua, ut comperimus, plebe

1 Bibl. Reg. delecti.

conversum ita dominico volumus gregi praesidere, ut libellum fidei suae ad nos meminerit dirigendum, quo et Novatiani dogmatis damnet errorem, et plenissimè confiteatur catholicam veritatem. Maximum quoque ex laico, licet reprehensibiliter ordinatum, tamen si Donatista jam non est, et ab spiritu schismaticae pravitatis alienus est, ab episcopali, quam quoquo modo adeptus est, non repellimus dignitate, ita ut ipse libello ad nos edito catholicum se esse demonstret[2].

III.

De Aggaro[3] et Tiberiano, qui ex laicis fuerunt ordinati.

De Aggaro verò et Tiberiano, quorum a ceteris qui ex laicis ordinati sunt in hoc causa diversa est, quòd eorum ordinationi atroces tumultus et saevae seditiones memorantur esse famulatae, vestro judicio cuncta committimus, ut relata habiti apud vos examinis fide, quid de supradictis statuendum sit, scire possimus.

IV.

De virginibus sacris, quae vim barbaricam pertulerunt[4].

Illae autem famulae Dei, quae integritatem pudoris oppressione barbarica perdiderunt, laudabiliores erunt in humilitate ac verecundia, si se incontaminatis non audeant comparare virginibus. Quamvis enim omne peccatum ex voluntate nascatur, et potuerit corruptione carnis mens invita non pollui, minus tamen hoc illis oberit, si quod potuerunt animo non admittere doleant se vel corpore perdidisse.

V.

De statutis canonum conservandis.

Quum itaque de omnibus, quae fratris nostri Potentii relatio continebat, plenissimè dilectionem vestram videatis instructam, supererit, ut concordi obedientia salubres suscipiatis hortatus, et nihil per concertationem agentes, sed ad omne studium devotionis unanimes divinis et apostolicis constitutionibus serviatis, et in nullo patiamini pia canonum decreta violari. Quae enim nunc certarum remisimus consideratione causarum, antiquis deinceps custodienda sunt regulis, ne quod ad tempus pia lenitate concessimus, justa posthac ultione plectamus[5].

2 In reliquis praeter Alv.: manifestet.
3 Ex ceteris praeter Alv. in quo: Accaro.
4 Ex reliquis praeter Alv. in quo: tulerunt.
5 Diffusior est in excussis haec epistola.

LXX.

EPISTOLA

EJUSDEM LEONIS

AD THEODORUM FOROJULIENSEM EPISCOPUM.

UT HIS QUI IN EXITU SUNT

POENITENTIA ET COMMUNIO NON NEGETUR.

LEO THEODORO EPISCOPO FOROJULIENSI SALUTEM.

Sollicitudinis quidem tuae iste ordo esse debuerat, ut cum metropolitano tuo primitus de eo quod quaerendum esse videbatur conferres, ac si id, quod ignorabat dilectio tua, etiam ipse nesciret, instrui vos pariter posceretis: quia in causis, quae ad generalem

observantiam pertinent, nihil sine primatibus oportet inquiri. Sed quomodo instruatur ambiguitas consulentis, vel quid de poenitentium statu ecclesiastica habeat regula, non tacebo. Multiplex misericordia Dei ita lapsibus humanis subvenit, ut non solùm per baptismi gratiam, sed etiam per poenitentiae medicinam spes vitae reparetur aeternae, ut qui regenerationis dona violassent, proprio se judicio condemnantes, ad remissionem criminum pervenirent, sic divinae bonitatis praesidiis ordinatis, ut indulgentia Dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeat obtineri. Mediator enim Dei et hominum homo Dominus Jesus Christus hanc praepositis ecclesiae tradidit potestatem, ut et confitentibus poenitentiae sanctionem darent, et eadem salubri satisfactione purgatos ad communionem sacramentorum per januam reconciliationis admitterent. Cui utique operi incessabiliter ipse Salvator intervenit, nec unquam ab his abest: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi*; ut si quid per servitutem nostram bono ordine et grato impletur effectu, non ambigamus per sanctum Spiritum nobis fuisse donatum. Si autem aliquis eorum, pro quibus Domino supplicamus, quocumque interceptus obstaculo a munere indulgentiae praesentis exciderit, et priusquàm ad constituta remedia perveniret temporalem vitam humana conditione finierit, quod manens in corpore non recepit, consequi exutus carne non poterit. Nec necesse est nos eorum, qui obierint, meritum actusque discutere, quum Dominus noster, cujus judicia nequeunt comprehendi, quod sacerdotem implere ministerium non sinivit suae justitiae reservaret: ita potestatem suam timeri volens, ut hic terror omnibus prosit, et quod quibusdam tepidis aut negligentibus accidit nemo non metuat. Multum enim utile ac necessarium est, ut peccatorum reatus ante ultimum diem sacerdotali supplicatione solvatur. His autem, qui in tempore necessitatis et in periculi urgentis instantia praesidium poenitentiae et mox reconciliationis implorant, nec satisfactio interdicenda est, nec reconciliatio deneganda; quia misericordiae Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur veniae moras vera conversio, dicente Dei Spiritu per prophetam: *Quum conversus ingemueris, tunc salvus eris*: et alibi: *Dic tu iniquitates tuas prior, ut justificeris*: item: *Quia apud Dominum misericordia est, et copiosa apud eum redemptio.* In dispensandis itaque Dei donis non debemus esse difficiles, nec se accusantium gemitus lacrymasque negligere, quum ipsam poenitendi affectionem ex Dei credamus inspiratione conceptam, dicente Apostolo: *Ne forte det illis Deus poenitentiam, ut resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur in ipsius voluntate.* Unde oportet unumquemque christianum conscientiae suae habere judicium, ne de die in diem differat ad Dominum converti, nec satisfactionis sibi tempus in vitae suae finem constituat, quem periculosè ignorantia humana concludit, ut ad paucarum horarum spatium se reservet incertum; et quum possit pleniore satisfactione indulgentiam promereri, illius temporis angustias eligat, quô vix inveniat spatium vel confessio poenitentis vel reconciliatio sacerdotis. Ita ergo etiam talium necessitati auxiliandum est, ut nec actio illis poenitentiae nec communionis gratia denegetur, si eam etiam amisso vocis officio per indicia integri sensus quaerere comprobentur. Quod si ita aliqua aegritudine fuerint aggravati, ut quod paulò ante poscebant sub praesentia sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt, ut simul tamen et poenitentiae et reconciliationis beneficium consequantur, servata tamen regula canonum circa eorum personas, qui in Dominum[1] a fide discedendo peccaverunt. Haec autem, frater, quae ad interrogationem dilectionis tuae ideo respondi ne aliquid contrarium sub ignorantiae excusatione gereretur, in metropolitani tui notitiam facies pervenire, ut si qui fortè sunt fratrum, qui de his antea putaverunt ambigendum, per ipsum de omnibus, quae ad te scripta sunt, innotescat. Datum III idus junias[2] Herculano viro clarissimo consule.

1 Ex Æm. Bibl. Reg. Ger. et Urg. In reliquis: in dominica fide discedendo.

2 Tol. 2. Julias.

LXXI.

EPISTOLA

EJUSDEM LEONIS

AD LEONEM RAVENNENSEM EPISCOPUM.

LEO LEONI EPISCOPO RAVENNENSI SALUTEM.

Frequenter quidem in diversarum ambiguo quaestionum titubantia fratrum corda, spiritu Dei instruente, solidavimus, responsionis formam vel ex sacrarum scripturarum disciplinis vel ex patrum regulis colligentes, sed nuper in synodo novum et inauditum anteà genus consultationis exortum est.

I.

De parvulis, qui in captivitatem devenerunt, et baptismi gratiam non reminiscuntur.

Nam quorumdam fratrum suggestione comperimus aliquos captivorum ad sedes suas libertate redeuntes, qui scilicet in captivitatem illa aetate pervenerunt, quae nullius rei firmam poterit habere notitiam, remedium quidem implorare baptismatis; sed, utrum ejusdem mysterii antè sacramenta perceperint per infantiae scientiam non posse reminisci: et ideo sub hoc latentis recordationis incerto animas suas in discrimen adduci, dum sub specie cautionis negatur his gratia, quae ideo non impenditur quia putatur impensa. Quum itaque tribuere talibus Dominici sacramenta mysterii non immerito quorumdam fratrum formido dubitaret, in synodali, ut diximus, coetu formam hujus consultationis accepimus, quam diligentiùs discuti et pro uniuscujusque sensu sollicita volumus ratione tractari, quò ad veritatem habita cognitione multorum certiùs pervenire possimus. Eadem ergo, quae in sensum nostrum divina inspiratione venerunt, frequens etiam fratrum firmavit assensio. Imprimis itaque providere debemus, ne, dum speciem quamdam cautionis tenemus, damnum regenerandarum incidamus animarum. ¿Quis enim ita sit suspicionibus suis deditus, ut verum esse definiat quod Domini manifestatione cessante ex opinione ambigua suspicatur? Quum itaque baptizatum se nec ille recordetur, qui regenerationis est cupidus, nec alter attestari de eo possit qui nesciat consecratum, nihil est in quo peccatum possit obrepere, quum in hac parte conscientiae suae nec ille reus sit qui consecratur, nec ille qui consecrat. Scimus quidem inexpiabile esse facinus quoties juxta haereticorum damnata a sanctis patribus instituta cogitur aliquis lavacrum, quod regenerandis semel tributum est, bis subire, apostolica reclamante doctrina, quae nobis unam praedicat in trinitate Deitatem, unam in fide confessionem, unum in baptismate sacramentum. Sed in hoc nihil simile formidatur, quoniam non potest in iterationis crimen venire quod factum esse omnino nescitur. Atque ideo quoties persona talis inciderit, sollicita primùm examinatione discutite et longo tempore, nisi fortè supremus finis imminet, indagate, utrum nemo penitus sit qui testimonio suo juvare possit ignorantiam nescientis. Et quum constiterit hunc qui baptismatis indiget sacramento sola inaniter suspicione prohiberi, accedat intrepidus ad consequendam gratiam cujus in se nullum scit esse vestigium: nec vereamur huic januam salutis aperire, quam numquam antè docetur ingressus.

II.

Ut ab haereticis baptizatus per manus impositionem accipiat Spiritum Sanctum.

Quod si ab haereticis baptizatum quempiam fuisse constiterit, erga hunc nullatenus sacramentum regenerationis iteretur; sed hoc tantùm quod ibi defuit, conferatur, ut per episcopalem manus impositionem virtutem sancti Spiritus consequatur. Quam rem, frater carissime, ideo generaliter ad omnium vestrum volumus notitiam pervenire, ne dum plus justo metuitur, misericordia Dei salvari cupientibus denegetur. Datum VIII kalendas novembris consulatu Majoriani Augusti.

LXXII.

EPISTOLA

EJUSDEM LEONIS

AD DIOSCORUM ALEXANDRINUM EPISCOPUM.

LEO DIOSCORO EPISCOPO ALEXANDRINO SALUTEM.

Quantum dilectioni tuae dominicae caritatis impendamus affectum, ex hoc poteris approbare, quòd tua firmiùs fundare festinemus initia, ne quid caritati tuae ad perfectionem deesse videatur, quum tibi spiritualis gratiae merita, ut probavimus, suffragentur. Paterna igitur et fraterna collatio debet sanctitati tuae esse gratissima, et a te taliter suscipi, quemadmodum eam a nobis intelligis proficisci. Unum enim nos sentire oportet et agere, ut, sicut legimus, in nobis quoque unum esse cor et unam animam comprobetur. Quum enim beatissimus Petrus apostolicum[1] a Domino acceperit principatum, et Romana ecclesia in ejus permaneat institutis, nefas est credere, quod sanctus discipulus ipsius Marcus, qui Alexandrinam primus ecclesiam gubernavit, aliis regulis traditionum suarum decreta formaverit, quum sine dubio de eodem fonte gratiae unus spiritus et discipuli fuerit et magistri, nec aliud ordinatus tradere potuerit, quàm quod ab ordinatore suscepit. Non ergo patimur, ut quum unius nos esse corporis et fidei fateamur, in aliquo discrepemus, et alia doctoris, alia discipuli statuta videantur.

I.

De ordinatione presbyteri, vel diaconi ut sabbato sancto celebretur, id est die Dominico.

Quod ergo a patribus nostris propensiore cura novimus esse servatum, a vobis quoque volumus custodiri; ut non passim diebus omnibus sacerdotalis vel levitica ordinatio celebretur, sed post diem sabbati ejus noctis, quae in prima sabbati lucescit, exordia deligantur: in quibus his, qui consecrandi sunt, jejunis, et a jejunantibus sacra benedictio conferatur. Quod ejusdem observantiae erit[2], si mane ipso Dominico die continuato sabbati jejunio celebratur, a quo tempore praecedentis noctis initia non recedunt, quam ad diem resurrectionis, sicut etiam in pascha Domini declaratur, pertinere non dubium est. Nam praeter auctoritatem consuetudinis, quam ex apostolica novimus venire doctrina, etiam sacra scriptura manifestat, quod quum apostoli Paulum et Barnabam ex praecepto Spiritus sancti ad evangelium gentibus mitterent praedicandum, jejunantes et orantes imposuerint eis manus, ut intelligamus quanta et dantium et accipientium devotione curandum sit, ne tantae benedictionis sacramentum negligenter videatur impletum. Et ideo piè et laudabiliter apostolicis morem gesseris institutis, si hanc ordinandorum sacerdotum formam per ecclesias, quibus Dominus praeesse te voluit, etiam ipse servaveris, ut his qui consecrandi sunt nunquam benedictio nisi in die Dominicae resurrectionis tribuatur, cui a vespere sabbati initium constat adscribi, et tantis divinarum dispositionum mysteriis consecratam, ut quidquid a Domino est insignius constitutum in hujus diei dignitate sit gestum. In hac mundus sumpsit exordium; in hac per resurrectionem Christi et mors interitum, et vita accepit principium: in hac apostoli a Domino praedicandi omnibus gentibus evangelii tubam sumunt, et inferendum universo mundo sacramentum regenerationis accipiunt: in hac, sicut beatus Joannes evangelista testatur, quum congregatis in unum discipulis clausis januis ad eos Dominus introisset, insufflavit, et dixit: *Accipite Spiritum sanctum; quorum remiseritis peccata, remittentur eis, et quorum retinueritis*[3] *retenta erunt.* In hac denique promissus a Domino apostolis Spiritus sanctus advenit, ut coelesti quadam regula insinuata et tradita noverimus in illa

1 Æm. apostolicam a Domino acceperit potestatem.
2 Ex reliquis praeter Alv. in quo: est.
3 Ex ceteris praeter Alv. et Esc. 3. in quibus: detinueritis, detenta.

die celebranda nobis esse mysteria sacerdotalium benedictionum, in qua consultò tribuuntur omnia dona gratiarum.

II.

De festivitatibus si una agenda populis non suffecerit, nulla sit dubitatio iterare sacrificium.

Ut autem in omnibus observantia nostra concordet, illud quoque volumus custodiri, ut quum solemnior festivitas conventum populi numerosioris indixerit, et ad eamdem fidelium multitudo convenerit quam recipere basilica una simul non possit, sacrificii oblatio indubitanter iteretur, ne, his tantùm admissis ad hanc devotionem qui primi advenerint, videantur hi qui postmodum confluxerint non recepti; quum plenum pietatis atque rationis sit, ut quoties basilicam, in qua agitur, praesentia novae plebis impleverit, toties sacrificium subsequens offeratur. Necesse est autem ut quaedam populi pars sua devotione privetur, si unius tantum missae more servato sacrificium offerre non possint nisi qui prima diei parte convenerint. Studiosè ergo dilectionem tuam et familiariter admonemus, ut quod nostrae consuetudini ex forma paternae traditionis insedit tua quoque cura non negligat, ut per omnia nobis fide et actibus congruamus. Propter quod remeanti filio nostro Possidonio presbytero hanc ad fraternitatem tuam epistolam dedimus perferendam, qui nostris processionibus atque ordinationibus frequenter interfuit, et toties ad nos missus, quid in omnibus apostolicae auctoritatis teneremus, agnovit. Datum XI kalendas julias.

LXXIII.

EPISTOLA

EJUSDEM LEONIS AD EPISCOPOS PER CAMPANIAM.

LEO UNIVERSIS EPISCOPIS

PER CAMPANIAM, SAMNIUM, ET PICENUM SALUTEM.

I.

Ut non omni tempore baptismi regeneratio detur, nisi pascha, et pentecoste, et si periculosa infirmitas obrepserit[1].

Magna indignatione commoveor, et multo dolore contristor, quòd quosdam ex vobis comperi ita esse apostolicae traditionis oblitos, et studio sui erroris intentos, ut praeter paschale festum[2] cui sola pentecostes solemnitas comparatur, audeant sibimet, non aliqua humanae infirmitatis necessitate cogente, sed sola indisciplinati arbitrii libertate, jus baptismatis vindicare, et in natalibus martyrum, quorum finis aliter honorandus est quàm dies dominicae passionis, regenerationis celebrare mysteria, ac sine ullis spiritualium praeparationum eruditionibus ita rudibus et imperitis tradere sacramentum, ut circa renovandos nihil doctrinae ecclesiasticae, nihil in exorcismis impositio manuum, nihil ipsa jejunia, quibus vetus homo destruitur, operentur, neque in tot mysteriis salutis humanae ulla ejus diei habeatur exceptio, in qua ipsum donum est conditum renascendi. Admonemus igitur, et non sine periculo statûs eorum, qui hoc faciunt, protestamur, ut ab hac praesumptione cessetur, et summam hanc potentissimamque Dei gratiam non nisi in paschali et pentecostes die desiderantibus et credentibus conferatis, manente quolibet

1 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. Urg. Ger. Tol. 1. 2. oppresserit.

2 Ex Æm. In reliquis: festivum.

tempore gravium necessitatum ac periculorum consideratione, secundum quam oporteat subvenire, ne conditione mortali coarctata infirmitas necessariâ liberatione fraudetur, quum servatâ, sicut praeloquuti sumus, duarum tantummodo festivitatum reverentiâ propter multa pericula sit cavendum, ne cuiquam aut in desperata aegritudine, aut in hostilitatis incursu, aut in timore naufragii per sacerdotes Domini regeneratio denegetur. Si quis verò post hoc interdictum in eadem fuerit usurpatione detectus, dignam pertinaciae suae incidet ultionem, quoniam ostendit se turpe potiùs lucrum, quàm religionis cultum esse sectatum.

II.

De poenitentia fidelium, ut confessio eorum non publicetur.

Illam etiam contra apostolicam regulam praesumptionem, quam nuper agnovi a quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo submoveri; de poenitentia scilicet, quae a fidelibus postulatur, ne de singulorum peccatorum genere libellis scripta professio publicè recitetur, quum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta. Quamvis enim plenitudo fidei videatur esse laudabilis, quae propter Dei timorem apud homines erubescere non veretur; tamen quia non omnium hujusmodi sunt peccata, ut ea quae poenitentiam poscunt non timeant publicare, removeatur improbabilis consuetudo, ne multi a poenitentiae remediis arceantur, dum aut erubescunt aut metuunt inimicis suis sua facta reserari, quibus possit legum constitutione percelli. Sufficit enim illa confessio, quae primùm Deo offertur, tum etiam sacerdoti, qui pro delictis poenitentium precator accedit. Tunc enim plures ad poenitentiam poterunt provocari, si populi auribus non publicetur conscientia confitentis. Datum II nonas martias Recimero consule.

LXXIV.

DECRETUM SYNODALE HILARII PAPAE.

Flavio Basilisco[1] et Hermerico viris clarissimis consulibus sub die XII kalendas decembris in basilica sanctae Mariae residente[2] papa Hilario unà cum episcopis numero quinquaginta, residentibus etiam universis presbyteris, adstantibus quoque diaconibus, Hilarius episcopus urbis Romae synodo praesidens dixit:

I.

Canonum statuta servanda.

Quoniam religiosus sancto Spiritu congregante conventus hortatur, ut quaedam, quae pro disciplina ecclesiastica necessaria sunt, cura diligentiore tractemus, si placet fratribus ea, quae ad ordinationum tenorem pertinent juxta divinae legis praecepta, et Nicaenorum canonum constituta ita juvante Domino in omne aevum mansura solidemus, ut nulli fas sit sine statûs sui periculo vel divinas constitutiones, vel apostolicae sedis decreta temerare; ne nos, qui potentissimi sacerdotii administramus officia, talium transgressionum culpa respiciat, si in causis Dei desides fuerimus inventi: quia meminimus quod timere debemus, qualiter comminatur Dominus negligentiam sacerdotum, siquidem reatu majore delinquit qui potiori honore perfruitur, et graviora facit vitia peccantium sublimitas dignitatum.

II.

Ut bigamus, aut viduae, vel corruptae maritus ad ecclesiasticos gradus non accedat.

Cavendum ergo imprimis, ne ad sacratos[3] gradus, sicut gestis prioribus antè praescriptum est, quisquis qui uxorem virginem non duxit aspiret. Repellendus etiam

1 Æm. Urg. Basilico.
2 In reliquis praeter Alv. Tol. 1. 2. residente venerabili Papa.
3 Æm. sacerdotales.

quisquis in secundae uxoris nuptias contra apostolica praecepta convenerit.

III.

Ut poenitentes, vel inscii litterarum, sive defectu membrorum aut decissione aliquid minus habentes ad superiores ordines non veniant.

Inscii quoque litterarum, aut aliqua membrorum damna perpessi, vel hi, qui ex poenitentibus sunt, ad sacros ordines aspirare non audeant. Quisquis talium consecrator extiterit, factum suum ipse dissolvet.

IV.

Ut ea, quae illicitè episcopus vel decessor ejus ordinavit, ab eo qui superest emendentur.

Sed et quodcumque quis commisit illicitum, aut a decessoribus suis invenit admissum, si proprium periculum vult vitare, damnabit: nos enim in nullo volumus severitatem ultionis excedere. Sed qui in causis Dei vel contumacia vel aliquo excessu deliquerit, aut ipse quidquid in aliquo non resecaverit, inveniet. Quod ut deinceps possit tenaciùs custodiri, si placet, omnes sententias et subscriptiones proprias commodate, ut synodali judicio aditus claudatur illicitus. Ab universis episcopis dictum est sexies: Haec et confirmamus et docemus. Dictum est octies: Haec tenenda sunt, haec servanda sunt. Dictum est quinquies: Doctrinae vestrae gratias agimus. Dictum est decies: Ista, ut in perpetuum serventur, rogamus. Dictum est quindecies: Ista per sanctum Petrum, ut in perpetuum serventur, optamus. Dictum[4] est octies: Haec praesumptio numquàm fiat. Dictum est decies: Qui haec violaverit, in se inveniet excommunicationis censuram[5] et facto silentio Hilarius episcopus dixit.

V.

Ut nullus episcopus sibi eligat successorem.

Praeterea, fratres, nova et inaudita, sicut ad nos missis de Hispaniis epistolis sub certa relatione pervenit, in quibusdam locis perversitatum semina subinde nascuntur. Denique nonnulli episcopatum, qui non nisi meritis praecedentibus datur, non divinum munus sed hereditarium putant esse compendium, et credunt sicut res caducas atque mortales ita sacerdotium velut legati aut testamentario jure posse dimitti. Nam plerique sacerdotes in mortis confinio constituti in locum suum feruntur alios designatis nominibus subrogare, ut scilicet non legitima expectetur electio, sed defuncti gratificati populi habeatur assensu. Quod quàm grave sit aestimatis: atque ideo, si placet, etiam hanc licentiam generaliter de ecclesiis auferamus, ne, quod turpe dictu est, homini se quisquam putet debere quod Dei est. Ut autem quod ad nos perlatum est ad vestram etiam poterit pervenire notitiam, Hispanorum, et coëpiscoporum fratrum nostrorum scripta legantur. Paulus notarius recitavit: et statutum est, nequid ultra hujusmodi sacerdotibus praesumatur.

4 Periodus haec desumpta est ex codicibus. Æm. Bibl. Reg. Tol. 1. 2. Urg. et Ger. quum desit in reliquis.

5 Verba haec: *excommunicationis censuram*: desunt in Alv. Æm. Esc. 3. et Ger.: desumpta sunt ex ceteris codicibus.

LXXV.

EPISTOLA

EJUSDEM HILARII PAPAE AD ASCANIUM,

ET AD UNIVERSOS TARRACONENSIS PROVINCIAE EPISCOPOS.

DILECTISSIMIS FRATRIBUS ASCANIO

ET UNIVERSIS EPISCOPIS TARRACONENSIS PROVINCIAE

HILARIUS EPISCOPUS.

Postquam litteras vestrae dilectionis accepimus, quibus praesumptiones Silvani episcopi Calagurrensium ecclesiae retundi petistis, et rursum Barcinonensium quaeritis nimis illicita vota firmari: honoratorum et possesorum[1] Turiassonensium, Cascautensium, Calagurritanorum, Varegensium[2], Tritiensium, Legionensium, et Birovescentium[3] civitatum cum subscriptionibus diversorum litteras nobis constat ingestas, per quas id quod de Silvano querela vestra deprompserat excusabant. Sed reprehensione justissima eorum pariter allegatio non carebat; quia praeter conscientiam metropolitani fratris[4] et coepiscopi nostri Ascanii nonnullis civitatibus ordinatos claruit sacerdotes. Unde quoniam quidquid ab alterutra parte est indicatum omne vidimus perversitate confusum, temporum necessitate perspecta, hac ratione decernimus ad veniam pertinere quod gestum est, ut nihil deinceps contra sententiam beati Apostoli, nihil contra Nicaenorum canonum constituta tentetur.

I.

Ut nullus sine consensu metropolitani episcopus ordinetur.

Hoc autem primùm juxta eorumdem patrum regulas volumus custodiri, ut nullus praeter notitiam atque consensum fratris Ascanii metropolitani aliquatenus consecretur antistes, quia hoc vetus ordo tenuit, hoc et trecentorum decem et octo sancta patrum definivit auctoritas: cui quisquis obvias tetenderit manus, eorum se consortio fatetur indignum quorum praeceptionibus reluctarit.

II.

Ut nullus episcoporum, relicta propria ecclesia, ad aliam transeat.

In quorum contumeliam a superbo spiritu etiam pars illa contemnitur, qua cavetur, ne quis relicta ecclesia sua ad aliam[5] transire praesumat. Quod nimis improbè conniventibus, et (ut doleatur graviùs) vobis asserentibus Irenaeus episcopus conatur admittere, qui nostra auctoritate roborare cupitis, quos maxime de rebus illicitis magna indignatione probatis accendi. Lectis ergo in conventu fratrum, quos natalis mei festivitas congregarat, litteris vestris, quae de ordinandis episcopis secundum statuta canonum vel praedecessorum meorum decreta fuerit prolata sententia, gestorum, quae pariter direximus, tenorē discetis.

III.

Ut Irenaeus remotus a Barcinonensi ad propriam reverteretur.

Unde remoto ab ecclesia Barcinonensi atque ad suam remisso Irenaeo episcopo, sedatis per sacerdotalem modestiam voluntatibus, quae per ignorantiam ecclesiasticarum legum desiderant quod non licet obtinere; talis protinus de clero proprio Barcinonensibus episcopus ordinetur, qualem te praecipuè, frater Ascani, oporteat eligere et deceat consecrare, ne si aliter fortè factum fuerit non sine objurgatione maxima tui nominis retundat nostra praeceptio, quod in injuriam Dei, a quo spe-

1 Ex reliquis praeter Alv. et Esc. 3. in quibus: episcoporum.
2 In excussis: Virgiliensium.
3 In excussis: Civitatensium.
4 Ex ceteris praeter Alv. in quo: patris.
5 In ceteris praeter Alv. alteram.

cialiter sacerdotalium est gratia dignitatum, didicerimus admissum, nec episcopalis honor haereditarium jus putetur, quod nobis sola Dei nostri benignitate confertur.

IV.

De removendis episcopis, qui illicitè ordinati sunt, et ne in una ecclesia duo episcopi habeantur.

Ordinatos ergo nunc episcopos, qui, licet te ignorante provecti sunt, cum suis auctoribus meruerint submoveri, hac ratione firmamus, si nec viduae maritus fuerit quisquam, nec in secundae conjugis nuptias ac vota convenerit, sicut et legalia constituta praecipiunt, dicendo: *Sacerdos uxorem virginem accipiat, non viduam, non repudiatam*: secundum etiam quod beatus apostolus Paulus magister gentium de his, qui fieri desiderant sacerdotes, propria institutione non tacuit dicens: *Unius uxoris virum.* Cujus tenore sententiae ita informati esse debetis, fratres carissimi, ut inter cetera, quae cavenda sunt, haec studeatis praecipuè custodire, quae cognoscitis ante universa mandari. In quibus etiam prospiciendum est ne duo simul sint unius ecclesiae sacerdotes, aut litterarum ignarus, aut carens aliqua parte membrorum, vel etiam ex poenitentibus aliquis ad sacrum mysterium prorsus sinatur accedere. Nec tantum putetis petitiones valere populorum, ut quum his parere cupitis, voluntatem Dei nostri, quae peccare prohibet, deseratis; cujus indignatio ex hoc graviùs commovetur, quia benignitas ejus, dum fiunt illicita per eos, qui sunt interpretes placationis, offenditur.

V.

De damnatione Irenaei si ad suam ecclesiam non reverteretur.

Ut autem omnia secundum haec, quae scripta [6] sunt, corrigantur, praesentes litteras Trajano subdiacono veniente direximus. Quod si Irenaeus episcopus ad ecclesiam suam deposito improbitatis ambitu redire neglexerit, quod ei non judicio sed humanitate praestabitur, removendum se ab episcopali consortio esse cognoscat. Deus vos incolumes custodiat, fratres carissimi.

6 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. Urg. Ger. quae scripsimus.

LXXVI.

EPISTOLA

EJUSDEM HILARII PAPAE

AD EUMDEM ASCANIUM TARRACONENSEM EPISCOPUM

DE HIS QUAE SUPERIUS SUNT SCRIPTA.

DILECTISSIMO FRATRI ASCANIO HILARIUS EPISCOPUS.

Divinae circa nos gratiae non immemores esse debemus, quae nos per dignationis suae misericordiam ob hoc ad fastigium sacerdotale provexit, ut mandatis ipsius inhaerentes et in quadam sacerdotii ejus specula constituti prohibeamus illicita, et sequenda doceamus. Unde directis per Trajanum subdiaconum nostrum litteris admonemus, ut quae malè sunt facta corrigantur. Et miramur admodum dilectionem tuam Barcinonensium petitiones non solùm nulla auctoritate retudisse, verùm etiam directis ad nos litteris conversationem pravi desiderii postulasse, adhibendo in epistolarum proae-

mio concilii mentionem, tamquam culpae minuerentur excessus per multitudinem imperitorum, quum si etiam sub significatione unusquisque sui nominis tecum pariter retulisset, et subscriptiones proprias fratres singuli commodassent, dilectionem tamen tuam rei, de qua displicet, summa tangebat, quia pro loco et honore tibi debito ceteri sacerdotes docendi fuerant, non sequendi. Unde, sicut generalibus litteris indicavi, Irenaeus ad propriam revertatur ecclesiam, et Barcinonensibus de suo clero protinus consecretur antistes, cui tamen statuta canonum et apostolica praecepta concordent. Et licet hi, qui praeter notitiam atque consensum tuae dilectionis ordinati sunt sacerdotes, cum suis debuerunt auctoribus submoveri; ne quid tamen in tanta necessitate decernamus austerum, eos qui episcopi facti sunt ita volumus permanere, si apostolicis praeceptionibus et statutis sanctorum patrum non reperiantur obnoxii, ac deinceps nihil, quod contra disciplinam ecclesiasticam veniat, sicut hactenus factum est, perpetretur. Tuae sollicitudinis est, frater carissime, debitam tibi auctoritatem tueri, et illicitis non solummodo non praebere assensum, sed etiam cuncta quae contra regulam fieri repereris coercere, atque ante omnia, quod sola humanitate decernimus, Irenaeum ad ecclesiam suam redire compelle: ad quam sponte potiùs remeare debebit, si sacerdotali consortio metuit separari. Nec unius ecclesiae duo esse permittantur antistites, quod opportuniùs sub praedicti subdiaconi fieri delegamus instantia, quem etiam pro conservanda ecclesiae disciplina commeare ad Hispanias dispositionis nostrae fecit auctoritas. Deus te incolumem custodiat, frater carissime.

LXXVII.

DECRETA PAPAE SIMPLICII

DIRECTA AD ZENONEM HISPALENSEM EPISCOPUM

DE COMMISSA VICE APOSTOLICAE SEDIS.

DILECTISSIMO FRATRI ZENONI SIMPLICIUS.

Plurimorum relatu comperimus dilectionem tuam fervore Spiritus sancti ita te navis ecclesiasticae gubernatorem existere, ut naufragii detrimentum Deo auctore non sentiat. Talibus idcirco gloriantes indiciis congruum ducimus vicaria sedis nostrae te auctoritate fulciri, cujus vigore munitus apostolicae institutionis decreta, vel sanctorum terminos patrum nullo modo transcendi permittas; quoniam digna honoris remuneratione cumulandus est, per quem in his regionibus divinus crescere innotuit cultus. Deus te incolumem custodiat, frater carissime.

LXXVIII.

EPISTOLA

ACACII EPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI

AD SIMPLICIUM EPISCOPUM URBIS ROMAE.

DOMINO SANCTO PATRI

ARCHIEPISCOPO SIMPLICIO ACACIUS.

Sollicitudinem omnium ecclesiarum secundum apostolum circumferentes nos indesinenter hortamini, quamvis sponte vigilantes ac praecurrentes, et vos divinum zelum solito demonstratis, statum Alexandrinae ecclesiae certiùs requirentes, ut pro paternis canonibus suscipiatis laborem piissimo stillantes sudore pro his, sicut semper est approbatum. Sed Christus Deus noster, qui diligentibus se in bonum cooperatur, nostris cogitationibus insidens, ut unam nobis in his mentem atque eamdem pro gloria sua esse cognoscens, omnem victoriam ipse perfecit, consortes nos cum tranquillissimo principe faciens, et Timotheum quidem decessorem spirantem procellas et ecclesiasticam tranquillitatem, sicut apparuit, conturbantem vitae subtraxit humanae, dicens ei: *Tace et obmutesce.* Petrum quoque, qui ab Alexandria more simili procellae surrexerat, dissipavit, atque in aeternam fugam, sancto Spiritu flante, convertit unum ex his qui olim fuerant et antè damnati. Sicut enim in nostris archiviis inventum est, et de vestris scriniis, si dignamini requirere, poteritis agnoscere, quae de eodem subsequuta ab Alexandrino episcopo ad Romam ad alterutrum sint relata. Qui Petrus noctis existens filius et operum diei lucentium alienus apparens, omnino tenebras ad latrocinium peragendum congruas earum cooperator inveniens media nocte, adhuc jacente cadavere illius, qui paternos canones subverterat, insepulto, subrepsit in sedem, sicut ipse arbitratus est, uno et solo praesente et eo, qui consors ipsius insistebat insaniae, ita ut propter hoc majoribus suppliciis subderetur; nec quod sperabat effectum est. Sed ille quidem de se ex parte vel minima judicans nusquam penitus omnino comparuit. Timotheus autem paternorum custos canonum, qui Davidicae mansuetudinis exemplo subditur, et usque in finem patiens, atque potestati propriae restitutus a Christo, propriae sedis honore laetatur, et spiritualium filiorum voces accipiens gratiam curationis expectat multiplicato in se honore a Christo principe sacerdotum, propter quem et tolerantiae coronam sibimet religavit. Attentiùs igitur oret vestra beatitudo pro christianissimo imperatore, et pro nobis ipsis; nihil enim praetermittitur eorum, quae ad custodiam ecclesiasticae respiciunt disciplinae. Universam fraternitatem, quae vobiscum est in Christo, ego et qui mecum sunt salutamus; et alia manu. In Domino ora pro nobis, justissime pater.

LXXIX.

EPISTOLA FELICIS

AD EPISCOPOS PER SICILIAM.

DILECTISSIMIS FRATRIBUS UNIVERSIS EPISCOPIS PER SICILIAM CONSTITUTIS

FELIX IN DOMINO SALUTEM.

Qualiter in Africanis regionibus astutia diaboli saevierit in populum christianum, atque in id multiplici deceptione proruperit, ut non modò vulgus incautum sed ipsos quoque in mortis profunda demerserit sacerdotes, nullus non orbis ingemuit, nulla terra nescivit. Unde in grandi moerore positi dissimulare non possumus pereuntium atque a nobis exigendarum discrimen animarum: quapropter competens adhibenda est talibus medela vulneribus, ne immatura curandi facilitas mortifera captis peste nihil prosit, sed segniùs tractata pernicies reatum non legitimae curationis involvat pariter saucios et medentes.

I.

De his qui rebaptizati doluerunt, et posteà poenitere noluerunt.

Imprimis itaque venientis ad vos et remedium postulantis sollicitè discutienda est professio et persona decepti, ut medela possit congruens exhiberi, et qui satisfacturus Deo per poenitentiam rebaptizatum se legitimè doluerit, utrum ad hoc facinus concurrerit an impulsus acceserit, requiratur, sciens quod se decipiat ipse qui fallit, nihilque per nostram facilitatem tribunalis Excelsi judicio derogari, cui illa sunt rata, quae pia, quae vera, quae justa sunt; et aliter necessitatis, aliter tractanda est ratio voluntatis. Deterior est autem causa illius, qui fortè pretio sollicitatus est, ut periret. Nihil enim intentatum reliquit inimicus, cui ne de sua liceat gaudere captura, succurrendum est irretitis, et conterendus est venantis laqueus, ut infucatum lamentationibus lapsum tàm justitiae moderatione, quàm compunctione pietatis ad aulam, quam reliquerat, sit regressus. Nec pudeat forsitan aut pigeat indictis jejuniorum gemituumque temporibus obedire, aut aliis observantiae salubrioris obtemperare praeceptis, quia humilibus datur gratia, non superbis. Sit ergo ruina sua prostratus si quis in Christo fieri quaerit erectus, et per dispositionis nostrae ministerium, quod vestram sequi convenit caritatem nec alicui fas est velle vel posse transcendere, causas ejus, qui contra apostolicam doctrinam ad iterationem se baptismi dedit, vel ejus, qui aliquibus argumentis excusandum callidè proprium putaverit esse consensum, sacerdotali vigore, et humanitate tractemus, ut in eis fides, quae nisi est una jam nulla est, adjutorio Domini judicis ad salutem sine nostrae properationis offensione reparetur. Quia quum peccatoris a nobis satisfactio protrahitur, non praeter nostram laudem atque laetitiam mens ejus ad veniam purgatior invenitur. Et ideo memineritis hanc super his nos habere sententiam, ut servata discretione peccantium non eâdem cunctî, qui lapsi sunt, lance pensentur, quoniam majoris castigationis est exigendus usura, cui domus Domini commissa fuerit disciplina.

II.

De presbyteris vel diaconibus, qui in lapsum haereticorum sese baptismati dederunt.

Ut ergo ab ecclesiae summitatibus inchoemus, eos quos episcopos, presbyteros, vel diaconos fuisse constiterit, et seu optantes forsitan, seu coactos lavacri illius unici salutarisque claruerit fecisse jacturam, et Christum, quem non solùm dono regenerationis verùm etiam gratia percepti honoris induerant, exuisse, quum constet neminem ad secundam tinctionem venire potuisse, nisi se palam christianum negaverit, et professus fuerit esse paganum; quod cum generaliter sit in omnibus execrandum, multò magis in episcopis, presbyteris, et diaconibus auditu saltem dictuque probatur horrendum: sed quia idem Dominus, atque Salvator clementissimus est, et neminem vult perire, usque ad exi-

tus sui diem cum poenitentia, si resipiscunt, jacere conveniet: nec orationi non modò fidelium, sed nec cathecumenorum quidem omnimodis interesse, quibus communio laica in morte redhibenda est. Quam rem diligentiùs explorare vel facere probatissimi sacerdotis cura debebit.

III.

De his qui se rebaptizandos impiè dederunt.

De clericis autem et monachis vel puellis Dei aut secularibus servari praecipimus hunc tenorem, quem Nicaena synodus circa eos qui lapsi sunt vel fuerunt servandum esse constituit: ut scilicet qui nulla necessitate, nullius rei timore, atque periculo se, ut rebaptizarentur, impiè dederunt, si tamen eos ex corde poeniteat, tribus annis inter audientes sint; septem autem annis subjaceant inter poenitentes, manibus sacerdotum, duobus etiam oblationes modis omnibus non sinantur offerre, sed tantummodo popularibus in oratione socientur nec confundantur Deo colla submittere. Quod si, utpote mortales sint, intra metas praescripti temporis coeperit vitae finis urgere, subveniendum est imploranti, et seu ab episcopo, qui poenitentiam dederit, seu ab illo, qui tamen datam esse probaverit, aut similiter a presbytero viaticum abeunti de seculo non negetur.

IV.

De his, qui per ignorantiam aetatis rebaptizati sunt.

Pueris autem, quibus quòd adhuc impuberes sunt a pueritate vocabulum est, seu clericis, sive laicis, aut etiam similibus puellis, quibus ignorantia suffragatur aetatis, aliquandiu sub manus impositone detentis reddenda communio est: nec eorum expectanda poenitentia, quos excipit a coercitione censura. Quod est a nobis providè constitutum, ne hi, quibus in terreni labe contagii plus minusve restat ad vitam, dum adhuc in poenitentia sunt, poenitenda fortè committant. Quod si fortè ante praefinitum poenitentiae tempus despectus a medicis, aut evidentibus mortis prorsus indiciis recepta quisquam communionis gratia convalescit, servemus in eo quod Nicaeni canones ordinarunt, ut habeatur inter illos, qui in oratione sola communicant, donec impleatur spatium temporis eidem praestitutum. Nec cathecumenos nostros, qui sub tali professione baptizati sunt, praeterimus, quia non est causa dissimilis, sicut iidem sancti canones ordinarunt, ejus, qui quolibet modo Christum, quem semel confessus est, adjurarit. Tribus annis inter audientes sint, et postea cum cathecumenis permittantur orare per manus impositionem communionis catholicae gratiam percepturi, exceptis sanè tantummodo episcopis, presbyteris, et diaconibus, quos solo mortis suae tempore reconciliandos esse jam diximus. Ceteros, id est, seu clericos, sive monachos, seu laicos sexus utriusque personas, quos violentiâ et periculis coactos iterationem baptismatis subiisse constiterit [1], vel qui aliquo commento hujus se facinoris piaculo dixerit non teneri, his poenitentiam per triennium durare decernimus, et per manus impositionem ad societatem recipi sacramenti.

V.

De illis qui ab haereticis baptizati aut rebaptizati sunt, ut ad ecclesiasticam militiam non pertingant.

Illo per omnia custodito, ne hi unquam, qui in qualibet aetate alibi quàm in ecclesia catholica aut baptizati aut rebaptizati sunt, ad ecclesiasticam militiam prorsus permittantur accedere. Quibus satis esse debet quod in catholicorum numero sunt recepti, quoniam de suo ordine et communione videbitur ferre judicium quisquis hoc voluerit antistitum, vel qui non removerit eum, quem ex his ad ministerium clericale obrepsisse cognoverit.

VI.

De poenitentibus ut ab aliis episcopis non suscipiantur.

Curandum verò maximè et omni cautela est providendum, ne quis fratrum, coëpiscoporumque nostrorum, etiam presbyterorum in alterius civitate vel dioecesi poenitentem, vel sub manu positum sacerdotis, aut eum qui reconciliatum se dixerit, sine episcopi vel presbyteri testimonio et litteris, aut in parrochia presbyteri, aut episcopi civitate suscipiat. Quod si aliqua dissimulatione negligitur, culpa tangit etiam clericos, qui locis in quibus hoc minus curatum fuerit commorantur. His itaque rite dispositis, et ad ecclesiarum vestrarum notitiam vestra deliberatione perlatis, parere vos convenit, quibus licet ad animarum reparationem nihil desse videatur, tamen si cui novi aliquid et quod praeterire nos potuit fuerit revelatum, secundum beatum Paulum apostolum, tacente priore, fidenter insinuet,

1 Ex reliquis praeter Alv. in quo: contigerit.

quia Spiritus sanctus ubi vult inspirat, maximè quum sua causa tractatur; nec nos pigebit audire, et si quae sunt omissa non arroganter abnuere, sed rationabiliter ordinare. Deus vos [2] custodiat, dilectissimi fratres.

2 Bibl. Reg. vos incolumes custodiat.

LXXX.

EPISTOLA

EJUSDEM FELICIS

AD ACACIUM CONSTANTINOPOLITANUM EPISCOPUM.

DE DAMNATIONE EJUS QUOD HAERETICIS AUSUS EXTITIT COMMUNICARE.

FELIX EPISCOPUS SANCTAE ECCLESIAE CATHOLICAE URBIS ROMAE ACACIO.

Multarum transgressionum reperiris obnoxius, et in venerabilis concilii Nicaeni contumelia saepe versatus alienarum tibi provinciarum jura temerariè vindicasti. Haereticos et pervasores, atque ab haereticis ordinatos, et quos ipse damnaveras, atque ab apostolica institisti sede damnari, non modò domo tua recipiendos putasti, verùm etiam ecclesiis aliis, quod nec de catholicis fieri poterat, praesidere fecisti, aut etiam honoribus, quos non merebantur, auxisti. Testatur hoc Joannes quem a catholicis Apameae non receptum, pulsumque de Antiochia Tyriis praefecisti: et Humerius tunc de diaconio dejectus, atque christiani nominis appellatione privatus, a te etiam in presbyterii provectus officium. Et quasi haec tibi minora viderentur, in ipsam doctrinae apostolicae veritatem ausus tuos et superbiam tetendisti, ut Petrus, quem damnatum a sanctae memoriae decessore meo ipse retuleras, sicut testantur annexa, beati evangelistae sedem, connivente te, rursus invaderet, et fugatis orthodoxis episcopis et clericis sui procul dubio similes ordinaret, pulsoque eo, qui illic fuerat regulariter constitutus, captivam teneret ecclesiam. Cujus tibi adeo grata persona est, et ministri ejus accepti, ut episcopos et clericos plurimos orthodoxos nunc Constantinopolim venientes detegaris affligere, et apocrisarios ipsius confovere, atque anathematizantem eumdem Petrum Chalcedonensis decreta concilii, et violantem sanctae memoriae Timothei sepulturam, sicut ad nos certiores nunc quoque nuncii detulerunt, per Mesenum, et Vitalem credideris excusandum: nec eum laudare desineres, et multis efferre praeconiis, ita ut damnationem ipsius, quam antè retuleras, veram non fuisse jactares. Tantùm autem perseveras in hominis defensione perversi, ut quosdam episcopos, nunc vero honore et communione privatos, Vitalem atque Mesenum, quos ad ejus expulsionem specialiter miseramus, sublatis chartis custodiae passus fueris mancipari, et ad processionem, quae tibi cum haereticis habetur, exinde productos, sicut eorum professionibus patefactum est, ad haereticorum tuamque communionem, contempta, quae vel gentium jure servari debuit, legatione, pertrahere praemiisque corrumpere, et in laesionem beati Petri apostoli a cujus sede profecti fuerant non solùm inefficaces redire feceras, sed etiam impugnatores omnium, quae fuerant mandata, monstrares. In quorum deceptionem tuam nequitiam prodidisti, et ad libellum fratris et coepiscopi mei Joannis, qui te gravissimis objectionibus impetivit, in apostolica sede secundum canones responde-

re diffidens objecta firmasti. Felicem quoque defensorem fidelissimum nobis, necessitate faciente seriùs subsequutum, indignum tuis oculis censuisti. Eos quoque tecum litteris communicare testatus est quos constat haereticos. ¿Quid enim sunt aliud, qui post obitum sanctae memoriae Timothei ad ecclesiam sub Petro redeunt, vel qui se ex catholicis eidem tradiderunt, nisi quod Petrus ab universali ecclesia, atque a te fuerat judicatus? Habe ergo cum his, quos libenter amplecteris, portionem ex sententia praesenti, quam per tuum tibi dixerimus ecclesiae defensorem: sacerdotali honore et communione catholica, necnon etiam a fidelium numero segregatus, sublatum tibi nomen et munus ministerii sacerdotalis agnosce, sancti Spiritus judicio et apostolica per nos auctoritate damnatus, nec unquam anathematis vinculis exuendus.

LXXXI.

EPISTOLA

FELICIS PAPAE AD ZENONEM[1] EPISCOPUM.

DILECTISSIMO FRATRI ZENONI FELIX.

Filius noster vir clarissimus Terentianus[2] ad Italiam dudum veniens dilectionis tuae singularis extitit praedicator, talemque te esse vulgavit, qui ita Christi gratia redundaris, ut inter mundi turbines gubernator ecclesiae praecipuus appareres. Quapropter, frater carissime, quum ad provinciam commearet sedulèque deposceret nostras ad dilectionem tuam litteras destinari, gratanter annuimus; quia et dignum Deo sermone complecti cuperemus antistitem, et per eum maximè vellemus id fieri, cujus nobis fuerat laudibus intimatus. Quamvis ergo sanctis operibus ex omni parte praeditam fraternitatem tuam vir praefatus adstruxerit, multumque fiduciae de tua benevolentia jam teneret; aequum tamen est, ut quod desideravit magnopere consequatur: quatenus qui tuis olim gratus est animis contemplatione nostri reddatur acceptior, simulque materna et sacerdotali consolatione foveatur, peregrinationisque praesidium pastorali pietate reperiat, cujus procul dubio et probetur dignitatis affectu non parvi apud sinceritatem tuam nostrum, quo nimium salutaris, valuisse colloquium. Deus te incolumem custodiat, frater carissime.

1 Æm. Zenonem Hispalensem Episcopum.

2 Æm. Esc. 3. Terentius.

LXXXII.

DECRETUM GENERALE PAPAE GELASII.

DILECTISSIMIS FRATRIBUS UNIVERSIS EPISCOPIS.

PER LUCANIAM, BRITIOS [1] ET SICILIAM CONSTITUTIS GELASIUS.

I.

De institutis ecclesiasticis moderamine pro temporis qualitate dispositis.

Necessaria rerum dispositione constringimur et apostolicae sedis moderamine convenimur sic canonum paternorum decreta librare, et retrò praesulum decessorumque nostrorum praecepta metiri, ut quae praesentium necessitas temporum restaurandis ecclesiis relaxanda deposcit, adhibita consideratione diligenti, quantum potest fieri, temperemus: quo nec in totum formam veterum videamur excedere regularum, et reparandis militiae clericalis officiis, quae per diversas Italiae partes ita belli famisque consumpsit incursio, ut in multis ecclesiis, sicut fratris et coepiscopi nostri Joannis Ravennensis ecclesiae sacerdotis frequenti relatione comperimus, usquequaque deficiente servitio ministrorum, nisi remittendo paulisper ecclesiasticis promotionibus antiquitus intervalla praefixa remaneant, sine quibus administrari nequeant sacris ordinibus ecclesiae funditus destitutae, atque in plurimis locis per inopiam competentis auxilii salutare subsidium redimendarum desit animarum: nosque magno reatu, si tanto coarctante periculo non aliquatenus consulamur, innexi.

II.

Ut ubi nulla perurget necessitas, constituta patrum inviolata serventur.

Priscis igitur pro sua reverentia manentibus constitutis, quae ubi nulla vel rerum vel temporum perurget angustia, regulariter convenit custodiri, quatenus ecclesiis quae vel cunctis sunt privatae ministris, vel sufficientibus usque adeo spoliatae servitiis, ut plebibus ad se pertinentibus divina munera supplere non valeant, tam instituendi, quàm providendi clericalis obsequii sic spatia dispensanda concedimus.

III.

Ut quum defuerint clerici, de monachis eligantur.

Ut si quis etiam de religioso proposito et disciplinis monasterialibus eruditus ad clericale munus accedit, imprimis ejus vita praeteritis acta temporibus inquiratur: si nullo gravi facinore probatur infectus: si secundam non habuit fortasse uxorem, nec a marito relictam sortitus ostenditur: si poenitentiam publicam fortasse non gessit: si nulla corporis parte vitiatus apparet: si servili aut originariae non est conditioni obnoxius: si curiae etiam probatur nexibus absolutus: si assequutus est litteras, sine quibus fortassis nec ostiarium possit implere: ut si his omnibus, quae sunt praedicata [2], fulcitur, continuò lector vel notarius, aut certè defensor effectus post tres menses existat acolythus, maximè si huic aetas etiam suffragatur: sexto mense subdiaconi nomen accipiat: ac, si modestae conversationis honestaeque voluntatis existit, nono mense diaconus, completoque anno sit presbyter. Cui tamen quod annorum fuerint instertitia collatura, sancti propositi sponte suscepta docetur praestitisse devotio.

IV.

Ut si de laicis eligantur ad clerum, quantum temporis observetur.

Si verò de laicis quispiam ecclesiasticis est aggregandus officiis, tantò sollicitiùs in singulis, quae superiùs comprehensa sunt, hujusmodi decet examinare personam, quantum inter mundanam religiosamque vitam constat esse discriminis. Quia utique convenientia ecclesiae ministeria reparanda sunt, non inconvenientibus meritis ingerenda: tantoque magis quod sacris aptum potest esse servitiis, in eorum quaerendum est institutis, quantum de tempore, quo fuerant haec assequenda, decerpitur: ut morum habere doceatur hoc probitas quod prolixior consuetudo non contulit; ne per occasionem supplendae penu-

1 Ex Ger. In reliquis Brities: rectè tamen Brutios.

2 Æm. Urg. Ger. praedicta.

riae clericalis vitia potiùs divinis cultibus intulisse, non legitimae familiae computemur procurasse compendia: quorum promotionibus super anni metas sex menses nihilominus subrogamus, quoniam sicut dictum est, distare convenit inter personam divino cultui deditam et de laicorum conversatione venientem; quae tamen eatenus indulgenda credidimus, ut illis ecclesiis, quibus infestatione bellorum vel nulla penitus vel exigua remanserunt ministeria, renoventur: quatenus his, Deo propitio, restitutis, in ecclesiasticis gradibus subrogandis canonum paternorum vetus forma servetur, nec contra eos ulla ratione praevaleat, quod pro accidentis defectûs remedio providetur, non adversus scita majorum nova lege proponitur: ceteris ecclesiis ab hac occasione cessantibus, quas non simili clade vastatas pristinam faciendis ordinationibus convenit tenere sententiam: quo magis hac oportunitate commoti observantiam venerandorum canonum propensiùs delegamus, singulorum graduum conscientias admonentes, ne in illicitos prorumpere moliantur excessus.

V.

De digamis, aliisque personis, quae ad ministerium clericatus nullatenus applicantur.

Nec fas esse confidat quisque pontificum bigamos, aut conjugia sortientes ab aliis derelicta, sive quoslibet post poenitentiam, vel sine litteris, vel corpore vitiatos vel conditionarios, aut curiae publicarumque rerum nexibus implicatos, aut passim nulla temporis congruentis expectatione discussos, divinis servituros applicare mysteriis: neque pro suo libitu jura studeant aliena pervadere absque sedis apostolicae justa dispositione mandante.

VI.

Ut sine praeceptione episcopi novae basilicae non dedicentur.

Basilicas noviter institutas, non petitis ex more praeceptionibus, dedicare nemo audeat. Non ambiant sibimet episcopi vindicare clericos potestatis alienae.

VII.

Ut nulla pretia de baptizandis consignandisque fidelibus exigantur.

Baptizandis consignandisque fidelibus pretia nulla praefigant, nec illationibus quibuslibet impositis exagitare cupiant renascentes; quoniam quod gratis accepimus gratis dare mandamur. Et ideo nihil a praedictis prorsus exigere moliantur, quo vel paupertate cogente deterriti vel indignatione revocati redemptionis suae causas adire despiciant: certum habentes, quod qui prohibita deprehensi fuerint admisisse vel commissa non potiùs sua sponte correxerint, periculum subituri proprii sint honoris.

VIII.

De presbyteris, ut nihil super episcopos praesumant.

Nec minus etiam presbyteros ultra suum modum tendere prohibemus, nec episcopali fastigio debita sibimet audacter assumere: non conficiendi chrismatis, non consignationis pontificalis adhibendae sibimet arripere facultatem: non, praesente quolibet antistite, nisi fortasse jubeantur, vel orationis vel actionis sacrae suppetere sibi praesumant esse licentiam: neque sub ejus aspectu, nisi jubeantur, aut sedere praesumant aut venerabilia tractare mysteria. Nec sibi meminerint ulla ratione concedi sine summo pontifice subdiaconum, vel acolythum jus habere faciendi: nec prorsus addubitent, si quidquam ad episcopale ministerium specialiter pertinens suo motu putaverint exequendum, continuò se presbyterii dignitate et sacra communione privari. Quod fieri necesse est censeamus, si eorum praesule deferente hujusmodi fuerit praevaricatio comprobata, nec ipso eorum episcopo a culpa conniventiae et ultione vacaturo, si immoderata facientem dissimulaverit vindicare.

IX.

Ut diaconi mensuram propriam juxta patrum decreta custodiant.

Diaconos quoque propriam constituimus observare mensuram, nec ultra tenorem paternis canonibus deputatum quidpiam tentare permittimus: nihil eorum suo ministerio penitus applicare, quae primis ordinibus propriè decrevit antiquitas. Absque episcopo vel presbytero baptizare non audeant, nisi praedictis fortassis officiis longiùs constitutis necessitas extrema compellat; quod et laicis christianis facere plerumque conceditur.

X.

Quod diaconi in presbyterio residere non possint.

Hos non in presbyterio residere quum divina celebrantur vel ecclesiasticus habetur quicumque tractatus. Sacri corporis praerogationem sub conspectu pontificis seu presbyteri, nisi his absentibus, jus non habeant exercendi.

XI.

Quod apostolica sedes paternos canones pio studio devotoque custodiat.

Quum enim decreta venerabilium sanctionum nos quoque magnopere custodire nitamur, ac sine eorum dispendio etiam illa, quae pro alicujus utilitatis fortasse compendio videantur laxanda, credamus; quumque nobis contra salutarium reverentiam regularum cupiamus temere nihil licere; et quum sedes apostolica super his omnibus, favente Domino, quae paternis canonibus sunt praefixa pio devotoque studeat tenere proposito: satis indignum est quemquam vel pontificum, vel ordinum subsequentium hanc observantiam refutare, quam beati Petri sedem et sequi videat et docere; satisque conveniens est ut totum corpus ecclesiae in hac sibimet observatione concordet, quam illic vigere conspiciat, ubi Dominus ecclesiae totius posuit principatum dicente scriptura: *Ordinate in me caritatem*: et item: *Omnia cum ordine fiant*: atque iterum psalmista praedicante: *Circumdate Sion, et complectimini eam, narrate in turribus ejus, ponite corda vestra in virtute ejus, et distribuite gradus ejus, ut enarretis in progenie altera: quoniam hic est Deus noster in aeternum, et ipse reget nos in secula.* Hic procul dubio, qui in ecclesiasticarum narratur altitudine dignitatum, et in cujus virtute bonis operibus corda ponenda sunt, gradibus utique distributis, cunctis Deus noster et rector populis praedicandus est christianis: ubi nemo sibimet aliquid aestimet imminutum, quum et de uniuscujusque gradus perfectione nihil deperit, et convenienter retinendo quod coelesti dispensatione collatum est, pariter nobis et cognoscibilem Deum fieri et tribuit esse rectorem. Nam etsi quid indulgetur de temporum quantitate, moribus aggregata strenuitate pensatur, si vitae jam proposito continetur, quod protelata fuerat aetate curandum, dummodo illa nullatenus dissimulata subrepant, quorum quodlibet si inesse claruerit, meritò clericalibus infulis reprobabilem convincat esse personam. Et si illa nonnumquam sinenda sunt, quae, si ceterorum constet integritas, sola nocere non valeant; illa tamen sunt magnopere praecavenda, quae recipi sine manifesta decoloratione non possunt. Ac si ea ipsa, quae nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, vel rerum temporumque cogit intuitus, vel acceleratae provisionis respectus excusat ¿quanto magis illa nullatenus mutilanda sunt, quae nec ulla necessitas, nec ecclesiastica prorsus extorquet utilitas?

XII.

Ut praeter paschale tempus, vel pentecosten nemo baptizare praesumat, nisi eos tantum, quos aegritudo extrema compulerit.

Baptizandi sibi quisquam passim quocumque tempore nullam credat inesse fiduciam, praeter paschale festum, et praeter pentecostes venerabile sacramentum, excepto dumtaxat gravissimi languoris incursu, in quo verendum est, ne morbi crescente periculo sine remedio salutari fortassis aegrotans exitio praeventus abscedat.

XIII.

De presbyterorum et diaconorum ordinationibus, certis celebrandis temporibus.

Ordinationes etiam presbyterorum, et diaconorum nisi certis temporibus et diebus exercere non debeant, id est, quarti mensis jejunio, septimi, et decimi, sed etiam quadragesimalis initii, ac mediana quadragesimae die, sabbati jejunio circa vesperam noverint celebrandas. Nec cujuslibet utilitatis causa sive presbyterum seu diaconum his praeferre, qui ante ipsos fuerint ordinati.

XIV.

De virginibus sacris quando velentur.

Devotis quoque virginibus nisi aut in epiphaniorum, aut in[3] albis paschalibus, aut in apostolorum natalibus sacrum minimè velamen imponant, nisi forsitan, sicut de baptismate dictum est, gravi languore correptis, ne sine hoc munere de seculo exeant, implorantibus non negetur.

XV.

Ut viduae non velentur.

Viduas autem velare pontificum nullus attentet, quoniam quod nec auctoritas divina delegat nec canonum forma praestituit non est penitus usurpandum, eisque sic ecclesiastica sunt conferenda praesidia, ut nihil committatur illicitum.

XVI.

Ut servi sub obtentu religionis non recipiantur in clero, vel in monasteriis.

Generalis etiam querelae vitanda praesumptio est, qua propemodum causantur universi, passim servos aut originarios, do-

3 Æm. in diebus paschalibus.

minorum jura posessionumque fugientes, sub religiosae conversationis obtentu vel ad monasteria sese conferre, vel ad ecclesiasticum famulatum, conniventibus quoque praesulibus, indifferenter admitti. Quae modis omnibus est amovenda pernicies, ne per christiani nominis institutum aut aliena pervadi, aut publica videatur disciplina subverti; praecipuè quum nec ipsam ministerii clericalis hac obligatione fuscari conveniat dignitatem, cogaturque pro statu militantium sibi conditioneque jurgari, aut videri, quod absit, obnoxia. Quibus sollicita competenter interdictione prohibitis, quisquis episcopus, presbyter et diaconus, vel eorum, qui monasteriis praeesse noscuntur, hujusmodi personas apud se tenentes, non restituendas patronis, aut deinceps vel ecclesiasticae servituti vel religiosis congregationibus putaverint applicandas, nisi voluntate forsitan dominorum sub scripturae testimonio primitus absolutas, vel legitima transactione concessas, periculum se honoris proprii non ambigant communionisque subituros, si super hac re cujusquam verax nos querela pulsaverit. Magnis quippe studiis secundum beatum Apostolum praecavendum est, ne fides et disciplina Domini blasphemetur.

XVII.

Ut clerici nullas negotiationes inhonestas vel turpia lucra sectentur.

Consequens fuit, ut illa quoque, quae de Piceni partibus nuper ad nos missa relatio nuntiavit, non praetereunda putaremus; id est plurimos clericorum negotiationibus inhonestis et lucris turpibus imminere, nullo pudore cernentes evangelicam lectionem, quâ ipse Dominus negotiatores e templo verberatos flagellis asseritur expulisse; nec Apostoli verba recolentes, quibus ait: *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus*: psalmistam quoque David surda dissimulantes aure, cantantem: *Quoniam non cognovi negotiationes, introibo in potentias Domini.* Proinde hujusmodi aut ab indignis posthac quaestibus noverint abstinendum, et ab omni cujuslibet negotiationis ingenio vel cupiditate cessandum, aut in quocumque gradu sint positi, mox clericalibus officiis abstinere cogantur: quoniam domus Dei domus orationis esse debet et dici, ne officina negotiationis et spelunca potiùs sit latronum.

XVIII.

Ut nemo litteras nesciens vel aliqua parte corporis imminutus ad clerum promoveatur.

Illiteratos quoque et nonnulla parte corporis imminutos sine ullo respectu ad ecclesiasticum didicimus venire servitium. Quod simul antiqua traditio, et apostolicae sedis vetus forma non recipit, quia nec litteris carens sacris esse potest aptus officiis, et vitiosum nihil Deo prorsus offerri legalia praecepta sanxerunt. Itaque de cetero modis omnibus haec vitentur, nec quisquam talis suscipiatur in clerum. Si qui verò vel temeritate propria vel incuria praesidentium tales antè suscepti sunt, in his in quibus constituti sunt locis eatenus perseverent, ut nihil unquam promotionis arripiant, satisque habeant hoc ipsum sibi pro nimia miseratione permissum.

XIX.

De his qui se ipsos abscidunt.

De his autem, qui semetipsos abscidunt, paterni canones evidenter sequenda posuerunt, quorum tenorem sufficiat indidisse. Dicunt enim talia perpetrantes, mox ut agniti fuerint, a munere clericali debere eos secludi. Quod modis omnibus custodire nos convenit, quia fas esse nulli suppeditat quidquam, praeter illa quae memorabilis decrevit forma, censere.

XX.

De criminosis ut ad clerum non promoveantur.

Comperimus etiam horrendis quibusdam criminibus implicatos, tota discretione submota, non solùm de factis atrocibus necessariam poenitudinem non habere, sed nec aliqua correctione penitus succedente ad divinum ministerium, honoremque contendere[4]: nonnullos autem in ipsis ordinibus constitutos gravibus delinquentes facinoribus non repelli, quum et Apostolus dicat nemini citò manus imponendas, neque communicandum peccatis alienis: et majorum veneranda constituta pronuntient hujusmodi etiam si forte subrepserint, tam qui antè peccaverunt detectos oportere repelli, quàm sacrae professionis oblitos, praevaricatoresque sancti propositi procul dubio submovendos.

XXI.

Quod daemoniacis, aliisque passionibus irretitis ministeria sacra tractare non liceat.

Usque adeo sanè comperimus illicita quaeque prorumpere, ut daemoniacis similibusque passionibus irretitis ministeria sacrosancta tractare tribuatur. Quibus si in hoc opere positis aliquid propriae neces-

4 Ex reliquis praeter Alv. in quo conscendere.

sitatis occurrat ¿quis de sua fidelium salute confidat, ubi ministros ipsos curationis humanae tanta perspexerit calamitate vexari? Atque ideo necessariò removendi sunt, ne quibuslibet scandalum generetur infirmis, pro quibus Christus est mortuus. Postremò si corpore sauciatum fortassis, aut debilem nequaquam sancta contingere lex divina permisit ¿quantò magis doni coelestis dispensatores esse non convenit, quod est deterius, mente perculsos?

XXII.

Quod hi, qui se sacris virginibus sociant et foedera incesta commiscent, communicare non possint, nisi publicam poenitentiam gesserint.

Virginibus autem sacris temere se quosdam sociare cognovimus, et post dicatum Deo propositum incesta foedera sacrilegaque miscere. Quos protinus aequum est a sacra communione detrudi, et nisi per publicam probatamque poenitentiam omnino non recipi; sed his certè viaticum de seculo transeuntibus, si tamen poenituerint, non negari.

XXIII.

Quod viduae, ut supra dictum est, non velentur, sed si professam continentiam proposito mutato calcaverint, ipsae pro se rationem Domino reddant.

Nam viduis sub nulla benedictione velandis superiùs latè, sufficienterque praediximus. Quae si propria voluntate professam pristini conjugii castitatem mutabili mente calcaverint, periculi earum intererit, quali Deum debeant satisfactione placare, quia juxta Apostolum primam fidem irritam fecerunt. Sicut enim, si se forsitan continere non poterant, secundum Apostolum, nullatenus nubere vitabantur; sic habita secum deliberatione promissam Deo pudicitiae fidem debent custodire. Nos autem talibus nullum laqueum debemus injicere, sed solas adhortationes praemii sempiterni, poenasque proponere divini judicii, ut et nostra sit absoluta conscientia, et illarum pro se Deo rationem reddat intentio. Cavendum est quippe quod de earum moribus, actibusque beatus Paulus testatur apostolus: quod pleniùs exponere praeterimus, ne sexus instabilis non tam deterreri quàm admoneri videatur.

XXIV.

Quod secunda conjugia secularibus non negentur, quibus tamen ad clerum minimè venire conceditur.

Secundas nuptias sicut secularibus inire conceditur, ita post eas nullus ad clericalem sinitur venire collegium. Alia est enim humanae fragilitatis generaliter concessa licentia, alia debet esse vita divinarum rerum servitio dedicata.

XXV.

Ut si quis susceperit ecclesiae propriae desertorem, et aliqua provexerit dignitate, subjaceat sententiae quam canones praefixerunt.

Quisquis propriae desertor ecclesiae nullis extantibus causis ad aliam putaverit transeundum, temereque susceptus fuerit et promotus, reverendorum canonum vel ipse, vel receptor ejus, atque provector constituta non fugiet, quae de hujuscemodi praesumptoribus praefixere servanda.

XXVI.

De laicis vel monachis, qui per praemium ordinantur, ut dantem et accipientem Simonis magi crimen involvat.

De monachis verò, laicisque in prima copiosiùs praeceptionis hujus parte digestum est, quae vel quatenus pro rerum temporumque necessitate concessa sint, vel quemadmodum, ubi nullius necessitatis interesse probabitur, non nisi vetus institutio debeat custodiri. Quos vero constiterit indignos meritis sacram mercatos esse pretio dignitatem, convictos oportet arceri, non sine periculo facinus tale patrantes: quia dantem pariter, accipientemque damnatio Simonis, quam sacra lectio testatur, involvit.

XXVII.

Ut nulla basilica sub defunctorum constructa nomine dedicetur.

De locorum consecratione sanctorum quamvis superiùs strictim fuerit comprehensum, nobis quoque patefactum est, quod absque praecepto sedis apostolicae nonnulli factas ecclesias vel oratoria sacrare praesumant. Hoc sumus tamen indicio detestabiliore permoti, quod in quocumque nomine defunctorum, et quantum dicitur, nec omnino fidelium, constructiones aedificatas sacris professionibus audacter instituere memorantur. Quae quoniam tam acerba, tam dura sunt, ut eadem vix noster ferre possit auditus; si verè christianitatis affectus in illis certus et fixus est, et districtiùs ista quaerantur et a quibus fuerint gesta prodantur: quoniam sicut latentibus in hac atrocitate nominibus non extat in quem sententia debita proferatur, ita quum manifestis fuerit documentis expositus quem sceleris tanti pos-

cit immanitas, non vitabit ullatenus ultionem.

XXVIII.

De feminis, ut sacris altaribus non ministrent, vel aliquid ex his, quae virorum sunt officiis deputata, praesumant.

Nihilominus impatienter audivimus tantum divinarum rerum subiisse despectum, ut feminae sacris altaribus ministrare firmentur: cunctaque, quae non nisi virorum famulatui deputata sunt, sexum, cui non competit, exhibere: nisi quod omnium delictorum, quae singillatim perstrinximus, noxa omnis, reatus omnis, et crimen eos respicit sacerdotes, qui vel ista commitunt, vel committentes minimè publicando pravis excessibus favere significant: si tamen sacerdotum jam sint vocabulo nuncupandi, qui delegatum sibi religionis officium sic prosternere moliuntur, ut in perversa quaeque, profanaque declives sine ullo respectu regulae christianae praecipitia funesta sectentur. Quumque scriptum sit: *Minima qui spernit paulatim decidit*, ¿quid est de talibus aestimandum, qui immensis ac multiplicibus pravitatum molibus occupati ingentem ruinam multimodis impulsionibus ediderunt, quae non solùm ipsos videatur obruere, sed et ecclesiis universis mortiferam, si non sanentur, inferre perniciem? Nec ambigant qui haec ausi sunt exercere sed etiam qui hactenus cognita siluerunt, sub honoris proprii jacere dispendio, si non quanta possunt celeritate festinent ut lethalia vulnera competenti medicina sanentur. ¿Quo enim more teneant jura pontificum qui pontificalibus excubiis eatenus injuncta dissimulant, ut contraria domui Dei, cui praesident, potiùs operentur? Qui quantum apud Deum possent, si non nisi convenientia procurarent, tantum quid mereantur aspiciant, quum execrabili studio sectentur adversa. Et quasi magis haec regula sit, qua ecclesiae debeant gubernari, si quidquid est ecclesiasticis inimicum regulis perpetratur, quum etsi cognitos habuit canones unusquisque pontificum intemerata debuerit tenere custodia. Et si forsitan nesciebat, consulere fidenter oportuerit, quo magis excusatio nulla succurrit ignorantibus, quia nesciens proposuit servare quod noverat, nec ignorans curavit nosse quod gereret.

XXIX.

De reditibus[5] *ecclesiae vel oblatione fidelium, ut quatuor portiones fieri debeant.*

Quatuor autem tam de reditu, quàm de oblatione fidelium, prout cujuslibet ecclesiae facultas admittit, sicut dudum rationabiliter est decretum, convenit fieri portiones: quarum sit una pontificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda. De quibus, sicut sacerdotis intererit integram ministris ecclesiae memoratam dependere quantitatem, sic clericus ultra delegatam sibi summam nihil insolenter noverit expetendum. Ea verò, quae ecclesiasticis aedificiis attributa sunt huic operi veraciter praerogata, locorum doceat instauratio manifesta sanctorum: quia nefas est si sacris aedibus destitutis in lucrum suum praesul impendia his designata convertat. Ipsam nihilominus adscriptam pauperibus portionem, quamvis divinis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur, tamen juxta quod scriptum est: *Ut videant opera nostra bona, et glorificent patrem qui est in coelis*, oportet etiam praesenti testificatione praedicari, et bonae famae praeconiis non taceri.

XXX.

Ut episcopus, presbyter et diaconus, qui contra haec constituta fecerit, sui honoris periculum sit subiturus.

Quapropter nec clericorum quispiam se hujus offensae futurum confidat immunem, si in his, quae salubriter sequenda deprompsimus, sive episcopum, seu presbyterum, sive diaconum viderit excedentem, non protinus ad aures nostras deferre curaverit, probationibus dumtaxat competenter exhibitis, ut transgressoris ultio fiat, et ceteris interdictio delinquendi. Sic verò modis omnibus erit unusquisque pontificum ordinis et honoris elisor, si cuiquam clericorum vel ecclesiae totius auditui haec putaverit supprimenda. Datum V Idus martias Asterio et Praesidio[6] viris clarissimis consulibus.

5 In reliquis praeter Alv. haereditatibus.

6 Ex reliquis praeter Alv. in quo Presiono.

LXXXIII.

EPISTOLA

EJUSDEM PAPAE GELASII

AD SICILIENSES EPISCOPOS.

GELASIUS ROMANAE ECCLESIAE EPISCOPUS

DILECTISSIMIS ET IN CHRISTI CARITATE UNA MECUM CONNEXIS FRATRIBUS EPISCOPIS QUI IN SICILIA SUNT CONSTITUTI.

I.

De bene gerendis rebus ecclesiae ab episcopis.

Praesulum nostrorum auctoritas emanavit, ut facultates ecclesiae episcopi ad regendum habeant potestatem, ita tamen ut viduarum pupillorumque atque pauperum, necnon et clericorum stipendia distribuere debeant. Hoc eis statuimus dari, quod hactenus decretum est: reliquum sibi episcopi vindicent, ut, sicut antea diximus, peregrinorum atque captivorum largitores esse possint.

II.

De tricennali praescriptione.

Illud etiam adnecti placuit, ut si, quod absit, facultates ecclesiae, necnon et dioeceses, quae ab aliquibus possidentur episcopis, jure sibi vindicent, quod tricennalis lex conclusit, quia et filiorum nostrorum principum ita emanavit auctoritas, ut ultra triginta annos nulli liceat pro eo appellare quod legum tempus excludit. Datum iduum majarum, Asterio et Praesidio viris clarissimis consulibus.

LXXXIV.

EPISTOLA

PAPAE ANASTASII URBIS ROMAE

AD IMPERATOREM ANASTASIUM

PRO PACE ECCLESIARUM MISSA.

GLORIOSISSIMO ET CLEMENTISSIMO FILIO ANASTASIO AUGUSTO

ANASTASIUS EPISCOPUS.

Exordium pontificatus mei, primitus oblata populis pace, pronuntio: consequenter pro fide catholica humilis pietati tuae precator occurro, in quo primùm mihi divinum favorem propinquasse confido, quod consonantia in me augustissimi nominis tui non du-

bium praestat auxilium, ut sicut praecelsum vocabulum pietatis tuae per universas gentes toto orbe praefulget, ita per ministerium meae humilitatis, sicut semper est, sedes beatissimi Petri in universali ecclesia assignatum sibi a Domino Deo teneat principatum. Nec propter unum mortuum diutiùs tunica illa Salvatoris, desuper contexta per totum, malae sortis patiatur incertum, quae sola in discisionem pro firmitate sui venire non potuit, serenitate tua praecipuè rempublicam gubernante: cui etiam in privata vita tantum sincerae religionis studium fuit, ut (sicut fama certissima celebravit) nemo magis vel inter praecipuos sacerdotes praefixas a sanctis patribus regulas ecclesiae custodisse dicatur: quod[1] sanctum studium cum majestate imperii crevisse confidimus.

I.

Quod pro Christo fungatur legatione dum pro pace precatur ecclesiae.

Legatione itaque fungimur pro Christo, ne eos propter offensionem vel scandalum patiamini publicè nominari, quorum merita vel actus illi judici latere non possunt, in cujus jam sunt judicio constituti. Nec illic se potest interserere in corpore mortali adhuc temeraria praesumptio, in quo non solum confessio facit aperta merita singulorum, sed etiam silentii ipsius non potest latere secretum. Namque et praedecessor noster papa Felix, et etiam Acacius illic procul dubio sunt, ubi unusquisque sub tanto judice non potest perdere sui meriti qualitatem.

II.

Quod non sit temere judicandum de his qui jam ad Dominum migraverunt.

Itaque monente nos beatissimo Paulo apostolo, ne quod sit in hoc offendiculum in ecclesia, dum, quod facere non possumus, de his, qui jam transierunt, judicare conemur, observandum esse tranquillitas tua cognoscat. Ait enim de his, qui de rebus ad Dominum solum pertinentibus judicare praesumunt: *Nemo enim nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur; sive enim vivimus, Domino vivimus; sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus. In hoc enim Christus resurrexit a mortuis, ut et vivorum et mortuorum dominetur. Tu autem quid judicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal Dei. Scriptum est enim: Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, et omnis lingua confitebitur Deo.* Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. Non ergo ampliùs invicem judicemus, sed hoc judicate magis ne ponatis offendiculum. Monet igitur beatus Apostolus, ne de his nobis praesumamus judicium, de quibus nemo potest veriùs vel meliùs judicare, quàm Deus, nec in hoc sibi quispiam temerarios ausus usurpet, et propter hoc pax, atque unitas ecclesiae dissipetur. Nam et in regnorum libro dicitur: *Non quomodo videt Deus, homo videt; quia homo videt in facie, Deus autem videt in corde.* Item in Paralipomenon libro primo: *Et nunc, o Salomon, scito Deum patrum tuorum, et servi illi in corde perfecto, et in anima volente, quoniam omnia corda scrutatur Dominus, et omnem cogitationem novit.* Item in Ezechiel: *Haec dicit Dominus: sic dixistis, domus Israel, et cogitationes spiritus vestri novi ego.* Unde et de Domino judice dicitur in evangelio; *Sciens autem Jesus cogitationes eorum, dixit: Quid cogitatis mala in cordibus vestris?*

III.

Ut specialiter in ecclesia nomen taceatur Acacii.

Precamur itaque clementiam vestram ut specialiter nomen taceatur Acacii; multum enim scandalum vel offendiculum ecclesiae concitavit. Speciali appellatione taceatur, quum, sicut diximus, in generalitate sacerdotum uniuscujusque meritum illum judicem latere non possit, quid cuique tribuendum sit pro aestimata dispensatione meritorum, cui soli cogitationes quoque manifestae sunt. Quantos verò excessus, atque praesumptiones habuerit Acacius, ne clementiae tuae per singula suggerere fortasse videatur onerosum, Cresconio vel etiam Germano fratribus et coëpiscopis meis, quos misimus ad serenitatem tuam, de causis singulis Acacii, qualis fuerit, instructionem plenissimam dedimus, clementiae vestrae specialiter recensendam, si hoc pietati tuae placuerit curiosiùs indagare; ne in aliquo suggestioni nostrae veritas defuisse videatur, ut pro divina sapientia vestra perspicuè videre possitis non superbia vel elatione sedis apostolicae in Acacium talem procesisse sententiam, sed facinoribus certis, quantum nos extra illud judicium quod solum falli non potest aestimemus, zelo magis divinitatis, extortam.

IV.

Quod magnopere contentio sit cavenda.

Nos vero humiliter supplicantes contro-

1 Ex omnibus praeter Alv. in quo legitur: quoniam studium.

versiam in ecclesia remanere nolumus, quum magis vitanda contentio sit, sicut dicitur in Proverbiis: *Odium suscitat contentio. Omnes autem, qui non contendunt, protegit amicitia.* Nam et Apostolus ad Corinthios: *Quum enim sint inter vos aemulationes et contentiones, nonne carnales estis et secundum hominem ambulatis?* Item ad Philippenses: *Si qua ergo consolatio in Christo, si qua alloquutio caritatis, si qua societas spiritus, si qua viscera, et miserationes, implete gaudium meum, ut id ipsum dicatis omnes eamdem caritatem habentes, nihil per contentionem neque per inanem gloriam, sed in humilitate mentis invicem aestimantes sibimetipsis superiores, non in sua singulis respicientes, sed aliorum.*

V.

Ut Alexandrinos imperator admoneat ad fidem sinceram et pacem redire catholicam.

Hoc tamen praecipuè insinuo serenitati tuae, gloriosissime et clementissime fili Auguste, ut quum causae Alexandrinorum patuerint piissimis auribus vestris, ad sinceram et catholicam fidem eos auctoritate, sapientia, divinisque vestris monitis redire faciatis. Nam quid tenendum sit in religione catholica secundum definita patrum et praedicationem omnium sacerdotum, qui in ecclesia floruerant, si hoc quoque praeceperitis, scientibus in memoriam transmittendo renovabimus, ignorantibus ad discendum pro officio nostrae instructionis offeremus, ut nulla extra haec ingeniorum jactantia vel pravitas audiatur.

VI.

Admonetur imperator ut constitutis apostolicae sedis obtemperet.

Illud vero peculiariùs pro amore imperii vestri et beatitudine, quae consequi poterit regnum, pro apostolico officio praedicamus, ut, sicut decet et sanctus Spiritus dicit [2], monitis nostris obedientia praebeatur, ut bona omnia vestram rempublicam consequantur, sicut in Exodo promittitur: *Si audieris vocem Domini Dei tui, et quae placent ei feceris coram ipso, et obedieris praeceptis ejus, et custodieris omnem justitiam ejus, omnem infirmitatem, quam importavi Aegyptiis, non importabo in te. Ego enim sum Dominus, qui salvum facio te.* Et illic iterum tuba potentissima canitur: *Et nunc, Israel ¿quid Dominus tuus postulat a te aliud, quàm ut timeas Dominum Deum tuum, et ambules omnes vias ejus, et diligas eum, et servias Domino Deo tuo ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, custodire praecepta Domini Dei tui, et justitias ejus, quas ego mando tibi?* Haec me suggerentem frequentiùs non spernat pietas tua, ante oculos tuos habens Domini in evangelio verba: *Qui audit vos, me audit, et qui vos spernit, me spernit, et qui me spernit, spernit eum, qui me misit.* Nam et Apostolus concinens [3] Salvatori nostro, ita loquitur: *Quapropter qui haec spernit non hominem sed Deum spernit, qui dedit Spiritum suum sanctum in nobis.* Pectus clementiae vestrae sacrarium est publicae felicitatis, ut per instantiam vestram, quam [4] velut vicarium praesidere jussit in terris, evangelicis apostolicisque praeceptis non dura superbia resistatur, sed per obedientiam quae sunt salutifera compleantur.

VII.

Quod eos, quos post damnationem suam vel baptizavit vel ordinavit Acacius, nulla portio laesionis attingat.

Nam secundum ecclesiae catholicae consuetudinem sacratissimum serenitatis tuae pectus agnoscat, quod nullum de his vel quos baptizavit Acacius, vel quos sacerdotes sive levitas secundum canones ordinavit, ulla eos ex nomine Acacii portio laesionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita sacramenti gratia minus firma videatur. Nam et baptisma, quod procul sit ab ecclesia, sive ab adultero vel a fure fuerit datum, ad percipientem munus pervenit illibatum: quia vox illa qua sonuit per columbam, omnem maculam humanae pollutionis excludit, qua declaratur ac dicitur: *Hic est qui baptizat in Spiritu sancto et igne.* Nam si visibilis solis istius radii, quum per loca foetidissima transeunt, nullâ contactûs inquinatione maculantur, multò magis illius, qui istum visibilem fecit, virtus nulla ministri indignitate contingitur. Nam et Judas quum fuerit sacrilegus, atque fur, quidquid egit inter apostolos pro dignitate commissa, beneficia per indignum data nulla ex hoc detrimenta senserunt, declarante hoc ipsum Domino manifestissima voce: *Scribae,* inquit, *et pharisaei super catedram Moisis sedent: quae dicunt, facite; quae autem faciunt, nolite facere; dicunt enim, et non faciunt.* Quidquid ergo ad hominum profectum quilibet in ecclesia minister pro officio suo videtur operari, hoc totum contineri implente divinitatis effectu, ita ille, per

2 Ex Bibl. Reg. In reliquis dicat: forte *dictat*, ut in excussis.

3 Ger. accinens.

4 Ex Ger. In reliquis quem.

quem Christus loquitur, Paulus affirmat: *Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* A Deo autem non quaeritur quis vel qualis praedicet, ut invidos etiam bene Christum praedicare confirmet: quo malo diabolus ipse deceptus est, et hoc ipso praecipitare non desinit.

VIII.

Quod mali bona ministrando sibi tantummodo noceant, nec ecclesiae sacramenta commaculent.

Ideo ergo et hic cujus nomen dicimus esse reticendum, male bona ministrando, sibi tantum nocuit: nam inviolabile sacramentum, quod per illum datum est aliis, perfectionem suae virtutis obtinuit. Quod si est aliquorum in tantum se extendens curiosa suspicio, ut imaginentur prolato a papa Felice judicio postea inefficaciter in sacramentis, quae Acacius usurpavit, egisse, ac perinde eos metuere, qui vel in consecrationibus, vel in baptismate mysteria tradita susceperunt, ne irrita beneficia divina videantur; meminerint in hac quoque parte similiter tractatum praevalere superiorem, quia non sine usurpato nomine sacerdotii adjudicatus hoc egit; in quo virtutem suam obtinentibus mysteriis, in hoc quoque aliis rea sibi persona non nocuit. Nam ad illum pertinuit quod tuba davidica canitur: *Verumtamen Deus conquassavit capita inimicorum suorum, verticem capilli perambulantium in delictis suis.* Nam superbia semper sibi, non aliis facit ruinam. Quod universa scripturarum coelestium testatur auctoritas, sicut etiam per Spiritum sanctum dicitur in propheta: *Non habitabit in medio domus meae qui facit superbiam.* Unde quum sibi sacerdotis nomen vindicaverit condemnatus, in ipsius verticem superbiae tumor inflictus est, quia non populus qui in mysteriis[5] domum ipsius sitiebat exclusus est, sed anima sola illa, quae peccaverat, justo judicio propriè erat obnoxia, quod ubique numerosa scripturarum testatur instructio. Unde remotis hominum studiis sive versutiis in hac adhuc praesenti fragilitate positorum, secundum preces nostras annisu et auctoritate imperiali offerte Deo nostro unam catholicam ecclesiam et apostolicam; quia hoc solum est, in quo non solùm in terris, sed etiam in coelo triumphare[6] sine fine possitis. Subscriptio. Omnipotens Deus regnum et salutem tuam perpetua protectione custodiat, gloriosissime et clementissime semper Auguste.

5 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. Ger. ministeriis.

6 Ex reliquis praeter Alv. in quo: triumphare possitis.

LXXXV.

EPISTOLA

PAPAE SYMMACHI

AD CAESARIUM EPISCOPUM.

DILECTISSIMO FRATRI CAESARIO SYMMACHUS.

Hortatur nos aequitas postulationis desiderio fraternitatis tuae gratanter annuere de singulis, quae ab apostolica sede concedi supplicas, quod a patrum cautela et provisione non discrepat. Et quamvis ecclesiasticae regulae pene omnia comprehendant, tamen superfluum esse non credimus denuò quae sunt saepiùs interdicta repetere.

I.

Ut res ecclesiae non alienentur sed clericis vel monachis aut peregrinis in usum tantummodo largiantur.

Posessiones igitur, quas unusquisque ecclesiae proprio dedit aut reliquit arbitrio, alienare quibuslibet titulis atque distractionibus vel sub quocumque argumento non patimur; nisi forsitan aut clericis honorum meritis, aut monasteriis religionis intuitu, aut certè peregrinis, si necessitas largiri suaserit, sic tamen, ut haec ipsa non perpetuò sed temporaliter perfruantur.

II.

Ut nullus honorem praemiis accipiat.

Illud magnopere commonens, ut hi, qui non Dei gratia sed promissione rerum ecclesiasticarum praemissa ad sacerdotium conantur accedere, desideriorum talium priventur effectu. Qui autem ab hujusmodi intentione se non cohibent, vindictis canonum sciant se sine dubitatione facilè ad sacerdotium non permitti accedere, de quibus et gradus et tempora constituta sunt, per quae ad hanc dignitatem debeant adspirare: quia quicumque sine statuto promòvetur, non facilè caret offensa, et sine experimento non potest quis electionis obtinere sententiam.

III.

Ut raptores viduarum vel virginum ab ecclesiae communione pellantur.

Raptores igitur viduarum vel virginum ob immanitatem tanti facinoris detestamur, illos vehementiùs persequendo, quod sacras virgines vel volentes vel invitas matrimonio suo sociare tentaverint: quos pro tam nefandissimi criminis atrocitate a communione suspendi praecipimus.

IV.

Ut viduae vel virgines professae continentiam ultra non nubant.

Neque viduas ad nuptias transire patimur, quae in religioso proposito diuturna observatione permanserint. Similiter virgines nubere prohibemus, quas annis plurimis in monasteriis aetatem peregisse contigerit.

V.

Ut nullus per ambitum ad episcopatum accedat.

Nullus itaque per ambitum ad episcopatus honorem permittatur accedere. Nam quum hic excesus in laica conversatione culpetur ¿quis dubitat quod religiosis et Deo servientibus inurat opprobrium? Episcopatum desiderans, data pecunia, potentes personas minimè suffragatrices adhibeat, nec ad decretum sibi faciendum clericos vel cives subscribere, adhibito cujuslibet generis timore, compellat vel praemiis aliquibus hortetur. Decretum sine visitatoris praesentia nemo conficiat, cujus testimonio cleri ac civium potest unanimitas declarari. Hortamur itaque ut pro catholicae religionis intuitu et ecclesiarum pace haec universi fideles devota mente custodiant. Quia non est dubium praevaricatores interdictorum talium juxta venerandos canones propriae communionis subire jacturam. Haec tamen ad omnium episcoporum volumus perferri [1] notitiam. Deus incolumem te custodiat, carissime frater. Datum VIII Idus januarias Probo viro clarissimo consule.

1 Ex reliquis praeter Alv. in quo: oferri: fortè: afferri.

LXXXVI.

EPISTOLA

HORMISDAE PAPAE

AD JUSTINUM[1] IMPERATOREM.

GLORIOSISSIMO ATQUE CLEMENTISSIMO FILIO JUSTINO

HORMISDA EPISCOPUS SALUTEM.

Inter ea quae ad unitatem ecclesiae pertinentia, propter quam Deus clementiae vestrae elegit imperium, in litteris contulistis, hoc quoque, venerabilis Imperator, cura fidei, cui multipliciter vos studere declaratis, adjecit, ut aliquorum preces perferendae ad humilitatis meae notitiam jungerentur, quibus vel quid quaestionis oriretur agnoscerem, vel ad submovendum propositae consultationis ambitum responsum a me religiosae scientiae conveniens redderetur. Legi omnia sollicitudine qua decebat; et licet ad responsi plenitudinem sufficere potuissem, si illa tantùm, quae ab auctoribus sunt definita, rescriberem; tamen ut religiosi propositi vestri remunerarem affectum, non subtrahendum credidi mei quoque sermonis obsequium.

I.

Adversus Nestorii et Eutichetis blasphemias.

¿Quid enim est quod emergentibus Nestorii et Eutichetis venenis paterna omisit instructio? Pene omnes impietates cum inventoribus tam nefandorum dogmatum convenientia in unum synodica decreta presserunt. Nec ulteriùs remansit locus ullus tam diris perfidiae seminibus amputatis, aut Christum Dominum nostrum credere sine carnis fuisse veritate, aut eumdem non et Deum, et hominem de materni uteri intemerata foecunditate prodiisse; quum alter eorum dispensationem, qua salvati sumus, negando, quantum in se est, irritam faceret, alter opinione contraria sed impietate consimili in eodem Domino nostro Jesu Christo potestatem divinam a vera humanitate secluderet. Neque ille recordatus quia palpandam carnem suam Christus ostendit, neque iste evangelii memor Verbum carnem factum esse dicentis[2] cui vox Domini indeficienter insonare debuerat, qua dixit et docuit: *Nemo ascendit in coelum, nisi qui de coelo descendit, Filius hominis, qui est in coelo.* Saepe haec et multis praecedentium sunt comprehensa sententiis, sed nec clementia vestra, licet jam dicta sint fastidiosè, poterit repetita agnoscere[3] nec nobis pudor est ea, quae sunt a praedecessoribus nostris praedicata, revolvere. Neque enim possibile est, ut sit diversitas praedicationis ubi una est forma veritatis, nec ab re judicabitur alienum, si cum his, cum quibus convenimus fide, congruamus et dogmate. Revolvantur piis mansuetudinis vestrae auribus decreta synodica, et beati papae Leonis convenientia sacrae fidei constituta; eadem invenietis in illis, quae recensetis in nostris. ¿Quid ergo est post illum fontem fidelium statutorum, quid amplius, si tamen fidei terminos servat, quamlibet curiosus scrutator inquirat? non opus aut adjectione plenis, aut distinctione perfectis, nisi fortè mavult quisquam dubitare, quàm credere, certare, quàm nosse, sequi dubia, quàm servare decreta.

II.

De mysterio Trinitatis, quid personae, quid designetur substantiae.

Nam si trinitas Deus, hoc est Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, Deus autem unus specialiter legislatore dicente: *Audi Israel: Dominus Deus tuus Deus unus est*; qui aliter habet necesse est aut divinitatem in multa dividat, aut specialiter passionem ipsi essentiae trinitatis impingat:

1 Æm. Justinianum....... Justiniano.
2 Ex ceteris praeter Alv. in quo: docentis.
3 Æm. Bibl. Reg. Esc. g. cognoscere.

et, quod absit a fidelium mentibus, hoc est aut plures deos more profanae gentilitatis inducere, aut sensibilem poenam ad eam naturam, quae aliena est ab omni passione, transferre. Unum est sancta Trinitas, non multiplicatur numero, non crescit augmento, nec potest aut intelligentia comprehendi, aut hoc, quod Deus est, discretione sejungi. ¿Quis ergo illi secretae, aeternae impenetrabilique substantiae, quod neque ulla vel invisibilium creaturarum potuit investigare natura, profanam divisionem tentet gerere, et divini arcana mysterii revocare ad calculum moris humani? Adoremus Patrem et Filium et Spiritum sanctum, indistinctam distinctè, incomprehensibilem, et inenarrabilem substantiam trinitatis: ubi etsi admittat numerum ratio personarum, unitas tamen non amittit essentiae [4] separationem, ita tamen ut servemus divinae propria naturae, servemus propia unicuique personae, ut nec personis divinitatis singularitas denegetur, nec ad essentiam hoc, quod est proprium nominum, transferatur. Magnum est sanctum et incomprehensibile mysterium trinitatis, Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus, trinitas indivisa: et tamen notum est, quia proprium est Patris ut generaret filium, proprium Filii Dei ut ex Patre Patri nasceretur aequalis, proprium Spiritus sancti ut de Patre et Filio procederet sub una substantia deitatis.

III.

De divinitate et humanitate Domini Jesu-Christi.

Proprium quoque Filii ut juxta id, quod scriptum est, in novissimis temporibus Verbum caro fieret, et habitaret in nobis, ita intra viscera sanctae Mariae virginis genitricis Domini unitis utrisque sine aliqua confusione naturis, ut qui ante tempora erat Filius Dei Filius fieret hominis, et nasceretur in tempore hominis more, matris vulvam non aperiens natus, et virginitatem matris deitatis virtute non solvens. Dignum planè Deo nascente mysterium, ut servaret partum sine corruptione, qui conceptum fecit esse sine semine, servans quod ex Patre erat, et repraesentans quod ex matre suscepit. Nam jacens in praesepio videbatur in coelo, involutus pannis adorabatur a Magis, inter animalia editus ab angelis nuntiatur, vix egressus infantiam et annuntians mysticam sine instituente doctrinam, inter rudimenta annorum puerilium edens coelestium signa virtutum. Idem enim Deus et homo, non ut ab infidelibus dicitur sub quartae introductione personae, sed ipse Dei Filius Deus et homo idem virtus et infirmitas, humilitas, et majestas, redimens et venditus, in cruce positus et coeli regna largitus; ita nostrae infirmitatis ut posset interimi; ita ingentis potentiae, ne posset morte consumi: sepultus est juxta id quod homo voluit nasci, et juxta id quod Patri erat similis resurrexit: patiens vulnerum, et salvator aegrorum, unus defunctorum et vivificator; ad inferna descendens, et a Patris gremio non recedens. Unde et animam, quam communi condictione posuit, pro singulari virtute et admirabili potentia mox resumpsit. Haec ita esse nec ullam dubitationem oportere recipere, id est ne Deus noster Jesus Christus aut inter opera passionis Deus non esse crederetur, aut ne Deus tantùm non etiam homo inter opera mirabilium stupenda virtutum, proposito nos duorum apostolorum informavit exemplo, Deum esse Christum Dominum nostrum Petri fide, hominem Thomae dubitatione declarat. ¿Quid enim intererat, ut quem se esse homines dicerent, discipulos suos vellet inquirere, nisi ut respondente Petro: *Tu es Christus Filius Dei vivi*: fateretur non hoc de carne et sanguine proditum, sed Patre Deo inspirante revelatum, et per testimonium laudatae responsionis fides patefactae fieret veritatis? Quid etiam intererat, ut apparente post resurrectionem Domino Thomas tantùm aut deesset ceteris, aut solus ambigeret, nisi ut mundus crederet, quod ambigens discipulus explorasset, ut dum unius manibus se pateretur tangi, ab universitate fidelium quid esset posset agnosci? Non ergo ad improbandum discipulum interposita est dubitatio, sed quaesita posteritatis instructio. ¿Anne aliud expectat quod se idem Dominus Cleophae cum alio discipulo commeante ad Emaum tendentes de se loquerentur inseruit? Et quamquam de resurrectione Domini per mulieres, quae primae ad monumentum convenerant, agnovissent; tamen, ut per eorum dubitationem daret credendi futuris seculis firmitatem, incipiens a Moyse et omnibus prophetis oportuisse pati Christum, et ita intrare in gloriam suam, interpretatus ostendit, et per passionem humanam naturam, et divinam in eo esse per gloriam, multiplicibus haec sanctarum scripturarum insinuantur exemplis. Nec apud religiosam conscientiam tuam, venerabilis Imperator, tamquam ignota dicantur. Fides enim ipsa, quae a te constanter adseritur, tibi reddit hoc muneris, ut sensibus tuis et affectum sui inserat, et scientiam, per quam diligentiùs adseratur, in-

4 Ex Æm. In reliquis: essentiam, ita tamen.

fundat: et tamen interest dispensationis mihi creditae, ut ego quoque vel apud scientes nota non taceam, ut succedente sibi per vices temporum catholicorum praedicatione sensuum quod indeficienter adseritur sine fine credatur. Latiùs haec, quae ad deitatem humanitatemque Domini nostri Jesu Christi pertinent, et in eo unitas duas sine confusione naturas potui secundum veterum definita disserere, si esset adversum eos, qui his dissentiunt, disputandum; sed quum in manibus omnium sint et synodica constituta, et beati papae Leonis dogmata, perstrinxisse potiùs pauca quàm evolvere credidi conveniens universa. Nunc verò agnoscere satis est, et cavere ita proprietatem et essentiam cogitandam, ut sciatur quid personae, quid nos oporteat deservire substantiae. Quae qui indigenter ignorant, aut callida impietate dissimulant, dum omittunt, quod sit proprium Filii, trinae tendunt insidias unitati; sed si quae praedicata sunt, validis teneantur fixa radicibus, nec a paterna traditione receditur, et constanter quaestionibus obviatur.

LXXXVII.

EPISTOLA
JUSTINI IMPERATORIS
AD HORMISDAM PAPAM.

SANCTISSIMO AC BEATISSIMO ARCHIEPISCOPO ALMAE URBIS ROMAE ET PATRIARCHAE HORMISDAE JUSTINUS IMPERATOR.

Scias effectum nobis, Pater religiosissime, quod diu summis studiis quaerebatur, noveris patefactum, et antequam advenerint, qui a vobis destinati sunt, quod Joannes vir beatissimus antistes novae Romae nostrae una cum clero ejus vobiscum sentiunt, nullis variantes ambiguitatibus, nullis divisi discordiis. Scias libellum ab eo subscriptum, quem offerendum indicaveras sanctissimorum patrum concilio congruentem. Omnes concurrunt alacri opere ad suscipienda vota tam vestrae, quàm Constantinopolitanae sedis, quos veritatis coruscus fulgor illuminat: omnes accelerant libentissimè, quos oblectat via dilucida. Sequuntur scita patrum sanctissima, leges probatissimas, et conciliis quorumdam firmatis, qui rectum tenebant tramitem, aliorum correctis, qui vagabantur incerti. In eo res colligitur, ut unitatem individuae Trinitatis ipsi quoque unitate colant mentium. Negatum est inter divina mysteria memoriam in posterum fieri pro tenore libelli, quem diximus Acacii praevaricatoris quondam regiae hujus urbis episcopi, necnon et aliorum sacerdotum, qui vel primi contra constituta venerunt apostolica, vel successores erroris facti sunt nulla usque ad ultimum diem suum poenitentia correcti. Et quoniam omnes nostrae regiones admonendae sunt, ut exemplum imitentur civitatis regiae, destinanda ubique principalia praecepta duximus; tanto flagramus religionis officio, tanto affectamus studio pacem catholicae fidei pro remuneranda coelitus pace nostrae reipublicae, pro conciliando subjectis meis superno praesidio. ¿Quid enim gratius reperiri potest, quid justius, quid illustrius, quàm quos idem regnum continet, ejusdemque fidei cultus irradiat[1], eos non diversa contendere, sed collectis in eodem sensibus instituta venerari, non humana mente lata, sed divinae providentiae Spiritu? Oret igitur vestrae religionis sanctitas, ut quod pervigili studio pro concordia ecclesiarum catholicae fidei procuratur, divini muneris opitulatio jugi perpetuitate servari annuat. Datum X kalendas majas Constantinopoli.

1 Ex reliquis praeter Alv. in quo: radiat.

LXXXVIII.

EPISTOLA

SIVE LIBELLUS FIDEI

JOANNIS CONSTANTINOPOLITANI EPISCOPI,

DE GRAECO IN LATINUM TRANSLATA,

DIRECTA AD SANCTUM HORMISDAM PAPAM URBIS ROMAE,

IN QUA ANATHEMATIZAT NESTORIUM, ATQUE EUTICHETEM,

RELIQUORUMQUE HAERETICORUM BLASPHEMIAS.

Redditis mihi litteris vestrae sanctitatis, in Christo, frater carissime, per Gratum clarissimum comitem, et nunc per Germanum, et Joannem reverendissimos episcopos, et Felicem et Dioscorum sanctissimos diaconos, et Blandum presbyterum[1], laetatus sum de spirituali caritate vestrae sanctitatis, quod unitatem sanctissimarum Dei ecclesiarum secundum veterem patrum requiris traditionem, et dilaceratores a rationalibus gregibus Christi amore pulsare festinas. Certus igitur scito per omnia, sanctissime, quia, secundum quod vobis scripsi, tecum veritate sentiens omnes a te repudiatos haereticos renuo et ego pacem diligens. Sanctissimas enim Dei ecclesias id est superioris vestrae et novellae istius Romae unam esse accipio, illam sedem apostoli Petri, et istius augustae civitatis unam esse definio. Omnibus actis a sanctissimis quatuor synodis, id est, Nicaena, Constantinopolitana, Ephesina et Chalcedonensi de confirmatione fidei et statu ecclesiae assentio, et nihil titubare de bene judicatis patior: sed et conantes aut enisos usque ad unum apicem placiturum perturbare lapsos esse a sancta Dei generali et apostolica ecclesia scio, et tuis verbis rectè dictis evidenter utens per praesentia scripta haec dico, quia prima salus est rectae fidei regulam custodire, et a patrum traditione nullatenus deviare, quia non potest Domini nostri Jesu Christi praetermitti sententia dicentis: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam.* Haec quae dicta sunt rerum probantur effectibus, quia in sede apostolica inviolabilis semper catholica custoditur religio. De hac igitur fide non cadere cupientes, et patrum sequentes in omnibus constituta, anathematizamus omnes haereses, praecipuè Nestorium haereticum, qui quondam Constantinopolitanae urbis fuit episcopus, damnatus in concilio Ephesino a beato Caelestino papa urbis Romae, et a venerabili viro Cyrillo episcopo Alexandrinae civitatis. Et unà cum illo anathematizamus Eutichetem, et Dioscorum Alexandrinae civitatis episcopum damnatum in sancta synodo Chalcedonensi, quam venerantes sequimur et amplectimur, quae sequens sanctam synodum Nicaenam apostolicam fidem praedicavit. His conjungentes Timotheum parricidam, Ellurum cognominatum, anathematizamus et hujus discipulum, et sequacem in omnibus Petrum Alexandrinum similiter condemnantes. Anathematizamus similiter et Acacium quondam Constantinopolitanae urbis episcopum, complicem eorum et sequacem factum, necnon et perseverantem eorum communioni et participationi. Quorum enim quis eorum communionem amplectitur, eorum et similem adjudicationem in condemnatione consequitur. Simili modo et Petrum Antiochenum condemnantes anathematizamus cum sequacibus suis, et omnibus suis, et omnibus suprascriptis. Unde probamus et amplectimur epistolas omnes beati Leonis papae urbis Romae, quas conscripsit de recta fide. Quapropter, sicut praediximus, sequentes in omnibus sedem apostolicam et praedicamus omnia quae ab ipsa decreta sunt, et propterea spero in una communione[2] vobiscum, quam apostolica sedes praedicat, me futurum, in qua est integra christianae religionis et perfecta soliditas: promittentes in sequenti tempore sequestratos a communione ecclesiae catholicae, id est in omnibus non consentientes sedi apostolicae, eorum nomina inter sacra non recitanda esse mysteria.

1 Bibl. Reg. episcopum. 2 Ex Bibl. Reg. In ceteris: communicatione.

Quòd si in aliquo a professione mea dubitare tentavero, his, quos condemnavi, et per condemnationem propriam consortem me esse profiteor. Huic verò professioni subscripsi mea manu, et direxi per rescripta tibi Hormisdae sancto et beatissimo fratri, et papae magnae Romae per supradictos Germanum, et Joannem venerabiles episcopos, et Felicem et Dioscorum diaconos, et Blandum presbyterum. Et alia manu. Joannes misericordia Dei episcopus Constantinopolitanae novellae Romae hac mea professione consentiens omnibus supradictis subscripsi sanus in Domino. Ora pro nobis, sanctissime et beatissime frater. Data mense Martio die vicesimo et octavo indictionis XII consulibus domino Justino, principe augusto, et Heraclio viris clarissimis. Era DLVII.

LXXXIX.

EPISTOLA

HORMISDAE PAPAE

AD JOANNEM EPISCOPUM ILLICITANAE[1] ECCLESIAE

UBI DE COMMUNIONE CONSTANTINOPOLITANAE ECCLESIAE SCRIBENS EI GRATULATUR.

Vota nostra caritatem tuam latere nolumus, ne qui particeps fuit sollicitudinis gaudiorum fructu redderetur extorris. Et ideo Constantinopolitanam ecclesiam ad communionem nostram rediisse, Domino propitiante, tradentibus significamus alloquiis, et mandatorum, quae legatis nostris dedimus, in omnibus seriem fuisse completam. De qua parte ut ad dilectionem tuam pleniùs perfectum gaudium perveniret, libelli Joannis fratris et consacerdotis nostri Constantinopolitani episcopi, et Justini clementissimi principis orientis sacrarum litterarum exemplaria pariter credidimus destinanda; indicantes nihilominus per orientis partes plurimos episcopos sic fecisse. Superest ut a nobis competentibus precibus divinitas exorata concedat, quatenus de aliarum quoque ecclesiarum redintegratione gratulemur. Ea verò, quae significare curavimus, in eorum sacerdotum, qui fraternitati tuae vicini sunt, curabis perferre notitiam, ut et ipsi de effectu tantae rei gratias nobiscum coelestis misericordiae beneficiis referre non cessent. Deus te incolumem custodiat, frater carissime.

1 In excussis: *Melicitanae* aut *Miletopolitanae*.

XC.

EPISTOLA

HORMISDAE PAPAE

AD EUMDEM JOANNEM EPISCOPUM.

DE DIRECTIS INSTITUTIS ET VICE COMMISSA.

DILECTISSIMO FRATRI JOANNI HORMISDA.

Fecit dilectio tua rem caritati et fidei congruentem, ut adventum ad Italiam suum nobis directis litteris indicaret, et quae in te sit summa religiosae voluntatis ostenderet. Atque utinam ad plenioris affectus satietatem praesentiae tuae nobis gaudia contigissent, ut gratularemur nos ejus colloquio [1] frui, quem ita sumus per scripta complexi. Verumtamen probasti, dilectissime frater, quo christianam fidem venerereris affectu, dum ea quae ad regulas patrum pertinent et ad mandata catholica sine aliqua cupis transgressione servare, sperans ut prorogatis generalibus ad Hispanienses ecclesias constitutis, super his, quae aut negligentiùs aut irreligiosiùs fiunt, ecclesiasticis disciplinis congruentia sanciamus. Amplexi sumus captatâ ista desideria facultate. ¿Quid enim aut nobis dulcius quàm cum fidelibus loqui, aut Deo aptius quàm deviantes ab errore revocare? Salutantes igitur caritate, qua jungimur, per Casianum diaconum tuum significamus nos direxisse generalia constituta, quibus vel ea, quae juxta canones servari debeant, competenter ediximus, vel circa eos, qui ex clero graecorum veniunt, quam haberi oporteat cautionem sufficienter instruximus. Sed et causae ipsius ordinem instructiones adjunctae de scriniis ecclesiasticis vos docebunt, ut agnoscentes et impiorum transgressionem, et apostolicae sedis curam pro patrum regulis excubantem, ostendatis vos per odia damnatorum consortia amare fidelium. Et quia per insinuationem dilectionis tuae hujus nobis est via patefacta providentiae, remuneramus sollicitudinem tuam, et, servatis privilegiis metropolitanorum, vices vobis apostolicae sedis eatenus delegamus, ut in speculis sitis, et sive ea, quae ad canones pertinent, et a nobis sunt nuper mandata, serventur, sive si quid de ecclesiasticis causis dignum relatione contigerit, sub tua nobis insinuatione pandatur. Erit hoc studii ac sollicitudinis tuae, ut talem te in his, quae injunguntur, exhibeas, ut fidem integritatemque ejus, cujus curam suscipis, imiteris. Datum IV nonas Aprilis Agapito viro clarissimo. Era DLV.

1 Ex reliquis praeter Alv. in quo: elloquio.

XCI.

EPISTOLA
HORMISDAE PAPAE
AD EPISCOPOS PER HISPANIAM CONSTITUTOS.

DILECTISSIMIS FRATRIBUS UNIVERSIS EPISCOPIS

PER UTRAMQUE HISPANIAM CONSTITUTIS

HORMISDA.

Benedicta trinitas Deus noster, qui per misericordiam suam Romanae reipublicae per universas partes sua pace et tranquillitate diffusa nobis quoque viam mostrandae circa nos invicem caritatis indulsit; ut qui cohaeremus firmitate fidei jungeremur quoque votiva jucunditate colloquii; quo facilius dum per litterarum ministeria ad vos usque pertendimus, etiam corda vestra ad religiosum cultum apostolicis admonitionibus incitemus, et dum dispensationis nostrae reddimus velut quoddam debitum, plenum circa Deum monstremus affectum. Jungamus igitur, dilectissimi fratres, continuas et humiles preces et a Domino nostro oris et cordis lacrymis supplicantes jugi deprecatione poscamus, ut et institutione et opere illi, cujus membra esse cupimus, haereamus, nec unquam ab illa via, quae Christus est, devio tramite declinemus, ne ab eo justè, quem nos impiè relinquimus, deseramur. Quod cum superni favoris auxilio ea nobis potest ratione contingere, si apostolica dogmata, si patrum mandata servemus. Dicit enim Dominus noster: *Qui diligit me, sermonem meum servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et apud eum mansionem faciemus.* Et licet haec possint generaliter dicta sufficere, ut declinemus errata et custodiamus catholica constituta; tamen quia Joannis fratris et coëpiscopi nostri nobis insinuatione vulgatum est contra canonum reverentiam nonnulla praesumi, periculum, quod doctoribus imminet de taciturnitate, declinans, et prophetica voce compunctus qua dicitur: *Loquere, ne taceas*; generalibus edicendum credidi constitutis.

I.

De sacerdotibus juxta instituta canonum ordinandis.

Ut in sacerdotibus ordinandis, quae sunt a patribus praescripta[1] et definita[2] cogitetis; quia sicut caput est Christus ecclesiae, Christi autem vicarii sacerdotes, sic in eligendis his curam oportet esse perspicuam. Irreprehensibiles enim esse convenit, quos praeesse necesse est corrigendis, nec quicquam illi deesse personae, pes quam est religiosae summa et substantia disciplinae. Aestimet quis pretium dominici gregis, ut sciat quod meritum constituendi deceat esse pastoris. Hoc ita fiet, si non sacerdotii gradus saltu quodam passim a laicis transferantur. Longa decet vitam suam probatione monstrare, cui gubernacula committuntur ecclesiae. Non negamus esse in laicis Deo placitos mores, sed milites suos probatos sibi quaerunt instituta fidelia. Discere quis debet antequam doceat, et exemplum religiosae conversationis de se potiùs aliis praestare, quàm sumere. Emendatiorem esse convenit populo, quem necesse est orare pro populo. Longa observatione religiosus cultus tradatur[3] ut luceat, et diu clericalibus obsequiis erudiendus inserviat, ut ad venerandi gradus summa perductus, qui sit fructus humilitatis, ostendat. Non leve, non vacuum fuit, quod nec apud veteres quidem nisi levitici generis viri ad sancta admovebantur altaria, ne passim, meritis aut pretio aut praesumptione contemptis, ad sa-

1 Bibl. Reg. constituta.
2 Esc. 3. praefinita.
3 Ex reliquis praeter Alv. in quo geratur. Esc. 3. teneatur.

cros cultus impar accederet. Migravit illa praerogativa familiarum ad instituta cultorum: nunc est doctrina pro genere. Quod illis fuit nasci, hoc nobis imbui. Illos tabernaculo dabat natura, nos altaribus parturit disciplina; nec tantum consecrari de laicis inhibemus, sed ne de poenitentibus quidem quisquam ad hujusmodi gradum profanus temerator adspiret. Satis illi postulanti sit venia. ¿Quâ conscientia absolvat reum, qui se peccata sua populo scit teste confessum? Quis eum, quem paulò ante vidit jacentem, veneretur antistitem? Praeferens miserandi criminis labem non habet lucidam sacerdotii dignitatem.

II.

Ut pro episcopatu praemium non accipiatur.

Hoc quoque ad priora conjungimus, ne benedictio per impositionem manus, quae a Deo esse creditur, pretio comparetur, quia ante oculos esse convenit, quod Simon Spiritum sanctum volens redemptione mercari, apostoli fuerit detestatione percussus. Tum deinde [4] quis non vile putet esse quod vendidit? Istam sacerdotibus ordinandis reverentiam servet electio, ut in gravi munere populorum divinum credatur esse judicium. Ibi enim Deus, ubi simplex sine pravitate consensus. Verum nec hanc quidem partem sollicitudinis et admonitionis omittimus, ne vel ille se a culpa aestimet alienum, qui ipse quidem a redemptione liber initiaverit benedictione mystica sacerdotem, et tamen ad alterius redempti voluntatem vel sponte in hoc, vel necessitate consenserit. ¿Quid prodest illi suo errore non pollui, qui consensum praestat errandi? Procul dubio contra mandata committit et qui habet peccatum proprium, et qui sequitur alienum. Incassùm animus resistit cupiditati, si non restiterit et timori. Adversum haec facilius Deo juvante providebitur, si circa metropolitanos privilegia a sanctis patribus constituta permaneant: si metropolitani circa parochias suas ordinem suum ea qua decet veneratione custodiant, ut nec elatio praesules, nec contemptus depretiet obsequentes. Quae si ita in operibus, ita fixa habeantur in cordibus quemadmodum leguntur in scripturis, nulla intentionum semina, nulla [5] erunt fomenta discordiae; sed regnante caritate, sub illa, qua nobis Deus promisit et tribuit, pace vivatur.

III.

De concilio per annos singulos celebrando.

Ob hoc Patres providentia, qua Spiritus sanctus cultores suos compungere dignatus est, incitati bis in anno per parochias singulas concilia haberi debere docuerunt, ut in unum juxta salubris institutionis dogmata congregati pro ecclesiasticis causis tractanda deliberent, aut si juxta votum universa consistunt, Deum junctis vocibus, qui praestat desiderata, collaudent. Difficile est enim, ut cujusquam cor sic pravis cogitationibus induretur, ut a se patiatur culpanda fieri, quum noverit sibi judicium subeundum esse concilii. Praecinctos ad hanc viam semper lumbos habeant, scientes rationem actuum suorum esse reddendam. Suspendantur ab illicitis per formidinem, et qui nequiverint per pudorem. Sed de conveniendo notum est, quia sanctis canonibus bis in anno constet esse praefinitum, et quidem, si possibile est, inviolabiliter convenit custodiri. Sed si aut temporum necessitates, aut emergentes causae hoc non patiantur implere, semel saltem, quamvis non licuerit, sine ulla excussatione praecipimus conveniri. Haec, fratres carissimi, et alia quae patrum regulis continentur, in labiis et in cordibus nostris[6] indefessa retractatione meditemur, et sicut scriptum est, narremus ea filiis nostris; meditemur in cordibus sedentes in domo, ambulantes in itinere, dormientes atque surgentes, quia beatus apud Dominum, qui in lege ejus meditabitur die ac nocte. Hoc et Magister gentium discipulum suum sequutus instituit admonens: *Haec meditare, in his esto, subjiciens plenitudinem, attende tibi et doctrinae*: quia si fidelibus citra intermissionem incumbimus institutis, separamur a vitiis, dum impensa cura divino operi humano locum non relinquit errori. Datum IV nonas Aprilis, principe Agapeto viro clarissimo. Era DLVI.

4 Bibl. Reg. inde.
5 Ex ceteris praeter Alv. in quo: nullatenus.
6 Esc. 3. vestris.

XCII.

EPISTOLA

HORMISDAE PAPAE

AD EOSDEM HISPANIAE EPISCOPOS,

IN QUA EIS JOANNIS CONSTANTINOPOLITANI EPISCOPI PROFESSIONEM DIRIGIT PROPTER ORIENTALES CLERICOS, QUI EORUM COMMUNIONEM POPOSCERINT.

DILECTISSIMIS FRATRIBUS UNIVERSIS EPISCOPIS
IN HISPANIA CONSISTENTIBUS
HORMISDA.

Inter ea, quae notitiae nostrae Joannes frater et coëpiscopus noster studio ecclesiasticae utilitatis ingessit, hoc quoque pro affectu catholicae fidei et apostolicae sedis veneratione consuluit, quo ordine ex clero graecorum venientibus tribui deberet sancta communio, propter causam scilicet Acacii a decessoribus nostris pro haereticorum communione damnati, in qua ii quoque, qui se ab ejus contagione non dividunt, a nostra communione habeantur excepti. Laudamus propositum viri hoc zelo circa fidem et apostolica instituta ferventis, ut ne per ignorantiam quidem quemquam coeno erroris alieni pateretur immergi. Digna haec cura fidelibus, ut sollicito studio semper invigilent, et inculpatos se ab omni perversitate conservent. Ipsa est enim fidei innocentia, ut praevideat, ne vel casu possit errare. Satisfacientes igitur et laudabilibus desideriis memorati viri, et memores nostri, sicut oportet, officii, documenta quoque de ecclesiae scriniis assumentes, ad concilium vestrum pro generalitatis instructione direximus, ut ex illis pleniùs, quae sunt acta, discentes, ab omni vos errantium cognatione separetis. Neque enim est personalis odii causa, sed in impios transgressores dicta, Deo inspirante, sententia; in qua quidem causa neque praedicatione, neque deprecatione cessavimus, et principi supplicando, et sacerdotes et populos admonendo, ut transgressores absoluti ad rectam se fidem et affectu Dei et judicii timore converterent. Sed obstinatio miseranda perdurat, nec ullis modis mortifera venena vincuntur, malo semine fixis in deterius pullulante radicibus. Ergo, dilectissimi fratres, ad omnia competenter instructi servate vos ecclesiam Dei, et Apostolo exultate conjuncti. Nos autem libellum misimus, sub quo si quis communionem vestram de orientalibus clericis poposcerit, ad eam possit admitti, secundum quam et de Thracia, et de Scitia, Illiricisque partibus, vel Epiri veteris, sed et secundum quam Siriae multos jam constat esse susceptos, gaudentes ad recta confluere et devia declinasse. Unde sub[1] repetitione mandamus, ut omnis cura, et sollicitudo omnis invigilet. Jam nullus est ignorantiae locus. Nullus utatur simplicitatis excusatione praeterita. Scienti peccare necessaria confessio est: necesse est, ut errores abscribat sibi, qui monstrato non insistit itinere.

Bonifacius notarius sanctae ecclesiae romanae ex scrinio editi exemplaria libelli exequitur.

Prima salus est rectae fidei regulam custodire, et a constitutis patrum nullatenus deviare. Et quia non potest Domini nostri Jesu Christi praetermitti sententia

1 Ex Æm. et Bibl. Reg. In Alv. Esc. 3. Urg. Ger. subreptione. Tol. 1. sub praestitione. Tol. 2. sub trepidatione.

dicentis: *Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam*; et haec, quae dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in sede apostolica citra maculam semper est catholica servata religio. De qua spe et fide separari minimè cupientes, et patrum sequentes constituta, anathematizamus omnes haereses, praecipuè Nestorium haereticum, qui quondam Constantinopolitanae fuit urbis episcopus, damnatum in concilio Ephesino a beato Coelestino Papa urbis Romae, et a venerabili viro Cyrillo Alexandrinae civitatis antistite. Similiter anathematizamus Eutichetem et Dioscorum Alexandrinum in sancta synodo, quam sequimur et amplectimur, Chalcedonensi damnatos, quae sequuta sanctum concilium Nicaenum fidem apostolicam praedicavit. Detestamur et Timotheum parricidam, Aelurum cognomento, discipulum quoque ipsius et sequacem in omnibus Petrum Alexandrinum. Condemnamus etiam et anathematizamus Acacium Constantinopolitanum quondam episcopum ab apostolica sede damnatum, et eorum complicem et sequacem, vel qui in eorum communionis societate permanserint: quia Acacius, quorum se communioni miscuit, ipsorum similem jure meruit in damnatione sententiam. Petrum nihilominus Antiochenum damnamus cum sequacibus suis, et omnibus suprascriptis. Suscipimus autem, et probamus epistolas beati Leonis papae universas, quas de christiana religione conscripsit, sicut praediximus, sequentes in omnibus apostolicam sedem, et praedicantes ejus omnia constituta. Et ideo spero, ut in una communione vobiscum, quam sedes apostolica praedicat, esse merear, in qua est integra et verax christianae religionis et perfecta soliditas; promittens sequestratos a communione ecclesiae catholicae id est, non consentientes sedi apostolicae, eorum nomina inter sacra non recitanda esse mysteria. Quod si in aliquo a professione mea deviare tentavero, his quos damnavi, complicem me mea sententia esse profiteor. Hanc autem professionem mea ego manu subscripsi, et tibi Hormisdae sancto et venerabili Papae urbis Romae direxi.

XCIII.

EPISTOLA

HORMISDAE PAPAE

AD EPIPHANIUM CONSTANTINOPOLITANUM EPISCOPUM.

DILECTISSIMO FRATRI EPIPHANIO EPISCOPO

HORMISDA.

Multo gaudio sum repletus, quòd circa ecclesiae pacem et sanctissimi imperatoris et dilectionis tuae tale studium, quale litteris indicasti, legatorum quoque meorum assertione cognovi. Manifestè hinc enim supernae misericordiae documento perdocetur, quando et mundani principes causam fidei cum reipublicae ordinatione conjungunt, et ecclesiarum praesules, quod ad dispensationem suam pertinet, officii memores exequuntur [1]. Talibus indigebat post discordiae procellas religio christiana rectoribus, qui, compressis provida dispositione turbinibus, diu peregrinatam [2] pacem, depulsa tempestate,

1 Ex Tol. 1. In quibusdam exercentur: in aliis mendosè: exercuuntur.

2 Ex reliquis praeter Alv. in quo: peregrinam.

reducerent, et in futura post saecula propositi sui exempla tendentes sibi ad scribendum indubitanter ostenderent, quidquid Deo placitum posteri pro sua imitatione fecissent. Benedicamus Dominum, frater carissime, nostris hoc diebus fuisse concessum, et totis orationum et curarum viribus adnitamur, ut, quae Dei ope bene coepta sunt, ipso adjuvante per omnia compleantur. Sperandum enim est, ut ad compagem corporis sui reliqua quoque, quae adhuc divisa sunt, membra festinent, et a potioribus minora non discrepent: ad quod quum me dilectio tua christianae studio caritatis hortatur, debet quod invitat sequi, et quod amandum suadet amplecti. Similem enim jam fidei curam gerentes, per religiosam patientiam par etiam praemium de boni operis speramus effectu; neque enim difficultatibus est cedendum. Non enim fatigatur asperis fides nec ad coelorum ardua per proclive conscenditur, nec remunerationem citra laboris exercitium quis meretur. Unde ne facientes bona deficiamus, specialiter admonemur, etiam teste psalmista: *Beati qui custodiunt judicium, et faciunt justitiam in omni tempore*; quia non initium laboris remunerationem praemii consuevit invenire, sed terminus. Ergo par studium sollicitudinis assumentes, quibus est una in communione et credulitate societas, quemadmodum de adunata sedi apostolicae Constantinopolitana ecclesia pariter exultamus in Domino, ita de reliquarum quoque, sicut affectuosè admones, redintegratione curemus primùm, ut fidem integritatemque nostram immaculatam ab omni contagione servemus. Nosti enim, frater sanctissime, quae ecclesiasticam servent vincula concordiam, quae nos ab haereticorum tueantur insidiis, per quae etiam canonum custodiatur auctoritas. His in robore suo omni circunspectione servatis, remedia sperantibus conferantur. Habet enim ecclesiasticarum ordo regularum et ipsius forma justitiae, ut medicina rationabilis benignè et fideliter sperantibus non negetur; nec quisquam ita est ab humanitate discretus, quem non a rigore districtionis inclinet incauta simplicitas: sed ut cautè hoc et citra querelam aut erroris alicujus naevum valeas expedire, dilectissime frater, personam meam te in hoc oportet induere, scientem in hujusmodi causis, sicut praedictum est, quid faciendum sit, quid cavendum, ita omnia praevidendo, ut non ambigas rationem dispensationis hujus Deo esse reddendam: ita tamen, ut eos, qui vobis fuerint communione sociati, vel per vos sedis apostolicae vestra nobis scripta declarent, quibus etiam et continentia libellorum quos obtulerint inseratur. Sic enim et severi vel complicum ejus aut similium absolvemus errores, nec eorum qui sanari potuerint dispendia patiemur. Quod ideo vobis specialiter credidimus imponendum, ad diligentiam vestram nostra onera transferentes, quia non parva jam documenta resistentes haereticis reddidistis, nec debet de eo ambigi, quem bene contigerit explorari. Simul assume medelam medicinae, simul accingere auctoritate justitiae, et sic circa supplices humanitate mollire, ut in haereticorum contagione perdurantes, aut eos, qui innocentiam simulant, et cum nostris sola voce consentiunt ab his, quibus pro ecclesiae redintegratione consulitur, et providetur, excludas; nec enim expedit circa hos ecclesiasticam temperare censuram. Non enim erunt jam miserationis bona pro eorum quibus consuli oportet necessitate collata, si indiscretè fuerint bonis malisque communia.

Et quia Hierosolymitanorum faciendam credidit in litteris tua dilectio mentionem, quorum etiam ad nos quaedam delata professio est, necessarium duximus vel recipere quae scripta sunt, vel respondere quae congrua. Qui si sanctorum patrum constituta custodiunt, si illa fidei fundamenta venerantur, ab his, quae per eos Spiritu sancto componente definita sunt, non recedant. Aut enim perfecta sunt, ita ut sunt, et adjectione non indigent, aut bene valida, et ideo non mutanda: quando per ea omnia haereticorum venena compressa sunt, nec quidquam Chalcedonensis synodus, quod utile qualibet diligentia potuisset excogitare, praeteriit, quae praecedentium quoque dogmata vel clariùs manifestavit, vel repetita auctoritate firmavit; speciale quoddam adversus Nestorium, et Eutichetem aggressa certamen, alterum deitatem Domini nostri Jesu Christi a carne separantem, et ideo sanctam Mariam Dei genitricem pronuntiare vitantem; alterum veritatem carnis in Domino renuentem, quando Dominus noster Jesus Christus idem Filius Dei, idem hominis, una in duabus persona naturis divinitatis et carnis, nec naturis adunatione confusis, non velut quarta persona addita trinitati, sed ipse filius Dei exinaniens semetipsum, formam servi accipiens, propter quod et unam [3] nec divisibilem profitemur essentiam trinitatis, et proprietatem tamen suam scimus inesse personis; unam enim Patris profitemur esse personam, unam Filii Dei cum assumpta carne, unam Spiritus sancti, et personas proprietatibus designantes, et per unitatem essentiae inseparabile trinitatis mysterium confitentes. Neque enim ambigi potest verbum Dei intra virginis viscera per carnem humanam assumpsisse naturam, nec pòst a se intra vulvam naturarum unitione divisum. Nam sicut non est in eo humanitas sine Deo edita, sic in cruce et im-

3 Bibl. Reg. etiam.

passibilis divinitas non est a carnis passione divisa: quod virginis partus et intemerata foecunditas, et singularis a mortuis resurrectio, et ad coelos declarat ascensio. Haec si quemadmodum a patribus constituta sunt servant, credant, nec definita transcendant: a quo tramite qui declinant, ipsi sibi nebulam dubitationis obtendunt. Nobis autem illud apostolicum contentiosis respondere necesse est: nos hanc consuetudinem non habemus, nec ecclesia Dei. Haec ideo breviter, quia nec ambigi convenit de rebus juxta fidem definitis saepiùs, et pene supervacua est allegatio, quae adhibetur instructis, quum super haec ad clementissimum principem non parva perstrinxerim. Et quia de Hierosolymitanorum professione respondimus, hoc quoque aestimavimus salutis eorum causa competenter addendum, ut si communionis apostolicae desiderant unitatem, professionem suam scripto indicant, quam legatis nostris apud Constantinopolim positis obtulerunt, aut per suos ad nos dirigant, aut fraternitati vestrae tradant, eodem tamen, sicut diximus, tenore conscriptam, quae ad nos modis omnibus sub vestra ordinatione deferatur. Nam de Thessalonicensibus, quorum ad nos legati per clementissimi et fidelissimi principis filii nostri ordinationem venerunt, ne quid omisisse credamur, nosse vos volumus secundum hoc quod Domino nostro Jesu Christo inspirante placuerit, causam omnem nostra dispositione tractandam, et si quod oportet impleverint, ordinanda haec per fratrem et coëpiscopum nostrum venerabilem virum Joannem, sed et filios nostros Heraclium presbyterum, et Constantinum diaconum ecclesiastico honore dignissimos ad causam pertinentia rescripsisse contenti, gratulati sumus in viro ordinis nostri par meritum et religiosum nos invenisse propositum, et cum legatione mandata sapientia, et moribus congruente. Votiva enim res et plena gaudii est, ut sint justa aestimatione probabiles, quos communis officii contigerit esse consortes.

XCIV.

EPISTOLA

HORMISDAE AD SALUSTIUM HISPALENSEM EPISCOPUM

DE COMMISSA VICE PER BAETICAM, ET LUSITANIAM PROVINCIAS.

DILECTISSIMO FRATRI SALUSTIO HORMISDA.

Suscipientes plena fraternitatis tuae votiva gratulatione colloquia, quibus nos geminae salutis tuae laetificavit indicium corporali cum spiritualibus officiis incolumitate subnixum, congruum esse perspeximus hanc ipsam, quam mente gerimus, verbis aperire laetitiam. Edidisti enim boni documenta pontificis, dum et praedicanda facis, et ea insinuare non differis. Praerogativam de nostri sumpsimus electione judicii, quando id te operatum sponte didicimus, quod ceteris imperamus. Oramus siquidem divina beneficia cunctos agnoscere, et haec ad te studio ecclesiasticae pacis instrumenta transmisimus. Tu vota nostra et fideli intelligentia percepisti, et officii protinus devotione complesti, cunctis fratribus innotescens, quae per coelestem gratiam cunctis profutura cognoveras. Suffragantibus igitur tibi tot meritis piae sollicitudinis et laboris, certò jam delectat injungere, quae ad nostri curam constat officii pertinere: ut provinciis tanta longinquitate disjunctis et nostram possis exhibere personam et patrum regulis adhibere custodiam. Vices itaque nostras per Baeticam, Lusitaniamque provinciam, salvis privilegiis quae metropolitanis episcopis decrevit antiquitas, praesenti auctoritate committimus, augentes tuam hujus participatione ministerii dignitatem, relevantes nostras ejusdem remedio dispensationis excubias. Et licet de singulis non indigeas edoceri, a quo jam probavimus cautiùs universa servari, gratius tamen esse solet, si ituris trames ostenditur, et laboraturis injuncti operis forma monstratur. Paternas igitur regulas et decreta a sanctis defi-

nita conciliis ab omnibus servanda mandamus. In his vigilantiam tuam, in his curam fraternae monitu exhortationis ostendimus: his ea, qua dignum est, reverentia custoditis, nullum relinquit culpae locum, nec sanctae observationis obstaculum. Ibi fas, nefasque praescriptum est: ibi prohibitum, ad quod nullus audeat adspirare: ibi concessum, quid debeat mens Deo placitura praesumere. Quoties universum poscit religionis causa concilium, te cuncti fratres evocante conveniant, et si quos eorum specialis negotii pulsat contentio, jurgia inter eos oborta compesce, discussa sacris legibus determinando certamina. Quidquid autem illic pro fide et veteribus constitutis, vel provida dispositione praecipies, vel personae nostrae auctoritate firmabis, totum ad scientiam nostram instructae relationis attestatione perveniat. Eo fiet, ut et noster animus officii caritate dati, et tuus securitate perfruatur accepti. Deus te incolumem custodiat, frater carissime.

XCV.

RESCRIPTUM HORMISDAE PAPAE

AD EPISCOPOS BETICAE PROVINCIAE DIRECTUM.

DILECTISSIMIS FRATRIBUS UNIVERSIS EPISCOPIS

PER BETICAM PROVINCIAM CONSTITUTIS

HORMISDA EPISCOPUS.

Quid tam dulce sollicito, quàm quod mihi de vobis innotescunt illa quae cupio? Quid tam religiosis conveniens institutis, quàm ut inter se sacerdotes pacem, quam eos necesse est aliis pro officio annuntiare, conservent? Plena, fateor, gratulatione suscepi, quod votiva mihi de caritate, quae inter vos est, et ecclesiarum pace litteris indicastis. Sponte mihi quidquid hortari poteram, quidquid monere, delatum est. Confirmet hoc Deus, quod operatur in nobis, et quae praecipit pro animarum salute facienda, haec ipse esse praecipiat pro ea, qua nos redemit, pietate facilia. Sed his tam bonis nunciis nos quoque religiosorum vicem reddimus nunciorum: et quidquid cum orientalibus, quos ad ecclesiae corpus unitatemque revocatos dudum Dei nostri ope litteris significavimus destinatis, denuò actum fuerit repetitis vobiscum participamus indiciis. Mox post nostrorum reditum ab orientalibus missa legatio est, certa speravit, certa consuluit. Sed facimus de his, quae fuerant dicenda, compendium, ipsa potiùs ad intruendam notitiam vestram quae a nobis sunt responsa dirigentes, ne quid sibi sub spatio prolixiore terrarum aut opinio vindicet aut error adsumat, quum ad rerum fidem ipsam tenere sufficiat veritatem. Quod autem ad continentiam vestrarum pertinet litterarum, oportuit quidem desideria planiùs expediri, ut aestimatis omnibus responsum rationi congruum redderetur. Sed quia privilegiorum veterum et statutorum paternorum indidistis iisdem litteris mentionem, ad Salustium fratrem et coëpiscopum nostrum super hac parte scripsimus, vobis quoque strictim, quae dicta sunt latiùs, indicantes, nec privilegia nobis indulta convellere et nihil tam conveniens fidei judicare, quàm ut in honore suo a patribus decreta serventur. Deus vos incolumes custodiat, fratres carissimi.

XCVI.

EPISTOLA
VIGILII PAPAE
AD PROFUTURUM[1] EPISCOPUM.

DILECTISSIMO FRATRI PROFUTURO VIGILIUS.

Directas ad nos tuae caritatis epistolas plenas catholicae inquisitionis sollicitudine gratanter accepimus, benedicentes Dei nostri clementiam, quia tales extremis mundi partibus dignatur suis ovibus providere pastores, per quos et pastibus valeant salutaribus abundare, et ab iniqui lupi rapacitate servari, ut insidias nequeant ejus subreptionis incurrere. Unde certum est, quia promissae vos beatitudinis gratia subsequatur, quando a vobis coelestium perfectio doctrinarum tam laudabili sciscitatione perquiritur. Scriptum est enim: *Beati qui scrutantur testimonia ejus, in toto corde exquirunt eum.* Hoc igitur, frater carissime, propositum tuae consultationis tota mente tractantes, de te quoque provenire confidimus, qui regulam catholicae fidei iisdem studes tenere vestigiis, quibus eam in apostolica sede cognoscis esse fundatam. Et quamvis sonus eorum toto orbe diffusus, et usque ad fines orbis terrae verba eorum distensa dilectionis tuae corda Christo praebuerint esse fidelia; tamen si quid ex his in ecclesia, quae tuae gubernationi Deo auxiliante commissa est, necdum plena luce claruerit, ad eumdem fontem, de quo illuc salutaris manaverat lympha, recurritis. Hinc est, quod debita caritate sumus amplexi, quia fiducialiter de his unde apud eos observantiam esse dixistis ambiguam, nostra voluistis responsione firmari. Quapropter dilectionem tuam in Domino salutantes de singulis, quid juxta catholicam disciplinam teneat apostolicae sedis auctoritas, subjectis aliquibus etiam sanctarum capitulis regularum te credidimus instruendum.

I.

De Priscillianistis qui se ab esu carnium substrahunt.

Hoc primum de his, quos Priscillianae haeresis indicasti vitiis inquinari, sancta et convenienti religioni catholicae eos detestatione judicas arguendos, qui ita se sub abstinentiae simulatae praetextu ab escis videntur carnium submoveri, ut hoc execrationis potiùs animo, quàm devotionis probentur efficere. In qua re quia nefandissimis Manichaeis esse consimiles adprobantur, justè patrum venerabilium constitutis ab hac superstitione sub anathematis sunt interminatione prohibiti, ne aliquid ciborum contagione carnium crederent esse pollutum: quia in his omnibus, quae ad humanum victum misericordia divina concessit, nihil catholicis esse judicatur immundum. Sic enim Titum doctor gentium Paulus monet apostolus dicens: *Omnia munda mundis, coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum, sed polluta sunt eorum et mens et conscientia. Deum confitentur se nosse, factis autem negant abominabiles et increduli ad omne opus bonum reprobi.* Similiter et alio loco ad Timotheum de hujusmodi cavendis erroribus praedicavit dicens: *In novissimis temporibus discedent quidam a fide attendentes spiritibus erroris, et doctrinis daemoniorum in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, et abstinentes a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus et his qui cognoverunt veritatem, quia omnis creatura Dei bona, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur.* Haec igitur sequentia patrum venerabilium constituta specialiter eos censuerunt esse damnandos, qui, quum carnibus abstinerent, ea quoque credebant esse vitanda[2], quae carnibus fuisse videbantur admixta. Nam et ipse Dominus noster Jesus Christus ita praemonuit dicens: *Non quae intrant in os coinquinant hominem, sed quae procedunt de ore haec sunt, quae coinquinant.* Quapropter nec abstinentiam Deo placitam reprobamus, nec eos, qui execrantur Domini creaturam, in nostra societate recipimus.

1 In excussis Eutherium........ Eutherio.

2 Bibl. Reg. damnanda.

II.

De trina mersione.

De baptismo quoque renascentium trina immersione solemniter adimplendo, similiter quid apostolica vel sanxerit vel observet auctoritas, in subjectis tua caritas evidenter agnoscet. Illud autem novelli esse judicamus erroris, quod quum in fine psalmorum ab omnibus catholicis ex more dicatur: *Gloria Patri, et Filio, et Spiritui sancto*: aliqui, sicut indicas, subducta una syllaba conjunctiva, perfectum conantur minuere vocabulum trinitatis, dicendo: *Gloria Patri, et Filio Spiritui sancto.* Quamvis ergo ipsa nos ratio evidenter edoceat quia subducta una syllaba personam Filii, et Spiritus sancti unam quodammodo esse designant, tamen ad errorem talium convincendum sufficit vox Domini Jesu Christi, quae designans in invocatione trinitatis credentium debere baptisma celebrari dixit: *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.* Ergo quum non dixerit in nomine Patris, et Filii Spiritus sancti, sed aequalibus distinctionibus Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum jusserit nominari, constat illos omnino a doctrina dominica deviare, qui aliquid huic voluerint confessioni subtrahere. Hos itaque tua caritas modis omnibus ad confessionis rectae studeat tranmitem revocare: qui si in errore permanserint, socii in nobis esse non possunt.

III.

De his qui ab Arianis iterum baptizantur.

De his etiam qui, baptismatis gratia salutaris accepta, apud Arianos iterum baptizati profundae voraginis sunt morte demersi, quid per singulos ordines vel aetates antecesorum nostrorum decreta censuerint, quia multiplici sunt ratione digesta, ex nostro scrinio relevata capitula his subjecta direximus. In quibus tamen illud specialius charitatem tuam conveniet observare, ut quia ex peccatis plurimis in gentibus iniquitas ista surrexit, in aestimatione tuae fraternitatis aliorumque pontificum per suas dioeceses relinquatur, ut si qualitas et compunctio poenitentis devotio fuerit approbata indulgentiae quoque remedio sit vicina. Quorum tamen reconciliatio non per illam impositionem manus, quae invocatione sancti Spiritus fit, operatur, sed per illam, quae poenitentiae fructus adquirit, et sanctae communionis restitutione perficitur.

IV.

De ecclesiarum restauratione in fabricis, vel dedicatione quid sit observandum.

De fabrica [3] verò cujuslibet ecclesiae, quae diruta fuerat, restauranda [4], et si in eo loco consecrationis solemnitas debeat iterari, in quo sanctuaria non fuerunt, nihil judicamus officere, si per eam minimè aqua exorcidiata jactetur; quia consecrationem cujuslibet ecclesiae, in qua sanctuaria non ponuntur, celebritatem tantùm scimus esse missarum. Et ideo si qua sanctorum basilica a fundamentis etiam fuerit innovata, sine aliqua dubitatione, quum in ea missarum fuerit celebrata solemnitas, totius sanctificatio consecrationis implebitur. Si verò sanctuaria quae habebat ablata sint, rursus eorum repositione et missarum solemnitate reverentiam sanctificationis accipiat.

V.

De paschae festivitate, et precum ordine, ac missarum solemnitate.

Pascha verò futurum nos, si Deus voluerit, octavo kalendarum majarum die celebraturos esse cognoscite. Ordinem quoque precum in celebritate missarum nullo nos tempore, nulla festivitate significamus habere diversum; sed semper eodem tenore oblata Deo munera consecrare. Quoties verò paschalis aut ascensionis Domini, vel pentecostes, et epiphaniae, sanctorumque Dei fuerit agenda festivitas, singula capitula diebus apta subjungimus, quibus commemorationem sanctae solemnitatis aut eorum facimus, quorum natalitia celebramus: cetera verò ordine consueto prosequimur. Quapropter et ipsius canonicae precis textum direximus subter adjectum, quem Deo propitio ex apostolica traditione suscepimus. Et ut caritas tua cognoscat, quibus locis aliqua festivitatibus apta connectimus, paschalis diei preces simul adjecimus. His igitur fraternitatis tuae inquisitioni responsis, Deum [5] nostrum, quantum possumus, exoramus, ut omnibus catholicae religionis ecclesiis circa universos, quos sibi fideles efficit, gratiae suae dona multiplicet, et ab omnibus insidiis spiritualis hostis atque carnalis cunctos populos suos reddere dignetur immunes. Significamus etiam beatorum apostolorum, vel martyrum, sicut sperasti, sanctas nos affectui tuo destinasse reliquias, praesumentes fidem vestram eorum deinceps pleniùs esse meritis adjuvandam.

3 Ex reliquis praeter Alv. in quo: fabricis.
4 Æm. Bibl. Reg. Esc. 3. Ger. Tol. 1. 2. instauranda.
5 Bibl. Reg. Esc. 3. Tol. 1. 2. Dominum.

VI.

Quod in nomine trinitatis debeat baptizari.

Si quis episcopus aut presbyter juxta praeceptum Domini non baptizaverit in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, sed aut in una persona trinitatis, aut in duabus, aut in tribus patribus, aut in tribus filiis, aut in tribus paraclitis, projiciatur de ecclesia Dei[6].

6 In excussis additur paragraphus, in quo adseritur Romanam ecclesiam matrem esse et magistram omnium ecclesiarum: in omnibus nostris codicibus desideratur.

XCVII.

EPISTOLA

PAPAE GREGORII

AD LEANDRUM HISPALENSEM EPISCOPUM

DE SIMPLA MERSIONE BAPTISMATIS.

REVERENDISSIMO ET SANCTISSIMO FRATRI LEANDRO EPISCOPO

GREGORIUS SERVORUM DEI SERVUS.

Respondere epistolis vestris tota intentione[1] voluissem, nisi pastoralis curae ita me labor attereret ut mihi magis flere libeat, quàm aliquid dicere. Quod vestra quoque reverentia in ipso litterarum mearum textu vigilanter intelliget, quando ei negligenter loquor, quem vehementer diligo. Tantis quippe in hoc loco hujus mundi fluctibus quatior, ut vetustam ac putrescentem navem, quam regendam occulta Dei dispensatione suscepi, ad portum dirigere nullatenus possim. Nunc ex adverso fluctus irruunt, nunc ex latere cumuli spumosi maris intumescunt, nunc a tergo tempestas insequitur. Interque haec omnia turbatus cogor modo in ipsa clavum adversitate dirigere, modo curvato navis latere minas fluctuum ex obliquo declinare. Ingemisco, quia sentio quòd negligente me crescit sentina vitiorum, et tempestate fortiter obviante jam jamque putridae naufragium tabulae sonant. Flens reminiscor quod perdidi meae placidum littus quietis, et suspirando terram conspicio, quam tamen rerum ventis adversantibus tenere non possum. Si ergo me, frater carissime, diligis, tu tuae mihi orationis in his fluctibus manum tende, ut quo laborantem me adjuvas, ex ipsa vice mercedis in tuis quoque laboribus valentior existas. Explere autem loquendo nullatenus valeo gaudium meum, quòd communem filium gloriosissimum Reccaredum regem ad catholicam fidem integerrima agnovi devotione conversum, cujus dum mihi per scripta vestra mores exprimitis, amare me etiam quem nescio fecistis. Sed quia antiqui hostis insidias scitis, quoniam bellum durius contra victores proponit, nunc erga eumdem filium nostrum vestra solertiùs sanctitas vigilet, ut bene coepta perficiat, nec se de perfectis bonis operibus extollat, ut fidem cognitam vitae quoque meritis teneat, et, quia aeterni regni civis sit, operibus ostendat, quatenus post multa annorum curricula de regno ad regnum transeat.

De trina verò mersione baptismatis nihil respondi verius potest, quàm ipsi sensistis quia in una fide nihil officit sanctae ecclesiae consuetudo diversa. Nos autem, quod tertiò

1 Ex reliquis praeter Alv. in quo: devotione.

mergimus, triduanae sepulturae sacramenta signamus, ut dum tertiò ab aquis infans educitur, resurrectio triduani temporis exprimitur. Quod si quis fortè etiam pro summa trinitatis veneratione aestimet fieri, neque ad hoc aliquid obsistit, baptizandum semel in aquis mergere, quia dum in tribus subsistentiis una substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest infantem in baptismate vel ter vel semel mergere, quando et in tribus mersionibus personarum trinitas, et in una potest divinitatis singularitas designari. Sed si nunc hucusque ab haereticis infans in baptismate tertiò mergebatur, fiendum apud vos esse non censeo, ne dum mersiones numerant, divinitatem dividant, dumque quod faciebant faciunt morem vestrum se vicisse glorientur. Dulcissimae autem mihi fraternitati vestrae codices direxi, quorum notitiam subter inserui. Ea autem, quae in beati Job expositione dicta fuerant et vobis scribitis dirigenda, quia haec verbis sensibusque tepentibus per homilias direxeram, utcumque studui in librorum ductum permutare, quae nunc adhuc a librariis conscribuntur. Et nisi portitoris praesentium me festinatio coangustasset, cuncta vobis transmittere sine aliqua immunitione voluissem, maximè quia et hoc ipsum opus ad vestram reverentiam scripsi, ut ei, quem prae ceteris diligo, in meo videar labore desudasse. Praeterea si vobis indulgeri tempora ab ecclesiastica occupatione cognoscitis, quid sit jam faciendum scitis, quamvis etiam absentem corpore praesentem mihi te semper intueor, quia vultus tui imaginem intra cordis viscera impressam porto. Deus te incolumem custodiat, dulcissime[1] mihi, et reverendissime frater.

[1] Bibl. Reg. dilectissime.

XCVIII.

EPISTOLA
EJUSDEM GREGORII
AD EUMDEM LEANDRUM EPISCOPUM
DE DIRECTIS LIBRIS REGULAE PASTORALIS,
ET EXPOSITIONE BEATI JOB.

REVERENDISSIMO ET SANCTISSIMO FRATRI LEANDRO EPISCOPO

GREGORIUS SERVUS SERVORUM DEI.

Quanto ardore videre te sitiam, quia valde me diligis, in tui tabulis cordis legis. Sed quia longo terrarum spatio disjunctum te videre nequeo, unum quod mihi de te dictavit caritas feci, ut librum Regulae pastoralis, quem in episcopatus mei exordio scripsi, et libros, quos in expositionem beati Job jam dudum me fecisse cognovisti, sanctitati tuae cum communi filio Probino presbytero veniente transmitterem. Et quidem in eo opere tertiae et quartae partis codices non transmisi, quia eos solummodo ex eisdem partibus codices habui, quos jam monasteriis dedi. Hos itaque sanctitas tua studiosè percurrat, et peccata mea studiosiùs defleat, ne mihi culpae gravioris sit, quòd quasi scire videor quod agere praetermitto. In hac verò ecclesia quantis causarum tumultibus premor ipsa caritati tuae epistolae meae brevitas innotescet, quando ei pa-

rum loquor, quem magis omnibus diligo. Deus[1] te incolumem custodiat, reverendissime frater.

1 Subscriptio haec desumpta est ex Cod. Bibl. Reg. et Esc. 3. quum desit in reliquis.

XCIX.

EPISTOLA

EJUSDEM GREGORII

AD EUMDEM SACERDOTEM LEANDRUM

DE PALLIO A BEATI PETRI APOSTOLI SEDE DIRECTO.

REVERENDISSIMO SANCTISSIMO FRATRI LEANDRO EPISCOPO

GREGORIUS SERVUS SERVORUM DEI.

Sanctitatis tuae suscepi epistolam solius caritatis calamo scriptam. Ex corde enim lingua tinxerat quod in chartae pagina refundebat. Boni autem sapientesque viri quum legeretur adfuerunt, quorum statim viscera in compunctione commota sunt[1]. Coepit quisque amoris manu in suo corde te rapere, quia in illa epistola tuae mentis dulcedinem non erat audire, sed cernere. Accendebantur et mirabantur singuli, atque ipse ignis audientium demonstrabat, qui fuerit ardor dicentis. Nisi enim priùs in se faces ardeant, alium non succendunt. Ibi ergo vidimus quanta caritate tua mens arserit, quae sic et alios accendit. Vitam verò vestram, cujus ego semper cum magna veneratione reminiscor, minimè noverant, sed eis altitudo vestri cordis patuit ex humilitate sermonis. Vitam autem meam cunctis esse imitabilem illa vestra epistola loquitur. Sed quod non est, ita ut dicitur, sit ita quia dicitur, ne qui non solet mentiatur. Ad haec autem breviter cujusdam bonae mulieris verba loquor: *Nolite me vocare Noemi, id est, pulchram, sed vocate me amaram, quia amaritudine plena sum.* Neque enim, bone vir, hodie ego sum ille, quem nosti. Multum, fateor, exteriùs proficiendo, interiùs cecidi, meque de eorum numero esse pertimesco, de quibus scriptum est: *Dejecisti eos, quum allevarentur.* Quum allevatur enim dejicitur, qui honoribus proficit et moribus cadit. Ego enim vias mei capitis sequens summopere esse decreveram opprobrium hominum et abjectio plebis, atque in ejus sorte currere, de quo rursum per psalmistam dicitur: *Ascensus in corde ejus disposuisti in convalle lacrymarum*, ut videlicet tantò veriùs intus ascenderem quanto per convallem lacrymarum foris humiliùs jacerem. At nunc multum me deprimit honor onerosus: curae innumerae perstrepunt, et quum sese ad Deum animus colligit, hunc suis impulsibus quasi quibusdam gladiis scindunt. Nulla cordis quies est: prostratum jacet in infimis suae cogitationis pondere depressum. Aut rara valde, aut nulla hoc in sublimibus penna contemplationis levat. Torpet ignara mens, et circumlatrantibus curis temporalibus jam pene ad obstuporem deducta cogitur modò terrena agere, modò etiam quae sunt carnalia dispensare. Aliquando verò fastidio exigente compellitur quaedam etiam cum culpa disponere. ¿Quid multa loquor? victa suo pondere sanguinem sudat;

1 Desunt folia in Bibl. Reg.

nisi enim sanguinis nomine culpa censeretur, psalmista non diceret: *Libera me de sanguinibus.* Quum verò culpas culpis jungimus, hoc quoque quod per alium prophetam dictum est implemus: *Sanguis sanguinem tetigit.* Sanguis enim sanguinem tangere dicitur, quum culpa culpae adjungitur, ut iniquitatis cumulus multiplicetur. Sed inter haec omnipotentem Deum deprecor: in perturbationis fluctibus elapsum tuae orationis manu me tene. Quasi enim prospero flatu navigabam quum tranquillam vitam in monasterio ducerem: sed procellosis subito motibus tempestas exorta in sua perturbatione me rapuit, et prosperitatem itineris amisi, quia, quiete perdita, mentis naufragium pertuli. Ecce nunc in undis versor, et tuae intercessionis tabulam quaero, ut qui navi integra dives pervenire non merui, saltem post damna ad littus per tabulam reducar. De podagrae verò molestia sanctitas vestra, ut scribit, affligitur, cujus dolore assiduo et ipse vehementer attritus sum: sed facilis erit consolatio si inter flagella, quae patimur, quaeque fecimus ad memoriam delicta revocemus. Atque haec non jam flagella, sed dona esse conspicimus, si qui carnis delectatione peccavimus carnis dolore pungamur. Praeterea ex benedictione beati Petri apostolorum principis, pallium vobis transmisimus ad sola missarum solemnia utendum. Quo transmisso, valde debui qualiter vobis vivendum esset admonere; sed loquutionem supprimo quia verba moribus anteitis. Omnipotens Deus sua vos protectione custodiat, atque ad coelestis remunerationem patriae cum multiplici animarum fructu perducat. Ego autem quanta occupatione deprimor et debilitate, brevitas [2] testatur epistolae: in qua et ei, quem multum diligo, parum loquor. Deus te incolumem custodiat, reverendissime frater.

2 Æm. Esc. Tol. 1. 2. Ger. brevis testatur epistola.

C.

CUJUS SUPRA

AD RECCAREDUM REGEM GOTHORUM.

GLORIOSISSIMO ATQUE PRAECELLENTISSIMO FILIO RECCAREDO

REGI GOTHORUM ATQUE SUEVORUM

GREGORIUS SERVUS SERVORUM DEI.

I.

De laude ejusdem principis quod per eum ad catholicam fidem gens Gothorum conversa est.

Explere verbis, excellentissime vir, non valeo, quantum tuo opere, tua vita delector. Audita quippe novi diebus nostris virtute miraculi quod per excellentiam tuam cuncta Gothorum gens ab Arianae errore haeresis in fidei rectae soliditatem translata est, exclamare cum propheta libet: *Haec est mutatio dexterae Excelsi.* ¿Cujus enim vel saxeum pectus, tanto hoc opere cognito, non statim in omnipotentis Dei laudibus, atque in tuae excellentiae amore mollescat? Haec me fateor, quae per vos acta sunt, saepe convenientibus filiis meis dicere, saepe cum eis pariter admirari delectat. Haec me plerumque etiam contra me excitant, quod piger ego et inutilis tunc inerti otio torqueor, quando in animarum congregationibus pro lucro coelestis patriae reges elaborant. ¿Quid itaque ego in illo tremendo examine judici venienti dicturus sum, si tunc illic vacuus venero, ubi tua excellentia greges post se fidelium ducet, quos modò ad verae fidei gratiam per studiosam et continuam prae-

dicationem traxit? Sed est mihi, bone vir, hoc ex Dei munere in magna consolatione, quia opus sanctum, quod in me non habeo, diligo in te, quumque de tuis actibus magna exultatione gaudeo, ea, quae per laborem tua sunt, mea per caritatem fiunt. De conversione igitur Gothorum in vestro opere et in nostra exultatione libet cum angelis exclamare: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis.* Nos enim, ut aestimo, nos gratiarum ampliùs omnipotenti Domino debitores existimus, qui etsi vobiscum nihil egimus, vestro tamen operi congaudendo participes sumus.

II.

De muneribus beato Petro apostolo a memorato Principe missis.

Beatus verò Petrus apostolorum princeps quàm libenter munera excellentiae vestrae susceperit, ita cunctis liquidè vita nostra testatur. Scriptum quippe est: *Vota justorum placabilia.* Neque enim in omnipotentis Dei judicio quid datur, sed a quo detur, adspicitur. Hinc est enim quod scriptum est: *Respexit Deus ad Abel, et ad munera ejus; ad Cain autem et ad munera illius non respexit.* Dicturus quippe quia Dominus respexit ad munera, praemisit sollicitè, quia respexit ad Abel. Ex qua re patenter ostenditur, quia non offerens a muneribus, sed munera ab offerente placuerunt. Vestra itaque oblatio quàm sit grata ostenditis qui daturi aurum priùs ex conversione gentis subditae animarum munera dedistis. Quod verò transmissos abbates, qui oblationem vestram beato Petro apostolo deferebant, vi maris dicitur fatigatos ex ipso itinere ad Hispaniam remeasse, non munera vestra repulsa sunt, quae postmodum pervenerunt, sed eorum, qui transmissi fuerant, constantia est probata, an scirent sancto desiderio objecta pericula vincere et in fatigatione corporis mente minimè lassari. Adversitas enim, quae bonis votis objicitur, probatio virtutis est, non judicium reprobationis. ¿Quis enim nesciat quàm prosperum fuit, quod beatus Paulus apostolus praedicaturus ad Italiam veniebat, et tamen veniens naufragium pertulit, sed navis cordis in marinis fluctibus integra stetit?

III.

De constitutione ejus adversus judaeos, quod auro eorum non sit corrupta.

Praeterea indico quia crevit vestro opere in laudibus Dei hoc quod dilectissimo filio meo Probino presbytero narrante cognovi: quia quum vestra excellentia constitutionem quamdam contra judaeorum perfidiam dedisset,[1] hi, de quibus prolata fuerat, rectitudinem vestrae mentis inflectere pecuniarum summam offerendo moliti sunt, quam excellentia vestra contempsit, et omnipotenti Deo placere quaerens auro innocentiam praetulit. Qua in re mihi David regis factum ad memoriam venit, cui dum concupita aqua de cisterna bethlemitica, quae inter hostiles cuneos habebatur, ab obsequentibus militibus fuisset adlata, protinus dixit: *Absit a me ut sanguinem hominum justorum bibam.* Quam quia fudit et bibere noluit, scriptum est: *Libavit eam Domino.* Si igitur ab armato rege in sacrificium Dei versa est aqua contempta, pensemus quale sacrificium omnipotenti Deo rex obtulit, qui pro amore illius non aquam, sed aurum accipere contempsit. Itaque, fili excellentissime, fidenter dicam, quia libasti aurum Domino, quod contra eum habere noluisti.

IV.

Ut principes humilitatem cordis habeant.

Magna sunt haec, et omnipotentis Dei laudi[2] tribuenda: sed inter haec vigilanti sunt studio antiqui hostis insidiae cavendae, qui quantò majora in hominibus dona conspicit, tantò haec auferre subtilioribus insidiis exquirit. Neque enim latrunculi in via capere viatores vacuos expetunt, sed eos qui auri vascula vel argenti ferunt. Via quippe est vita praesens, et tanto quisque necesse est ut insidiantes spiritus caveat, quanto majora sunt dona quae portat. Oportet ergo excellentiam vestram in tanto hoc de conversione gentis subditae munere quod accepit summopere custodire primùm[3] humilitatem cordis, ac deinde munditiam corporis. Quum enim scriptum sit: *Omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur*; profecto liquet, quia ille veraciter alta amat, qui mentem suam ab humilitatis radice non desecat. Saepe namque malignus spiritus, ut bona destruat, quibus priùs adversari non voluit, ad operantis mentem post peractam operationem venit, eamque tacitis cogitationibus in quibusdam suis laudibus excutit, ita ut decepta mens admiretur ipsa quàm sint magna quae fecit. Quae dum per occultum tumorem apud semetipsum extollitur, ejus qui donum tribuit gratia privatur. Hinc est enim quod per prophetae vocem contra superbientem animam dicitur:

1 Ab hac voce iterum codex Bibl. Reg.
2 Æm. Bibl. Reg. Tol. 2. Urg. laudibus.
3 Æm. priùs.

Habens fiduciam in pulchritudine tua fornicata es in nomine tuo. Fiduciam quippe animae in pulchritudine sua habere est in semetipsa de justa actione praesumere, quae in suo nomine fornicatur, quando in hoc quod rectè egit non conditoris laudem dilatari appetit, sed suae opinionis gloriam requirit. Hinc rursus per prophetam scriptum est: *Quo pulchrior es, descende.* Anima etenim unde est pulchrior, inde descendit, quando ex virtutis decore, quo exaltari apud Deum debuit, ab ejus gratia per suam elationem cadit. ¿Quid ergo in his agendum est, nisi ut quum malignus spiritus nobis ad elevandam mentem reducit bona, quae egimus, nos semper ad memoriam mala nostra revocemus, quatenus et nostra cognoscamus esse quae peccando fecimus, et solius omnipotentis Dei munera, quum peccata declinamus[4]?

Item ante longum tempus dulcissima mihi vestra excellentia, Neapolitano quodam juvene veniente, mandare curaverat, ut piissimo imperatori scriberem quatenus pacta in cartophylacio requireret, quae dudum inter piae memoriae Justinianum principem, et jura regni vestri fuerant emissa, ut ex his colligerem, quid vobis servare debuisset. Sed ad hoc faciendum duae res mihi vehementer obstiterunt: una quia cartophylacium praedicti piae memoriae Justiniani principis tempore ita subripiente subitanea flamma incensum est, ut omnino ex ejus temporibus pene nulla cartha remaneret: alia autem, quia nulli dicendum est, ea quae contra te sunt apud temeipsum debes documenta requirere, atque haec pro me in medium proferre. Ex qua re hortor ut vestra excellentia suis moribus congrua disponat, quaeque ad pacem pertinent studiosè peragat, ut regni vestri tempora per longa sint annorum curricula in magna laude memoranda. Praeterea dona vestrae excellentiae, quae pauperibus beati Petri apostoli sunt transmissa, trecentas cucullas accepimus, et quantum possumus precibus exoramus, ut cujus vos pauperes vestimentorum largitione protexistis, ipsum autem in tremendo die examinis protectorem habeatis. Ut autem nostrum hominem ad vestram excellentiam modo minimè mitteremus, navis necessitas fecit, quia inveniri non potest qui ab istis partibus ad Hispaniae littora valeat proficisci.

V.

Ut principes castitati corporis studeant.

Custodienda quoque est munditia corporis in studiis bonae actionis, quia juxta vocem praedicantis[5] Apostoli: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos*: Qui rursus ait: *Haec est enim voluntas Dei sanctificatio vestra.* Quam sanctificationem quid dixerit ostendens, protinus adjunxit: *Ut abstineatis vos a fornicatione, ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in honore, et sanctificatione, et non in passionibus desiderii.*

VI.

Ut principes moderati et mites erga subjectos existant.

Ipsa quoque regni gubernacula erga subjectos magno sunt moderamine temperanda, ne potestas mente subrepat. Tunc enim regnum bene geritur, quum regnandi gloria animo non dominatur. Curandum quoque est, ne ira subrepat, ne faciat citiùs omne quod licet. Ira quippe, etiam quum delinquentium culpas exequitur, non debet menti quasi domina praeire, sed post rationis tergum velut ancilla famulari, ut ad faciem jussa veniat. Nam si semel mentem possidens coeperit, justum esse reputat etiam quod crudeliter facit. Hinc enim est scriptum: *Ira viri justitiam Dei non operatur.* Hinc rursum dicitur: *Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum et tardus ad iram*[6]. Haec autem vos auctore Deo omnia servare non ambigo; sed occasione admonitionis exorta bonis vestris actionibus[7] me furtivè subjungo, ut quod non admoniti facitis, quando vobis et admonens additur, jam non soli faciatis. Omnipotens autem Deus in cunctis actionibus vestris coelestis brachii extensione vos protegat, vobisque et praesentis vitae prospera, et post multa annorum curricula gaudia aeterna concedat.

VII.

De clave corporis beati Petri, et de cruce Domini missa, sive de pallio ad beatum Leandrum episcopum directo.

Clavem verò parvulam a sacratissimo beati Petri apostoli corpore pro ejus benedictione transmisimus, in qua inest ferrum de catenis ejus inclusum, ut quod collum illius ad martyrium ligaverat, vestrum ab omnibus peccatis solvat[8]. Crucem quoque latori praesentium dedimus vobis offerendam, in qua lignum dominicae crucis inest, et capilli beati Joannis Baptistae

4 In excussis non eumdem ac in codicibus servant ordinem paragraphi sequentes.
5 In hac voce finit codex Esc. 3.
6 Æm. iracundiam.
7 Æm. Bibl. Reg. Tol. 2.: actibus, sicque postmodum.
8 Æm. absolvat.

ex qua semper solatium nostri Salvatoris per intercessionem praecursoris ejus habeatis. Reverendissimo autem viro fratri, et coëpiscopo nostro Leandro pallium a beati Petri apostoli sede transmisimus, quod et antiquae consuetudini et vestris moribus, et ejus bonitati, atque dignitati debebamus.

CI.

CONCILIUM[1] ROMANUM TEMPORE GREGORII PAPAE PRIMI.

Regnante in perpetuum Domino nostro Jesu Christo, temporibus piissimorum Augustorum Mauricii, Tiberii et Theodosii, anno tertio decimo, indictione tertia decima, quinto die mensis Julii, Gregorius Papa coram sacratissimo beati Petri apostoli corpore cum episcopis omnibus et Romanae ecclesiae presbyteris residens, adstantibus diaconibus et cuncto clero, dixit: In sancta hac Romana ecclesia, cui divina dispensatio praeesse me voluit, dudum consuetudo est valde reprehensibilis exorta, ut quidam ad sacri altaris ministerium cantores eligantur, et in diaconatus ordine constituti modulationi vocis inserviant, quos ad praedicationis officium eleemosynarumque studium vacare congruebat. Unde fit plerumque, ut ad sacrum ministerium, dum blanda vox quaeritur, quaeri congrua vita negligitur, et cantor minister Deum moribus stimulet, quum populum vocibus delectat. Qua de re praesenti decreto constituo ut in sede hac sacri altaris ministri cantare non debeant, solùmque evangelicae lectionis officium inter missarum solemnia exsolvant. Psalmos verò ac reliquas lectiones censeo per subdiaconos, vel si necessitas exiget, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meum venire tentaverit, anathema sit. Et responderunt omnes: anathema sit.

SECUNDUM CAPITULUM.

Verecundum mos torporem indiscretionis involvit, ut hujus sedis pontificibus ad secreta cubiculi servitia laici pueri ac seculares obsequantur, et quum pastoris vita esse discipulis semper debeat in exemplum, plerumque clerici, qualis in secreto sit vita sui pontificis, nesciunt; quam tamen, ut dictum est, seculares pueri sciunt. De qua re praesenti decreto constituo, ut quidam ex clericis vel etiam ex monachis electi ministerio cubiculi pontificalis obsequantur, et is, qui in loco est regiminis, testes tales habeat, ut ejus in secreto conversationem videant qui ex visione sedula exemplum profectûs sumant. Si quis verò contra hoc decretum meum venerit, ipse de suo loco periclitabitur[2].

1 Concilium hoc deest in cod. Bibl. Reg. Tol. 1. 2. Urg. et Ger.

2 In excussis latissimè scribitur hoc concilium.

CII.

PRAECEPTUM SANCTI GREGORII PAPAE ROMENSIS

RECTORIBUS SICILIAE DATUM.

GREGORIUS EPISCOPUS SERVUS SERVORUM DEI

PETRO SUBDIACONO.

Pergenti tibi ad Siciliam capitulare, quod dedi, assiduè relegendum est, ut cura maxima esse de episcopis debeat, ne in causis secularibus misceantur, nisi in quantum necessitas defendendorum pauperum cogit. De monachis verò vel clericis quae eodem capitulari sunt insita nequaquam aestimo modò esse movenda; sed experientia tua tanta haec observatione custodiat, quanta meum desiderium ex hac re valeat adimpleri.

Praeterea pervenit ad me ab Antonini defensoris temporibus nunc usque in hoc decennio multos a Romana ecclesia quasdam violentias pertulisse, ita ut quidam publicè conquerantur fines suos violenter invasos, mancipia abstracta, res etiam mobiles manu, non judicio aliquo ablatas. In quibus omnibus volo ut experientia tua vehementer invigilet, et quidquid per hoc decennium invenerit violenter ablatum, vel sub nomine ecclesiae injustè detineri, hoc ei, cujus esse cognoverit, ex praesentis praecepti mei auctoritate restituat; nec cogatur qui vim pertulit ad me venire, et tanti itineris laborem assumere, quum utrum vera dicat hìc apud me non possit edoceri. Considerata ergo venturi judicis majestate omnia cum peccato oblata restitue, sciens quod magnum mihi lucrum reportas, si mercedem potiùs quàm divitias congregas.

Plerosque verò cognovimus de amissis mancipiis conqueri dicentes, quia si servus cujuspiam fortasse dominum suum fugiens juris ecclesiastici esse professus est, rectores ecclesiae protinus hunc ut servum ecclesiastici juris habuerunt, nullo agentes judicio, sed servi vocem manibus defendentes. Quod mihi tantum displicet, quantum a veritatis judicio abhorret. Unde volo, ut experientia tua quaecumque ita facta cognoverit, postposita tarditate, corrigat: et alia quoque mancipia, si qua nunc in jure ecclesiastico habentur, sicut sine judicio ablata sunt, ita restitui ante judicium decet, et si quid in eis sanctae ecclesiae legitimè competit, tunc eorum posessores debent ordinata actione pulsari.

Cuncta haec irretractabiliter corrige, quia tunc verè beati Petri apostoli miles eris, si in causis ejus veritatis custodiam etiam sine ejus acceptione tenueris. Si quid verò jussè conspicis juri ecclesiastico posse competere, cave ne unquam hoc manu studeas defensare, maximè quia et decretum sub anathematis interpositione constitui, ne unquam a nostra ecclesia urbano vel rustico praedio tituli debeant imponi. Sed quidquid ratione pauperibus competit, ratione etiam debet defendi, ne dum bona res non bene agitur, apud omnipotentem Deum etiam quod justè a nobis quaeritur de injustitia redarguatur.

Laici autem nobiles, vel vir gloriosus perfectus pro humilitate te diligant, non pro superbia perhorrescant. Et tamen quum eos fortasse contra quoslibet inopes injusta aliqua agere cognoscis, humilitatem protinus in erectionem verte, ut eis semper et bene agentibus subditus, et malè agentibus adversarius existas. Sed ita fac, ut nec humilitas tua remissa sit, nec auctoritas rigida, quatenus et humilitatem rectitudo condiat, et ipsam tuam rectitudinem humilitas blandam reddat. Praeterea sicut moris fuit ut ad natale pontificis episcopi convenirent, ad ordinationis meae diem venire episcopos prohibe, quia ista me vana superfluitas non delectat. Sed si eos convenire necesse est, in beati Petri apostolorum principis natali conveniant, ut ei ex cujus largitate pastores sunt gratiarum actiones solvant.

CIII.

DECRETALE IN URBE ROMA

AB HORMISDA PAPA EDITUM.

DE SCRIPTURIS DIVINIS

QUID UNIVERSALITER CATHOLICA RECIPIAT ECCLESIA, VEL POST HAEC QUID VITARE DEBEAT.

I.

De ordine librorum canonicorum veteris, et novi testamenti.

Ordo Veteris Testamenti, quem sancta et catholica Romana suscipit et veneratur ecclesia, iste est: Genesis liber unus, Exodi liber unus, Levitici liber unus, Numerorum liber unus, Deuteronomii liber unus, Jesu Nave liber unus, Judicum liber unus, Ruth liber unus, Regum libri IV. Paralipomenon libri duo, Psalmorum CL. liber unus, Salomonis libri III. Proverbiorum, Ecclesiastes, et Cantica Canticorum, item Sapientiae liber unus, et Ecclesiastici liber unus.

Item ordo prophetarum.

Esaiae liber unus, Jeremiae liber unus cum Cinoth, id est, Lamentationibus suis, Ezechielis liber unus, Danielis liber unus, Oseae liber unus, Amos liber unus, Micheae liber unus, Joel liber unus, Abdiae liber unus, Jonae liber unus, Naum liber unus, Abacuc liber unus, Soffoniae liber unus, Aggaei liber unus, Zachariae liber unus, Malachiae liber unus.

Item ordo[1] *historiarum.*

Job liber unus, Tobiae liber unus, Esdrae liber unus, Esther liber unus, Judith liber unus, Machabaeorum libri duo.

Item ordo scripturarum novi[2] *testamenti.*

Evangeliorum libri quatuor, secundum Mathaeum liber unus, secundum Marcum liber unus, secundum Lucam liber unus, secundum Joannem liber unus. Item et Actuum Apostolorum liber unus, Epistolae Pauli apostoli numero XIV. ad Romanos epistola I. ad Corinthios epistolae II. ad Ephesios epistola I. ad Thesalonicenses epistolae II. ad Galatas epistola I. ad Philipenses epistola I. ad Colossenses epistola I. ad Timotheum epistolae II. ad Titum epistola I. ad Philemonem epistola I. ad Hebraeos epistola I.

Item canonicae epistolae numero septem, Petri apostoli epistolae II. Jacobi apostoli epistola I. Joannis apostoli epistolae III. Judae Zelotes apostoli epistola I.[3].

Item apocalypsis Joannis liber unus.

II.

De numero apostolicarum sedium.

Post has omnes propheticas et evangelicas, atque apostolicas, quas superiùs deprompsimus, scripturas, quibus ecclesia catholica per gratiam Dei fundata est, etiam illud intimandum putavimus quod quamvis universae per orbem catholicae diffusae ecclesiae unus thalamus Christi sint, sancta tamen Romana ecclesia nullis synodicis constitutis ceteris ecclesiis praelata est; sed evangelica voce Domini et salvatoris nostri primatum tenuit: *Tu es Petrus*, inquientis, *et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni coelorum, et quaecumque ligaveris super terram erunt ligata et in coelo, et quaecumque solveris super terram erunt soluta et in coelo.* Addita est etiam societas beatissimi Pauli apostoli, vasis electionis, qui non diverso, sicut haeretici garriunt, sed uno tempore uno eodemque die gloriosa morte cum Petro in urbe Roma sub

1 Hic ordo historiarum deest in Alv. cum reperiatur in ceteris codicibus.
2 Ex Æm. In Bibl. Reg. novi et aeterni Testamenti. In reliquis mendosè novi et veteris Testamenti.
3 Hucusque codex Bibl. Reg. mutilus in fine.

Caesare Nerone agonizans coronatus est; et patientes supradictam sanctam Romanam ecclesiam Christo Domino consecrarunt, aliisque omnibus urbibus in universo mundo sua praesentia, atque venerando triumpho praetulerunt.

Est ergo prima Petri apostoli sedes Romana ecclesia, non habens maculam nec rugam, nec aliquid ejusmodi[4].

Secunda autem sedes apud Alexandriam beati Petri nomine a Marco ejus discipulo, atque evangelista consecrata est: ipseque in AEgypto directus a Petro apostolo verbum veritatis praedicavit, et gloriosum consumavit martyrium.

Tertia verò sedes apud Antiochiam item beatissimi apostoli Petri habetur honorabilis, eo quod illic priusquam Romae venisset habitavit, et illic primùm nomen christianorum novellae gentis exortum est.

III.

De constitutionibus sanctorum conciliorum.

Et quamvis aliud fundamentum nullus possit ponere praeter id, quod positum est, quod est Christus Jesus; tamen ad aedificationem sanctam item Romana ecclesia post illas veteris, et novi testamenti quas regulariter superiùs enumeravimus, etiam has suscipi non prohibet scripturas, id est, sanctam synodum Nicaenam secundum trecentos decem et octo patres, mediante maximo Constantino Augusto, in qua Arius haereticus condemnatus est: sanctam synodum Constantinopolitanam CL. patrum, mediante Theodosio seniore Augusto, in qua Macedonius haereticus debitam damnationem excepit: sanctam synodum Ephesinam, in qua Nestorius damnatus est consensu beatissimi Caelestini papae, mediante Cyrillo Alexandrinae sedis antistite, et Arcadio episcopo ab Italia destinato: sanctam synodum Chalcedonensem mediante Marciano Augusto, et Anatolio Constantinopolitano episcopo, in qua Nestoriana haeresis, et Eutichetis simul cum Dioscoro ejusque complicibus damnatae sunt: sed et si qua sunt concilia a sanctis patribus hactenus instituta, post istorum quatuor auctoritates et custodienda et recipienda decrevimus.

IV.

De opusculis sanctorum patrum, quae recipiuntur.

Jam nunc subjiciendum de opusculis sanctorum patrum, quae in ecclesia catholica recipiuntur.

Opuscula beati Caecilii Cypriani martyris et Carthaginensis episcopi.

Item opuscula beati Gregorii Nazianzeni episcopi.

Item opuscula beati Basilii Cappadociae episcopi.

Item opuscula beati Athanasii Alexandrini episcopi.

Item opuscula beati Joannis Constantinopolitani episcopi.

Item opuscula beati Theophili Alexandrini episcopi.

Item opuscula beati Cyrilli Alexandrini episcopi.

Item opuscula beati Hilarii Pictaviensis episcopi.

Item opuscula beati Ambrosii Mediolanensis episcopi.

Item opuscula beati Augustini Hipponeregiensis[5] episcopi.

Item opuscula beati Hieronimi presbyteri.

Item opuscula beati Prosperi viri religiosissimi.

Item epistola papae Leonis ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum destinata, de cujus textu quispiam si usque ad unum jota disputaverit, et non eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema sit.

Item opuscula atque tractatus omnium patrum orthodoxorum, qui in nullo a sanctae Romanae ecclesiae consortio deviarunt, nec ab ejus fide vel praedicatione sejuncti sunt, sed ipsius communicationi per gratiam Dei usque in ultimum diem vitae suae fuere participes, legenda decernimus.

Item decretales epistolas, quas beatissimi Papae diversis temporibus ab urbe Roma pro diversorum patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendas.

Item gesta sanctorum martyrum, quae multiplicibus tormentorum cruciatibus, et mirabilibus confessionum triumphis irradiant, quis catholicorum dubitet majora eos in agonibus fuisse perpessos, nec suis viribus, sed Dei gratia et adjutorio universa tolerasse? Et ideo secundum antiquam consuetudinem singulari cautela in sancta Romana ecclesia non leguntur, quia eorum qui conscripsere nomina penitus ignorantur, et ab infidelibus et idiotis superflua aut minus apta, quàm rei ordo fuerit, esse putantur, sicut cujusdam Kirici, et Julitae, sicut Gregorii, aliorumque ejusmodi passiones, qui ab haereticis perhibentur compositae: propter quod, ut dictum est, ne vel levis subsannandi oriretur occasio, in sancta Romana ecclesia non leguntur. Nos tamen cum praedicta eccle-

4 In reliquis praeter Alv.: hujusmodi.

5 Æm. Hipponeregionensis.

sia omnes martyres, et eorum gloriosos agones, qui Deo magis quàm hominibus noti sunt, omni devotione veneramur.

Item vitas patrum Pauli, Antonii, Hilarionis, et omnium eremitarum, quas tamen vir beatissimus descripsit Hieronimus, cum honore suscipimus.

Item actus beati Silvestri apostolicae sedis praesulis, licet ejus qui conscripserit nomen ignoretur, a multis tamen in urbe Roma catholicis legi cognovimus, et pro antiquo usu multae hoc imitantur ecclesiae.

Item scriptura de inventione Dominicae crucis, et alia scriptura de inventione capitis beati Joannis Baptistae novellae quidem relationes sunt, et nonnulli eas catholici legunt. Sed quum haec ad catholicorum manus advenerint, beati apostoli Pauli praecedat sententia: *Omnia probate, et quod bonum est, tenete.*

Item Rufinus vir religiosissimus plurimos ecclesiastici operis edidit libros, nonnullas etiam scripturas interpretatus. Sed quoniam venerabilis Hieronimus eum in aliquibus de arbitrii libertate notavit, illa sentimus, quae praedictum beatum Hieronimum sentire cognoscimus, et non solùm de Rufino, sed etiam de universis, quos vir saepiùs memoratus zelo Dei et fidei religione reprehendit.

Item Origenis nonnulla opuscula, quae vir beatissimus Hieronimus non repudiat, legenda suscipimus; reliqua autem cum auctore suo dicimus renuenda.

Item Chronica Eusebii Caesariensis, atque ejusdem historiae ecclesiasticae libros, quamvis in primo narrationis suae libro tepuerit, et pòst in laudibus atque excusatione Origenis schismatici unum conscripserit librum; propter rerum tamen singularium notitiam, quae ad instructionem pertinent, usquequaque non dicimus renuendos.

Item Orosium virum eruditissimum collaudamus, qui valde necessariam nobis adversus paganorum calumnias ordinavit historiam, miraque brevitate contexuit.

Item venerabilis viri Seduli opus paschale, quod heroicis descripsit versibus, insigni laude praeferimus: Juvenci quoque nihilominus laboriosum opus non spernimus sed miramur. Cetera, quae ab haereticis sive schismaticis conscripta, vel praedicta sunt, nullatenus recipit catholica et apostolica Romana ecclesia, è quibus pauca, quae ad memoriam venerunt, et a catholicis vitanda sunt, credimus esse subdenda.

V.

De opusculis, et notitia librorum apochryphorum, quae non recipiuntur.

In primis Ariminensem synodum a Constantio Caesare Constantini filio congregatam, mediante Tauro praefecto, ex tunc, et nunc, et in aeternum confitemur esse damnatam. Itinerarium quoque in nomine Petri apostoli, quod appellatur sancti Clementis, libris numero novem, apocryphum esse scimus.

Actus nomine Andreae apostoli apocryphi.

Actus nomine Thomae apostoli libri decem apocryphi.

Actus nomine Petri apostoli apocryphi.

Actus nomine Philippi apostoli apocryphi.

Evangelia nomine Mathiae apocrypha.

Evangelia nomine Barnabae apocrypha.

Evangelia nomine Jacobi minoris apocrypha.

Evangelia nomine Petri apostoli apocrypha.

Evangelia nomine Thomae, quibus Manichaei utuntur, apocrypha.

Evangelia nomine Bartholomaei apocrypha.

Evangelia nomine Andreae apostoli apocrypha.

Evangelia, quae falsavit Lucianus, apocrypha.

Evangelia, quae falsavit Hesychius, apocrypha.

Liber de Infantia Salvatoris apocryphus.

Liber de Nativitate Salvatoris, et de Maria, vel obstetrice apocryphus.

Liber, qui appellatur Pastoris, apocryphus.

Libri omnes, quos fecit Leucius discipulus diaboli, apocryphi.

Liber, qui appellatur Fundamentum, apocryphus.

Liber, qui appellatur Thesaurorum, apocryphus.

Liber de filiabus Adae adjectus Genesi apocryphus.

Cento de Christo, Virgilianis compaginatus versibus, apocryphus.

Liber, qui appellatur Actus Teclae et Pauli, apocryphus.

Liber, qui appellatur Nepotis, apocryphus.

Liber Proverbiorum ab haereticis conscriptus, et sub sancti Sixti[6] nomine praesignatus, apocryphus.

Revelatio, quae appellatur Pauli, apocrypha.

6 Æm. Stephani.

Revelatio, quae appellatur Thomae, apocrypha.

Revelatio, quae appellatur Stephani, apocrypha.

Liber, qui appellatur Transitus, id est, assumptio S. Mariae, apocryphus.

Liber, qui appellatur Poenitentia Adae, apocryphus.

Liber de Ugia nomine Gigante, qui post diluvium cum dracone ab haereticis pugnasse fingitur, apocryphus.

Liber, qui appellatur Testamentum Job, apocryphus.

Liber, qui appellatur Poenitentia Origenis, apocryphus.

Liber, qui appellatur Poenitentia sancti Cypriani, apocryphus.

Liber, qui appellatur Poenitentia Jamnis et Mambrae, apocryphus.

Liber, qui appellatur Sortes apostolorum, apocryphus.

Liber, qui appellatur Jus apostolorum, apocryphus.

Liber, qui appellatur Canones apostolorum, apocryphus.

Liber Physiologus ab haereticis conscriptus, et beati Ambrosii nomine praesignatus, apocryphus.

Historia Eusebii Pamphilii apocrypha.

Opuscula Tertuliani apocrypha.

Opuscula Lactantii, sive Africani apocrypha.

Opuscula Postumiani, et Galli apocrypha.

Opuscula Montani, Priscillae, et Maximillae apocrypha.

Opuscula Faustini manichaei apocrypha.

Opuscula Commodiani apocrypha.

Opuscula alterius Clementis Alexandrini apocrypha.

Opuscula Tascii Cypriani apocrypha.

Opuscula Arnovi[7] apocrypha.

Opuscula Ticonii apocrypha.

7 Æm. Arnophi.

Opuscula Cassiani[8] presbyteri Galliarum apocrypha.

Opuscula Victorini Pictaviensis apocrypha.

Opuscula Faustini Regiensis Galliarum apocrypha.

Opuscula Frumenti Caeci apocrypha.

Epistola Jesu ad Abgarum apocrypha.

Epistola Abgari ad Jesum apocrypha.

Passio Kirici, et Julitae apocrypha.

Passio Georgii apocrypha.

Scriptura, quae appellatur Salomonis interdictio, apocrypha.

Phylacteria omnia, quae non angelorum ut illi confingunt, sed daemonum magis nominibus conscripta sunt, apocrypha.

Haec et his similia, quae Simon magus, Nicolaus, Cerinthus, Marcion, Basilides, Ebion, Paulus etiam Samosatenus, Photinus, et Bonosus, et qui simili errore defecerunt, Montanus quoque cum suis obscoenissimis sequacibus, Apollinaris Valentinus, sive Manichaeus, Faustus Africanus, Sabellius, Arius, Macedonius, Eunomius, Novatus, Sabbatius, Callistus, Donatus, Eustathius, Jovinianus, Pelagius, Julianus Celanensis, Coelestinus, Maximianus, Priscillianus ab Hispania, Nestorius Constantinopolitanus, Maximus Cynicus, Lampetius, Dioscorus, Eutiches, Petrus, et alius Petrus, è quibus unus Alexandriam, alius Antiochiam maculavit, Acacius Constantinopolitanus cum consortibus suis, necnon et omnes haeresiarchae, eorumque discipuli, sive schismatici docuerunt vel conscripserunt, quorum nomina minimè retinuimus, non solùm repudiata, verùm etiam ab omni Romana catholica et apostolica ecclesia eliminata, auctorumque sequacibus sub anathematis insolubili vinculo in aeternum confitemur esse damnata.

Explicit Decretale editum a Papa Hormisda.

8 Ex Æm. et ceteris. In Alv. Assiani.

INDEX RERUM ET ARGUMENTORUM

QUAE IN HAC CANONUM COLLECTIONE CONTINENTUR.

Col. indicat columnam in Conciliis : Pag. paginam in Epistolis.

A

B

C

F

G

H

I

J

L

M

P

X

Z

280
CANONES

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm